

శ్రీ రస్తు.

94

హరివంశము.

విష్ణుప్రగడ ప్రణీతము.

శ్రీ రస్తు.

చెప్పబడినది:

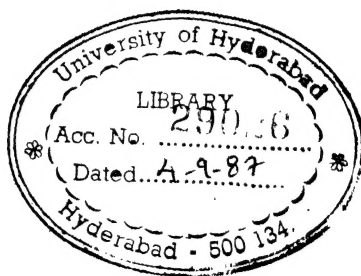
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

హరివంశము ప్రణీతము.

All Rights Reserved.

1926

294.5926
E174

క వి జీ వి త ము.

“ భారతకావ్యహార మొకభాగము నన్నయభట్టు గూర్చి ము
త్రావణియవాక్యములఁ దక్కినభాగము సోమయాజి సొం
పార నొనర్చి రెంటిఁగలయిత్ శివదాసుఁడు మధ్యనాయక
శ్రీరవియించె శారద ధరింపఁ గవిత్తయక్తి రిమించఁగన్.”

(రాధామాధవుని తారక బ్రహ్మరాజము)

ప్రకృతహరివంశము రెండుభాగములను రచించిన మహాకవి యెఱ్ఱాప్రగడ.
ఇతఁడు శ్రీవత్సగోత్రుఁడు. నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. శివభక్తుఁడు. సూరనార్యునకుఁ
బోతమాంబలకును గుమారుఁడు. ఈకవికి శంభుదాసుఁడనియుఁ బ్రబంధపరమేశ్వ
రుఁడనియు నిరుదనామము లున్నటుల నృసింహపురాణమునందు ఈక్రిందివిధ
ముగాఁ జెప్పికొనినాఁడు.

ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్తవై
యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశ్వఁ డనంగ నరణ్ణపర్వతే
షోన్నయ మాంప్రభాష నుజనోత్పన్న మొప్పుఁగ నిర్వహించితో
నన్నయభట్ట లెక్కకవిసాధుల తక్కినభక్తిపంపునన్.

క. గిరిశపదభక్తిరసత, త్వరభావము కలిమి శంభుదాసుఁ డనఁగాఁ
బరిగిన గోవిందగుణా, దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుఁడ నెందున్.

ఈవిరుదములలో శంభుదాసవిరుద మీశ్వరభక్తుఁడని తెలుపును. ప్రబంధ
పరమేశ్వరవిరుదము భారతభాగము పూర్తిచేసి రాజగుప్తానముల నందుఁ గాల
మున నెసంస్థానమున నొందెనో తెలియరాదు. శ్రీనాథకవిగూడఁ గాఢీఖండములో
ఎఱ్ఱాప్రగడను బ్రశంసించుతఱి “సీ. పరిభవించుఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుని తేవనూక్తి
వైచిత్రినొక్కొక్కమాటు” అని చెప్పెను. జక్కనకవియుఁ డన విక్రమార్కచరి
త్రమునందు “ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁడై రచియించె శబ్దవైచిత్రీ”
అని యెఱ్ఱునను బ్రశంసించెను సమీపకాలపుఁగవులు ధారాళముగాఁ న్యవహరిం
చిన విరుదనామమగు ప్రబంధపరమేశ్వరాంకము విద్యజ్ఞనదత్తమని విశ్వసించవచ్చును.

ఎఱ్ఱాప్రగడ పితామహుఁడు వేఁగినాటిలోని కర్తావర్తియందుండెను. తరు
వాత పాకనాటిసీమలోని గ్రుడ్లూరు కవిత్రంద్రులు చేరియుందురు. కవి రెడ్డిసం
స్థానములయం దాస్థానకవిగాఁ గాలక్షేపముఁజేసి వాగ్ధకమునఁ జెదల్వాడలో నివ

సింఛియుండును. ఈకవిభారతములోని యారణ్యపర్వశేషము (నాలుగవ ఆశ్వాసములోని 143-వ పద్యము మొదలుకొని) నృసింహపురాణము, రామాయణము, హరివంశము అనుగ్రంథములు రచించెను. ఇందు రామాయణ విపుడు లభించుట లేదు. ఈయుత్తమగ్రంథ మంతరించుట భాషాసేవకుల దురదృష్టముననే. ఎఱ్ఱాప్రగడ రామాయణము రచించితిని హరివంశములో నీక్రిందిపద్యమున వ్రాసికొన్నాడు.

“నాతమ్ముండు ఘనండు మల్లరథినీనాథుండు నిన్నాకత
శ్రీలోడక్ సముపేతుఁడేసి యెలమిం జేపట్టి మా కిచ్చుటం
జేతోమోద మెలర్చ రామకథ ముక్ జెప్పించి యత్సుకం
ఖ్యాతిం బొందితి నింకనుం దనియ నే గావ్యాప్యతాస్మాదనక్.”

ఎఱ్ఱాప్రగడ రామాయణములోని యీక్రింది రెండుపద్యములు మాత్రము లక్షణగ్రంథములందుఁ గనుపట్టుచున్నవి. ఆపద్యములపోకడఁ జూచిన భారతశైలి కంటె భిన్నముగఁ దెలుగుఁగూర్చువులతో హరివంశమునకుఁ దీటుగా రామాయణము రచించెననినోచును.

“మ. చెఱుకుండోటలఁ బెంచి శాలిమయసుక్షేత్రస్థలు ల్పించి య
కృజలైకుండఁగఁ బూగనాగలతికాకాంతారముల్ ప్రిచి యే
డైతి నంతం గుముదోత్పలాశివనవాటిఁగోటిఁ బాటించి పె
డైలుపుల్ పొల్పెఁ బురంబు నల్ దెసలఁ బ్రసీతాంబురారసీనిన్.

ఉ. కోఱులు నుగ్గునుగ్గయిన తూర్పుఁబిందుగలిగ్ దరంగముల్
మాఱిన భూరివారిధిక్రమంబున రాహుకరాశవక్త్రముక్
మాఱిన తీవ్రభానుక్రియ దుర్బలనైనస్వకఁ బుష్పఃసకక్
గీటి పరాభవాధిగతిఁ గీడ్పడి భూపతి నెవ్వనంబునన్.”

భాస్కరరామాయణమునకుఁ జాలకపోవుటచే నెఱ్ఱాప్రగడరామాయణ మంతరించెనని కొందఱుండురు. అది యాలోచన లేనిమాట. కాన యది విమర్శ సీయముగాదు. వేమభూపతి కత్తుత్తమఖ్యాతి నాపాదించి చేతోమోదసంఘా యకమైన రామాయణమును బఠించుభాగ్య మాంధ్రుల కేనాటికేని పరిశోధకుల కృషిచే లభించుగాత.

ఎఱ్ఱాప్రగడ వంశములోనివాడగు చెదలువాడమల్లయ విప్రనారాయణ చరిత్రమును రచించుచు నందుఁ గృత్యాదిలో ఎఱ్ఱాప్రగడ నీవిధముగాఁ బ్రశంసింఛియున్నాడు.

గీ. నుకవిసంస్తుత్య శంభుదాసుని నుతింప, నేర్తునే యైన నేను వర్ణింతు నతని
చిన్ని మనుమడ గావునఁ జిఱుకవాండ్ర, కొదలుబల్కులు ముద్దుసేయుదురుగాఁడె.

సీ. కృతిభో నారణ్యచర్య శేషముఁజెప్పెఁ గవులకుఁ జెవులపండువులుగాఁగ
వల్లికభవు వహితైఖరి రామాయణంబు నాంధ్ర ప్రబంధముగఁజేసె
నారసింహునిపురాణ మొనర్చి హరి మెచ్చి నన్ను నెన్నఁజూచినాఁడ వనఁగఁ
జౌఁగిమై హరివంశభాగముతో రెండును రచించె సభలందుఁ బ్రజ్ఞాతన్న
ఆ-వె. దురితనాదుఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుని జెడ, ల్వాడనిలయు నాడువంశకర్త
ధన్యమూర్తి శంభుదాసు నెఱ్ఱాచగ, డను నుతింప ల్రహ్మకును దరంచె.

ఈపద్యములవలన నెఱ్ఱాచగడ భారతరచనాకాలమున గ్రుడ్లుగివాసియై
యావలఁ జెడలువాడలో వృత్తిలార్జించి యట నివాసము స్థిరపఱచికొనెననియు
రామాయణము సంస్కృతమునకు సరియగు నాంధ్రీకరణమనియు నితనియింటి
పేరు తరువాతికాలమునఁ జెడలువాడవారని యేర్పడిన దనియుఁ దెలిసికొన
వచ్చును.

ఎఱ్ఱాచగడ తాను శివభక్తుడనని చెప్పుకొన్నను శివేశ్వరలయందు సమాన
భక్తిగలవాఁడు. ఈయంశమున కితఁడు వ్రాసిన గ్రంథములన్నియు విష్ణుమహి
మాభివర్ణములగుటయు నరసింహపురాణములో “గోవిందగుణానందసంభృత
సౌమనస్యుడ” నని చెప్పుకొనుటయుఁ దార్కాణాలు కాఁగలవు. నృసింహపురా
ణములోని “అప్రతిమాద్భుతోభయకవిత్వప్రాప్తి శబ్దార్థ యోగాజ్ఞా సిద్ధిఘనండు
మజ్జనకుఁ డుద్యత్కీర్తి శ్రీసూర్యుడు” అను పద్యభాగమువలన సూర్యసుకవిమిత్ర
సంభవ, శ్రీసూర్యసుకవిపుత్ర యను గద్యభాగము వలనను ఎఱ్ఱాచగడ తండ్రి
యుఁ గవీశ్వరుడని తెలియుచున్నది. చెడల్వాడమల్లయ సూర్యకవిని జేర్కొనక
పోవుటచేతను లక్షణగ్రంథములందేని సూర్యకవిగ్రంథనామములు వినరాకపోవు
టచేతను నతనిగ్రంథములు అంతరించెనని తలంపనగును. ఎఱ్ఱాచగడ తనగ్రంథము
లందు నన్నయభట్టారకుని, తిక్కనసోమయాజిని మాత్రము కవిస్తుతిలోఁ బ్రశం
సించెను. తనకంటఁ బూర్వలగుకవులఁ బ్రశంసించుమిచే నితఁడు భారతకవియుగము
నందె ప్రమాణబుద్ధిగలవాడనుట కితని హరివంశములోని “నన్నయభట్టతిక్క
కవినాథులుచూపిన త్రోవపావనం”బను వాక్యము దృష్టాంతము కాగలదు.

ఎఱ్ఱాచగడ హరివంశమును అద్దంకి రాజభానిగఁజేసికొని ఆంధ్ర దేశమును
బరిపాలించిన ప్రౌలయవేమారెడ్డి కంకితముగావించెను. అంతకుముందు రామా
యణముగూడ నిరెడ్డినృపునకె యంకితమొనరించెను. తొలుత ఎఱ్ఱాచగడ భారత
శేషము పూర్తిచేసి నృసింహపురాణము ముగించి వేమారెడ్డి సోదరుడగు మల్లా
రెడ్డినాశ్రయించి తదాశ్రయబలమున వేమధూపాలుని మన్ననలకుఁ బాత్రుఁ

డయ్యెను. వేమారెడ్డి తనతండ్రియగు ప్రోలయతోబాటు దానును గాకతీయ సామ్రాజ్యమున సేనానాయకుడుగా నుండి తద్రాజ్యపతనానంతరమున స్వతః త్రుండ్ర శ్రీ.శ.౧౩౨౮-వ ప్రాంతమున స్వతంత్ర రాజ్యమును స్థాపించి ౧౩౪౯ వఱకు ఏకధాటిగఁ గృష్ణా గోదావరీ మధ్యభాగము నంతయుఁ బరిపాలించెను. తరువాత నితనికుమారుడు అనపోతారెడ్డి శ్రీ.శ. ౧౩౫౦ మొదలు ౧౩౬౧వఱకు రాజ్యము పాలించెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ తనహరివంశమునందు వేమభూపుని అనపోతారెడ్డిని మాత్రమే చెప్పెనుగాని సుప్రసిద్ధుడును జిరకాలము రాజ్యమేలినవాఁడు నగు అనవేమారెడ్డిపేరైనఁ జెప్పలేదు. దీనిచే నెఱ్ఱాప్రగడ తనజీవితము కొంతకాలము స్వతంత్రముగను దరువాత నుల్లారెడ్డి యాస్థానమునను గడిపి మధ్యకాలమున వేమారెడ్డి ప్రాపుబడసి యతనిపుత్రుఁడగు, అనపోతని స్వతంత్రపదవియందుఁగూడ సత్కృతులఁబడ నెనని విశ్వసించవచ్చును. వెన్నెలకంటి సూరన్నయను కవియు వేమారెడ్డికాలమునం దగ్రహరములనొంది యావల నతనిపుత్రుఁడగు అనపోతారెడ్డికాలమునఁగూడ నుండి ప్రబంధము లంకితముగావించినటుల విష్ణుపురాణము నందుఁ జెప్పఁబడెను. ఎఱ్ఱాప్రగడయు వెన్నెలకంటిసూర్యునికి సమకాలికుఁడై యుండెను.

వేమభూపాలుఁడు అద్దంకిరాజధానిగఁ జేసికొని వినుకొండ, కొండవీడు, ధరణికోట, కొండపల్లి లోనగుదుర్గములను జేతక్రిందనుంచికొని వర్ణాశ్రమధర్మము లకు అంతరాయములు రాకుండఁ గాపాడెను. యవనుల దాష్టన్యములచే నంత రించిన దేవబ్రాహ్మణవృత్తులను దెక్కింటి నుద్ధరించినటుల శాసనములందుఁగలదు. శ్రీశైలమునకు అహోబలసర్వతమున కీయన మెట్లు గట్టించెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ అహోబలశైలత్రమాహాత్మ్యమువ్రాసి వేమభూపాలుని పరిచయభాగ్యము చూరగొనఁ గలిగెను. వేమభూపాలుని యాస్థానమునందు మహాదేవకవియు నెఱ్ఱాప్రగడయు వెన్నెలకంటి సూర్యకవియు సుప్రసిద్ధులైయుండిరి. ఇంక నెందఱుండిరో నిశ్చితము కాదు. ఇందు వెన్నెలకంటి సూర్యుఁ డాస్థానకవియనుటకు విష్ణుపురాణకృత్యాదియు మహాదేవకవియాస్థానకవి యనుట కీక్రిందిశ్లోకము తార్కాణకఁగలదు.

‘. య కర్ణాటవసుంధరాధిపమహాస్థానే సువర్ణాయతో
యో నిత్యన్నికషాయతో నృపగృహే వేమాఖ్యభృష్టిశీటః,
శ్రీమల్లాల్లటభట్టశిష్యభరియో లాల్లాఖ్యయా శ్రూయతే
శ్రీశేషన్వయశేఖర స్సహి మహాదేవో విభక్తివహన్.’

హరివంశరచనమునాటికి వేమభూపాలుఁడు సంగ్రామరంగముల విజయమునార్జించుచు పాలపొంగుపల్లె విజృంభించివచ్చు యవనసేనాపటలముల నాగుచు స్వతంత్రరాజ్యమునకు వృథములగు బురుజులనిర్మించుచుంటు స్వయముగా నెఱ్ఱా

ప్రగడ చూచుచుంటున్న గాఢోలు యుద్ధభుట్టములలో నరాతులవిజృంభణముల మనోహరముగా వర్ణింపఁగలిగెను. ఎట్టాప్రగడ వేమభూపాలుని యాస్థానమున నుండి గ్రంథరచనముగావించుకాలమున వేమభూపతిపుత్రుఁడగు అనపోతారెడ్డి యువరాజవదనియందున్నటుల నీక్రిందిపద్యమువలన గ్రహింపవచ్చును.

క. వికతయువరాజవిభవో, నృతపోతయస్యైన్యనాథ నయమాన్గసమీ

హితసంతతసేనావిల, సితపుత్రశ్రీసమృద్ధశివగుణసిద్ధా.

(హరివంశము)

వేమభూపాలుని ధర్మసభాస్థలమునను దత్తుత్తునియువరాజవరిపాలనము నను బాలుగానుచు ఎట్టాప్రగడమహాకవి శ్రీ. శ. ౧౩౩౦ మొదలుకొని ౧౩౬౦ లోగ గ్రంథకర్తృదశలో నుండెనని నిశ్చయింపవచ్చును. ఎట్టాప్రగడతాత ఎఱిపోతసూరి. ఇతనితాత భీమనమంత్రి. ఈభీమనమంత్రి వెలనాటిచోడునివలన సత్కారములొందెనని నృసింహపురాణములోఁ జెప్పబడెను. వెలనాటిచోడుడు ౧౧౫౬ మొదలు ౧౧౬౩ వఱకు చందవోలురాజధానిచేసికొని రాజ్యమేలెను. ఆకాలమున భీమనమంత్రియుండెను. భీమనమంత్రి కాటవతరమువాఁడగు నెట్టాప్రగడ శ్రీ. శ. ౧౩౩౦-౧౩౬౦. నాటికి గ్రంథకర్తృదశలోనుండుననుట పాఠ్యగ్రహణము న్నుది. కాలనిర్ణయచర్చ నింతతోనాపి కావ్యరచనవిశేషములను కవిప్రతిభావిశేషములను దెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించుదము.

ఎట్టాప్రగడ మిగులఁ బ్రసిద్దుఁడగుటకు నన్నయభట్టారకుఁడు విడచిన దియఁ దిక్కనసోమయాజి పూరింపదొరకొననిదియు నగు నరణ్యపర్వము పూర్తిచేయుటవలన, ప్రత్యేకగ్రంథరచనమునఁగూడ ఎట్టాప్రగడ యసమానుఁడె. ఎట్టాప్రగడకవిత సూక్తివైచిత్రిచే నలరారి వాఙ్మయాలంకారముగానున్నను, అనితరసాధ్యయశఃప్రాప్తికి ముఖ్యహేతువు భారతరచనమునఁ బాలుకొనుటయే. ఇతఁడు భారతభాగమును వ్రాసినది జగద్వితము. ఈవిషయమున భిన్నాభిప్రాయాలులేరుగాని యిమధ్య నొకచిత్రమగువ్యాసము భారతిలోఁ బ్రచురింపబడెను. అందు నన్నయభట్టారకుఁడు మూఁడుపర్వములు వ్రాసిన భారతములో అరణ్యపర్వ భాగము క్రిమిదష్టమగుటచే నట్టిపద్యభాగముల నెఱ్ఱన సవరించెనని నిర్ధారణచేయఁబడెను. ఇందులకుఁ బ్రమాణముగ తిక్కనసోమయాజి వ్రాసిన “అదిదొడంగి మూఁడు కృతు లాంధ్రకవిత్యైవిశారదుండు విద్యాదయితంఁడొనర్చె మహితాత్ముఁడు నన్నయభట్టు” అనుపద్యభాగము “భారతసంహితస్తును ద్రిపర్వము లెవ్వఁడొనర్చె” అనుమారనపద్యపాదమును గ్రహించిరి. ఈపాదము ప్రమాదభూయిష్టమైనది. ఎట్టాప్రగడ తాను భారతభాగమును బూర్తిచేసి తన అరణ్యపర్వాంతమున స్యయముగా నీక్రిందివిధముగా వ్రాసికొనినాఁడు. మహాకవివై ససత్యదోష మారోపించుట వలనఁ బ్రయోజన మింపు కేనియులేదు.

సీ. భవ్యచరిత్రుఁ డాచక్షుఃబహుత్రుండు శ్రీవక్త్రుగోత్రుండు శివపదాబ్జ
సంతతధ్యానివంస క్తచిత్తుఁడు సూరనార్యునకును బోతమాంబికకును
నందనుం డిలఁ బాకనాటిలో నీలకంఠేశ్వరస్థానమై యెనకమెనఁగు
గుడ్డునునెలవుగ గుణగరిష్ఠకనొప్పు భవ్యుండు భద్రైకతత్త్వరాత్ముఁ
లే.గీ. డెట్టనార్యుండు సర్వలాక్షకవిదితుఁ, డైననన్నయభట్టమహాకవీంద్రు
సరససారస్వతాంశప్రశస్తిఁ దన్నుఁ, జెందుటయు సాధుజనహర్షసిద్ధిఁగోరి.

క. భీరవిచారుండు తత్కవి, తారీతియుఁ గొంతదోఁపఁ దద్రచనయకా
నారణ్యపర్వశేషము, పూరించెఁ గవీంద్రకర్ణపుటపేయముగాఁ.

ఇట్లు ఎట్టాప్రగడ భారతభాగము పూర్తిచేసినని చెప్పుకొన్నద్రవిడదేశ
మున లభించు తాళపత్రప్రతులలో నీపద్యములే లేవని విమర్శకులు చెప్పిరి. ద్రవి
డదేశమున లభించు సరణ్యపర్వశేషప్రతులు ఎట్టునలేఖని కవకాశమునీయనివా?
యనునంశముమాత్రము నిర్ధారణముచేయలేదు. ద్రవిడదేశలిఖిత భారతప్రతు
లలో నీపద్యములున్నటులఁ బ్రాచ్యలిఖితపు స్థకాలయములోని ప్రతులు బరిశీలించి
తెలిసికొంటిమి. నన్నయభట్టారకుండు సీసములందు గీతములందు యతియొ ప్పా
సయొ నియతిగఁ బాటించువాడనియు, నెట్టాప్రగడ యీనియతి తనయితరగ్రంథ
ములందుఁ బాటింపమిచే భారతారణ్యపర్వశేషముగూడ నన్నయభట్టారకునిచె
యని విమర్శకులనిరి. దీనికాధారముగ నృసింహపురాణములోని “అరణ్యపర్వశేషో
న్నయ మాంద్రభాషసుజనోత్సవమొప్పుగ నిర్వహించితో” అనుపద్యపాదముఁజూపి
ఉన్నయమన నున్నదానిబాగుచేయుట యనుసర్థము చెప్పిరి. భారతములోని యర
ణ్యపర్వమునందు శైలిభేదము కనఁబడుచున్నది. నన్నయభారతములో ఆదిపర్వమున
11 మధ్యాక్కరలు, సభాపర్వమున 2 మధ్యాక్కరలు, అరణ్యపర్వమున 22 మధ్యా
క్కరలు కలవు. మొత్తము 35 మధ్యాక్కరలు నన్నయభాగమునందును, ఎట్టాప్ర
గడభాగమున నొకమధ్యాక్కరగలదు. నన్నయభట్టు అక్కరలలో నాలుగవగణ
మున యతియుంటయు, నెట్టాప్రగడఅక్కరలో మూడింటయతియుంటయు భిన్న
త్వమునకు సాధనము. ఇంతియకాక ఎట్టాప్రగడ నన్నయభట్టారకుని భాషానియమ
ములు ప్రయోగవైచిత్రి గమనించి భారతారణ్యశేషరచనమునకుఁ బూనుకొనెను.
కావుననే “నన్నయభట్టమహాకవీంద్రు సరససారస్వతాంశప్రశస్తి దన్నుఁ జెందు
టయు, తత్కవితారీతియుఁ గొంతదోఁప తద్రచనయకా నారణ్యపర్వశేషము పూ
రించె” నని ప్రాసీకొనియొందెను. నన్నయభట్టారకుండు ప్రాసిన సీసములు ఏడువిధ
ములు. ఇవి లక్షణగ్రంథకర్తలు లోకము గమనించినయంశమే. ఈనియతి తిక్కనా
దులు పాటింపలేదు. పోతరాజు భాగవతమునఁ బాటించెను. కాన నన్నయసీసపద్య
గీతపద్యనియమము లోకమెఱింగినదే! అప్పకవి అప్పకవీయములో సీసపద్యభేదముల
నిటులఁ జెప్పినాడు.

సీ. యతిమైన బ్రహ్మసంబంధైన రెంటితోఁ జెప్పిరేనియు సమసీసమగును
నియమముల్ దీనిపై నిలిపిన సీసంబు లాఱుతెఱుగునై యతిశయంబు
ఎనిమిదంఁగ్రుల బ్రాస మెక్కింప వల్లకై సర్వతఃప్రాససీసంబనంగ
బ్రాస మాఱుంఁగ్రుల బదిలంబు గావించ నక్కిలిప్రాససీసాఖ్యమనంగ
నాది నేర్పడినిచ్చి రావడేపదమెల్లఁ జేయ నయ్యని వడిసీసమనంగ
పదఖండములయందుఁ బ్రత్యేకయతులుగా స్థిర నవకలిపడిసీసమనంగఁ
గుదురుగా నుత్సాహ తుదయందు గీతంబుఁ జెప్పిన విషమాఖ్యసీసమనంగఁ
గడవెల్ల గురువులే కల్పించి రెడ్డైన సరప సర్వలఘుసీసంబనంగ
తే.గీ. సప్రవిధములిదియ శబ్దశాసనండు, భంచమాన్నయభక్తిలోఁ బ్రేరేపించి
కడమకవు లాఱుసీసముల్ విడిచిపెట్టి, చెలంగి సమసీసవద్యమే చెప్పినారు.

(చతుర్థాశ్వాసము, 335. ఖ)

ఇటుల సుప్రసిద్ధములై కొన్ని వందల సంవత్సరముల కావలయున్న అప్పకవి నాటిక
వ్యాప్తముగానున్న సీసవద్యనియమముల ఎఱ్ఱన పాటించెను. ఈనియతి పాటించి
నంతమాత్రమున ఎఱ్ఱనభారతభాగము రచింపలేదనుట సాహసము. వ్రాతప్రస్తుత
ములలో అరణ్యపర్వమునందలి నాలుగవయాశ్వాసములోని 143 వ పద్యము
మొదలుకొని “యిటనుండియెఱ్ఱాప్రగడకవిత్వము” అని వెక్కిరియింపడు వ్రాయఁబడి
యున్నది. అప్పకవియు నిందుల కనుకూలముగా “స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి” అను
పద్యమునుండి యెఱ్ఱాప్రగడకవి తమొదలనివ్రాసెను. చూడుడు.

“ఎఱ్ఱాప్రగడ తనకును అరణ్యపర్వశేషముమొదలిపద్యమునకును అక్షర
చక్రము చూచుకొన్నందునకుఁ దెలివిడి.

తెనుఁగున శబ్దాది యకారములేదు గనుక నెఱ్ఱాప్రగడనామాద్యక్షర
మచ్చుగనుక ఎకార మదిమొదలుకొని వ్రాయఁగాఁ బద్యాదివర్ణము “స్ఫురదరు
ణాంశు” అన్నాడు.

(ద్వితీయా. ప 304)

ఇటులఁ గవులందఱు ఎఱ్ఱాప్రగడ నాలుగవయాశ్వాసములోని “స్ఫురదరు
ణాంశు” అనుపద్యము మొదలుకొని భారతభాగము రచించెననియు వాకొనిరి.
ఎఱ్ఱాప్రగడకు అటువదిసంవత్సరముకీవలగల జక్కన భారతశేషము ఎఱ్ఱాప్రగడచె
ప్పెననెను. ఉన్నయశేబ్దమున కుద్ధరించుట యనునర్థమునైతము గలదు. నన్నయభ
ట్టారకుని భారతారణ్యపర్వము నాలుగవయాశ్వాసముతో నావఁబడకపోయినచో
నావల మూఁడువందల సంవత్సరములకు ఆంధ్రదేశమునందున్న నన్నయభట్టారకుని
భారతప్రతులు అరణ్యపర్వమునందలి నాలుగవయాశ్వాసము 143 పద్యమునుం
డియే జీర్ణముగావలసిన ప్రసక్తియుండదుగాన ఎఱ్ఱాప్రగడ భారతభాగరచయిత
గాఁడనుట యాంధ్రవాఙ్మయము నగౌరవించుటయు మీఁదుమిక్కిలి యెఱ్ఱాప్రగ
డకుఁ గళంక మూపాదించుటయు నని మామనవి.

భారతములోనియెట్లాప్రగడపద్యములకు నాతనియితరగ్రంథములలోనిపద్యములకుఁ బోలిక కలదు. ముఖ్యముగా ఎట్లాప్రగడ భారతశేషము పూరించుటలో నన్నయ్యను ననుకరించెను. అదియే ధారాశుద్ధి. అదియే సమాసాడంబరము. అదియే కూర్పుబిగ్గితము. కాని రసనివ్యంధమున నించుక నన్నయ యెఱుఁగుట బై చేయియని రామకథ సానిత్రికథ సవిమర్శముగాఁ బరిచినచో దోషము. “తద్రచనయకా” అని చెప్పినమాట దైవికముగఁ బడినదని విమర్శకుఁడనియెట్లాప్రగడను భారతరంగము నుండి తొలగింపఁజేయుట సాహసము. నన్నయభట్టారకుఁ డాపినచోట శరదృతు వర్ణనము ఎఱుఁగదానితోఁ గలిపిన శరదృతువర్ణనము ఆంధ్రవాఙ్మయాలంకారము లగు రత్నభూషణము అనఁదగియున్నవి. ఈక్రింది యెఱుఁగభారతపద్యము నృసింహ పురాణపద్యమునకుఁగల పోల్కి చూచినచో నెట్లాప్రగడ భారతరచయిత యనుటలో సుధీలోకము సంశయింపదని మాతలంపు.

చ. స్ఫురదరుణాంతురాగరుచి బొంకివోయి నిరస్తవీరదా
పరణములై దళత్కమలవైభవపుంభణ ముల్లసిల్ల ను
ధురతరహంససారసమధుప్రతసిస్థనముల్ సెలంగఁగాఁ
గరము వెలింగి వాసరముఖంబులు శారదచేళచూడఁగఁ.

(భారతము)

చ. ఉరుతరకల్పకన్నగఘోష్టలరత్నసహస్రదీప్తమై
బరగఁ గరంబు పొల్వెనఁగెఁ బద్మదళాక్షునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంతురాగరుచిహారెలఁ బర్వగ నుల్లసిల్లును
దరమహనీయసీలపనుభాధరశృంగముపొల్వుఁ బట్టఁగఁ.

(నృసింహ)

ఇటులే మఱికొన్ని పోలికలు గలవు. వానికిఁ బ్రత్యేకించి తావొసంగనుటచే నిటదిజ్ఞాత్ర ముదాహరించితమి. ఎట్లాప్రగడ భారతము రచించినక్రొత్తలోనే నృసింహపురాణము ముగించెను ఇందుచే భారతభాగమువలె నృసింహపురాణముగూడ సమాసబంధురముగఁ గొండొకతటి నన్నయార్యునిరచనల ననుకరించుచు మధురవద గుంఫనములతో నలరుచున్నది. సవిమర్శముగ నృసింహపురాణముఁ దిలకింతుమేని బ్రబంధపరమేశ్వరబిరుదము బడసెననితోచునుగాని నృసింహపురాణము రచించిన నాటికె యీబిరుద మితనికిన్నటులఁ దెలియుటచే భారతరచనమునఁ బ్రార్థించిన దని తోచెడిని.

హరివంశము.

ఎట్లాప్రగడకవితలో సూక్తివైచిత్ర మెండు. ఇది పూర్వకవులు చెప్పిన మాట. ఇతనిగ్రంథములలో రామాయణము పఠించుభాగ్య మింతవఱకు మనకు లభింపలేదు. హరివంశ మికవిగ్రంథములలో నగ్రగణ్యము. ఈకవికిది తుదిగ్రంథము. ఆరణ్యపర్వశేషముతో భారతపూర్తిచేయుటతోఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుని

భారముతీరలేదు. సంగ్రహముగాఁ జెప్పివిడిచిన రామాయణమును బ్రత్యేకగ్రంథముగ రచింపవలసివచ్చినది. ఆరచనమున “అత్యుత్తమభాగ్యత” కృతిపతియగు వేమభూపతికి లభించినది. ఈయుత్తమగ్రంథము విస్తృతమగుట శోచనీయము. ఇంకఁ బ్రకృతమగు హరివంశమునుగూర్చి విచారితము. అష్టాదశపర్వసంభృతమగు భారతమునకు హరివంశము శేషము. అదిలేనిది భారతము పూర్తికానటలే. నన్నయభట్టారకుఁడు విడిచివెట్టిన భాగము పూర్తిచేయుటకు నాతనిశైలి ననుకరించిన యెఱ్ఱాప్రగడ తిక్కనసోమయాజి విడిచివెట్టిన భారతశేషమగు హరివంశమును బూర్తిచేయుటకుఁ బూర్తిగాఁ దిక్కనశైలి ననుకరించెను. హరివంశము భారతశేషమని యెఱ్ఱాప్రగడ యిట్లు చెప్పినాఁడు.

“సీ. బంధురాష్ట్రదశపర్వనిర్వహణసంభాషితం బగు మహాభారతంబు

హరివంశపరిశ్రాంతమగునట్లుగాఁ గ్రమవ్యాఖ్యాన మొనరించి తనకు నీవు.”

నాచనసోముఁడును దనహరివంశోత్తరభాగము తిక్కనసోమయాజిభారతమునకు శేషమని చెప్పికొనినాఁడు. హరివంశ ముత్తమగ్రంథము. ఇందు శ్రీకృష్ణజీవితము విపులముగాఁ జర్చింపఁబడినది. కొలఁదిగ రతిక్రీడాదికములున్నను హరివంశములోని కృష్ణుఁడు లీలామానుషవిగ్రహుఁడు. ప్రపంచాతీతుఁడు. రాజకీయవేత్త. లోకోద్ధారకుఁడు. శ్రీకృష్ణజీవితామృతము గ్రోలదలఁచినవారు హరివంశసముద్రము మధింపకతప్పదు. బంకించంద్రాది వంగవండితులువ్రాసిన శ్రీకృష్ణజీవితమునకు లజపతిరాయివ్రాసిన శ్రీకృష్ణచరిత్రమునకు హరివంశమే తారకమైనది. ఎఱ్ఱన హరివంశమునఁ గథాంశమునకే ప్రాముఖ్యమిచ్చి వర్ణనాంశముల నొచితిఁ బట్టి యింఁచుక మెఱుంగు వెట్టి విడచెను. కఢోద్రేకము చల్లారునటులవర్ణనాంశములఁ బెట్టి భావావేగమృతావుట తిక్కనసోమయాజికివలె నీతనికి నిష్టముగాదు. కావుననే ధారాప్రధానముగా భారతప్రధానముగ నొచితిని బాటించి యెఱ్ఱాప్రగడ తనలోకోత్తరకల్పనాశక్తి హరివంశరచనమున వెల్లివిరియించినాఁడు.

ఎఱ్ఱాప్రగడ హరివంశరచనమున ఉత్తరహరివంశకర్తయగు నాచనసోమనాథు ననుకరించె ననువాద మొకండు గలదు. ఆవాదమును బలపఱచుటకు బుక్కరాయలవలన సోముఁడు క్రీ.శ. ౧౩౪౪లో నగ్రహరభాగము బడసెననియు నంతకు మున్నెపుడో బాల్యమున ఉత్తరహరివంశమును రచించెననియు నిశ్చయించిరి. ఈ ప్రయత్నమంతయు నెఱ్ఱాప్రగడవైఁ తొర్యదోష మారోపించుటకే. హరిహరరాయలసోదరుఁడగు బుక్కరాయలు నాచనసోమునకు దానమొనరించినటులగల శాసనములు రెండు ప్రకటింపఁబడినవి. అందొకదానికాలము రసభూషణనేందు య అని చెప్పఁబడినది. అనఁగా శా. శ ౧౨౧౬ క్రీ. శ ౧౪౯౪ రెండవదానికాలము రసాధ్రునయనేందు అని చెప్పఁబడినది. అనఁగా శా. శ ౧౨౦౬ క్రీ. శ ౧౨౮౪

అగును. ఈ రెంటిలో నేదియు బుక్కరాయని కాలము కాదు. బుక్కరాయలు క్రీ.శ. ౧౩౫౫ మొదలు ౧౩౭౭ వఱకు రాజ్యమేలెను. అంతకుమున్ను తనియన్నయగు హరిహరరాయలు. తరువాత నితనిపుత్రుడగు రెండవసంగమ హరిహరరాయలు పాలించుటచే బై నుదాహృతకాలము చరిత్రసిద్ధాంతమే. అందుచే ఎట్టాప్రగడకు నాచనసోముఁ డావలనున్న వాఁడుగాని ముందున్న వాఁడు కాఁజాలఁడు. ఇట్టియెడ నెట్టాప్రగడ నాచనసోముని ననుకరించెననుట యెంతధర్మమో సహృదయు లూహింతురుగాత.

నాచనసోముఁడు వ్రాసినవి హరివంశము ఒకయు త్తరభాగము మాత్రమే. అందు ముఖ్యములగు కథాఘట్టములు నరకాసురవధ, ఉమాపరిణయము, ఊర్వశిని కామించుట లోనగుకథలు మూలము నతిక్రమించి విపులీకరింపఁబడినవి. ముఖ్యము లగు కథాంశములు పెక్కులు వదలఁబడినవి. ఉమాపరిణయకథ ఎట్టనది మూలము నకు జేరువగును, సోమునిది భిన్నముగ నున్నది. సోమున తెలిగించిన హంసడిభకోపా ఖ్యానము ఎట్టన తెలిగింపనేలేదు. సోముఁడు మూలములోని నలుబదిరెండధ్యాయములను రెండవయాశ్వాసమునకు ముందు జేర్చవలసిన కథాభాగముల వదలినాఁడు. ఎట్టన వానిని దెలిగించినాఁడు. సోముఁడు అనిరుద్ధుని స్వప్న కథయు విడిచెను. ఎట్టన చాలవఱకు మూలానుసారముగఁజూయెను. నాచనసోముఁడు. అనిరుద్ధసాత్రమును స్వతంత్రముగఁ జిత్రించి మిగులదుష్టము అనౌచిత్యము సందర్భదూరముగా మూల వ్యతిరేకముగా వర్ణించినాఁడు. ఎట్టాప్రగడ యౌచిత్యముపాటించి మూలమును వదలక రసపోషణముగావించి తిక్కనభారతవశనమున జనించిన విజ్ఞానమును సార్థకము గావించిశోసినాఁడు. నాచనసోముని ఉత్తరహరివంశముకంటె మూఁడింతలో నాలుగింతలో ఎట్టాప్రగడ ఉత్తరహరివంశము గొప్పది. వైలిలో నీయిరువురికి బోలికయేలేదు. ఎట్టనది యలఁతితెలుఁగుఁ బలుకులతో నిండాఁరి కూర్పుబింకములలోఁ దిక్కననుకరించును. సోమునిది పదాడంబరము, వర్ణనాతిశయములతో నిండాఁరి కఠినవైలిలో నలరారును. ఆంధ్రీకరణములో నిరువురకుఁ బోలికయేలేదు. శ్లోకాలలో నెట్టాప్రగడ సోము ననుకరించెననుట ప్రమాదము. ఇంకను సోముఁడే ఎట్టాప్రగడరచనమున కభిముఖుఁడుగాక ఉత్తరహరివంశరచనమునకు దొరకొనె నేమో యనుట విశ్వాసపాత్రము.

ఎట్టాప్రగడ వ్రాసిన నృసింహపురాణములోని ప్రహ్లాదచరిత్రము. పోతనసప్తమశ్లోకములోని ప్రహ్లాదచరిత్రము బోల్చితేకున్నను రసాతిశయమునఁ బోతనదే మేలుచేయగనున్నది. ఇటులొసల్యాసంగ్రామము, దుక్తిణీపరిణయము, కాళియమర్దనము, కృష్ణలీలలు, వామనావతారములోనగు కథాంశములు పోతనభాగవతమునందును ఎట్టాప్రగడ హరివంశమునందును సమముగాఁగలవు. ఉభయగ్రంథ

భాగముల బోల్పుట ధర్మముకాదు. కథాంశముబోసీక విషయసంగ్రహమొనరించి క్ష్ప్రముగా మూలగ్రంథమును నిరర్థశేధారతో సహజమగువర్ణనములతోఁ దిక్కనను లక్ష్యమునందుంచికొని చెప్పనెంచినవాఁ డెట్టా ప్రగడ. మూలములోని రసవత్తరభాగములు పెంచి నీరసకథాంశమువదలి వదైములకనువగుపోకడల సంతరించికొని రసానుకూలమగునైలి వదాడంబరము భావముల వెదకకొని రసీకలోకమునాకర్షించు ప్రబంధనియమములతోఁ గథాంశములను నాచనసోముననుకరించుచుఁ దెలుపువాఁడు పోతరాజు. ఒకరిది పురాణశైలి. మఱియొకటిది ప్రబంధశైలి. అందుచే నుభయులకుఁబోల్కి చెప్పనయితిగాదు. అటులే యభిరుచుల బట్టిచూడ నాచనసోముని తెన్ను వేటు ఎట్టా ప్రగడ తెన్ను వేటు. రసపోషణమున శైలిపాటవమున సోముఁడు మిన్న. కూర్పుబింకమున బొచిలీనిర్వహణమున కల్పనాఛాత్రచక్రమున శంభుదాసుఁడు మిన్న. కాన నెటగుణముల కట నానందింపవలసినదె !

ఆంధ్రకవులందఱకంటె నాచనసోముని మిన్న గాఁదలచిన యాధునికవిద్వాంసులు పలువురుగలరు. అట్టివారిలో బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులుగారు వీరేశలింగము పంతులుగారు చిన్నయసూరిగారు సుప్రసిద్ధులు. వాఙ్మయమున నాచనసోమునికంటె నున్నతపదవి నొందఁదగినవాఁ డెట్టా ప్రగడయెయని యుభయగ్రంథములను విమర్శించుచు రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారిొక విపులవాదసము వ్రాసియున్నారు. వేలూరిశివరామశాస్త్రి శతావధానిగారు సోముఁడను విమర్శగ్రంథమున నాచనసోమనాథుని శృంగార రసపోషణమునుగూర్చి యిటుల వ్రాసియున్నారు.

“ఉత్తరహరివంశమునందు ముఖ్యముగా మూఁడుచోట్ల శృంగారరసము కానవచ్చుచున్నది. మఱికొన్నిచోటులఁ గడుకొలఁదిగానున్నది. శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీ ఘట్టము, ఊర్వశీనర కాసురఘట్టము, ఉషానిరుద్ధఘట్టము, ఈమూఁడును ముఖ్యములు. సరకునితో యుద్ధము చేయునపుడు సత్యభామను వర్ణించుచోటను కడుకొలఁదిగా శృంగారముకలదు. ముఖ్యములైన యీమూఁడుచోటులును ఉత్తమ మధ్యమాధమములుగా నున్నవి. (సోముఁడు 48 పుట.)

ఎట్టా ప్రగడహరివంశము నాచనసోముని రచనమునకంటె నీరసముగానుండునను వాదమును సమకాలికవిద్వాంసులు పలువురు విమర్శించి సారములేదని తేల్చిరి. నాచనసోముఁడు మహావిద్వాంసుఁడు. సర్వజ్ఞుఁ డనుటలో సందియములేదుగాని ఎట్టా ప్రగడనుమాత్రము అతిక్రమింపలేకపోయె ననుట సత్యము. నాచనసోముని రచనలకంటె ఎట్టా ప్రగడరచనములే ప్రశస్తతరములని వ్రాసినవారి భావము లెటుంగుదుమేని హరివంశముయొక్క ప్రశస్తియు ఎట్టా ప్రగడప్రగల్భము సుబోధకమగునని యట్టియభిప్రాయముల నిట నుదాహరించుచున్నారము.

“చిన్నయసూరి, వీరేశలింగము పంతులుగారు, సీతారామాచార్యులు మన నాచనసోముని కవిత్వయము వారికంటె సుత్కృష్టమనిగాఁజెప్పట యతిశయోక్తియని తలంచెద. ఎట్టాప్రగడ హరివంశముతో నేవిధముగాఁజాలనేరని యుత్తరహరివంశమును రచించిన సోమనాథుని కట్టియున్న తపదవి నొసంగ నామనస్సుగొలుపదు... ఈవిషయమై నాయభిప్రాయంబున బ్ర-శ్రీ, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి గారును, బ్ర-శ్రీ, రాయదుర్గము నరసయ్యశాస్త్రిగారును నేకీభవించిరి. కీర్తిశేషులైన శత్రుండుము రంగయ్యశాస్త్రిలవారి యాశయంబు నిదియ.

నాగపూడి కుప్పస్వామయ్యగారి వ్యాసము. ఆంధ్ర. సా. ప. సం. 6-7.

“ప్రకృతివర్ణనమున నితఁడు (నన్నయ్య) ఎట్లనయు నగ్రగణ్యులు...ఎట్లన యొక్క ప్రకృతివర్ణనాప్రభావము దెలియవలయునన్న హరివంశమును జీత్రింపుఁడు. అన్ని రీతులపైలులును గాంభీర్యమయములు. వీరినాయికలు సంభాషణలు గరువము గలయవి. శృంగారముగూడ గౌరవభాగముతో సమన్వితము. గౌరవబుద్ధిలేని మోహము తుచ్ఛమును ఊచికమును. అట్టిదిందుమృగ్యము.....గాంభీర్యము ప్రధాన గుణమని యెంచుటకు ఎట్టాప్రగడవంటి మహానియుఁ డాధారము.

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి యధ్యక్షిపన్యాసము.

రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేకసంచిక.

నృసింహపురాణమును సుత్తరహరివంశమును జూడఁగా నితని (ఎట్టాప్రగడ) తెనుఁగురచనలు దిక్కనవానితోఁ దులతూఁగుననియుఁ గొన్నిచట్టులఁ దిక్కన రచనలకంటె నొకటిరెండువన్నె లెక్కుఁడుగానున్నవనియుఁ జెప్పనగును.....ఇతని హరివంశము మిక్కిలి రసవంతమై నాతికఠినమైయుండును.....భాషకుఁగల నైజగుణములు వెలయించి చెలువుగూర్చు కవనమే యిక్కవిది.....తిక్కన పదగుంఢనలమృదుత్వమును ఉభయభాషాలక్షణప్రమాణశేషపీవైదుష్యంబును బాకసౌకుమార్యశయ్యాచార్యుల సంవిధానప్రార్థియు లతితసరళాతిసరళధారాస్వైర విహారంబును రసభావోచిత పదసంకర్షరచనాప్రాగల్భ్యంబును నీమహాకవియందును గలదు. అతనికవనంబునంబోలె జప్పిడి సందుగొందులును అనుప్రాసక్లేశంబులును అనవరతంబులగు ద్రుతస్వత్వంబులును అప్రసిద్ధార్థములగు పదములును యమకబంధాదిక్లిష్టరచనలును నిందు సంతగాఁ గలుగవు.

తం. లేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారి భారతకవులను వ్యాసము.

విమర్శకావతంసులగు నీమువ్వరి యభిప్రాయములు హరివంశప్రతిష్ఠ దెలుపుట కివి చాలునని యావిషయము విరమించెదము.

ఎత్తొస్తగడ సంస్కృతహరివంశమును దెలిగించుటలోఁ దిక్కనసోమయాజి భారతాంధ్రీకరణము ననుకరించెను. మూలములోని కథాంశములను విడువక సాధ్యమగునంతవఱకు విషయముల సంగ్రహించి తిక్కనసోమయాజివలె గ్రంథ విస్తృతి నొనర్చక మాతృకను దెలిగించుటలో నీతఁడు నేర్పరి. ఇంచుమించుగ నీతని హరివంశాంధ్రీకరణము భారతాంధ్రీకరణమునకు సమముగా నున్నది. కవి స్వతంత్రముగా వర్ణనాంశముల వ్రాసినచోటులగల పద్యములు చవులూరించుచు సారస్వతమాధుర్యమునకుఁగల పరమావధి వెల్లడించుచున్న వనుటలో సాహసము లేదు. ఇతని కల్పనాప్రాశస్త్యము దెలియుటకై నొకటిరెండు పద్యము లుదాహరించెదము.

సీ. కలలోన నొండొరుగలసినయప్పటి యానందిభూర్జధన్యత్వములును

బెరసి యొండొరులపైఁ బ్రేముడిసరిసిన సంతాపబహుళదశాంతరములు

నెన్ని నొండొరులకు నెచ్చెలికతమున నబ్బిన ససమభాగ్యాలికయముఁ

గ్రియల నొండొరులకు గీల్కొన నొడవిన యావనోచితకళావ్యాప్తివిధముఁ

తే-గీ. జెన్నమిగుల నొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు, నద్భుతంబులు భయములు నాదరములు

కాతుకంబులు పొడలాడఁగాఁ బ్రియుండుఁ, బ్రియయుఁ గ్రోలెరి నూతనప్రేమరసము.

ఉషయు ననిరుద్ధుఁ డనుభవించినది తుచ్చుచుగునింద్రియలోలత్వముచే జనించిన కామోన్మాదము నాపువిషయసుఖముగాదు. అద్భుతకౌతుకభయముల కాక రమగు ప్రేమరసముట. ప్రేమరసతత్వము నిరూపించుటలోఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁ డద్వితీయుఁడు.

సీ. కనకకుంభంబుల గర్వంబు చులకగాఁ గల్పించు వలిచన్నుఁగవలక్రేగు

నిండాగుచందురు నెరసుతక్కువవడఁ దిలకించు ముద్దుమోముల బెడంగు

వలరాచతూపులవలను మొక్కలువోవ వ్రాలుఁగ్రేఁగన్నుల వాఁడిమియును

బాలపల్లవములలీలు పాలిపోవ మించారుకెంగేలిమేలిమియును

తే-గీ. మనము సొక్కింపఁజాల నింపెనయబోటి, వదుపు పొదువంగఁ గ్రీడకపరకనొంది

యొండెఱుంగక భోగించుచుండె గీత, వాద్యసృత్యమధూత్సవవ్యాప్తిరతుల.

ఇందు ఉష చెలిమికత్తెలచక్కందన మభివర్ణితము. వయసు నిండారినవారలయ్యఁ జెలిమికత్తియలు క్రీడైకపరగాయణలు. కాననే ఉష శీలము ప్రశస్తతరము. ఉష చెలిమికత్తెల కామకర్తములకుఁ బాత్రములుగ నెన్నఁడు భావింపలేదు. కలలోఁ బరపురుషుఁ డుపభోగించినను ఉష మోహమున లోనుగాక “ఏనికను గన్నియ నని మేనం బ్రాణములు దాల్చి మెయిగొనియున్నట్లైన నిహపరములును గలవే” యని స్వస్నానంతరము తలంచుట నాయికాపోషణమునకుఁ బరమావధి. ఇట్టి ఘట్టములందు సముచితవర్ణనములందు నెఱుగది పెట్టినవేరు. ఎంత విమర్శించి

నను దనివీటిని యీతనికవిత రసజ్ఞులముందుఁ బెట్టుటకంటె విమర్శకుఁ డేమియుఁ జేయఁజాలఁడు.

ఇట్టి లోకోత్తర గ్రంథ రాజమును కరాలపాటి రంగయ్యగారు సంస్కరించి కలానిధిముద్రాక్షరశాలలో శ్రీ. శ. ౧౮౬౦ లో ముద్రించిరి. మూలములోని పాఠములను పెక్కింటిని వారు స్వయముగా మార్చి కొంతచేర్చి గ్రంథమును తారుమారుజేసిరి. సవరణలలోఁ గొన్ని చోటుల నన్వయదోషములు యతిప్రాసదోషములు గలవు. 1901 లో ఎద్దనపూడి సంజీవయ్యగారు పూర్వప్రతినాథారపఱచి కొని తిరుగ ముద్రించిరి. అది పూర్వము ద్రణమునకుఁ బ్రత్యంతరముగాన దోషములేమియుఁ దొలంగింపఁబడలేదు. ప్రాచీనసారస్వతస్వరూపనిరూపణమున నెక్కువగృహీతేయ బ్రహ్మశ్రీ, మ-ధూ-రా-శ్రీ, గిడుగు రామమూర్తిపంతులువారు తాళపత్ర గ్రంథసహాయమునముద్రిస్త తిసంస్కరించినవ్యభిప్రాయానుసారముగఁ బాఠముల సిద్ధపఱచిరి. వారు భాషయొక్క పరివర్తనము గోరువారుగాన లేఖకప్రమాదములు గూడఁ బాఠములలోఁ జేర్చిరి. ముద్రితప్రతిలోని దోషముల ననువుగ సంస్కరించి మంచిపాఠములఁజూపిరి. కొన్ని యెడల వారొసంగిన పాఠములుగూడ దుష్టములు గనున్చు. కొన్ని పాఠములందు యతులుపోయినవి. అట్టియెడఁబూర్వప్రతిన నూతన పాఠముదీసికొని మూలభావముగమనించి పాఠములసవరించితిమి. శ్రీరామమూర్తి పంతులువారొనర్చిన యనల్పకృషిని లక్ష్యమునందుంచుకొని హరివంశమును పూర్వము ద్రణములన్నింటికంటెఁ జక్కఁబఱచితిమి. ఇంకను గొన్ని స్థాలిత్యములు లేకపోలేదు. ప్రత్యంతరసహాయముతోఁగాని పరిష్కరింపఁగూడదని విధి లేక యటులే వదలితిమి. దృష్టాంతముకొఱకుఁ బూర్వము ద్రణపాఠములు సంస్కరింపఁబడిన పాఠముల నిటనుదాహరించిన యీముద్రణపుఁబ్రశస్తి తేటపడగలదు.

సీ-గీ. తనువు వెలుకఁబారె దగిలె కోర్కలు కొను, పొదలె వధులు విరిసె నొదవె ఘేద

మనుమనగర్భజనితమై శ్రమవరి, యాహ మలరె వికచనలినముఖి.

(పూర్వపాఠము-పూర్వభా. ఆ గీ. ఖ. 118)

సీ-గీ. తనువు వెలువారె దగిలె కోర్కలు కొను, పొదలె వధులు విరిసె నొదవె తెమట

లినమనగర్భజనిత శ్రమమీర, యమ్మ లమరె వికచనలినముఖి.

(సంస్కరింపఁబడిన పాఠము)

మ. అరివిందోదరుఁ జూచి నావగవు నీవాత్మీయదోర్నిర్వృంబం

ధురంతంజేసి తొలంగఁ బ్రోచితి భవత్పుత్రత్వమర్హత్వముల్

వరికిర్ణంబయి యేకవాక్కుననె చెప్పెన్దలెని నీతోడ నె

వ్వరు తెల్లొక్కహితార్థజన్మవిధిభవ్యం బయ్యె నీ కెవ్వయిన్.

(పూర్వపాఠము-ఉత్తరభా. ఆ. ౪.)

మ. అరవిందోదయః జూబి నావగపు నీవాత్మీయదోర్నిర్వృణం
 ధరతంజేసి తొలంగఁజేసితి భవత్పుత్ర త్వమత్పర్యుక్తమ్
 బరికీర్త్యంబయి యెక్క నాడు నెనసింపక తరు నీతోడ నె
 వ్వరు ద్రైలోక్యహితార్థజన్మవిధిభవ్యం బయ్యె నీ శిష్యుయిక్.

(సంస్కరింపఁబడినపాఠము)

ఇట్లులే దక్కినపాఠములను బూర్వము ప్రణముతోఁబోల్చిచూచిన ద్యోత
 కముగాఁగలవు. తెనుగులమీఁది సాంస్కృతికకరుషములకు సరళాదేశము, ఏటిక
 నుచోనర్పబిందువు. వరఁగ బిందురహితము. కాన, అల్లన, అంత లోనగుపదములు
 కళలు ప్రేరణమున మువర్ణలోపము. లోనగు ప్రాచీనరూపము లీముద్రణమున నీయఁ
 బడినవి. వెలకఁబాటు అనురూపము నవీనమగుటవలనను, “నిలుపుగతిదీపకళికలువెలరు
 వాతె”యని కుమారసంభవముననన్నె చోడుఁడు, “వెలరువాటుదీపకలికలల్లార్పుచు”
 అని విరాటపర్వమునఁ దిక్కినయుఁజెప్పియుంటచే వెలరువాటుఅనుపాఠమే గ్రహిం
 చితిమి. చిన్ని పూవను నొకయలంకారవిశేష మాకాలమునకలదు కాఁబోలు. పూర్వ
 తేఖకులు దానిని జీనిపూవుగామార్చిరి. “అలకలఁజిన్ని పువ్వలికియలికి” యని నన్నె
 చోడుఁడు, “చిన్ని పూవులతోడఁజెలియిచేయ” యని తిక్కన, “నున్తుంగురులఁజిన్ని
 పువ్వలచేతను” అని శ్రీనాథుఁడు చెప్పటచే జిన్ని పువ్వనుపాఠము దీసిగొంటిమి.
 ఇట్లులే బ్రాచీనభాషాస్వరూపమును గుర్తించి పద్యయోగములు శ్రీరామమూర్తిగారి
 పాఠములఁబట్టి సవరించితిని. ఇందు సవరింపఁబడిన ప్రాచీనపదములు వ్యాకరణ
 నియమములు నన్నయ్యనాఁటివై యెఱుఁగనాఁటివాడొకలోనివి కావేమోయని సంశ
 యించుచున్నారము.

హరివంశ, ఉత్తరహరివంశ, భాగవతములనుండి సమానకథాంశములను బరి
 శోధించి పద్యరచనమునఁగూడ నెఱుఁగ వైచేయి యనితెలుపుట ప్రకృతమైనను పీఠిక
 యిప్పటికెవి స్మృతమగుటచే వదలితిని. ఎఱ్ఱాప్రగడ ఆంధ్రవాఙ్మయమున కొనర్చిన
 మహాత్మరసేవను దెలిసికొనుట ఓహరివంశ మొక్కటెచాలును. ఈయుత్తమగ్రంథము
 బూర్వతరపాఠములసహాయమునఁ జక్కఁగనుద్రించి ఆంధ్రసోదరులకుఁ బఠనయో
 గ్యమొనరించి వ్యయప్రయాసములకుజంకక ఆంధ్రభాషాసేవయే ముఖ్యధర్మముగా
 భావించు శ్రీబ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారియెడ నాంధ్రలోకము కృతజ్ఞత
 జూపునేని స్వధర్మము నిర్వహించినటు లగునని తలంచుచున్నారము.

ఇట్లుభాషాసేవకులు

శేషాద్రి రమణకవులు,
 శతావధానులు

నందిగామ }
 1-5-26 }

విషయ సూచిక.

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము

విషయము.	పుటసంఖ్య.
క పాపారంభము	...
సంతోషదూపంబగు నాదిస్పష్టిప్రకారము	...
ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముచేత వితిగర్భంబు చేదించిన ప్రకారము	...
బృథుచక్రవర్తి భూమిని గోవుగాఁజేసి నస్తువులు గొన్న ప్రకారము	...
వేనుకరీరమధనంబునఁ బృథుఁ డువ్వువించిన ప్రకారము	...
బృథుచక్రవర్తి భూదేవికి నైన సంవాద ప్రకారము	...
వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునకు మన్వంతరముల నెఱింగించుట	...
వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునకు ననాగతమన్వంతరములఁ జెప్పట	...
ఛాయాదేవియందు సౌవర్ణశైశ్వరతవతులు పుట్టిన ప్రకారము	...

ద్వితీయాశ్వాసము.

రైవతుఁడు శేవరిని బలరామున కిచ్చిన ప్రకారము	...
కువలయాశ్వుండు దుందుడను రాక్షసునిం జంపిన ప్రకారము	...
నత్యప్రతుండనురాజు వసిష్ఠవచనంబునఁ ద్రిశంకుండైన ప్రకారము	...
నగరపుత్రులు కపిలుని కోపాగ్నిచేత భస్మీభూతులగుట	...
జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁడు పితృదేవతల తెఱఁగెఱింగించుట	...
సనత్కుమారుఁడు మార్కండేయునకుఁ జెప్పిన పితృదేవతాప్రభావము	...
పితృగణంబులలో మూర్తిసహితుల మూర్తిసహితుల వివరించుట	...
పితృదేవతాసమారాధన ఫలవిశేష ప్రకారము	...
భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌశికపుత్రుల చరిత్రంబు జెప్పిన ప్రకారము	...
భీష్ముఁ డుగ్రాయుధుండను రాజుం జంపిన ప్రకారము	...
కౌశికపుత్రులు గురువంచనంబున హింసజన్మలై పుట్టిన ప్రకారము	...
బ్రహ్మదత్తుఁడు దేవీసహితంబుగాఁ బరమసిద్ధి పడయుట	...

తృతీయాశ్వాసము.

చంద్రుఁడు బృహస్పతిభార్యయగు తారం గొనిన ప్రకారము	...
రజియనురాజుచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగా నెఱింగించుట	...

విషయము.

పుటసంఖ్య.

యయాతిమహారాజుచరిత్రము సంక్షేపముగాఁ జెప్పట	...	56
యయాతిమహారాజు చరిత్రన నుభాషితములు	...	58
జహ్నునకు గంగాదేవి కూతులైనవృత్రాంతము	...	61
దుర్వసు వంశక్రమము సంక్షేపముగాఁ జెప్పట	...	63
యదువంశక్రమము సంక్షేపరూపమునం జెప్పట	...	64
శ్యామదుండసురాజు వనంబున నున్న కన్నీయం గొనివచ్చుట	...	65
అంధకవంశక్రమము సంక్షేపముగాఁ జెప్పట	...	68
సత్రాజిత్తు సూర్యనారాధించి శృమంతకమణి సంపాదించుట	...	70
శ్రీకృష్ణుడు బాంబవలె బరిగ్రహించి నిజపురంబునకు వచ్చుట	...	73
శతధన్వుడు సత్రాజిత్తుం బంపి శృమంతకమణి నవహరించుట	...	74
శతధన్వుడు కృష్ణునకు వెఱచి తురగారూఢుండై పాఠిపోవుట	...	74
ఆహూరుడు విడిచిపోవుటవలన ద్వారకయందు దుశ్శాత్రులు పుట్టుట	...	75
శ్రీకృష్ణుఁ డహూరునిచేత నున్న శృమంతకరత్నము బయలుపఱచుట	...	76

చతుర్థాశ్వాసము.

వరాహవతారము సంక్షేపరూపముగాఁ జెప్పట	...	81
విష్ణుదేవుఁడు నృసింహవతారంబున హిరణ్యశిపుఁ జంపుట	...	83
వామనవతారము సంక్షేపరూపముగాఁ జెప్పట	...	84
వరశురామావతారము సంక్షేపరూపముగాఁ జెప్పట	...	85
శ్రీరామావతారక్రమము సంక్షేపరూపమునం జెప్పట	...	87
దేవదానవులకు జరిగిన తారకామయంబను యుద్ధప్రకారము	...	87
దేవతలు రాక్షసులమీఁద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట	...	88
మయఁడు మొదలగురాక్షసులు దేవతలమీఁద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట	...	89
త్రివిక్రమదేవుఁడు గరుడవాహనారూఢుండై దేవతలకు సహాయం బగుట	...	90
కొర్వుండను మునివలన నౌర్వాసలంబు సంభవించినప్రకారము	...	92
ఇంద్రునిదేవతలలోఁడ గాలనేమియను రాక్షసుఁడు యుద్ధముచేయుట	...	94
కాలనేమి విష్ణుదేవునిమీఁదికి యుద్ధసన్నద్ధుండైపోవుట	...	97
విష్ణుదేవుఁడు చక్రాయుధముచేతఁ గాలనేమిం జంపుట	...	99
నారాయణుఁడు యోగనిద్రావరాయణుండై యుండుట	...	101

పంచమాశ్వాసము.

ప్రకాభారపీడితయైన భూదేవి తన మనశ్శేషము విష్ణున జెఱింగించుట	...	106
బ్రహ్మనిదేశంబున నముద్రుండు శంతనుండై పుట్టినప్రకారము	...	107

విషయము.

పుటసంఖ్య.

సారదుండు విష్ణునితోఁ గాలనేమి కంసుండై పుట్టినతెఱంగు గఱింగించుట	...	108
బ్రహ్మదేవుండు విష్ణునితోఁ గశ్యపుండు వసుదేవుండై జనియించినతెఱంగు సెప్పట	...	110
సారదుండు కంసునితో విష్ణుమూర్తి కృష్ణుండయి పుట్టఁగలవిధం బెఱింగించుట	...	111
విష్ణుండు యోగమాయను యశోదకుఁ గూఁతులైపుట్ట నియమించుట	...	113
రోహిణీదేవి గర్భంబుననుండి బలరాముం డవతారంబు నొందుట	...	114
దేవకీదేవిగర్భంబుననుండి శ్రీకృష్ణుం డవతరించుట	...	115
కంసుండు యశోదకుఁ గూఁతులై పుట్టిన యోగమాయం జంపఁబూనుట	...	116
నందుండు మధురాపురంబుననుండి వసుదేవునిజ్ఞాచే వేపల్లెట వచ్చుట	...	118
శ్రీకృష్ణుండు పూతనప్రాణంబులు వైనదుగ్ధంబులతోడం గొనిచంపుట	...	120
శ్రీకృష్ణుండు కటాశరుని సంహరించుట	...	122
శ్రీకృష్ణమూర్తి బాలశ్రీదాభివర్ణనము	...	124
గోపికలు యశోదతోడ శ్రీకృష్ణుని దుప్పచేప్పికంబులఁ జెప్పినానుట.	...	126
యశోదాదేవి శ్రీకృష్ణ సులూఖులబద్ధునిఁ జేయుట	...	129

షష్ఠా శ్వాసము.

సారదుండు నందగోపుని బృందావనంబునకుఁ బోఁ బనుచుట	...	132
గ్రీష్మకాలాభివర్ణనము	...	134
గోపాలకులు రోగకాంధికై శివత్రాతావ్రతంబు నలుపుట	...	137
శంఖకర్షుండను భూతంబు గోపాలకులకుఁ గల్గిన రోగంబులకుఁ గారణం బెఱింగించుట.	...	138
శ్రీకృష్ణుండు విషమయంబగు కపిత్థవృక్షము నున్మూలించుట	...	140
శ్రీకృష్ణుండు గోపాలురతో యమునయందు జలక్రీడనలుపుట	...	142
కాలనేమిపుడు లేడ్వారు కుంభకునింల పృషభంబులై పుట్టుట	...	145
శ్రీకృష్ణుండు నందాదులతోడ మిథిశాపురంబుననున్న కుంభకునింటికిఁ బోవుట	...	146
శ్రీకృష్ణుండు రాక్షసాంశసంభూతంబులగు సప్తపథంబులఁ జంపుట	...	148
శ్రీకృష్ణుండు వాసుదేవభరద్వాజు లనుమునులఁగని సంభాషించుట	...	151
వాసుదేవభరద్వాజులు శ్రీకృష్ణునెఱింగి స్తుతించుట	...	152

సప్తమా శ్వాసము.

శ్రీకృష్ణుండు యమునానదియందుఁ గాళియుం దుండెడు మడుపు చూచుట	...	155
కాళియుండు శ్రీకృష్ణునిం గఱచి చుట్టుకొనుట	...	157
కాళియునిచేతఁ జాట్టఁబడిన శ్రీకృష్ణునిఁజూచి యశోద లోకించుట	...	159
శ్రీకృష్ణుండు కాళియుని యమునాప్రవాహంబు వెడలనడచుట	...	161
బలరాముండు గర్దభ వేషధారియగు భేనుండను రాక్షసుం జంపుట	...	163
బలరామదేవుండు క్రలంబుండను రాక్షసుం బరిమార్చుట	...	166

విషయము.

పుటసంఖ్య.

నందగోపాదు లింద్రోత్సవమునయ నుపక్రమించుట	...	168
గోపాలకుటు కృష్ణునిదేశమున నింద్రోత్సవముమాని పర్యతోత్సవముఁ జేయుట	...	169
ఇంద్రుఁడు మేఘములరావించి ప్రేవల్లెమీఁద వర్షింప నియోగించుట	...	172
శ్రీకృష్ణుఁడు గోరక్షహార్థము గోవర్ధనపర్వతము నెత్తుట	...	174
ఇంద్రుఁడు శ్రీకృష్ణునిసన్నిధికివచ్చి బహువిధముల స్తుతించుట	...	176
ఇంద్రుఁడు శ్రీకృష్ణుని గోపతిత్వమున కభిషిక్తునిఁ జేయుట	...	178
గోపవృద్ధులు శ్రీకృష్ణునిమహాప్రభావం బభివర్ణించి యతని నరయుట	...	180

అష్టమా శ్వాసము.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపకాంతల రతిక్రీడల నత్యంతానురాగవతులఁ జేయుట	...	184
శ్రీకృష్ణుఁడు వృషభరూపధరుండగు నరిష్టాండనురాక్షసునిఁ జంపుట	...	185
కంసుఁడు పనుదేవాదులతో శ్రీకృష్ణునిచరిత్రము చెప్పి యాక్షేపించుట	...	187
కంసుఁడు శ్రీకృష్ణునిఁ దోడైర నహరుని నియోగించుట	...	190
శేషియనురాక్షసుఁ డశ్వరూపధరుండై శ్రీకృష్ణునకుఁ గీడునేయఁ బూనుట	...	193
శ్రీకృష్ణుఁడు శేషి మార్కొని పోరి మృతించొందించుట	...	194
శేషనాశమునం బ్రీతుండై వారదుండు శ్రీకృష్ణుని నభివర్ణించుట	...	195
అహూరుండు ప్రేవల్లెవచ్చి శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట	...	198
అహూరుండు శ్రీకృష్ణునితో దేవకీమనుదేవుల పరితాపము చెప్పట	...	199
అహూరుండు శ్రీకృష్ణబలరాముల మధురకుఁ దోడ్పొందిపోవుట	...	202
శ్రీకృష్ణుం డహూరునకు యమునాజలములలోఁ దనిమహానుభావముఁ జూపుట	...	208

నవమా శ్వాసము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కుష్ట యను కంసుదాసి ననుగ్రహించి సురూపంజేయుట	...	209
శ్రీకృష్ణుఁడు కంసునాయుధాగారముచేరి కంసశరాసంధ్యంసంబుచేయుట	...	210
కంసుం దేకాంతమున మహామాత్యునితోఁ దనజన్మప్రకారము చెప్పుట	...	212
కంసుండు సపరివారుండై రంగస్థలముననుండి రామకృష్ణుల రావించుట	...	214
శ్రీకృష్ణుఁడు కువలయాశీడంబను నేనుంగును వీనుంగుఁజేయుట	...	216
శ్రీకృష్ణుఁడు చాణూరుండగు మల్లునితోఁ బోరి వానిం జంపుట	...	219
శ్రీకృష్ణుఁడు కంసునిఁ బుడమిం బడవైచి విగతప్రాణునిఁ జేయుట	...	221
కంసభార్యలు మృతుండయిన పెరిమిటిం బేర్కొని విలాపము నేయుట	...	223
ఉగ్ర నేనుండు కంసునకు నన్ని సంతాపము నేయుటకుఁ గృష్ణుననుజ్ఞ నొందుట	...	225
శ్రీకృష్ణబలరాములు సాందీపునీయొద్ద సకల విద్యాభ్యాసము నేయుట	...	227
శ్రీకృష్ణుఁడు సాందీపునికి మృతపుత్రుని గురుదక్షిణగాఁ దెచ్చియిచ్చుట	...	229

ఉత్తరభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.	పుటసంఖ్య.
జరాసంధుఁడు మధురపై దండెత్తివచ్చి కృష్ణునిద్రకు దూతలఁబండుట	... 231
రామదామోదరులు మధురాపురంబు విడిచి జరాసంధుఁడు వెనుకొనఁదొలగిపోవుట.	234
శ్రీకృష్ణబలరాములు పరశురామునింగని తమరాక యెఱింగించుట	... 235
శ్రీకృష్ణబలరాములు పరశురామసహితంబుగా గోమంతంబుఁ జేరుట	... 237
జరాసంధుఁడు నైన్యంబులతోడఁ గృష్ణబలరాములెక్కిన భర్తృకంబుచుట్టి విడియుట	... 240
జరాసంధుఁడు రామదామోదరులెక్కిన పశ్యతంబును గాల్పుట	... 242
శ్రీకృష్ణబలరాములు గోమంతమునుండి నైన్యమధ్యంబునకు లంఘించుట	... 243
జరాసంధుఁడు బలదేవ వాసుదేవులతోడ యుద్ధంబుచేయుట	... 246
జరాసంధుఁడు సకలరాజ్యసమేతంబుగఁ బరాజితుడైపోవుట	... 248

ద్వితీయాశ్వాసము.

జరాసంధుఁడు రెండవసారి మధురమీఁద దండెత్తివచ్చుట	... 255
జరాసంధుఁడు గ్రసేను నెదుర్కొని రూక్షాక్షరంబుగా నాఁజేపించుట	... 256
రుక్మి శ్రీకృష్ణునితోడం దలపడి యుద్ధంబుచేసి పరాజితుడైపోవుట	... 259
బలరామ జరాసంధుల గదాయుద్ధ విజృంభణము	... 261
జరాసంధుఁడు పరాజయంబునొంది మరని నిజపురంబునకుం జనుట	... 263
బలరామదేవుండు కాళిందీభేదనంబుసేయుట	... 265
బలరాముండు ప్రేమతైముండి మధురాపురంబునకు వచ్చుట	... 266
వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునకుఁ గాలయవనునిజనప్రకారం బెఱింగించుట	... 268
కాలయవసుండు ముచికుండుని రోహనలంబున భస్మీభూతుండగుట	... 271
శ్రీకృష్ణుండు విశ్వక్సర్మనురావించి ద్వారపరిమళ పురంబు సిరింపఁబడుట	... 273
శ్రీకృష్ణుండు వాయుదేవునిచేత సుధర్మయను దేవసభ ద్వారకకుఁ దెప్పించుట	... 275

తృతీయాశ్వాసము.

నారదుండు శ్రీకృష్ణునిద్రకువచ్చి రుక్మిణీపరిణయోద్దమంబులెఱింగఁగఁగింపించుట	... 280
నారదుండు శ్రీకృష్ణుని రుక్మిణీదేవిం బుగ్రహించి కొనిలేర నియోగించుట	... 282
శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీపరిణయార్థంబుగాఁ గుండినపురంబునకు నడుగుట	... 284
పురంబువెలుపల గౌరీదేవి సేవించవచ్చురుక్మిణీదేవిని శ్రీకృష్ణుండు గొనిపోవుట	... 286
శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీదేవిం గొనిపోవునెడ జరాసంధుఁడు లెవరి పోరుట	... 288
బలరాముండు సరంభ విజృంభితుండై వంగాది నైన్యంబులఁ దునుమాడుట	... 291
రుక్మిణీసహాదరుండగు రుక్మియనువాడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుచేయుట	... 293
శ్రీకృష్ణుండు రుక్మియూర్జితుండేసి రుక్మిణింగొని ద్వారకకువచ్చుట	... 294

విషయము.

పుటసంఖ్య.

రుక్మిణీకల్యాణమహోత్సవప్రకారము

... 296

ప్రద్యుమ్నండు శంఖరాసురుంజంపి దేవీసమేతముగా ద్వారావతి వచ్చుట

... 299

ప్రద్యుమ్నండు రుక్మిణీకల్యాణమహోత్సవప్రకారమున పరించి వివాహంబగుట.

301

రుక్మిణీ బలరామునితో జూదమాడ నారంభించుట

... 303

జూదంబున నన్యతంబైన రుక్మిణిం గళింగుని బలరాముండు దునుమాడుట

... 304

చ తు థా శ్వా స ము.

హయగ్రీవ నిశంభ మురాసురులతో వరుణ యమ కుజేరులు పోరి పాటిపోవుట

... 307

నరకుండు దేవలోకం బాక్రమించి యదిలికుండలంబు లవహరించి యచ్చరలఁ జెఱుగొనుట.

309

వసిష్ఠాదినుహర్షులు ద్వారకకు వచ్చుట

... 312

వసిష్ఠాదినుహర్షులు శ్రీకృష్ణునితో నరకాసురుని దుశ్చేష్టలు చెప్పట

... 314

ఇంద్రుండు ద్వారకానగరంబునకువచ్చి కృష్ణునిఁ జూచుట

... 317

ఇంద్రుండు శ్రీకృష్ణుని నరకాసురవధకుఁ జేరేపించుట

... 318

శ్రీకృష్ణునిచేత మురాసురుండు మొదలైన మహారాక్షసవీరులు చంపఁబడుట

... 320

సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధంబుచేయుట

... 323

శ్రీకృష్ణుండు సుదర్శనచక్రంబుచేత నరకాసురుని ఖండించుట

... 325

శ్రీకృష్ణుండు పదియాఱువేల సూర్యుల సురకన్యకలం బరిగ్రహించుట

... 327

శ్రీకృష్ణుండు సత్యభామాప్రేరితుడై పారిజాతంబు గొనికెచ్చుట

... 329

శ్రీకృష్ణుండు పారిజాతంబుతో నిజపురంబునకు వచ్చుట

... 331

నారదమహాముని శ్రీకృష్ణుని ప్రభావము యాదవులఁ జెఱుగించుట

... 334

శ్రీకృష్ణుండు పారిజాతకుసుమనమర్చణంబున సత్యభామాదులకుఁ బ్రియంబు నేయుట.

336

ప ం చ మా శ్వా స ము.

దుర్యోధనాదిరాజులు శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట

... 338

నారదుండు శ్రీకృష్ణుని ప్రభావంబు రాజులకెల్లం దెలియఁజేయుట

... 340

అర్జునుండు ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణుని ప్రభావంబు చెప్పట

... 342

అర్జునుండు బ్రహ్మరాజుమారుని రక్షింపఁబోవుట

... 344

శ్రీకృష్ణుండు బ్రాహ్మణునకు మృతపుత్రదానంబుచేసి పంపుట

... 347

రుక్మిణీదేవీ శ్రీకృష్ణునితోఁ దనకుంగల సంతానాపేక్ష యెఱింగించుట

... 349

శ్రీకృష్ణుండు బలభద్రాదులకుఁ దనకైలాసయాత్ర పెలియఁజేయుట

... 350

శ్రీకృష్ణుండు కైలాసంబునకుఁ బుత్రాదియెప్పోవుట

... 352

శ్రీకృష్ణుండు బదరీవనంబున సమాధియొగంబున నుండుట

... 355

ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణునింగని సంభాషించుట

... 356

ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణునుద్దేశించి నిజనియమం బనుష్ఠించుట

... 358

ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణమూర్తిం బొడగని స్తుతించుట

... 360

ఘంటాకర్ణుండు విశాచదేహంబు వదలి పుణ్యలోకంబునకుం బోవుట

... 362

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీకృష్ణుడు శైలాసంబుగనుగొని తదీయవైభవంబు నభివర్ణించుట	...	365
ఇంద్రునిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని దర్శించుటకు శైలాసవర్షితంబునకు వచ్చుట	...	367
శివుడు నటనివారందఱై శ్రీకృష్ణుని గానవచ్చుట	...	370
శ్రీకృష్ణుడు శివునిమాహాత్మ్యం బభివర్ణించి స్తుతియించుట	...	373
శివుడు శ్రీకృష్ణునిమాహాత్మ్యము నభివర్ణించి స్తుతిచేయుట	...	376
పాండవముదేవుడు ద్వారకమీఁద దండెత్త నుద్దేశించుట	...	377
పాండవముదేవుడు నారదునితో శ్రీకృష్ణునిమీఁది వైరంబు చెప్పుట	...	379
పాండవముదేవుడు ద్వారకానగరంబుపై దండెత్తివచ్చి యుద్ధముచేయుట	...	381
సాత్యకి పాండవముదేవుని నెదిర్చి యాత్యేకించి యుద్ధంబుచేయుట	...	384
ఏకలవ్యుడు బలరామునితోఁ దలపడి ఘోరయుద్ధంబు సేయుట	...	385
శ్రీకృష్ణుడు శైలాసంబుననుండి మరలి ద్వారకానగరంబునకు వచ్చుట	...	387
శ్రీకృష్ణుడు గరుడవాహనారూఢుండై పాండవముదేవునిఁ జంపఁబోవుట	...	390
శ్రీకృష్ణుడు సుదర్శనచక్రంబుచేఁ గాశిరాజ సుతప్రేషితయగు కృత్వం దునుముట	...	

సప్తమాశ్వాసము.

శివుడు బాణాసురునిఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యాదరించుట	...	395
బాణుడు కుంభాండునితోఁ దనకు శివునినలనఁ గలిగిన వరదానక్రమంబు చెప్పుట	...	396
కుంభాండుండు బాణునితో మహాత్మాతంబులు పుట్టుట చెప్పి పరితపించుట	...	399
పార్వతీదేవి యుహికన్యకు నభిమతవరం బొసంగి యాదరించుట	...	401
ఉహికన్య దనస్యవృత్తుండు ననిరుద్ధసమాగమంబు గనుట	...	404
చిత్రరేఖ యుహికన్య కన్యకలకుఁ గారణం బూహించి యుహికన్య నూరార్చుట	...	405
చిత్రరేఖ దేవదానవప్రముఖులనెల్లఁ జిత్రపటంబున చిత్రించి తెచ్చి యుహికన్యకుఁజూపుట.	...	407
చిత్రరేఖ యుహికన్యకు ననిరుద్ధుని కులశీలవయోబలాదు లెఱింగించుట	...	410
చిత్రరేఖ యనిరుద్ధునిమదిరంబు సొచ్చి యతనిం గొనివచ్చుట	...	412
చిత్రరేఖ యనిరుద్ధునిఁ దోడ్పొందివచ్చి యుహికన్యకతోఁ గూర్చుట	...	414
అనిరుద్ధుడు బాణప్రేతులై తన్నుఁ బట్టవచ్చిన రాక్షసశిరసులఁ బాఱఁదోలుట	...	416
బాణాసురుడు సర్వనైన్యసమేతుండై యనిరుద్ధునమీఁద యుద్ధంబునకు వచ్చుట	...	418
బాణాసురుడు అనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిజేసి వడఁక్రయము	...	419
కాళికాదేవి ప్రత్యక్షంబై యనిరుద్ధుని బంధనంబు దునిమి యాశ్వాసించుట	...	422

అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీకృష్ణబలరామ ప్రభృతు లనిరుద్ధునిపోకకుఁ గారణంబూహించుట	...	425
నారదమహాముని శ్రీకృష్ణునికి ననిరుద్ధుని వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిపోవుట	...	427
గరుత్మంతుడు శ్రీకృష్ణుని ననేకవిధంబుల స్తుతిచేయుట	...	429
శ్రీకృష్ణుడు బలరామ ప్రద్యుమ్నులతోఁగూడి బాణుని జయింపఁబోవుట.	...	430
శ్రీకృష్ణబలరామ ప్రద్యుమ్నులు బాణనైన్యంబులం బాఱఁదోలుట	...	432
ఉగ్రశూరంబు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుచేసి పరాజయంబు నొందుట	...	434
శివుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుసేయక లొలంగిపోవుట.	...	439

విషయము.

పుటసంఖ్య.

కుమారస్వామి శ్రీకృష్ణ బలరామ ప్రద్యుమ్నలతో యుద్ధముచేసి పరాజయమునొందుట.	440
బాణాసురుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధముచేసి పరాజయమునొందుట	442
పార్వతీదేవి శ్రీకృష్ణుని బ్రాహ్మిని బాణాసురుని చావునప్పించుట	445
శివుడు బాణాసురునకు నభిమతపరములిచ్చి ప్రతుభవం బొసగుట	447
శ్రీకృష్ణుడు బాణునిగోధనుగొఱకు పరుణునితో యుద్ధముచేయుటోపుట	449
పరుణుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధముచేసి పరాజయమునొందుట	451
శ్రీకృష్ణుడు డింద్రాదిదేవతలతో ద్వారకాపురమునకు వచ్చుట	458

నవమూర్త్యాసము.

శ్రీచేదవ్యాసమునీంద్రుడు జనమేజయునకు ననాగతంబుచెప్పట	460
శ్రీచేదవ్యాసమునీంద్రుడు జనమేజయునకుఁ గలియుగధర్మంబు తెలియించుట	462
జనమేజయమహారాజు ఆశ్వమేధయాగంబు చేయ నుద్వేగించుట	465
జనమేజయునకు విశ్వాదనుండను గంధర్వండు హితోపదేశంబుచేయుట	466
జనమేజయునకు వైశంపాయనుడు మార్కండేయచరిత్రంబు చెప్పట	468
నారాయణుడు మార్కండేయునకు నాత్మప్రభావం తెలియించుట	470
మధుకైటభులను దనుజులు నారాయణునిచే నిహతులయిన వృత్తాంతము	472
నారాయణుడు పరాహుతాపంబునఁ బాతాళగతయైన భూమి సుద్ధించుట	474
హిరణ్యాక్ష ప్రముఖరాక్షసు లింద్రాదిదేవతలతో యుద్ధముచేయుట	476
నారాయణుడు హిరణ్యాక్షునిఁ బోలించి సురలరక్షించిన వృత్తాంతము	478
నారాయణుడు దేవతాప్రార్థకుండై నరసింహరూపంబున నావిర్భవించుట	480
విప్రదిత్తిప్రభృతిదానవులు హిరణ్యకశపుతోడంగూడి నరసింహదేవునితోఁ బోరుట	482
హిరణ్యకశపుని సంహరించిన నరసింహదేవుని దేవతలందఱు నభినందించుట	484

దశమూర్త్యాసము.

పులోమహాయగ్రీవ ప్రముఖదనుజముఖ్యులు యుద్ధంబునకు వెడలుట	488
ఇంద్రుడు సకలదేవతలతోడ బల్యోడి యుద్ధమునకు వెడలుట	490
దేవదానవులకు ద్వంద్వయుద్ధంబు సుప్రసిద్ధంబుగా జరగుట	492
పులోమండు వాయుదేవునితో యుద్ధముచేయుట	494
శరభశలభులను వైత్యులు సూర్యచంద్రులతో మహాయుద్ధంబు చేయుట	496
విరోచనుడు విష్ణుశైవ ప్రముఖదేవతలతో మార్కొని ఘోరయుద్ధంబు చేయుట	498
ప్రహ్లాదుండు సకలవైష్ణవమేతుండై యమునితో మహాయుద్ధంబుచేయుట	500
అనుష్ఠుండు కుబేరుం దలపడి సంగ్రామంబు భీమంబుగాఁ జేయుట	502
అగ్నిదేవుడు సంరంభవిజృంభితుండై వైత్యవైష్ణవంబులనెల్ల దైన్యంబునొందించుట	505
ఇంద్ర బలీంద్రులకు ద్వంద్వయుద్ధంబు సుప్రసిద్ధంబుగా జరగుట	506
ఇంద్రుడు స్వారాజ్యహినుండై యదితికడకుం జని నిజపరాజయం తెలియించుట	509
నారాయణుడు విలిగర్చుంబున వామనుడయి జనియించెడు కథ	511
ఇంద్రాదిదేవతలు వామనుని బలిని నిర్దిచి స్వారాజ్యంబుగొనం బ్రార్థించుట.	513
వామనుడు బలికడకుఁబోయి మూఁడడుగులభూమి యాచించుట	514
వామనుడు బలిని సహింధపంబుగాఁ బాతాళంబునకుఁ బోవంబనుచుట	517

శ్రీ రస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతములో జేరిన హరివంశము

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

—(*)—

కిం బ్రేమపదంబు భూమికి నతిస్నిగ్ధుండు దుగ్ధాబ్ధిశ
య్యాకేళీరతుఁ డాదివేధకు గృహం బై యొప్పునాఘిసనా
ళీకంబుం గలవేల్పు లోకములఁ బాలింపం బ్రభుం డుత్తమ
శ్లోకుం డన్నమమేమభూవిభవ కీచ్చుక్ సుస్థితైశ్వర్యముల్

1

శా. శరవ్యజీవితచక్రవాకములు వక్షస్సాధరకాసారముక్
గర్వం బింపెనలారఁగాఁ దఱిసి వేడ్కల్పల్పు రోమాంశముక్
సర్వాంగీణముగా ధరించికొని యిచ్చుక్ బెర్చు శంభండు స
రోవ్విగ్ధక్షణగతు వేమన్పు సత్కార్యస్వలం జేయుతన్.

2

ఉ. తమ్మికి జూలు లోకములతాత తపస్వలయొజ్జ యోగిద
ర్మముల కాఘ్యం డాగవకురంపరకుం బ్రభవంబు ధర్మభా
గములకర్త భారతికి గాదిలి మువ్వరతోల్తపేరు ని
త్యమ్మగ నాయువీపుతఁ గుణాఘ్యండు ప్రోలయవేమకౌరికన్.

3

మ. కమలాక్షస్తరఘస్తాబ్జభవులుక్ గైపారు లంభోద్ధిపూ
రములుక్ బుక్కిలిసాము గోత్రగిరివర్గంబుక్ గనత్కండుకా
భము సర్వశ్రీజనవేళ నేవిభవ కాభవ్యుండు ప్రత్యూహనం
తమసాదిత్యుఁ డిభాననుం డొసఁగు భద్రంబుం గృతిస్వామికిన్.

4

మ. వరవస్తుప్రతిపత్తిధుర్య మగునై శ్వర్యంబు పంచాశద
క్షరసంసిద్ధసమ స్రబ్ధరచనాసంవ్యాప్తి నుద్దీప్తమై
వరంగం గల్పలతాసమృద్ధి యగుచుం బ్రజ్ఞావిశేషాఘ్యలక్
గరుణం బ్రోచునతి వాణిఁ ద్రిజగత్కల్యాణిఁ బ్రార్థించెదన్.

5

కా. సందీప్తార్కసమప్రకాశం జలదశ్యామాంగుః గ్లాప్తాఖిల
 చ్ఛందోబృందవిభాగుః బావనయశస్సుదోహం నస్వాదిత
 స్ఫుంధిష్టాంచితభారతాగమకథాసద్భావు లోకత్రయా
 1 నందప్రాప్తికరుం బరాశరనుతూక్ సర్వజ్ఞః గీర్తించెదన్.

6

మ. తతురోద్యవృత్తి వాతపోతకమహాసాంయాత్రికుండై తగ్
 జతు గామన్నయపయోధుల మైలఁగి భాస్వద్రత్నముల్ రామస
 న్నుతిరూపంబుగఁ గూర్చి విశ్వజగమున్ భూషించె నేధన్యుఁ డా
 వ్రతిముఖుండు ప్రసన్నుఁ డయ్యెడుఁ గృపన్ వాల్మీకి మాకెప్పుడనన్.

7

ఉ. ఉన్నతగోత్రసంభవము నూర్జితసత్త్వము భద్రజాతినం
 పన్నము నుద్ధతార్యపరిభావమదోత్కటము న్నరేంద్రపూ
 జోన్నయనొచితంబు నయి జొప్పుడునన్నయభట్టకుంజరం
 బెన్ననిరంకుశోక్తిగతి నెందును గ్రాలుటఁ బ్రస్తుతించెదన్.

8

మ. తనకావించినసృష్టి తక్కింకరులచేతం గాదునా నాముఖం
 బునఁ దాఁబల్కినవల్కు లాగమములై పొల్పొందు నా వాణి భ
 ర్తను సీతం డొకరుండ నాఁ జనుమహత్వాప్తి గవిబ్రహ్మనా
 వినుతింతున్ గవితెక్కయజ్ఞ సఖిలోర్వీదేవతాభ్యర్చితున్.

9

ఉ. కామవిలోభకస్పృహల గర్వపరంపర పొందువాసి హృ
 త్తామరసస్థితం డగుసదాశివుఁ గాంచి తచేకచింత చిం
 తామణియై తలిర్పఁ దుదిదాఁకినయున్నతిఁ గన్న శంకర
 స్వామి గురుండు మాతలఁపు సర్వముఁ దానయి యుండుఁగావుతన్.

10

వ. అని యిట్లు పూజ్యపూజాతత్పరుండ నైననాకు నభీష్టార్థదాత యై యవదాతచ
 రితంబున నఖిలజనరంజనం బొనర్చుటంజేసి రాజశబ్దంబునకు భాజనం బగుచుఁ
 దేబోవిలాసై కనిత్యుండు పల్లవాదిత్యుం డనియును నుదాత్తపౌరుషోద్ధతుండు
 జగనోబ్భగండం డనియును సంగతానేకనరపాలపరిపాలనశీలుం డంగరతూ
 పాలుం డనియును సకలకళాధిక్యత విస్తృతరేఖీవిధేయుండు కేళాధిరాయం
 డనియును నసుభూతాద్భుతసమరవిజయుండును సంగ్రామధనంజయుం డని
 యును దుశ్శీలశత్రువిదారణప్రతిజ్ఞాపూరణోద్దామండు భజబలశ్రీముం డని
 యును నసాధ్యసాధకవీరవ్రతనిర్వహణపరాయణుండు వీరనారాయణుం డని
 యును దురవగాహరిపుష్కావస్థపోహనాభీలుండు గుజ్జరిదళవిభాళుండునియు
 నాశ్రితరక్షణవ్యవసీతవయాలోలుండు జగద్రక్షపాలుం డనియును జతుర్విధ
 దుర్గదారణవిహారోదారుండు చంచుమలచూఱకారుం డనియును బ్రతిభటవే
 దండఖండనప్రచండుండు మండలీకరగండం డనియును బహుప్రకారంబుల వీర

వ్యవహారంబులవలన నిశ్చంకంబులై బిరుదాంకంబులు ప్రవర్తిల్లు విలసిల్లు వేమ జనైవ్యురండు. 11

క. సకలవివర్ణ నీయుండె, సకలవృషతిపూజ్యుఁ డతనిసంపద్యిభవం బకలంక మనాతంకము, సకలజగన్తంగళే ప్రసంగము పేర్చిన్. 12

సీ. కేయూరకంకణా¹ంకితవరాక్రమవితరణములు ²బాహుభూషణత నొంద ననుకూలగృహిణీచాడువ నృపశ్రీ యొద్దఁ గదలక సకలసౌఖ్యముల నొసఁగ నమృతసేవనము చందము ³సమ స్తసుధర్మతాత్పర్య మధికమోదంబుఁ బెనుపఁ గరతలామలకవిఖ్యాతి నాతతనీతిగరిమంబు నిజవివేకమున వెలయ

తే. జాహ్నువీప్రవాహమామంధగిఁజరితమఖిల, భవనపావనపరిపూర్ణి బొలుపుమిగుల బరఁగువేమక్షమానాథుపాటిన్పులు, గలరె యెవ్వారు ధారుణీతలమునందు. 13

ఉ. వాలి మదోద్ధతారిజయవాంఛ నుదగ్రభంజండు వేమభూ పాలుఁ డనంతసైన్యభయబంధురలీలఁ గణంగి యెదైనఁ గ్రూలఁగఁ దీవ్రఘోటఘరఘండన మొందనిచోటు లేదు వా చూల⁴విలోలవీచితనకులసాగర పేష్టితక్షితిన్. 14

శా. కాంతారంబులు దూటి శైలములు ప్రాచ్య బాటి యంభోధిలో యాంతర్యాముల దాటె యెన్నడు ⁵వివత్సభిం జెడం గాన క త్యంతక్షేతము నొందు చుండుదుగు వేమాధీశుఁడంటిం బరి భ్రాంతివ్యక్తకళత్రపుత్రసహృదాక్షశ్రీకులై శాత్రువుల్. 15

స. గజతాఘోటకహటకప్రముఖముల్ గవ్వంబు లొప్పించుచున్ విజితారాతులు మృగ దిక్కుల హిమానీకాశ⁶సికాశలై నిజకీర్తుల్ నిగుడంగ లక్ష్మీ కతులొన్నేపంబు పోషించె న క్కజమై వేమనరేంద్రుపేర్చి జగదాకల్పంబు గా కల్పమే. 16

క. ఘనుఁడు హరాక్రవఃసంభృత, ధనకోటికి ఫలము పాత్రదానమ యనియెం దును బహుపురాణముఖముల, వినుచుండుటఁజేసి యధికవిశ్వాసమునన్. 17

ప. ఇష్టాపూర్తరూపం బగుక్రియాకలాపంబు నిజకర్తవ్యానురూపంబుగాఁ దొడంగి సీ. అగ్రహారములు విద్యాతపోవృద్ధవిప్రుల కిచ్చి యజ్ఞ⁷కర్తలగ నునిచెఁ గొమరారఁ జెలుపులు గుల్లు ప్రతిష్ఠించి లోకసంభావ్యంబులుగ నొనర్చె నిధులు నల్లిండ్లును నిలిపెదోటలు సత్రములు చలిపందిల్లు వెలయఁ బెట్టె హేమాద్రిపరికీర్తితామితవ్రతదాననివహంబు లన్నియు నిర్వహించె

తే. జేసెఁ జేయుచునున్నాడు నేయనున్న, వాడు పునరుక్తకృతికుభావలుల నెల్ల ⁸ననగ శ్రీవేమవిభన కయ్యలరుపేర్చి, వశమె వర్ణింపఁ దద్భాగ్యవైభవంబు. 19

1 పురి. 2 లఘు. 3 నకు దడర్చ. 4 విలాసినికరణాలములు. 5 కుధీకర్ణంకం చెడం 6 రాశి. 7 భద్రుగ మనినది. 8 నదిక శ్రీవేమపుత్రుల సలహా తేర్చి.

ఉ. చుట్టు నిజప్రభావరిధిసోకున నరవ్విదివేలుకైలముల్
గట్టవసిండియై తనకుఁ గాంచనభూధ్రములొప్పు బాత్రమై
1 చుట్టుము తెల్ల నాత్మసమశోభితసంపదనొంద నొప్పెదాఁ
జుట్టపుమేరు వన్నినుతి సొంపున వేమనరేంద్రుఁ డున్నతన్. 20

చ. కులజలరాశిచంద్రుఁ డగుకోమటిప్రోలనయు న్నితంబినీ
తలకము పుణ్యురాలు పతిదేవత యన్నమయుం గృతార్థతా
కలితులు వీరు వేమవిభుఁ గానఁగఁ గాంచినపుణ్య మెట్టిదో
కొలఁదుల నెన్ని జన్మములఁ గూర్చిరో నాఁ బోచులక జనసుతుల్. 21

సీ. కంటి²కులస్వామి ప్రఖ్యాతుఁడౌర వేమయపితామహుఁ డనుమాన్యత్రయును
భూతకలంకుండు దొడ్డయ నైన్యనాయకుండు మాతామహుం డనువినతియు
నాదిరాజన్యతుల్యాచారనిధి మాచవిభుండు పూర్వజాఁ డనువిశ్రుతియును
శ్రీయుతుల్⁴ హితయ చిట్టయ నాగయ స్థలు మాతులు రనుభవ్యతయును
తే. దనమహాత్మ్యంబు భూషింపఁ దాను పారి, పేరు వెలయింపఁజాలుగంధీరమహిమ
నాత్మగుణముల నొదవించునవ్వయైక, పావనుండు వేమజనకతి గేవలుండె. 22

తే. తనకు నద్దకి తగురాజధానిగాఁ బ, రాక్రమంబున బహుభూము లాక్రవించి
యనుజతనుజబంధవమిత్రజనుల కిచ్చె, నెదురె యెవ్వగు వేమశివహీనశ్వరునకు.

క. దైతేయారికి మూఱట, చేతులక్రియ నొప్పి రెండుఁ జేదోడై వి
ఖ్యాతులు తమ్ములు వేమ, యైతలవతి కన్నవిభుండు మల్లార్జునుండున్. 24

వ. అయ్యిరువురయందును. 25

ఉ. అన్న చమూవరుండు సకలార్థసమన్వితుఁ డన్న దానసం
కన్నుఁ డభిన్న బాహుబల⁷భాసి ధవాంఘ్రి సరోజపూజనా
సన్నుతితత్పురాత్తుఁ డవసన్నవిరోధి ప్రసన్నభావుఁ డ
8 ఘృన్నతశాలి 9 కీలితశుభోదయుఁ డూర్జితుఁ డయ్యె నెయ్యెవన్. 26

వ. తదనంతర¹⁰ప్రభుండు. 27

శా. బాహోదర్పమునం బ్రతీపధరణీపాలావలిం దోలి యు
త్సాహోదగ్రుండు మోటుపల్లి గొని సత్కీర్తిపసంప్రస్తునం
దోహంబు¹ దనకీచ్చు నెచ్చెలి సముద్రం ప్రీతిఁ గావించుచున్
మాహాత్మ్యంబు వహించె మల్ల¹¹రథినీనాథుండు గాఢోదధిన్. 28

క. రామునకు లక్ష్యుండు ను, తామసుతుండు ధర్మజనకుఁ దగసౌబ్రాత్రం
జేమెయి నెఱపుదు రామెయి, వేమక్రభుఁ గొల్చి వల్లనిభుండును భక్తిన్. 29

శా. వేమ¹²త్కాధిపు కూర్మిపుత్రుండు దయావిభ్రాజి యవ్యాజితే
బోమార్తాండుండు కీర్తనీయసుగుణస్తోమంబులం దేమియున్

1 చుట్టుచునెల్లార్థకవళోధికభంగిఁ దదర్శనొప్పె. 2 బడ. 3 కెట్టి. 4 మరయ. 5 భూమి. 6 లలిరి.
7 రాశి. 8 కుష్మత్. 9 కీలితశుభోష్మతు. 10 ప్రభుండు. 11 భరి. 12 క్షాభి.

- రామస్ఫూర్తికి లోచ్చుగాక సరియై ²రాజ్యై రాజార్పితం
రామస్వామ్యం డెందు బోతయచమాపాగ్రే సరుం డవ్వహిన్. 30
- వ. తడియానుజుండు. 31
- క. దానంబున గడ్డనిసరి, మానంబున పేర్చి ననుపమానుండు బుధు
న్యానచతురుండు ప్రోలయ, సూనుడు గోమటే సమ స్తసులభుండు కరుణన్. 32
- వ. వేమధాత్రికిం బరమమిత్రుండును కలజగజైత్రుండును నగుమాతులప్రియ
పుత్రుండు. 33
- మ. జయమే కయ్యమునందు నెంతటిరపుత్తానాథులం డెదనీ
డయసంవన్నత నెన్నడుకొ వెలీతిగా డాద్యక్రమాయ త్తమై
నయ మాత్మీయముగా బిరగితుల నానందించునాథ్యండు చి
ట్టయనూక ప్రభుం డీధసత్యగుణనిష్ఠుం బట్టి పుణ్యం డీలన్. 34
- వ. ఇట్లు కలకలసమృద్ధుల బ్రసిద్ధప్రభావుం డైనవేమజననాథుం డొక్కనాడు
ప్రమాదంబు మిగులం బెరోలగుంబుడి. 35
- క. అంబుజభవనిభుండును ⁵బో, తాంబూనిభుండు నగుసూరనార్యనినుతు న
| న్నుం బూజితపూర్ణచర, తాంబూజ శ్రీవత్సగోత్రు నందితచరితున్. 36
- వ. సవినయంబుగా బూజించి యిట్లనియె. 37
- తే. సకలభావాకవిత్వవికారదుండవు, సాధుసమృతుండవు నిత్యసౌమ్యమతివి
భవ్యుండవుగాన నీమీందం బరగం బడు, మేను గలిగియుండుదు నెప్పు నెట్లనార్య.
శా. నాతముండు ఘనుండు పల్లరధీనీనాథుండు నిన్నుతత
7 శ్రీతోడక సముపేతుం జేసి యెలనుం జెప్పటి మాకచ్చటం
జేతోమోచ మెలర్ప రామకథ ముకొజెప్పించి యత్సుతవ
ఖ్యాతిం బొందితి నింక నేను దనియక గావ్యామృతాస్వాదనన్. 39
- క. భారతపరాంత నని యిం, పారగం జెప్పదురు బిరుదులు హరివంశము నీ
వారవ్యకథం దెనుంగుగ, ధీరోత్తమ నిర్వహించి తెలుపుము మాకున్. 40
- వ. అనినం బ్రహ్మతపులకితదేహుండనై యమృహాభాగునిసమగ్రసంప్రార్థనంబు
గృతార్థతాకలితవృత్తం బగుచి త్తంబునం డైకొని యిట్లంటి. 41
- ఉ. నన్నయభట్టతిక్కవినాథులు చూపినత్రోవ బావనం
| బెన్నం బరాశరాత్మజమునీంద్రునివాక్య ముదాదేవుడొ
నెన్నునివృత్త మీపు కడువేడుకతో విననాయకుండ వి
లైన్నియె సంఘటించె మదభీష్మినిధికి రాజపుంగవా. 42
- క. కావునం జెప్పెదం గల్యా, తావహమహానీయరచనహరివంశము స

- ద్భావమున నవధరింపుము, భూవినుతగుణాభిరామ ప్రోలయవేమా. 43
- వ. అని యవ్యహీనాయకుఁ గృతినాయకత్వంబున కభిముఖుంగా నొనర్చి జగద
ర్పితం బగుప్రబంధంబు నిర్దింప నుపక్రమించితి నవ్వీధం బెట్లనిన. 44

శతాశ్రయము.

- సీ. 1. కామ్యంబు జగదేకరవ్యంబు నగునై మిశారణ్యమునఁ బుణ్యయజనశీలు
రై యున్న యాశౌన కాదిసన్తునులు ప్రసిద్ధువేదవ్యాసుశిష్యు ననఘు
రోమహర్షణపుత్రు రుచిరవాగ్విభవు నుగ్రశ్రవసుం డనుకథకవర్య
నర్థి బూజించి మహాభారతాఖ్యాన మఖిలంబు వరుసతో నతనివలన
తే. విని 2 మనంబులు సమ్మోదవనధి నోల, లాడుచుండంగ వెండియు నంత తృప్తి
సనక నూతనకాతుకసంప్రయుక్త, హర్షరథసులై యిట్లని రతనిచోడ. 45
- శా. వ్యాసప్రోక్తము భారతాగమము నీ వత్సంతప్రాద్యోక్తి వి
న్యాసం బొప్పంగ విస్తరింపఁగఁ గడున్ హర్షించె వీనుల్ సము
ల్లాసోద్భాసిని యయ్యె బుద్ధి శ్రుతితుల్యం బిబద్ధతాగ్ధోదయ
శ్రీసంభావిత మిష్టురాణము ప్రశంసింపంగ నిట్లాపునె. 46
- ఉ. ఇవ్యహితేతిహాసమున నెందును నబ్ధరతాన్వయప్రసం
గమ్మునఁ బూర్వసూచతులకర్త విశేషములున్ గుణప్రకా
రమ్ములు దేవదైత్యమునిరాక్షసయక్షభగాదిపుణ్యవృ
త్తమ్ములు ధర్మనిశ్చయవిధమ్ములు పె క్కెఱిగించి తిమ్ముగన్. 47
- ఉ. కౌరవపాండవప్రవరగౌరవలీలలు నీవు చెప్పఁ దీ
పారెడుభంగి వింటిమి గుణాకర యింక జగత్ప్రయంబునన్
ధీరులు శూరులున్ విభవదిప్తులు నా నుతిగన్న యాయదు
క్షౌరనుణాన్వయోత్తములచందములున్ విన వేడుకయ్యెడున్. 48
- వ. తడియ జన్మచరిత్ర ప్రపంచంబు సమస్తంబును విస్తరశ్రస్తంబుగా నుపన్యసించ
వలయు ననిన నక్కఱకుండు ప్రముదితహృదయుండై వారలం గనుంగొని 4 మీ
రు వినంగోరినయాయర్థంబు జనమేజయజననాయకునకు వైశంపాయనుండు చెప్పి
నది యేనునుం జెప్పెద వినుండు మహాభారతశ్రవణాంతరంబ యాపరిక్షిత్తన
యుండు పరాశరతనయశిష్యున కిట్లనియె. 49
- సీ. మునిపర కురువంశమును యాదవాన్వయంబును నాదుమదికొక్కప్రప్రకాఁగఁ
దోచుఁ గౌరవకోటిఁ దొడరి కీర్తించుచో యాదవులను జెప్పి తచట నచట
నంతటఁ దృప్తి నాయంతరంగంబున నొదవదు తద్వృత్త మొకటి గొఱత
వడకుండఁ బ్రత్యక్షపరిచితం బైనదిగాదె నీబుద్ధికి గాన యిప్పు
తే. డీవు నెప్పంగ వినుట సమిధహర్ష, కరము పరమేష్ఠి మొదలుగాఁ గ్రమముతోడ

వలయు ప్రఖ్యాతపురుషులవర్తనములు, గూడ నెఱిగింపవేవృష్టికులమువిధము.

క. అని బహుమానముగా నడి, గినజనమేజయన కతులకృప వైశంపాయనముని యిట్లును నభినం, దనపూర్వకముగ నుదాత్తతరహృద్యోక్తీన్. 51

చ. విను హరివంశనామమున విశ్రుతమైనపురాణ మగ్రిమం
బనువమవాగ్విశేషవిభవాధ్యుడు సత్యవతీసుతుండు సె
ప్సినయది యేను సీకు వినిపించెదఁ బూజ్యతమంబు వంశవ
ర్ధనము సమస్తపుణ్యఫలదం బిది శ్రోతకు వక్షకున్ నృపా. 52

ఉ. భాసితశుద్ధియుక్తుడవు భవ్యయశుండవు నైననీవ యు
ద్భాసితబుద్ధియుక్తమును భవ్యయశంబును నైనయాదవో
ల్లాసచరిత్రమున్ వినఁ దలంపఁగ నర్హుడ విద్ధవైభవ
శ్రీసుఖసుస్థిరాయువులఁ జెందఁగఁ బాత్రమవై తనర్చుటన్. 53

— సంక్షేపరూపంబగు నాదిసృష్టిక కారము. —

వ. తత్ప్రకారంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్లనిన నఖలేశ్వరుం డగుపరమాత్ముం డాత్మ
యోగంబున నాత్మయుం బ్రకృతియు ననుతత్త్వమిథునంబు నిర్మించెఁ బ్రకృ
తికి మహాత్మును మహాత్మనకు నహంకారంబును నహంకారంబునకుఁ బంచ
భూతంబులుం బ్రభవించె నాభూతంబులవలన ననేక¹భూతభేదంబు లుద్భూతంబు
లయ్యె నిది సనాతనయైనసృష్టికి సంక్షేపంబు తక్కినయవి దీనికి విస్తరావయం
బు లవియెట్టి వనిన నవహితుండవై యాకర్షింపుము. 54

నీ. అఖిలజగత్సృష్టి నాత్మ నవేతించి యాత్మోద్భవుండు నారాయణుండు
జలముల సృజించి సమధికం బగు²నిజవిర్యమం దిడుటయు విస్మయముగ
వినులహేమాకృతి నమరుమహాండమై కర మొప్పెఁ దద్భూరిగర్భమూర్తి
యై యుండి బహువత్సృగాత్మకం బగుకాల మేగిన నది యవియించుకొనుచుఁ

తే. బుట్టి యజుడు క్రిందటివ్రయ్య భవీయు మీఁది
వ్రయ్య దివీయు ను నడువంబరంబుఁ జేసి
దిశలు కాలంబు మనసు బుద్ధియును వాక్కు
గామరోషరత్యాదిసగ్ధము నొనర్చె. 55

వ. మఱియు నతండు మరీచి యత్రి పులస్త్యుండు పులహూం డంగిరసుండు గ్రతువు
వసిష్ఠుండు ననువారి నేడ్వర నుత్పాదించె నమృతాత్ములు క్రియానిరతులుఁ
బ్రజాపతులునై వెలసి రాహిణ్యగర్భుండు నిజరోషంబున నంతకుం గలిగించె
యోగవిద్యాప్రభండుగాను సనత్కుమారు సృజించె మేఘవిద్యుదింద్రధనువుల
నశనిరోహితనిర్హితకేతువులఁ బర్జన్యపూర్వకంబుగాఁ బుట్టించె ఋగ్వజుస్సామా
ధర్వణంబులు సంపాదించి యజ్ఞశిధికిం బ్రతిష్ఠించి సర్వగాత్రంబుల ననేకభూతం
బుల నిర్మించె నిట్లు ప్రవర్తిల్లనసృష్టికి నభివర్ధనంబు గోరి. 56

- క. తన¹మేనిరెండుసగములు, వనితాపురుషులుగఁ జేసి స్వాయంభవుఁడ౯
మనువును శతరూపాహ్వయ, మనుపత్నియుఁ గా నొనర్చె మహిమోజ్జ్వలుండై.
- వ. వార శ్రద్ధఱకుఁ బ్రియవ్రతోత్తానపాదులు జనియించి రందు. 58
- పీ. ధర్మనినుతేసూనృతాదేవి యుత్తానపాదునివలన సంపన్నయశులు
ధ్రువుఁ డనఁగి రిమంతుం డనఁగాను నా యుష్మంతుఁ డన శిమహాద్యుతి యనంగ
ననఘులనలుపురఁ గనియెఁ బుత్రుల నందు ధ్రువుఁడు నిర్మలనిష్ఠతోడ మూఁడు
వేలు దివ్యాబ్జముల్ వినుతతఃపంబు గావించి ముకుందు మెచ్చించి సక్త
- తే. మునులకంటె మీఁదై యొప్పుననుపమాన, సుస్థిరజ్యోతిరాత్మకస్ఫురితపదవి
వడసె సర్వగీర్వాణతపస్విసిద్ధ, సమితి యాశ్చర్యమునఁ దన్ను⁴సంస్తుతించు. 59
- వ. అట్టిధ్రువునకు శంభు వనుదానికి శిష్టియు భవ్యుండును ననుకొడుకులు వ్రట్టిరి
శిష్టికి సుచ్చాయ యనుసతి రిపు రిపుంజయ రిప్రవృత్తల వృకతేజసులన నేవురం
గనియె నందు రిపునకు బృహసతికిం జాతుషమనువు జనియించె. 60
- క. ఆతండు పుష్కరిణి యను, నాతికి వీరణసమాఖ్యనందనుఁ గనియె౯
ప్రీతి యెనఁగ నడ్వల యను, గోతి యతనివలనఁ గాంచె గొడుకులవరుసన్.
- వ. ఊరుండునుం బూరుండును శతద్యుమ్నుండును దపస్వియు సత్కుండును సత్యవా
క్కును గవియు నతిరాత్మండును నగ్నిష్ఠువును సత్యద్యుమ్నుండును నభిమన్యుం
డు ననంబరగిన యాపదుండ్రయందును బెద్దవాఁ డైనయూరునకు మహాశ్రభ
యందుఁ గ్రమంబున నంగుండు సుమనుండు స్వాతి క్రతు వంగిరసుండును గయుం
డు నననార్కురు వ్రట్టి⁵రందు నంగుండు వృత్తువుత్రి సునీధం బరిణయంబై
వేనుం డనుకొడుకుం బడసె నతండు. 62
- డి. ధర్మపు దస్పి తాపసమతంబున కంటిలిపా తొనర్పఁ గ్రో
ధోర్నిహతాత్మలై తపసు లొక్కట యాతని దక్షిణంపుఁగే
మృర్త్యుభంబు నేసిన జనించె బృథుం డనురా జతండు స
త్కర్మధురీఃపంబై నిలిపె ధార్మికనేవిత మైనమార్గమున్. 63
- క. అంతియ కాదు వసుంధర, యంతయు గోహూపఁజేసి యాడె గుళలుండై
సంతతబహువస్తునివహ, మెంతవలచి⁶రంత యంత యేర్పడఁ గురియన్. 64
- వ. అతనికి హవిరాన యనుమానినికి శిఖండిహవిర్ధానులు జనియించిరి శిఖండికి
ధిషణ యనుతేజవకుఁ బ్రాచీనబర్హియు శుక్లండును గయుండును గృష్ణం
డును నధ్వరుండును నజిసుండును ననునార్కురు⁷హృదమిరి ప్రాచీనబర్హికి సము
ద్రపుత్రి యైనోసవర్ణయందుఁ బ్రచేతను లనువారు పదుండ్రు ప్రభవించి పది
వేలవర్షంబులు ఘోరశపంబు సేసి సోమకన్యక యగుమారిపం దమకు ధర్మ
పత్నిగా వరియించి యయ్యింతియందు. 65

1 మేను. 2 ద్విజి. 3 యశస్వంతుఁడనఁగ. 4 నట్లుగింప. 5 రక్షకుండు. 6 రక్షకంక. 7 హృదమిరి
రంబు. 8 నందక.

- క. దాక్షిణ్యధనుని గాంచిరి, దక్షు నశేషక్రియైకదక్షుఁ బ్రభుఁ బ్రజా
ధ్యక్షు ననదృక్షితేజః, సాక్షాత్పరమేష్టిఁ బరమసంయమ శీలున్. 66
- వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 67
- తే. జయజనికాలిపెనుచ్రేలియందుఁ బుట్టె, దక్షుఁ డనవిటిఁ దొంటికథాప్రస్త
నిచ్చుడుప్రాచేతసుండునియెదుమునీంద్ర, యివ్వధంబేనుదెలియంగనెఱుంగవలయు. 68
- వ. సోమదాహిత్తుం డైనయతండు యాసోమునికి మామ యెట్లయ్యె నని యడి
గిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69
- మ. విను సర్గంబు లయంబు భూతముల కుర్వీనాథ నిత్యంబు లెం
దును జన్మింతురు దక్షుఁ డాదియగునాద్యుల్ సర్వకల్పంబులఁ
జనికొం గారణముల్ పృథగ్విధములై సంగిల్లు లే దెవ్విధం
బున నూహింపఁగఁ బిన్న పెద్ద యగుచొప్పు న్యావియుక్ వారికిన్. 70
- ఉ. గౌరవభాగువంబులకుఁ గారణ మిందఱుక్ దపస్సమా
చారము తారతమ్యము నిజం బిది జన్మగురుత్వహిసతల్
గోరి గణింప రివ్వెగి యకుంతితబుద్ధి నెఱుంగు పుణ్యుఁ డిం
పారఁగఁ బొందుఁ గాంతితోసుఖాగమముక్ బరలోకభద్రమున్. 71
- సీ. తొలితొలి సృష్టికిం దొడఁగి యంబుజసూతి దలపోయ నాతనితలఁపునందు
మునిదేవదానవనుజాదిభూతంబు లొక్కట జనియించి యక్కజముగ
నవోయెన్నియును గల్గె నన్ని యయై యుండఁ గాని వర్తిల్లుట గలుగ దయ్యె
నివ్వధం బటనునాచి యించుక చింతించి భూతవృద్ధికి హేతుభూత మొకటి
- తే. గాంచి మిథునధన్వంబు నిర్మించె దత్పి, థానసంప్రయోజనకారోదక్షతకును
జనికొ సంగల్పదర్శనస్పర్శనముల, తొల్లి హేతువులై చెల్లు దురితదూర. 72
- వ. ఆదక్షప్రజాపతికి వీరణపుత్రి యైనయసిన్నీ యందుఁ బుత్రసహస్రవంశకంబుపుట్టి
తండ్రిదనుపున భూతసృష్టిచేయ నుత్పహించునెడ నారదుండు సనుడెంచి. 73
- ఉ. బాలురు మీర లీధరణిభాగము క్రిందును మీఁదు దిక్కులుక్
మూలలు నెంత యక్కొలఁది ముందటి నిక్క మెఱింగికాక యు
క్కిలయి యిట్లు సృష్టివనికొం దమకింపఁగఁ జన్నె యన్న వా
రోలిగ యన్ని వంశలకు నొక్కట నారయ నేఁగి రందఱున్. 74
- క. అట్లైయిం జని యొకఁడైనఁ, గ్రవ్వుఱ జనుడేడ తత్ప్రకారంబునకు
ల్లవ్వెరియఁగ నాదక్షుఁడు, క్రవ్వుఱ నాత్మజసహస్రకముఁ బుట్టించెన్. 75
- వ. వారు ముందటివారియట్ల ప్రజలసృజియింపం దొడంగినఁ దొంటిచందంబున
నారదుం డరుగుడెంచి పలికెన్. 76

తే. ఇయ్యకొని లెప్పువనిసెప్పె నిమ్మనీంద్రుఁ
డాడి జన్న¹వారలక్రమ మరయవలదె
యనుచు శివన్నిదిక్కులకు నత్తాదరమునఁ
బోయియాపోకలన డిందిపోయి రనఘ.

77

- క. అది గతముగ బ్రాతసనిన, పదవి యరయఁబోక సనదు బ్రాతక యని చె
ప్పుదు రాధ్యు లవివిధమృగ, వదలి చనినయాత్మ జాలకు వగచుచు మఱియున్.
వ. దక్షుండు నిజవత్త్రియం దటువండ్లు కూఁతులం గని ధర్మనకుం బదుండ్రను
గశ్యపునకుం బదుమువ్వరను జంద్రునకు నిరువదియేడువ్వర నరిష్ట నేమికి నలుపు
రను గృతాశ్వునకు బహుపుత్రునకు నంగిరసునకు వేర్వేఱ నిర్దక్షిణ నిచ్చె
వారివలన వసురు ద్రాదిత్యవిశ్వసాధ్యాది దేవతలును దైత్యదానవయక్షరాక్షస
గంధర్వాప్సరోవిహంగభుజంగమప్రముఖులుం బ్రభవించిరి మఱియు గోగ
జాశ్వోఘి²ప్రసింహశార్దూలాద్యఖిలక్షుద్రజంతువులును జనియించె వృక్షతృణ
లతాగుల్మదులు సుద్భవించె నందుఁ గశ్యపభార్య యైనదితిదేవి హిరణ్యకశిపు
హిరణ్యాక్షులం గనియెం దత్సంతానం బపరిమేయంబై యదితిసంతతి యైన
యాదిత్యులతో విగ్రహించె నట్టివిగ్రహంబున.

79

— ఇంద్రుఁడు వజ్రాయుధముచేత దితిగర్భంబు ఛేదించినవ్రకారము. —

- మ. అపరశ్రేణికి దైత్యసంతతికి ననోన్యాహనం బుద్ధత
క్రమరోషంబున నైన నందు సురవర్గం జేచి యవైవ్విరిసం
ఘములో ముఖులఁ బల్వరం దునుచు శోకం బంది దైతేయమా
త మనోవల్లభుఁ గశ్యపుం బ్రకటతాత్పర్యంబునం గొల్చినన్.
- క. ఆతఁడు ప్రసన్నుడై య, న్నాతి వరం బడుగుమనిన నాకేళు నని
ఘాతించఁగ నోపెడుసుతు, నాతతబలు నవ్వరాంగి యర్థించుటయున్.
- తే. అమృతాత్మఁ డాయవతోడ నబల నీవు, శుచిత నెప్పుడు నేమఱ కవలనియతిఁ
దగిల నూఱబ్దములు చూలు దాల్చినోపు, దేని నట్టిపుత్రుఁడు జనియించు ననిన.
- వ. అయ్యగ్ని³ యయ్యగ్రవృత్తంబు నడవ నొడంబడియెం గశ్యపమునియు గర్భ
ప్రదానంబు నేసి తపోవనంబున కరిగె నమృగువ నిత్యంబునుగాఁ ద్రికాలన్న
నంబును వివిధోపవాసప్రతంబులుం బూని శుచియై యుండె నంతఁ దదంతరా
యా⁴వేటుండై సహస్రాక్షుండు ననుడెంచి నమస్కరించి తల్లి నీవు వ్రతస్థితవై
యునికి యెఱింగి శుశ్రూష యాచరింప వచ్చితి ననిన నమ్మగ్ధ సంతసిల్లి.
- మ. తనయా⁵యెంతయు మేలు నేసి తిటు మత్సామి⁶స్వసంసేవై
యనురూపస్థి⁷ సుండు మబ్బతపర్యాప్తి⁸ జనింపంగ నీ

80

81

83

1 వార్షికులు సరము. 2 కట్టి. 3 పోలనదంగి. 4 నదమత్స్యరు. 5 భుజంగ. 6 ఖరకురగ. 7 సేవీ.
యన. 8 యంతటి.

- యనుఁగుండమ్మనిఁ జూచునుత్సవము నీకబ్బుక్ జగం బంతయున్
విను మీ రిద్దఱుఁ గూడి యేలుడు కడుక్ పిళ్ళాతి సంధిల్లెడున్. 84
- క. అనియె నతండును దత్తే, ననతాత్పర్యంబు ¹తగ నెం బిడి యేప్రా
ద్దును నెడమడు గగుమదిలో, ననువ రింపంగఁ గించిదవశిష్టముగాన్. 85
- వ. సంవత్సరశతం బత్రిక్రాంతం బై ననొక్కనాఁ డమ్ముదిత పాదశౌచంబు నేయమఱచి
నిద్రితయైన నది రంధ్రంబుగాఁ దదీయోదరంబు సొచ్చి జంభారి దంభోళిం
గొని తద్గర్భం జేడు ప్రయ్యలుగా వ్రేయ నయ్యర్థకుండు రోదనంబు నేసిన. 86
- క. మారుద యని పలుకుచు నతి, దారుణరోషంబుతోడఁ దచ్చుకలము ల
వీర్చుఁ డొకటొకటి యేడే, డై రూపఱ నడిచె నంత నభ్యర్థితయై. 87
- క. అసురజనని కడునాన్రిని, వసమఱి యిటునేయఁ దగునె వాసవ యనఁగాఁ
ద్రసదంతరంగుఁ డగుచును, వెస వెలువడి విబుధవిభుండు వినతాంగకుండై. 88
- చ. అడుగులయందు శౌచవిధి యాత్మ నొనర్చు దలంప కీపు కా
ల్గడ దలయంపిగా నిదుర నైకొన నేనది యంతరంబుగాఁ
గడఁగి మదంతహేతు వగుగర్భము నొంచితి దీని దప్పుగాఁ
దడవక నైఁడుగా వలయుఁ దల్లి నినుం గొనియాడు లోకముల్. 89
- చ. అనవుడు నింద్రుడొ ననియె నమ్మునిపత్ని యుకింతయేని గి
డన వశమే భవచ్చరిత మంతయు లెస్సయ కాక యింక నా
కు నొకటి మేలు నేయఁగఁ దగున్ గులిశాహతి²చేత నైనయ
త్తనుశకలంబు శిలన్నియు వధం బొనరింపక కాపు మింతటన్. 90
- వ. ఈనలువదితోమ్మిదియును దేవతల్లె నీవు మారుద యనుట కారణంబుగా మా
రుతు లనం బరగి దేవాసురసమరంబులందు నీకుం జేదోడ్డె ⁴నడువవలయు దీనికి
నొడంబడు మనియె నతం డవిష్కంబునకుం బ్రియంబు నొందె నిది సకలభూత
సంభవప్రకారంబు. 91
- క. ఈసృష్టివిధం బెఱిగిన, భాసురపుణ్యండు సకలభయములవలనన్
బానియు నతులైశ్వర్య, శ్రీసౌఖ్యము లొందు మోక్షసిద్ధియుఁ గాంచున్. 92
- వ. విను మివిష్కంబునం గలిగినభూతవిశేషంబులకు నజండు ప్రత్యేకంబ యధికారు
లం గలిగించి యభిషేకం బొనర్చె నంతయు వివరించెద. 93
- సీ. వృథుండు భూపతులకుఁ బెద్దవాడై యుర్వి యంచితనీతి బాలించువాడు
ద్విజతారకాతరుప్రజయజ్ఞములకు నుజ్జ్వలతపంబుల కోషధులకు సోముఁ
డర్థసంపదలకు ⁵సంబుధివితతికి గాజన్యులకును వైశ్రవణుఁ డొడయఁ
డభిలభూతముల ననంతపిశాచసంచయముల శాసించు జంద్రధరుడు
- తే. విష్ణుఁ డాదిత్యులకు వసువితతి కగ్ని, జలములకు బాశపాణి వేల్పులకు నింద్రుఁ

- డసురకోటికి బ్రహ్మాదుఁ డంతకుండు, పితృసమాహంబునకు నధిపతులు వరుస.
- క. నాగులకు హనుకియుఁ బెట, భోగులకుం దత్తుకుండుఁ బ్రభులు పతులకున్
నాగాంతకుండు మనుజువరా! గంధర్వులకుఁ జిత్రరఘుండును నొడయుల్. 95
- క. కరులకు నైరావతమును, హంసలకు నుచ్చైశ్రవ్యమును నవసీధిల్లినై
నరులకు నృపతియు హిమగిరి, గిరులకు నేటల కుంభియుఁ గీర్తిభర్తల్. 96
- వ. ఇదియాదిగా నాదిసర్పంబునం బరమేష్ఠి నియమించినయాధిపత్యంబు లట్లు నిశ్చ
యించి యాజగద్ధాత థాత్రియంతయు నాలుగుచెఱంగులుగా నేర్పఱిచి యం
దుఁ బూర్వదిక్కున విరాట్పుత్రుం డగు! వైరాజును నక్షిణదిక్కునం గర్దమ
పుత్రుం డగుశంఖపదుండునుం బర్హిమదిక్కున రజఃపుత్రుం డగుకేతువంతుం
డును నుత్తరపుదిక్కునం బర్జన్యపుత్రుం డగుహిరణ్యరోముండును బరిరక్షకులు
గాఁ బ్రతిష్ఠించె నన్నలువురు రాజులును మధ్యమధూమిశ్వరుం డగుకృష్ణుండు
తమకు ననుశాసకుండుగా భాసిల్లి రివిధింబునం బూర్వలచిత సీయూర్విసర్వ
పర్వతద్వీపసాగరసమేతయైయునుభూతిం బొందె నంతంజాతుషమన్వంతరానంత
రంబున వనభజవుండు వైవస్వతపసువునకు సమగ్రసామ్రాజ్యం బొసంగె ననిన
విని జనమేజయుండు. 97

- చ. మునివర యివిధింబున సముద్భవ మొందె బృగుండు! థాత్రి యే
యనువున దోహదోగ్య యగునట్లుగఁ బా నొనరించె! నెవ్వర
మనుజువరేణ్యుపన్నున సమంచితవస్తువీ కేవదోగ్ధతై
రనయముఁ జిత్ర ముట్టితెఱఁ గంతయు నా కెఱుంగింపు నావుడన్. 98

— పృథుచక్రవర్తి భూమి గోవుఁగాఁజేసి పస్తవులుగాన్వ ప్రకారము. —

- వ. అతనికి వైశంపాయనుం డిట్లునియె. 99
- సీ. ఆదియుగంబున నంగుండు నాఁ జనుభూమిశ్వరుండు 3వృత్తుపుత్రియైన
నీరజనయన సునీధయం దధికబాహుసమంధతు వేనుఁ డనుతనూజఁ
గనియె రాజై వాఁడు తనదుమాతామహులఁ బోలి క్రౌర్యంబునఁ బుడమిజనులఁ
బీడించి ధర్మంబుఁ బెడఁబాయఁగాఁ ద్రోచి వేదపరధదుర్వృత్తి మరిగి
తే. యెల్లవారలఁ బిలిచి మీరే సుకృతము, నాచరింపఁగ వలదు మీ రధ్వరముల
తెరువు పోకుడి మేర నతిక్రమింతు, రేని జంపుదుఁ జెఱుతు నెవ్వనినైన. 100
- తే. యజన విజ్యుండు యష్ట నా నలిశయిల్లు, నిన్ని తెఱఁగులవస్తువు లేన 4కాఁగఁ
దలఁపుఁ 5దేమేనికర్జుంబు గలిగెనేని, 6బన్నుగా నది చేయుండు నన్ను గుఱిచి.
- వ. అని యాజ్ఞాపనంబు నేసిన. 102
- సీ. జపములు గాయత్రి సహితంబుగా 7మానె వేదంబు పేరును వినఁగ లేద
సోమసానక్రియచోష్ణలు 8రూపతె హుతములు 9కఱవయ్యె హుతవహునకు

- సర్వదైవతసమర్పణ గట్టిపెట్టంగఁబడియె బూర్తబులఁగులు సమసేఁ
బరహితంబులు హాసపరతలుఁ గడతేతె సతతప్రత్యోపవాసములు పొలిసె
తే. ¹స్వామిచందంబు నేవకజనుల కనిన, మాట నిజముగ వేగతమాతలేశుఁ
డఖిలధర్మపరాజ్ఞుఁ డయిన నతని, వ తము చెల్లించి రెండును మనుజుతోటి.
- ప. ²ఆమెయిగఁ దలంక తపస్వివరులెల్ల ³సమృహిపాలుపాలికిం జనుదెంచి. 104
- మ. జనసంత్రాసనపృత్తిఁ జేయఁదగునే సత్కర్మనిర్మూలనం
బొనరింప న్నుప నీకు ⁴నిట్లు విను మే మొప్పారఁ బెక్కిబ్బముల్
వినుయాగంబు దొడంగఁ జూచెదము నీ వీక్షోణికిఁ రాజీవీ
మనుకూలుండవు గమ్ము మాక్రీయకు ధర్మాయత్తచి త్తంబునన్. 105
- తే. క్షత్రియునిఁ దెచ్చితోలితొలిగద్దియనిచి, పట్టబద్ధుఁ గావించుచోఁబ్రజలుదమ్ముఁ
గావ ధర్మంబునడఁచు గాదె సమయ, వర్ధిల బలుకుదు రివది యరయవలదె. 106
- మ. అనినం బెల్లన నవ్వి యమ్మునులతో నాతండు నన్నొక్కఁడు
డనుశాసంఘఁ బ్రభుండె ధర్మమున కధ్యక్షుండ నేనొల్లకుం
డిన సర్వోష్వియుఁ ద్రొక్కి తోయములలో డిందింతు ⁵మనైనై న ప్ర
త్తు నశేషాంశోపుంబు గాల్తు వల నీదుఁకావ్యముల్ మాదెసన్. 107
- ప. మీ రేమియు నెఱుంగ రూరక పొం డనుటయు వారు మఱియును బెక్కుతెఱుం
గులం ⁷బలుకం దొంగి తా రెంత దెలిసిన నాదుర్వినితుండు తనదుర్విసయంబు
చూపం గడంగినం గినిసి నిజతేజోబలంబున నాబలశాలిం ⁸బట్టి మిడుకమిడుకం
ద్రొక్కి మంత్రయుక్త⁹కుశంబుల నతనియెడమతోడ ¹⁰ప్రచ్చిన నందు. 108
- క. కాలినకొఱలితెఱంగునఁ, ¹¹గాళిమమును గుఱుచుమేను గలపురుషుఁ డొకం
డాలోకనదుస్సహృదై, యాలో జనియించి ¹²శ్రితి నడుకుచు నెదురన్. 109
- ప. కృతాంజలియై నిలిచినం జూచి మునులు నిషీద యని పలికి నిషేధించి రతండు
కల్మషసంభవుండు నిషాదుం డనం బరగె వింధ్యప్రముఖసంచారు లగుపాప
కారులు కివాత్కైవర్తాదు లెల్లఁ దత్సంతానజాతులైరవృహద్విజులు మఱియును.

— ౧౦ వేనుశరీరమధనంబునఁ బృథుఁ డుద్భవించిన క్రకారము. —

- క. ¹³కర మొప్పుగ వేనజనే, శ్వరుఁడతీణకరతలంబు సంరంభముతోఁ
దరువంగ నరచిమథన, స్ఫురితుం డగుజాతపేదుపొలిక యమరన్. 111

1 స్వామిచందంబు చందము; స్వామిభృగ్యులచందంబుజనులనిన, మాట నిజము లేదయ్యి క్షమాతలేఱు. 2 అమ్మయి
తలరి. 3 సమృహణ. 4 నిట్లుదితేయి. 5 మిడుకు చటించుకు; మిడుకుడఱా, దునియం ద్రుంకు సశేషముగా వలన
నీదుర్వాదముల్ మాదెసకా. 6 ముఱుల్లు నింక. 7 దెలువం. 8 బెట్టుకట్టి. 9 కుశశలంబుల. 10 దర్శన నందు
11 గలంబగుగుఱుచుమేకుగల. 12 చూడకదగుదు. 13 తెరవొప్పుగ.

- ఉ. ఆజగవాఖ్యమై పరగునాద్యశరాసనమున్ సముల్లస
త్రేజము దీప్తబాణములు దివ్యకనత్కవచంబుఁ గాల్చి యు
ద్యేజితశత్రుఁ డప్రతిమదీర్ఘతనుండు జనించె రాజవి
ద్యాజితలోకుఁ డై నవృథుఁ డమ్మును లద్భుతవార్ధిఁ దేలంగన్. 112
- క. ఆతఁడు ప్రభవింప మహా, భూతము లన్నియును బ్రీతిఁ బొందులుచు సేవా
కౌతూహలమున నచటికి, నేతెంచె నుదాత్తమూర్తు లెంతయు వెలయన్. 113
- మ. అభిషేకార్థముగా నిజోదకము లింపారంగఁ గొంచున్ సరి
త్పృథుఁ డాపూర్ణసరిత్సరస్వహీతుఁడై ప్రాదుర్భవించెన్ సరో
జభవుం డింద్రుఁడు లోనుగాఁగలమరుభస్మంఘంబుతో నేగుదెం
చె భువిఁ జేర్చులసంయమింద్రతతి వచ్చెం బేర్పుమోదంబునన్. 114
- ఆ. అట్లు జాతుఁ డైనయానుపుత్రుండు పు, న్నామనరకమోక్షాణం బొనర్చ
వేనుఁ డపుడ పుణ్యావృత్తి సంసేవ్యలో, కముల కరిగె సురలు గారవింప. 115
- ఉ. అమైయుఁ గూడినట్టిఘను లందఱు నాతని నత్కువగ్రహీ
తమ్మున నుంచి పెంపు ప్రకటంబుగఁ బావనమంత్రయు క్తతో
యముల సార్వభౌమ విభవాధ్యునిఁగా నభిషిక్తుఁ డేసి రొ
క్కుమ్మడి మ్రోసె దివ్యమురజోత్కటనాదము లెల్లదిక్కులన్. 116
- ప. ఇష్టిధంబున నా¹సమిద్ధతేజనకుం బూజితస్థైర్యం బగునైశ్వర్యం బొసంగి కృతకృ
త్యులై శిశ్యత్వవేదు లగునాచతుర్వక్షాదులు నిజస్థానంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ.
క. ఏకాతపత్ర యగుసిరి, కైలాసి నృపమాళి రత్న కలికాకలితా
లోకంబు చరణపీఠ, శ్రీ కున్నతి యొసంగఁ బృథుఁడు చెన్ను వహించెన్. 118
- చ. తనజనకుండు ధర్మగతి దప్పుట నొప్పటి తొల్లి యొల్లఁబో
యినజనకోటి దాను గడు నెక్కుడుగా నొనరించునాదరం
బున ననురంజనోత్సవముఁ బొందంగ రాజనువేరి కొక్కఁడున్
చెనువగుమాత్ర మయ్యె గుణవేశలుఁ డాతఁడు నీభిధన్వతన్. 119
- చ. జలనిధులైన మెట్టలగు శైలములైన నడంగు శివరియె
త్తలమయినం దలంబ యగు దావములైనఁ దిరోహితంబులై
తొలఁగు నతండు సంచరణదోహలమున్ బ్రసరించుచో రసా
తలసురథామనీసులను దద్రథ⁴దుర్గము లే దొకంతయున్. 120
- క. దునకయు వెదపెట్టకయున్, దనరె నఖిలసస్యములును ధారుచి గోపుల్
పెనుపొందె గామదోహిను, లనఁ దరువులు మధురమధుఫలాధ్యము లయ్యెన్.
- సీ. ఆసమయమున ము న్నంభోజసంభవుయాగంబునందు శివత్యాహమునను
సారిది సంజాతుఁడై సూతుండునాఁ జనుమునియుఁ దన్మఖకాలమునన జనన

మొంది మాగధుడు నా నొప్పుసంయమియు నయ్యజానాజ్ఞఁ గై వారులై దివిజుల
నలరించువని నున్ని నందులముఖులు వేల్పులుఁ బ్రియంబునవారిఁ బిలువఁబనిచి
తే. పృథునరేశ్వరుఁడిటమీఁదఁ జేర్చి యెసఁగఁజేయఁగల¹ కార్యములుసవిశేషకృతులు
నాత్మ దృష్టిమైఁ గని మీర లతని యెదిరి, కేఁగి కై వార మొనరింపుఁ డింపుమిగుల.
వ. అని పనిచిన నమ్మహామనస్కులపనుపు గైకొని వార లరిగి యావై న్నుం గని
మధురమనోహరగంధీరధీరపవిత్రచిత్రస్తోత్రంబుల నమ్మహాత్మత్రియు నుద్దేశించి
యువన్యాసంబులు సేసినం బ్రీతుండై యయ్యాదివవదాన్యుండు సౌజన్యసముఖ
త్వంబు శోభిల్ల సూతునకు సూతదేశంబును మాగధునకు మగధజనపదంబు ను
ద్యోగంబుగా నిచ్చిన నయక్యాదార్యంబు సూచి కాశ్యాపేక్షులై మహిజనం
బులు మన కీతఁడు పృత్తిప్రదాత యగు నని కదిసి తమతమనేర్పు² లెలర్పం
గొలువం జొచ్చి రట్టిసేవవలన నతనిచిత్తం బెఱింగి మాకు నెల్లనాఁటికి శాశ్వ
తంబులై నడుచుజీవనంబులు గావింప వలయు నని యభ్యర్థించిననట్లకాక యని
యొడంబడి.

123

—౧౦ పృథుచక్రవర్తి భూదేవి నైన సంవాదప్రకారము. —

సీ. ఆరాజపుంగవుం డతిరౌద్ర మగుశతాసనమును సందిక్షసాయకములు
గైకొని ప్రజలనుఁ గామితవస్తువు లెల్లకాలంబును నిచ్చుచుండుఁ
గాత యివ్వనుమతి యీతెఱుం గొనరింప నున్న వ్రక్కలుగఁ జేయుదు ననంగ
వెఱచి గోరూపయై వఱచె మేదిని యమ్మహాయోగబలదర్శయాత్ముఁ డలుక
తే. వెనుకొనంగ నాయమయునువనజభవుని, నెలవులోనుగజగములన్నియునుదూఱి
తూటి యెచ్చోటుసొచ్చినదోనతగులు, వై న్నుంగనుఁగొనితనుఁగాచువారులేమి.
వ. అతనిశరణంబు సొచ్చి వినయవిరమితోత్తమాంగయై యిట్లనియె.

125

చ. అధిప ప్రజాభిపాక్షణము నర్థి నొనర్పఁ దలంచితేని మ
ద్యధ మొనరించియే యడిట ధన్యత నొందెడువాఁడ వొప్పు ద
విధము చరాచరాత్మకము³ వేడుక నేను ధరింతు నాకు దు
ర్విధి⁴ యొలయుంగ నింతయును వేఁచెడిపోవుట నీవ చూడుమా.

126

క. అన్నంబు నాయధీనం, బన్నము లేకున్న నిలుచునయ్య యొడల్లీ
సన్నపుఁదలఁ పుడిగి సుసం, పన్న మగునుపాయ మొకటి పాటంపు తగన్.¹²⁷
తే. విను ముసాయపూర్వక మగువిపులయత్న, మరయ⁵ సెగ్గార్థసాధక మఖిలజీవు
లందు పనితలవధ్య⁷ల యగుదు నన్నుఁ, గావు నామాటనినికార్యగతికిఁజొరుము.

క. శిలుడు జననాథుఁ డిట్లనుఁ, దనకై యొరలకయి బహువిధ ప్రాణులఁ జం
దినఁ గీడగు నొకకిం దునివి, మనుచు⁹ బురుదె దేని జీవమండలిఁ జెపుమా.

1 కార్యములను విశేష. 2 లేర్పడం. 3 విశ్వము. 4 మోక్షము. 5 పోషక నిష్ఠ. 6 సోదాహ. 7 లక్షణము.
8 అడుగులనాయునింపడము. 9 మురదె.

- ఉ. కాపున మత్స్యరూజనము కైకొని చేయనినిన్ను ద్రుంచి యే
 నీవివిధప్రజావితతి నెక్కటి దాల్చి ¹సమగ్రజీవన
 శ్రీ వెలయించి నామహిమ సిద్ధముగా నఖిలంబునందు సు
 భావన ²మొందు జేసెన నధంగుర మిప్పని సాగరాంబరా. 130
- చ. నీవు సర్వార్థసమర్థ వగుట యెటుంగనే నన్ను నిట్లు గారింపం దలంచి యిమ్మె
 యికి మేకొనవు గాక యది యట్లుండె నా³కొర్కియు సిద్ధించునట్లు గావించి
 మదీయదుహితవై యెల్లలోకంబులం బ్రఖ్యాతి ⁴గలిగించుకొని బ్రతుకు ⁵మిట్లు
 చేసెదవేని నిన్ను ⁶గుఱిచి కైకొనినయారౌద్రసాయకం బుపసంహరించెద న
 నిన నదేవి యొక్కంత చింతించి యతని నాలోకించి. 131
- క. గోరూప నైసనా కిం, పారంగం గ్రేపుల ఘటించి యయ్యైవస్తు
 ఊరములు విడిచికోనుటకు, గోరి పనుపు వివిధభూతకోట్లనువరుసన్. 132
- చ. అట్లయిన నెల్లవారికి వలయువాని నెల్లననువులోలి నొసంగ నోపుదు నిది నీకు
 బరమోపాయంబు మఱియొక్కటిగలదు నిమ్మొన్న ⁷భాగంబులవలన సమంబు
 గాకున్న నాయాకారంబు చక్కనగునట్లుగాఁ జూడు మనిన నట్లకాక యని వై
 న్నుడు కాత్తుకకోటిం గొని ⁸శిలలు ప్రోవునేసి శిలోచ్చయంబులు గావించి యె
 ల్లచోట్లు సవరయై యుండ నొనర్చి నగర గ్రామాదులు రచియింపం బనిచె దొల్లి
 నివాసంబులు సన్ధ్యంబులు గోరక్షణవాణిజ్యంబు లనునవి లేవు కేవలవనసంచర
 ణంబునఁ గంఠమూలఫలంబులు భరంజి ఘటించి యుపయోగింతురు పృథు
 మహిపాలుపాలనంబు మొదలుగా సమస్తమసిద్ధి గలిగె నని విందు మవ్విత్రం
 బున ననన్యసామాన్యసమాచరణధుర్యం జయనయప్పగుడువర్యుండు. 133
- సీ. ⁹స్వారోచిషం డనఁ జనుమనుర వరుని వత్సంబుగాఁ జేసి వజ్రులతనదు
 హస్తంబు పాత్రమై యతిశయిల్లంగ మహిధేనువుఁ బిడికి థాత్రీజనులకు
 సకలసస్యములును సర్వయుగంబుల వృథగాక ఫలియించువిధముగాఁగ
 నొనరింప లోకు లభ్యవ్రతయసమేతులై వర్తిల్లి రతం డెల్లవలనఁ గలుగు
 తే. భవనవాసులఁ బిలిచి మీరవికలముగ, వలయునవివేటావేటా మీవలను మెఱయ
 నిర్ధరాద్ధోగ్ధిఁ గ్రేపులనెలమిఁజేర్చి, ¹⁰పితికికొనుఁ డని పనిచె ¹¹సప్తతము మిగుల.
 చ. వారు నతనియత్నంబు గొనియాడి యట్లుచేసి ¹²రందు. 134
- క. సోముండు వత్సముగా ను, త్రామగురుండు ¹³దోహకుడుగఁ దగ నఖిలచ్చం
 దోమయ¹⁴పాత్రకఁ బితికి ర, నామయులగుమునులు బ్రహ్మమనుదుగ్ధంబున్. 135
- క. సురలు గొనిరి కాంచన వి, స్ఫురదజపాత్రమున బలరిపునివత్సముగా
 మరిగించి సవిత దోగ్ధగ, నరుదగు¹⁵తేజంబు దుగ్ధమై సింధింపన్. 136

1 శుక్ర. 2 నొండ. 3 కోర్కె. 4 గలిగించి. 5 మిట్లు. 6 గుఱించి. 7 నీలలు. 8 స్వారోచి
 షం. 9 పిడికి. 10 వృథము. 11 రంత. 12 దోహకుడు. 13 పాత్రందికి. 14 నాథుండు.

- క. పితృకోటి ¹పిదికె వైవ, స్వతకాలురు గ్రేపుఁ బిదుకువాడును గా రా
జతపాత్రంబున దుగ్ధం, ²బతులాస్పదమై యెలర్చ నవసీసురభీన్. 138
- క. ఆయనపాత్రంబున ఘన, మాయాదుగ్ధంబు గొని రమ ర్యవిరోధుల్
పాయక విరోచనుడు గ్రే, పై యొప్పు ³దివిమూర్ధుఁ డనుసురారి పిదుకఁగన్.
- క. వసురుచి పిదుకఁగఁ బాత్రము, బసరుహముగఁ జిత్రరథుఁడు వెయ్యగఁ గొని రిం
పెసఁగ⁴ గాన క్షీరం, బసమున గంధర్వవరులు నమరాంగనలున్. 140
- క. తార పిదికికొనఁ జాలి కు, బేరునివత్సముగ విడిచి పిదికిరి యత్తుల్
ధీరమతు లామోపాత్రను, దారాంతరానశ ⁵క్షీ తగుదుగ్ధముగన్. 141
- తే. రజతనాథుఁడు దోగ్ధగా రాక్షసులు పి, శాచములు నృకపాలభాజనములందుఁ
గనిరి నరరుధిరాఖ్యదుగ్ధము సుమాలి, వత్సమై పెంపానర్పఁగ వసుధఁ బిదికి.
- క. వాసుకి పిదికెడువాడుగ, భాసితఫణి⁶పాత్ర గరళబహుదుగ్ధము లు
ల్లాసమునఁ గ్రేపు తక్షకుఁ, డై సమకొనఁ గొనిరి దారుణాద్భుతభుజగుల్. 143
- క. ⁷మేరుగిరిదోగ్ధగా నీ, హారనగముఁ గ్రేపుఁ జేసి యద్రులు పిదికె
భూరిశిలాపాత్రకలక, గోరిమహాషధులు రత్నకోటులు నొప్పున్. 144
- క. వృక్షములు లతలు గొనియెక, బ్రతుము గ్రేపుగఁ బలాశపాత్రకలక ⁸బాల్
వృక్షతిః బునఃప్రరోహత, నక్షత సాలంబు దోగ్ధయై తిలకింపన్. 145
- వ. ఇవిధిధంబున సకలచరాచరభూతంబులు నాత్మీయ వాంఛితంబులు శాశ్వతంబు
లుగాఁ బడసి పరమానందంబునం బొదలం డై లోక్యకామదోహినియై థా
త్రియు విథాత్రియుఁ బావనియు ననుభవ్యోనామంబులం బ్రాజ్ఞవర్ణితయై వసుం
ధరాదేవి పృథునిశాసనంబున నిలిచి యతనికీ బుత్రియై¹⁰పృథ్వీ యనుపేరం బరగి
మధుకైటభమేదోమేదురయగుటఁదొల్లియుమేదినియనుపెరిమెయుఁగనియెనంత
¹¹ననేకసప్తశోభితయు ననేక¹²వసురత్న కరయు నవరిమితపురగ్రామప్రతిష్ఠానగ
రిష్ఠయు నవిరతప్రాణిసముదయసంక్షీర్ణయునై యతిశయిల్ల నీదృశప్రభావ నిత్య
ధన్యుం డైన యవైన్యనుండు రాజన్యులకు నాద్యుం డనవద్యుండు యి వెలింగి
భువనపూజ్యుం డయి ¹³సామ్రాజ్యంబునఁ బ్రాజ్యసృఖం బనుభవించె ననిచెప్పి
వైశంపాయనుండు. 146
- టీ. సకలభూతములకు సంభావనీయుండు పృథుచక్రవర్తి ప్రసీతక్షీరి
వేదవేదాంగపవిత్రవర్తను ¹⁴లైనవిప్రులనును నీతివిక్రమములఁ
బరగురాజులకును బశుపాలనాకృషిపాణిజ్యరతు లైనవైశ్యులకును
దైవర్లికార్చనాతత్పరు లగుశూద్రులకు నమస్కార్యుం డలంఘ్యగుణుండు
తే. వృత్తిదాత యాదిమధర్తవృద్ధికరుండు, శూరవర్యుండు గావున శూరులకును

1 చిదికె. 2 బతులాస్పదము. 3 దివిమూర్ధయు. 4 మగం. 5 పాత్ర. 6 పాత్ర. 7 మేరుగిరిదోగ్ధముగా.

8 బల్. 9 నందంబుం గ్రాహ్యునియై. 10 పృథ్వీదేవత. 11 వసురార్ధి. 12 మరత్నాలంకారము. 13 పూజ్యంబున

పాత్రాశ్రయంబు. 14 లఖ.

మూన్యడాజకీజనుచోటవైన్యదలంచి, భటులు గెలుతురనాయాసభంగింబగఱ
క. ఈపుడుచరితము జనులకు, బాహరము భూరిపుణ్యఫలదము నిత్య
శ్రీపుత్రపౌత్రనధన, మోషి పరించినను వినిన నొసగు విముక్తిన్. 148

— వైశంపాయనుడు ఇరమేజయుడు మన్వంతరంబుల నెఱిగించుట. —

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మన్వంతరంబుల తెఱం గడిగిన వైశంపాయనుం
డిట్లనియె. 149

క. తోయజసంభవుసాక్షా, త్కాయసముద్భవుఁ డు¹దాత్తదానాధ్యక్షుం
డాయతమతి యాదిమనువు, స్వామియంభవుఁ డవరపద్మసంభవుఁ డనఘా. 150

వ. అతనికాలంబున ²యామాభిధానులు వన్నిద్రలు దేవతలైరి ³ఇరమేష్ఠితేజం బవర
మూర్తియై యింద్రత్వంబు నొందె మరీచి యత్రి యంగిరసుండు పులస్త్యుండు
పులహుండు క్రతువు వసిష్ఠుండు సప్తమునిఁదంబు గైకొనిరి ప్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు మనుపుత్రులు ధాత్రీపరిపాలనంబునకు ⁴సింహిషేకంబు భజించి రంధుం
ప్రియవ్రతునకు నాగ్నిద్రుం ⁵వగ్ని బాహుండు మేధుండు మేధాతిథి వసుపుణ్యోతి
ష్ఠంతుండు ద్యుతిష్ఠంతుండు హవ్యుండు ⁶వపుష్మతుండు సవనుండు ననంబదుండు
గొడుకులు గలిగిరి వారిలో నగ్ని ⁷బాహుమేధహవ్య లనువారుమువ్వరు విరక్తు
లయి పోవం దక్కినయేడ్వరు నేడుదీపులకు నేలికలై పేర్వేట వెక్కండ్రఁ దన
యుల నుత్పాదించి వస్తాధికతులం గావించిరి. 151

క. స్వారోచిషుఁ డనువేర ను, దారుండు ద్వితియమనువు తద్దయు వెలనెఱ
దారాజకదుషితు లనం, గా రెండుగణంబు లైరి క్రతుభుజులు నృపా⁸ 152

వ. ⁹వివశ్చిన్నామధేయుండు యజ్ఞశతసుకృతంబున నింద్రుం డయ్యె ¹⁰నూర్జుండు
ప్రాణుండు దత్తుం డగ్ని ఋషభుండు చ్యవనుండు బృహస్పతి యనువారు సప్త
మునిత్వంబు నంగీకరించిరి ¹¹జైత్రుండు గింపురుషుం డాదిగా మనుపుత్రులు రాజ
కులంబులం గలిగించిరి. 153

సీ. విను ముత్తముండు నా వెలనె మూఁడవుమను పతనికాలంబున నవరగణము
లైదు సుధామసత్యశివత్రతర్కవశవర్త లన నొప్పె వాసవత్య
మొందె సుకాంతినా నొకపుణ్యకృత్తు సుతేజుండు మొదలైనదీ ¹²తేజ
లనఘు లేడ్వరు వసిష్ఠాత్మజులు మునులై ¹³రోగి నిషుఁ డూర్జుఁ డనఁ దనూర్జుఁ
తే. డనఁగ మధుమాధవులు నాఁగొననఁగ సహుండు

¹⁰శుచి యనఁగ శుక్రుఁ డన నభిమ్యుండు నభుఁ డన
మనుతనూభవదశకంబు మహి ¹¹భరించె
దత్తదన్వయములు బెక్కు దనరె నందు. 154

* సంస్కృత గ్రంథములలో “వపుష్మంతుండు” లేదు. పుత్రుండు ఉన్నది. వాఁగెత్తనిలో “వాక్యంతుండు” లేదు. పుత్రుండు ఉన్నది. 1 నాథకలా. 2 యమా. 3 వధిషిక్రు. 4 బాహుమేధకృత్తు. 5 మహిషి. 6 నూర్జుండు. 7 వారిద్రుండు. 8 రోగి. 9 నలుకుచిదవ. 10 మహుఁడనఁగ. 11 భరించె.

తే. తామసుడునా¹ జతుర్గుఁ డతామసాత్మ్యఁ, డధికుఁడై యొప్పెమనువుదడంతరమున
దేవతలు² హారసత్యసుధినుధాదు, లనంగ నాలుగుగణములై యవరి రోలి.

వ. శిబి యనుమహాభాగండు వేల్పులం బాలించె కావ్యండును బృథండు నగ్నియు
జహ్నుండును ధాతయు³ గపివంతుండును బవనుండును ననువారు సత్త్వభావం
బులు వడసిరి బ్యోతియుం దివసుండును సుతపుండును దహోమూలుండును దహో
ధనుండును దహోరతియు తేన్వియు ధన్వియు నకల్తాభుండును బరంతపుండును
ననుమనుతనూజులు పదుగురు నాజులైరి పంచమమనువయినరై వతుకాలంబునం
గలవారల వినిపించెద.

156

తే. పిను సుమేధను లనంగ భూతనయులనంగ, పరుచతోడ వైకంతులు స్వామిభోగు
లనంగనాలుగుగణములై రమరులవర, విభుతంగంపెంబుకావ్యత్మండువిభుఁడనంగ.

వ. వేదబాహుండు వినిద్రుండు వేదశిరుండు హిరణ్యరోముండు సత్యనేత్రుండు
పర్జనుండు డూర్ధ్వబాహుండు ననువారు సత్త్వమును లైరి ధృతిమంతుం డవ్య
యుండు తత్త్వదర్శి శినిరత్సుకుం డరణ్యుండు క్రకాశుండు నిర్దోహుండు శిశత్య
వాక్కు కృతీయు రైవతుండు ననుమనుశ్రభోవులు భూస్రభువులైరి చాతుషం
డాఽప్రమనువు తత్కాలంబున.

158

తే. ఆద్యులై భూతబుధువులునా బృథజ్ఞు, లనంగ లేఖలునావేల్పులై దుగణము
లైరి వేల్పుల నేలె శతాధ్వరక్తి, యాజత్రిలోకుండు మనోజవుండు. 159

వ. అంగిరసువుత్రు లేడుగ్గర మునులై వెలసిరి మనునంగ లైనయూరుశ్రభృతు
లుర్వి పాలించిరి సత్త్వం బగువైవస్వతమన్వంతరం బిప్పుడు వర్షిల్లెడు నిందు
వసుదుద్రాదిత్యమరుద్విశ్వేసాధ్యాయిను లనుననివిషు లేనిమిదిగణంబు⁴ లూ
ర్జస్వి యనువాడు దేవేంద్రుండు కశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రకౌతమధరద్యాజ జమ
దగ్నివసిష్ఠులు సత్త్వమునులు మనుజాతు లయినయిత్యోకుశ్రముఖులు మహీశు
లయి నిజవంశంబులు ధరణిం బ్రతిష్ఠించిరి.

160

క. మనువులు నమరులు నింద్రుండు, మునులును నిజవిహితకాలములతుదిఁదొలంగం
జనఁగా నమ్యులు వెనక్ గై, కొని నిలుతురు తత్త్వదను లకుంతిత⁵గరివన్. 161

— వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు ననాగత మన్వంతరములఁ జెప్పట. —

క. వీరెల్లను దమతమయధి, కారంబులు నిర్వహించి కడపట నాత్మో
త్తారక మగు బోధము గని, చేరుదు రఖిలాత్మ మగుడఁ జెందరు భవమున్.
వ. అతీతవర్తమానమన్వంతరంబు లేఁగించితినిటమీఁద సూర్యసుతుండు సావర్ణ్యం
డప్తమమనుత్వంబు నొందెడు నతనికాలంబున సుతపస్సునాభముఖ్యులన నమ
ర్త్యులు మూఁడుగణంబు లయ్యెదరు బలిదైత్యుండు దివిజాధిపత్యంబుఁ బడయుఁ

1 జతుర్గుడు నామోత్త. 2 హరిశత్య. 3 కింకరామండు; కరివరుండు. 4 నిదుత్తం. 5 శత్యకుంతుండుగ నియు.
6 శ్రుతామరులనినా. 7 దేవసాధ్య. 8 అశిశి. 9 పతంబు. 10 గరివన్.

బరశురాముండు పారాశర్యుండు ఋశ్యశృంగుండు గృహాచార్యుండు కశ్యపాచార్యుండు
 1 దీ పిమ్మందు గాలవుండు సీయేడ్వరు మహామనిషిదంబున వెలుంగుదురు
 పరివానుండు తురివానుండు సమృతుండు ధృతివంతుండు వసుండు వరిష్టుండు
 సాఖుండు ధృష్టుండు వాసుండు సునరిహుండు వృష్టి సుమతి మొదలుగా మనుత
 నయులు మనుజువిభలుగా గలరు మఱియు చక్షుదాహిత్తులు నలువురు మేరు
 సువర్ణలయి సావర్ణ్యులనం బరగి యాకనకశ్చైలంబుతటంబున వహినిష్ఠునువారు
 రుచిప్రజాపతిపుత్రుండు రాచ్యుండును భూతిసంభవుండు భౌత్యుండునుగా
 ననాగతమనువు శిశువుని వీరలయందును సురలు సురేంద్రులు మునులును
 మనూద్భవులును వేలువేట పురాణంబులం బరికి ర్తితులయు యుండుదురు. 163

సీ. యుగచతుష్టయమును నొక్కటియై యేకసత్త్వవారములో 4నిన నేని
 మన్వంతరం బగు మన్వంతరంబున సలిలస్థవం బగు సలిలసంస్థ
 వావసానము సృష్టి యంచితచరిత యీశరణిని యుగసహస్రంబు దెగిన
 నబ్జాసనునకు దినాత్యయం బొదవు నత్రతీ సర్వభూతబృందములు నొక్క
 తే. పెట్ట యాదిత్యరశ్మిలు వెల్పుడైలు, నట్టిపడినంబునకు నోర్చి కమరవరులు
 మునులు నజాడుమున్ను గమహామూర్తివిష్ణు, సుదరదేశంబుసాత్తురు బ్రదుకగోరి.

వ. ఇప్పుడు చెప్పంబడ్డయీ ప్రపంచవర్తనం బంతయుం గల్పంబులీలం దెల్లను సాధా
 రణం బైనవిధంబు సీపడిగినయఖిలమన్వంతరంబులు సుతేజరూపంబున సీతీం
 గించితి నేతదీయ 5వ సురకళనంబు వస్త శతంబునకైన నశకశ్చిభానం బనియువన్య
 సించి వైశంపాయనుం డన్నరనాయకుతో వఱియు నిట్లనియె. 165

తరువోజ. ఈవిశ్వమునుసృజియింపంగగర్భయీశ్వరుడాద్యుడ హేతుఁడగుండు
 గోవిందుడనఖిలమనునందాత్మగోరియుద్భవమొందెగువలయంబలర
 నావృష్టిభూవరాన్వయము గీర్తించునట్టియీశకళనంబునం దేను చెప్ప
 వైవస్వతుండీప్రవర్తిల్లునునుపువంశంబు వినుము భవ్యముగాన తొలుత. 166

క. తనహృదయేశ్వరుం గశ్యపు, ననుకూలప్రీతి గొలిచి యదితి యతనిసా
 వనతేజంబున దాలించె, దనయుం జూలుగ సహస్రధాను మహాత్మున్. 167

క. ఆచందంబున నుండి వి, రోచనుఁ డాత్మియతిగ్గురుచిఁ దల్లితనూ
 గోచరకాంతి యఖిలమును, వే చెన్నుఁ జేసెఁ జిత్రవిభవస్సూర్తిన్. 168

వ. కశ్యపసంయమయు నయ్యతివం జూచి యవ్వీధిం బెలుంగమింజేసి నీయుదరంబు
 లోనిగర్భాండంబ మృతంబు గావలెనని పలికె నది గారణంబుగా మూర్త్యాండం
 డనుపేర సుదయించి యాదిత్యుం డత్తుగ్రతేజంబున జగత్ప్రయంబునకు నధికసం
 తాపంబు నేయుచుండె నతనికిఁ ద్వష్ట కూతురు సంజ్ఞాదేవి దేవీయై యసాధా
 రణం బగుసౌకుమార్యంబు గలయది గావున. 169

- చ. కనకగన నెల్లప్రాద్దుగాని కాల్వెడు వేడిమిఁ జేర్చుభర్తమే
నెనయను డగ్గఱక సయిచు కెంతయు భీతి నొందుగుచుక లన
దన్వనరుహాపత్రలోచన యవంధ్యచరిత్రమునక దదాత్మకం
పునెఱయఁజేయుచుం గనియెఁ బుత్రుల నిద్దఱ నొక్కకన్మియన్. 170
- వ. వైవస్వతమనుస్సును యముండును యమునయు నన నిట్లు మువ్వస్వరంగనియు నవ్వ
రాంగి యోర్వలేక నిజఃస్వామ్యంజేసి ఛాయయును ¹దాని బుట్టించిన నది తనయె
దుర నిలిచి యనియేమి యని కేలు మొగిచి యున్న యన్నాతిం జూచి. 171
- క. ²తాను బతివేడిమిఁ బరిష్కూనాకృతియై కడుం దలంకెడు తెఱఁ గ
మూనవతినతికి నెంతయు, మానన నెఱిగించి యనియె వంజులరీతిన్. 172
- ఆ. పుట్టినింటి కేను వోయి యొక్కించుక, యూటడిల్లి వత్తు నుపిద సీవు
వంతతనము లేక విధునకుఁ ప్రియము నా, మాటుగా నొగర్చి మనుము నెమ్మి.
- క. ³మఱచియయిన నాయి తెఱఁ, గెఱిగింపకు పతికి బిడ్డ లీమువ్వస్వరకక
నెఱసినగా రామేమియుఁ, గొఱఁతవడక యుండు ⁴నవవి గొఱలుము శుభమున్.
- క. నావుడు నది యాయవతో, దేవీ తలవట్టియొడ్చి తిట్టుకొలచి రో
పావేశముఁ బతి యొందిన, నేవిధమున నిన్నుఁ జెప్ప నిది నిజ మనినన్. 175
- వ. సంక్రీతమానసయై సంజ్ఞాదేవి తండ్రి పాలికిం జని తనవచ్చినకారణం బెఱిగించి
సిగ్గునం దలవాంచి యున్న విశ్వీకర్త యొక్కొప్పుం గినిసీ బుజ్జవంబులుఁ దర్జనం
బులుఁ బెరయ నశ్రుకణక రాళకపోలం బగుతదాననం బాలోకించి. 176
- క. ఎంతయుఁ గ్రూరుం డయినను, శాంతుఁ డయిన బతియ చువ్వె సతికారయ న
త్యంతపుబంధువు ⁵తనతి, క్రాంతి దలంచుకాంత యెందుఁ గను నే శుభముల్. 177
- తే. పొమ్ము నీప్రియురేపాలికి నమ్మ తగదు, విడువు తలఁ కని కన్నీరు దుడిచి కూర్చిఁ
గొఱిగించి వీడ్కొలిపిన గ్రమ్మఱంగఁ, బోక పెగ ⁶దగ్గలింప నవ్వవ్వఁబోడి.
- వ. నిజాకారంబు మఱుంగుటలుకం దురంగిరూపంబు దాల్చి యొక్కవేవిక్తప్రదే
శంబునం బతిసమాగమంబుఁ గోరుచుఁ దదీయధ్యానపరవశయై యుండె నంత
నిక్కడ. 179

— ఛాయాదేవియందు సౌవర్ణశక్తైశ్వరకవతులు పుట్టిన ప్రకారము. —

- సీ. ఛాయసంజ్ఞాదేవీచందంబునన సూర్యునందు శుక్రాక్షణం బాచరించు
చుండంగ నతఁడును నొం డెఱుంగక యనురాగవిహారైక రతిదలర్చు
సౌవర్ణుఁడును శనై శ్చరుఁడును దపతియుఁ బరగు కన్యయు జనించిరి క్రమమున
నయ్యింతి దనపాపలందు మిక్కిలికూర్చి బెలయ సంజ్ఞాదేవీబిడ్డ లయిన
తే. మువ్వస్వరను వేటడము నేయ నవిధంబు, ¹⁰నైచలేక యొకప్పుడు శమనుఁ పలిగి

1 భావం. 2 కనకగణేశునిఁ బరి. 3 మఱచెక. 4 నెరిగింపబడు. 5 దపతి, క్రాంతిదలయ కాంతయందు
వకుల ముఖంబుల్. 6 పాలిగొత్తపు. 7 కొఁగరించి. 8 దంగిరింప. 9 వడం. 10 నాచురాలై శమనుఁ పోవచ్చు.

చరణమన్మాటుదల్లిపైఁ జూచెఁ దన్న, దాని కాయమ¹ రోష సంతాప² మెనంగ.
 క. జననియనక యిట్లంతయు, నను³లంకించి తేటుగావునం బదము మహిం
 దునిసివడఁ గాత్ర యని పెల్, చన శఙ్ఖించుటయు వేటచి జనుఁ డాతురుడై
 వ. తండ్రిపాలి కరిగి ప్రణతి యొనర్చి తనయవచారంబు తల్లి కోపించియిచ్చినశా
 పంబును నెఱింగించి. 182

ఉ. పందలు గల్గినం బ్రజల⁴కేకవిధం బగులాలనంబు నే
 యం దగరే సవిత్తులు మదంబ⁵ మము⁶ ముగుర⁷ సహింప దే
 చందమొ పిన్న వారలకుఁ జాలఁగఁ బక్షమునేయ దీనికి⁸
 డెందములోనఁ దాళిమి ఘటించక యే నిటు తప్పునేసితిన్. 183

తే. ⁹హిల్యమందును నజ్ఞానభంగి నైన, ¹⁰యదియు దీని సహించి శాపానుభవము
 దగులకుండంగఁ జేయవే జగదధిశ, యనినఁ గరుణించి కమలాల్లుఁ డతనినోడ.
 క. వినయజ్ఞాఁడు ధార్మికుఁ డితఁ, డనఁ బరగిన సీవు నిట్లు లగుట యరిది యి
 ప్పనికి నిమిత్తం ¹¹శబ్దమో, యనఘా కలుగంగఁ ¹²జాలు నాత్మఁ దలంపన్. 185

వ. అది యెట్లుండె మాతృవాక్యం బమోఘంబు గావున నొక్కతెఱంగు నేసెనం
 గ్రిములు భవచ్చరణమాంసంబు ధరణిపయిం దొరింగింపఁ గలయవి యంత శాప
 ఫలం బనుభూతం¹⁰బ యగు నని పలికి ఛారమాడేవం జూచి సీవు సరస్వంతతి
 యందును సదృశమాతృల్యపుగావు గామికే గతం జేమి యని యడిగిన నది
 యేమేను త్తరం బీజోయినం గనలి యినుండు నిజంబు చెప్పుము చెప్పుకున్న
 నిన్నుఁ గఠోరశాపానలంబుపాల్యులుతు ననుటయు. 186

ఆ. సంజ్ఞ సనిన తెఱంగు సకలంబుఁ జెప్పె న, తెఱవ యతఁడు వోపదీప్యమానుఁ
 డగుచు విశ్వ¹¹కర్తు నావాసమునకు నే, గుటయు సమృహత్తుకోప మెఱింగి. 187

వ. అతఁడుం దనకూఁతురు మగిడి మగనిపాలికిం బోవమయు నాత్మదృష్టి¹²దెలిసి
 యల్లునిం బ్రియవినయసంభావనంబుల ననునయించి ప్రసన్నం గావించి. 188

శా. నీతెనం బతిత్తివ్రమై పరగుట న్నిక్కంబు నైరింపవే
 కాలంకంబునఁ బొంది సంజ్ఞ భవదీయాకార¹³శాంతత్వమున్
 జేతోవృత్తమునందుఁ గోరుచుఁ దపస్వీలాత్మయై యున్నదీ
 వాతనిన్¹⁴ జరితార్థజేయఁ దగదే యాత్మానుకూలంబునన్. 189

మ. భవదీయం బగుదివ్యయోగము గణింప¹⁵ శక్యమే యద్భుతం
 బవికారం బది చెప్పనేల నను నీవాఙ్మాననం బిహ్లానే
 యువిధం బించుక గల్గె నేని విను చిత్రోపాయసంధాయినై
 భవనాభ్యర్చిత యొండుచంద ¹⁶మిల నొప్పుం జేయ నీమూర్తికిన్. 190

1 కోప. 2 మదఁ. 3 భంగింబి. 4 క్షేత్రియంబున బుద్ధవంబు. 5 యు మక్కును ముగ్ధరక్ష్మదే. యు మక్కురక్ష్మ. 6 బాల్యమునకై. 7 సమ్యగిది దీనినై. 8 శేమ సమూ. 9 బోలు. 10 బగు. 11 కర్త. 12 గది. 13 కాంక. 14 మాల నొప్పులేనట్లు.

చ. అనుటయు నవిధిధంబునకు నంబుజబాంధవుఁ డియ్యకొన్న నా
తనినటుదీ ప్రిమండలి ముదంబున నొగ్గమునం దనుర్చి వే
తునియంగఁ దర్చెఁ జిత్రకృతిధుర్యుఁ డవార్యజగత్ప్రేమోదవ
ర్ధనుఁడు సురేంద్రవర్ధకి యుదంచితతేజము ద్రెస్సి కాలంగన్. 191

వ. ఇట్లు కిరణంబు లెల్ల ననుజవి డుల్లి విన్న నై నం గాంతిమాత్ర దేహముడై పద్మసీ
కాంతుండు నిజకాంత యున్న రూపంబు యోగదర్శనంబునం గని తానునుం
దురంగమూర్తియై యచ్చటి కరిగి కడియుటయు నమృగువ యన్యపురుషం
డనుతలంపునఁ బిలుచు డాచి యడంగుటయు నిరువురనాసాపుటంబులు మో
చిన నాసత్తులు పుట్టిరి తదనంతరంబ. 192

కా. ఆరూపంబటువాసి నైజతను వింపారంగఁ దాల్పంగఁ జే
తోరాగంబున నెవ్వెలంది నిజనాథుఁ గాంచి తానుఁ శుభా
కారం బేర్పడ నిల్చె నయ్యిరువురం గామోపభోగక్రియా
ధారేయం బగునుజ్జ్వలోత్పవమునఁ ధన్యాత్మలై రెంతయున్. 193

వ. అవివస్వంతుండు తనయ గ్రపుత్త్రం డగువై వస్వతునకు సప్తమవస్వంతరాధి
పత్యం బొసంగె యముండు నిజధర్మవివర్ధనంబున ధర్మరా జనువిఖ్యాతియు మ
హాత్వంబునుం గనియె సౌవర్ణం డిటమోద నష్టమమనుభావంబు భజియింపం
గలవాడై మేరుశిఖరంబునందు గరిష్ఠ యగుతపోనిష్ఠ నెసియించి యుండె శనై
శ్చరుండును గ్రహపదవిం బ్రదీప్తుడై నిలిచె నయమున మహానదియై లోకపా
వనస్సూర్తిం బ్రసరిల్లెఁ నకతి సంవరణం డనురాజునకు రమణియై భారతవంశ
10 ప్రదీపకరం బగునవత్యంబులుం బడసె నాసత్తు లాశ్వినేయులన ననుగులకు వై
ద్యులై యనవద్యవిద్యాగరిమంబునం బెంపొందిరి బృందారకశిల్పియు ననల్పం
బగుతపనతేజోరజఃపుంజంబున నజనకున క్షతిమానవిమానంబును దానవధ్వంసిఁ
బ్రశంసనీయవిక్రమం బగుచక్రంబును ఫాలలోచనునకు నాభీలం బగుసూలం
బును రచియించె నిట్లు కీ ర్తితంబైన. 194

క. ఈదేవజన్మకథనం, బాదరమున వినినఁ బ్రీతులై చదివిన స
మ్రోదంబున వ్రాసిన ల, క్షీడ్ధిగ్ధాయువులు సుతసమృద్ధియుం గలుగున్. 195

క. అని జనమేజయవిధానకు, మునివై శంషాయనుండు మును పరిపాటిక
వినుపించినకథ యంతయు, ననుపమచారిత్ర యన్న మాంబాపుత్రా. 196

కా. లక్ష్మీలాభ¹¹ విధాయనిర్మలగుణాలావై కధర్తా యశో
లృత్యైకత్వితలోకలోలుపవధూలభ్యావలోకా సమ
స్త్యైభోగఫలాత్త భాగ్యవిలసత్సౌభాగ్యయోగ్యా మహా
సూక్ష్మీ పాయహృతాన్యధూపవిభవాశూరత్వశక్రోద్భవా. 197

క. సకలదీప్తిపాంతరర, త్న కలాపనిరంతరార్ప¹నాకలనారం
భకకురుమలూరిపురనా, యకమల్లచమూవరేణ్యహరినిషేవ్యా. 198

మాలిని. బహుళహయగజేంద్రస్ఫూరనేనాసహస్ర
ప్రహతకటకగాష్టప్రపదిద్విష్టసంప
ద్వహాణపరమధన్యోదగ్ర²ధాటిభటశ్రీ
మహితజయవిజృంభావంజుగాభ్యోపలంభా. 199

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమితశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్య
ధూర్య శ్రీసూర్య సుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యోజితయ నామధేయ
ప్రణీతం వైసశ్రీహరివంశంబున బూర్వభాగంబున బ్రథమాశ్వాసము. 200

శ్రీ ర స్త్ర.
శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

పూర్వభాగము-ద్వితీయాశ్వాసము.

—(*)—

లీలాలక్షణని

త్యాలంకృతధామ పూరితాశ్రితకామా

కేళీసుఖసుత్రానూ

భూలోకసహస్రధామ ప్రోలయవేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు వైశంపాయనుండు వైవ
స్వతుజన్మం బెఱింగించి వఱియు జనమేజయున కిట్లునియె.

2

క. వైవస్వతమనువునకు ధ, రావర తొవ్వుండు సుతులు ప్రభవించిరి బా
హువిజితలోగు లధిక, శ్రీనిలసితు లవ్వుహాత్తుచిత్తం బలరన్.

3

వ. షట్కౌండు నాభాగుండునుభృష్టుండును శౌర్యతియునరిష్యాండును బ్రాంశువును
నరిష్టుండును గరూషుండును బృషధుండు ననువేల్లంగలవీరులు వీరలు జనించిరి
వీరు జనియింపకమున్న యవ్వునువు పుత్ర కామేష్టిచేసి యందు మిత్రావరుణు లను
దేవతల నుద్దేశించి యొక్కయాహుతి వేల్చిన నయ్యగ్నియందు భవ్యరాపాభి
రావయు దిహ్యాంబరాభరణభాసితయు నగుకన్య యుదయించిన దజ్జనకుం డిల
యనునాహుం బొనరించి యిందురమ్మని వాత్సల్యం బెసంగ బిల్చిన నయ్యతివ యత
నిం జూచి.

4

క. చిరపుణ్య యేను మిత్రా, వరుణులయంశమున సంభవము నొందితి న
పురమృతపస్వులపాలికి, నరిగెద నిది ధర్మ మర్హ మయినది నాకున్.

5

సీ. అని యాక్షణంబ తానట నని వారలం గని కేలుమొగిడించి వినత యగుచు
నిలిచి మీయంశంబువలన నేంబుట్టితి నను బస్వుం డెయ్యెని పనులు మీర
లనుటయు మిత్రుండు నవ్వరుణుండును దరుణి నీ వెంతయు ధర్మకీల
వీబుద్ధి యీసత్య మీవినీతత కన్య లెవ్వారలకు గల దివ్యిధంబు

తే. మెచ్చు గావించె మామది శిమచ్చకలటి
నూకు నూతురవై తింక మనుకులంబు

1 సంకలనంబందిరి. 2 మధ్యకాండ.

- వెలయఁజేయుచుత్తుండవు గా వలయుఁ జొవ్వె
యపుడు సుద్యుమ్నుఁ డనునామ మమరునీకు. 6
- వ. అట్టిపురుషత్వంబునందుఁ బరమధర్మపరతయు ¹లోకప్రియకారితయు సర్వసమర్ప
నీయతయు ²నిన్ను నధికయశోవిజృంభితుంఁగావించు నవైవస్వతమనువుం గాన
నరుగునుని పనిచిన ముడి చనునప్పు డధర్మమార్గంబున. 7
- తే. సోమనందనుఁ డత్యంతసుందరుండు, బుధుండు గామించి పొందె నస్వప్నజోడి
నైలుఁడనఁగఁబురారవుం డపుడుజనన, మొందెనమృతాంశువంశకరోదయుండు. 8
- క. ఇలవదనుడి సుద్యుమ్నుత, వెలిగి మహారాజ్యవిభవవిభ్రాజితతో
నిలయేలె ధర్మనీతి, స్థలన మొకింతయును లేక కడుదీర్ఘముగన్. 9
- వ. ఆసుద్యుమ్నునకు సుత్యులుండును వినతాశ్వుండును గయుండును ననువాకు
వుట్టి రందు సుత్యులుండు త్తరవిషయంబునకుఁ బతియయ్యెవినతాశ్వుండుపశ్చిమ
ధరణిపాలనంబు పరిగ్రహించె గయుండు గయాభూమి యగుపూర్వదిగ్భాగం
జేలె వైవస్వతమనువు మనుజులోకంబున దండనీతిప్రవర్తించి మార్తాండులోకం
బున కరిగినపిదప నిత్యాకుండు మధ్యమదేశంబు శాసించె నాసుద్యుమ్నుండు
వసిష్ఠానుమతంబునఁ బ్రతిష్ఠానపురంబునం బ్రతిష్ఠితుండై యుండి. 10
- క. తనవనితాదశఁ గాంచిన, తనయునకుఁ బురారవునకుఁ దత్పురసామ్రా
జ్యనిరూఢి యొసఁగి మోదం, బునఁ దపమొనరింప విసినభూమికి జనియెన్. 11
- వ. ఇత్యాదులవెనకీవా రైనమనుచుత్తు తనమండ్రయందును. 12
- సీ. విననరివ్యంతికి జనియించె బుత్రశతంబు నాభాగుండు తనయునొకని
నంబరిషం గాంచె ననఘ దృష్టునకు ధార్మికనాములై బహుషీతీలవరులు
వుట్టిరి శర్యాతి ⁴పుత్రుఁ డానర్తుఁ గన్నియ సుకనాశ్వుని నెమ్మిగనియె
నయ్యింతి భార్గవచ్యవనుని గాదిలి భార్యయై సదవ్యిత్తిఁ బరగె నందు
తే. వీరుఁ డానర్తుఁ డానర్తవిషయమునఁ గు, శస్త్రలీనామనగరవాసమునఁ గరము
⁵ప్రీతిమండంగ ⁶సూనుండు *రేవతుఁడనఁగలిగినూర్వునకొడుకులఁగలుగఁజేసె.
- ఇది రైవతుండు రేవతిని బలరామున కిచ్చిన ప్రకారము. —
- వ. ⁷అందఱకు సగ్రజుం డైనరైవతుండు కకుత్స్థి యనుపేగువెలయ విలసిల్లుచు నాత్మీ
యకన్యయైనరేవతిం దోడ్కొని తనసుచరితంబున సిద్ధంబైన సిద్ధపదగమనంబున
ప్రహ్లాలోకంబునకుం గార్యార్థియై చని. 14
- క. బక్కముచూర్తము ⁸వనజజుఁ, డక్కడ గాంధర్వగోష్ఠియందుండ భువి
బెక్కుయుగము లటఁ బోయిన, నక్కజముగఁ దాను నప్పు డప్పరమేష్ఠిన్. 15

1 లోకేశ. 2 నీరతుల సభిశ్శృంగారంబు; నీరతు పద్ధియశోభిప్రయంబు. 3 వారకు. 4 శ్రుత్యుఁ డానర్తుఁ డనువాని
మతమనానాభిప్రాయము, గలియె నయ్యింతి భార్గవునకు గాదిలి. 5 కృత్తి. 6 నూతుండై బువధుఁ డనఁగ; నూతుడను రేవతి డనఁగ.
7 అందఱి; అందున. 8 కమలజుఁ. * సంస్కృతరచితంశమునందు, 'రేవోనామచర్యుధిరి, అపర్ణవదయానీ కృష్ణీ
రాశ్య మశ్శరీరేవకన్య రైవతిః శ్రుతః కుష్టి నామధారిః.'

- తే. కాంచి మగుడ నేతెంచుచో ఘనులువృష్టి,¹భోజవంశజులొక్కష్టుండురాజుగాంగ
నాకుశస్థలి ద్వారక యనగం బరగు, దివ్యనగరుగాఁ జేసి వర్తిల్లుచుండ. 16
- క. ఆతఁడు రేవతి నతివి, ఖ్యాతబలుం డైనబలున కాత్మేశ్వరిగాఁ
బ్రీతి నొసంగి తపమునకై, గీతయశుం డరిగె మేరుగిరితటమునకున్. 17
- సీ. ఆంకలి నీరువట్టలత జరారోగములు కాలగుణములు మొదలుగాంగ
దోషంబు లేవ్వయుం దోయజభవులోకమునం బ్రభవింపవు మనుజనాథ
కాన రైవతుఁడు దత్తవ్యయు వికృతులం బొందరై రతం డటవోయి యుండ
నిట తత్సహోదరు లేకోనశతమును నుండఁ గుశస్థలి²నుగ్రులైన
- తే. రాక్షసులు ద్రోచికోనుటయు రాజసూను, లఖిలశిలం జెల్లాచెదరైరి ధీతి
నాకకుడ్డి సుతులు లేరయిరి గాని, తక్కుగలయందఱకును సంతతులు గలిగె.
- వ. తత్కులసంభవులు సర్వదేశంబులను శత్రుత్వం లన మహాక్షత్రియపూజ్యులైరి
నాభాగునికులంబు వా రన్ని వర్గంబులం గలిసి పోయి రరిప్పున కిడ్లుకొడుకులు
గలిగి వైశ్యత్వంబు నొందిరి కరూషతనూజులు కారూషం లన వేర్యేజి వంశకర
త్వంబు నొందిరి పృషధుండు గురుహోమధేనువు వధియించి తదీయాశాపం
బున శూద్రభావంబు నొందె నిట్లు వైవస్వతమనునందను లెనమండ్ర తెఱంగు
లుం చెలిపితి నందఱకు నగ్రజుం డైనయిత్వోక్తుండు. 19
- క. ఆనతులై మానవపతు, లానతి యాదలలం దాల్చి నఖిలోర్వియు స
త్వానందుం డగుచు నయో, ధ్యానగరము తనకు రాజధానిగ కేసీలేన్. 20
- క. ఆతనికిఁ బుత్రులు నూర్వరు, ప్రతాపవిభవైకనిధులు ప్రభవించిరి త
ద్విత్వతికి నాద్యుండు తేజో, యుతుండు వికుఱ్ఱి యనునాథఁ డుద్వేషవరా. 21
- వ. శకునిప్రముఖు లయినతక్కినకొడుకులు పూర్వోక్తరావరదేశంబులకు వేర్యేజి
శాసకులైరి వికుఱ్ఱియు జనకనియోగంబున నొక్కనాడు పితృకార్యాస్థంబు
శశమాంసంబు చేర నడవికిం జని బుభుక్షితుండై శశంబు భక్షించుటంజేసిశశా
దుం డనువేర వసిష్ఠువచనంబునం దండ్రీచేతఁ బరిత్యక్తుండై తత్పరోక్షంబున గు
రుండ యభిషేకింప నయోధ్యాపతి యయ్యె నతనికి. 22
- క. జనియించె గతుత్సృం డను, జనవతి⁴కాకుత్స్థనిభవ్యసంజ్ఞ నిజకులం
బునవారి కెల్లం దేజో, జనకంబై బెరయఁ జిరయశస్త్రియుతుండై. 23
- తే. విను మనేనుండనగ నుద్భవించె నాక,కుత్స్థనకునయ్య నేనుండుకొడుకుఁబృథుని
గనియె విష్ణురాశ్వండు తత్తనయుండతని, కాద్దగ్రిండుదయించెజనకసౌహార్దశాలి.
- వ. ఆద్దగినకు యువనాశ్వండు జనియించె యువనాశ్వనకు శ్రావస్తుండువుట్టి శ్రావ
స్తి యనుపురంబు నిర్మించె దత్తనూజుం డగుబృహదశ్వండు కువలయాశ్వం
గనియె నతండు పుత్రపౌత్ర శతవంతుండై నపిదప నాత్మీయవిభవంబు తత్పుత్రుల
కిచ్చి తపోవసంబున కరుగ నున్న⁷నుదంకుం డనుబ్రహ్మర్షి వచ్చి యిట్లనియె. 25

॥ కవలయాశ్వుండు దుందుదను రాక్షసుని జంకిన ప్రకారము. ॥

శీ. మధువనుననురకాత్మజుడుక్రూరుడుదుందుడనుదానవుడుమదియాశ్రమంబు
చేరవ నంభోధితీరవాలుక బలమునను నిద్రించి వెల్లువను నేట
నొకమాటునిడుదయూర్పూర్వంగమటయుఁజొగలుఁ బెంఘాళితోనెగసినభము
గప్పువానభూమి కంఠంబున వ్రవాసరములు ఘోరమై పరగు నధిప

తే. యోర్వరాదుహిమా కయ్యెడ నొక్కమాక, కాదుసర్వభూతములకుఁగరముబాధ
యట్లు గావున నవ్విబుధారిఁ దునిమి, వెండి చనుము తపంబు గావించువనిశి.

వ. అమృహాదైత్యు వధియింపం బూనువానికి నాత్మీయతేజంబున నాస్వాయనం బొ
సంగి జయంబు గావించు నని నారాయణుండు నాతో నానతిచ్చె నీవు దక్క
నెక్కటి వానిం బరిమార్చ నమరులయందును శక్తుండు లేఁ డట్లు చేయు మనిన
నన్ను రేంద్రుండు. 27

క. విను శస్త్రన్యాసంజే, నొనర్చి తపమునకు దీక్ష నొందితి నింకఁ
జనునే శక్తార్యంబు భవ, ద్వినియు క్తముఁ జెడక యుండుంపెద మొనరింతున్. 28

వ. అని తదాజ్ఞాకరణంబునకుఁ బుత్రసమేతుం డగునాత్మజాతు నప్పగించి యప్పుర
మతపస్విచేత ననుజ్ఞాతుండై యాతం డరిగెఁ గువలయాశ్వుండు నునకు ము
న్నిడుకొని కొడుకులతోడ ససైన్యంబుగా రక్కసుపై నడిచె నప్పుడు. 29

ఉ. ఈతఁడు దుందునిం దునిమి యెల్లజగంబుల దుందుమారవి
ఖ్యాతోపదై కభాజనత నందెడునంచు దివంబునఁ సుర
వ్రాతము వల్కుచుం గుసుమవర్షము దుందుభిసంప్రణాదమున్
బ్రీతి ఘటించుచుండె మునిబృందము సమృద్ధవందె నెంతయున్. 30

క. వారిజనాభునితేజం, బారాజోత్తమునిరూత్మయం దొలయఁగ ఘో
రారిజయ హేతుభూత, స్ఫారవికాసమయి యతనిభావం బలరెన్. 31

వ. అట్లరిగి యమృహాతేజుండు తనూజులం బనిచి సముద్రసికతాభనంబు నేఱుంచి
తన్త ధ్యసువుం డగుదనుజుం గదల్చె నంత నమృహాసురనానానేత్రవదనంబుల వె
లువడి యుద్ధిర్లదహనజ్వాలాజాలంబు భూపాలపుత్రులు మువ్వరఁ దక్క ననేక
సహస్రంబుల భస్మీకరించి విస్తయావహంబై కదియ నతండు తనయోగవిద్య
వలన నప్రమేయంబగుతోయంబు నుత్పాదించి యాకృశానుం బ్రశమితుం జేసి
పై తామహం బగునస్తంబునం బగతుం బడవైచి తదీయకాయం బుదంకునకుం
జూపి సమోదం బాపాదించిన నమృహాతపస్సిధుండు. 32

చ. నృపునకుఁ బ్రాజ్యరాజ్యపదనిత్యతయున్ సుకృతైకబుద్ధియున్
రిపుజయలత్కీయున్ శుభగరిష్టముగాఁ దుది దివ్యవైభవా
భ్యుపగమము న్వరంబులుగ నొప్పెసఁగఁ గృపనేసి సంగర
క్షిపితసుతాళి కక్షయసుఖం బగునాకము నిచ్చె నచ్చటన్. 33

వ. కువలయాశ్వండును ముసింద్రు వీడ్కొని పురంబున కరుగుదెంచె దత్తు
త్రులు మువ్వరయందును బెద్దవాడగు దృఢాశ్వండు వంశకరుం డయ్యె
నతనికి హర్యశ్వండు నాతనికి గుంభండు నమ్మపీఠికి సహితాశ్వండును
బుట్టి రన్నరపతి యకృతాశ్వండును గృతాశ్వండు నన నిద్దఱుం గాంచె నకృ
తాశ్వనకుఁ బ్రసేనజిత్తును బ్రసేనజిత్తునకు యువనాశ్వండును యువనాశ్వనకు
మాంధాతయు నుద్భవించిరి. 34

సీ. శశిబిందుఁ డనుజ నేశ్వరునితనయఁదిగోటుల కొడుకులకును ధాన
యగుచైత్రరథ భార్యయయ్యె నయ్యువనాశ్వసేతున కమ్మాంధాత శూరవర్యఁ
డుదయార్కనిభ తేజఁ డుదయా స్తశైలపర్యంతభూచక్ర మత్యంతవహిమ
నేలి తనూజుల నిరుపుర బురుకుత్సు ముచికుందుఁ గనియెఁ బ్రమోదలీల
తే. నందుఁ బురుకుత్సుండిందుజయైవతటిని, యాలుగాఁగాంచెద్ర సదశ్వనవిష్విభండు
పుత్రసంభూతనాము సంభూతుఁ జేసె, దత్తనూజుఁడు పరగెఁ ద్రిధన్యుడనగ.

వ. ఆత్రిధన్వనకు సూర్యబ్రహ్మండు పుట్టి యుత్తరకోనలంబులు శాసించుచు సత్య
వ్రతుం డనుసుతునిం గనిన నక్కుమారుండు కృతదారపరిగ్రహుండై యంత
నిలువక. 36

తే. 1 పారుఁడొక్కండు పెండై నబాలదాను, బాల్యముననీనుననుజెల్లుబడిని బుచ్చు
కొనినఁ దద్విధం బెఱిగి తజ్జనకుఁ డలిగి, తిట్టి వెడలిపొమ్మనుడుఁ బార్థివసుతుండు.

క. ఎక్కడి కేగుదు ననినక, గుక్కలఁ జంపితినుజనులఁ గూడి తిరుగు నీ
దిక్కునఁ బుత్రుఁ డనుమమత, నెక్కిన దేమియును నాకు నిజము దూరజ్ఞా.

చ. అనుటయుఁ దంద్రీవాక్యమున నాతఁడు వెల్వడిపొయెఁ బట్టణం
బనఘ పురోహితుం డయినయట్టి వసిష్ఠుండు నూరకుండె బు
త్రుని నటు పాటవైచి నిజధుర్యతయంతయు నుజ్జగించి కా
ననమున కేగె భూవిభం డనాథతః గుండె ధరిత్రి యంతయున్. 39

వ. అయ్యధర్తంబువలనఁ దద్విషయంబునఁ బండ్రెండెండ్లు పర్జన్యుండు వర్షింపక
నిలిచె నమైయిం గలఁగురాష్ట్రంబును బురంబును నంతఃపురంబును శాసించి
విశ్వాసనీయం బగు ప్రభుత్వంబు పేంపానర వసిష్ఠుండు గర్విష్టం బగునాజ్ఞాబలం
బున రక్షించుచుండ నటమున్న. 40

సీ. తనకుటుంబంబును దద్దేశమునఁ బెట్టి వినుము విశ్వామిత్ర మునివగుండు
సాగరీహంతికస్తలిఁ దీవ్రతపమున వర్తింప నప్పెనువజ్రపునందుఁ
గూడులే కాతనిచేడియ మువ్వరుకొడుకులలోపల నడిమివాని
మెడఁ ద్రాడువోసి యమ్మెద నూలుగోవుల కెవ్వరే గొనుం డనునెడ నెఱింగి
తే. కరుణ సత్యవ్రతుం డిది గాదు గూడ, దేవప్రోచెద నిందజ నిదినిజంబు

1 కరుఁ డొకడు పెండ్రయ్య దయ్యాల (కు. పా.) 2 కుండ. 3 పెండ్ర సాంపార వసిష్ఠుని యజ్ఞాలంబున వర్తింప
నయ్యలంబును నురక్షింపబయ్యె. 4 రామావళి.

- విడువుమని గళబంధంబు విడిచె వాని, కయ్యె గాలపుఁడనునామ మవ్వీధముగ.
- వ. ఆరాజపుత్రుండు విశ్వామిత్రునివాఁ డయ్యెడుకొఱకును గృపావశంబునను వి
ప్రకుటుంబిపోషణంబు పుణ్యం బనుబుద్ధివలనను ²నిరతంబును మృగమహిషవ
రాహాదివన్యసత్వంబుల నబ్ధినవానిం జంపి తెచ్చి కాశికకళత్రపుత్రసముదయం
బున కొసంగుచు నదియ మహానీయం బగుయజనంబుగా సంకల్పించి ద్వాదశ³
⁴హర్షిక యగుమానసదీక్షవహించి పితృవాక్యకరణంబును దృఢకుండ నడిపిన
వాడై వర్తిల్లె నవ్వర్చనంబున. 42
- క. తనుఁ దొరఁగు తండ్రినుడువఁడ, మునివరుఁ డని యతనిచి త్తమున నేప్రోద్ధృ⁵
తెనువగుకొంఁబు వసి, ఘనదిక్కునఁ గలిగె నొక్కచో నట్టితఱిన్. 43
- వ. అక్కుమారుఁ డెక్కడఁ దిరిగియు మాంసంబుగానక కానుదోహిని యగువసిష్ఠు
హోమధేనువుం గని. 44
- తే. ఆకటను నీరువట్టిన నగ్గలంపు, డప్పిఁ బులుగు⁶ను నొకచోటఁ జొప్పుడమిని
దొంటివగను నెట్టనకిరాతుండపోలె, జంపి యగ్గోవురత్తమాంసములు గొనియె
- సత్యవ్రతుండను రాజు పసిష్ఠవచనంబున ద్రిశంఖంజైన ప్రకారము. 45 —
- వ. అదియెటింగి వసిష్ఠుండు గెనలి యోరి నీవు తండ్రి చి త్తంబునకు రామియు గురు
దొడ్గీవిధంబును నప్రోక్షితమాంసోపయోగంబు ననుమూఁడుతెఱంగుల హృద
యశంకువులు గావించితి గావున త్రిశంకుండ వైతి నిన్నేమిసేయనేర్తుంబొప్పునియె
నిట్లు సత్యవ్రతుండు గురువాక్యంబునఁ ద్రిశంకుం డన నెందును వినంబడియెనంత.
- తే. కఱపు దీతెను నాలిని గన్నప్రజల, వెదికికొని వచ్చి కాశికం దుదితమహిమ
నానరేంద్రనందను ⁷చేత కాత్తలోన, నగ్గలము మెచ్చి వరమిత్తు నడుగు మనిన.
- క. తనకుఁ గ్రతుదీక్ష నుపద, ర్షన మొనరింపు మని వేఁడె సత్యవ్రతుఁ డ
ఘునిసింహుండు నొడఁబడియెఁ ద,దనురూప ద్రవ్యసంచయంబులు గూర్చన్. 48
- వ. సర్వగీర్వాణవర్తిష్ఠులు వసిష్ఠుండునుం జూచుచుండ సతనిం బూజ్యరాజ్యాభిషేక
పూర్వకంబుగా నఖర్వగర్వోత్తేజం బగుయాజనంబునం బూజనార్హుని జేసి శరీ
రంబుతోడన దివంబునకుం బుచ్చె నట్టి సత్యవ్రతుభార్య కేకయకవ్య సత్యవ్రత
యనునది హరిశ్చంద్రునిం గనియె నమ్మనుజేంద్రచంద్రుండు. 49
- మత్తకోకిల. తేజ మొప్పుగ విస్ఫురద్భుజదీప్తి⁸కేళికృపాణిచే
రాజవంశసమాజ మెల్లఁ బరాజయంబున ¹⁰ప్రగ్గఁగా
రాజసూయమునేసి సర్వధరాజనంబుల బ్రోచి ¹¹సం
ప్రూజనం బెనుపొందె నిందు విరాజి¹²తామలకీర్తులన్. 50
- క. అతనికి లోహితుఁ డనియెడి, సుతుఁ డుద్భవ మయ్యె వృకుండు సుతుఁ డాధరణీ
వలికి వృకసుతుండు బాహుండు, శ్రుతవంతుం డయ్యెఁ గామసుఖసక్తిమెయిన్.

[1 బోహణంబు. 2 నిర్వంబు. 3 కర్షి. 4 క్షుగంబులు; క్షుగంబొందు. 5 మేనిమాంసంబు. 6 దేరిక; దేరిక. 7 నీలి. 8 కృష్ణ; బుధ. 9 క్రమంబున. 10 క్రుంగం. 11 సాంప్రదించు. 12 కంఠం.

- వ. ¹రాజ్యానుసంధానం జేమఱి యుండ నయ్యడరున హైహయలు శకయవనకాంభోజ²పారదోష్ణపులం గూర్చుకొని యతనిపై నడతెంచి రాజ్యంబుగొనుటయు.
- ఉ. బాహుబలంబు మోఘముగ భామిను లిద్దఱుఁ దోడిరా వెన న్బాహుండు వోయి ఘోర³విపినంబులు దూఱి యడంగి యుండి దుఃఖాహతనిత్తుండై యచటఁ బ్రాణవియోగము నొందె నంతఁ న ద్దేహిని ⁴పారగర్భవతి తీవ్రపుశోకము నైఁచుజాలమిన్. 53
- క. పతితోడ నన్నిసార ను, ద్యత యగుటయుం జూచి యహ్నుడనుకంసాకంపితమతియై భాగవతుల, పతి యకార్యుండు సాపు మాన్చి బంధుఁడ పోలెన్. 54
- వ. నిజాశ్రమంబున నిడుకొని రక్షింప నటతొల్లి సవతి సూపోపక చూలు నెడుటకై పెట్టినపెట్టినపుగరళంబు తనయుదరంబునన యుండు నయ్యువిద ప్రసూతి యయ్యె నవ్విధంబు తనదివ్యభావంబున నెఱుంగుం గావున ⁵నమ్మునిదేవుం డట్లు జనియించినకొడుకునకు గరంబుతోడన గర్భంబున నునికింజేసి సగరుం డను నామం ⁶బాచరించి. 55
- క. క్రమవర్ధితుఁ డగుబాలుని, సమ స్తవేదముల వివిధకౌస్తములఁ బరిశ్రమశౌలిఁ జేసి రిపువి, క్రమమర్దనచండమాగ్ని కాండం బొసఁగెన్. 56
- కా. ఆదివ్యాస్త్రమువేర్చిఁజేసి ⁷కటుబాహశక్తి ⁸నుద్రిక్తుండై యాదుర్వాస్త్రబలుండు శ్రోధమతి ⁹వశ్యంబై చన్ద్ర హైహయ ఛేద్యద్రీ డ యొనర్చి వెండి వరుసం జెండాడె ¹⁰నన్దిశ్రుల్ ఆదిం దండ్రికిఁ గీడుచేసినయనేకామిత్రధాత్రీశులన్. 57
- వ. ఇవివిధంబునఁ బగ నిశ్చేషంబు గావించు బ్రతిననేసి కల్పాంతరాద్రుండుగురుద్రుండు భూతజాతంబు బారిసమదుభంగిఁ గనించునంగి శకయవనకాంభోజ పారదపహ్లాపులం బొడినేయ వారు చెరిలి యాసగరగురుం డగువసిష్ఠమహాముని శరణంబు సొచ్చి యభయంబు వేడిన. 58
- క. ధీరుఁ డొకతీరుతోడను, వారలఁ జేకొని కకుత్స్థనంశవరేణ్యుఁడవారింపిన నతఁడును విని, ప్రారంభము గురునివంపుఁ బరికించి తగన్. 59
- వ. అవిరోధులం బరిభయించి నిడుచుటయ చంపుట యగునని తలంచి శకులశిరంబులుగొఱిగి ముఖరోవచయంబులు నిలిపి యవనకాంభోజుల మస్తకంబులు సర్వముండితంబులు నేసి పారదుల ముక్తకేశులం గావించి పహ్లాపుల ననవరతశ్చక్రధారులుగాఁ బనిచి తత్సంబంధులగుకోలిసర్వుల మాహిషకుల దాద్యుల ¹¹జోళులం దాద్యశులుగా నాజ్ఞాపించె వీరెల్లం దొల్లి యుత్తమక్షత్రయులారాజశ్రేష్ఠుండు వసిష్ఠవచనంబున నిట్లు తదీయ ధర్మధర్మసం బొనర్చుట నది

1 రాజ్య. 2 పారదపహ్లాపులం. 3 గూర్చుండు. 4 బారు. 5 నమ్మునీంద్రుం. 6 బొసరించి. 7 విదుడుగ నత్తమగ్నికాంతం. 8 కప. 9 యుద్రిక్తమి. 10 కై ర్య; దశ్య. 11 ద్విత్రులం బాదిక (య.పా). 12 జోళిరేఖలం బాద్యకులనా; కాశ్రుకుల.

మొదలు వేదాధ్యయనయజనప్రముఖులులకు బాహ్యులై మేచ్చులం గలసిరి
తదనంతరంబ. 60

- సీ. బౌర్వునివరమున నాత్మభార్యలలోన నొకతకుఁ దుందీఫలోదరమున
నలువదివేపు రుద్యతతేజులును మఱియొక్కతే కాత్మజం డొక్కరుండ
పంచజనుఁ డనంగఁ బరగి యన్వయకరుఁ డగువాఁడు కలుగుట నన్ను రేంద్రుఁ
డఖలదిక్కులు ప్రతాపాభ్యుదై సాధించి తను ధర్మవిజయి యీతఁడ యనంగ
తే. నతులీక్తిర్తి నున్నతి గని యశ్వమేధ, దీక్ష గైకొని యశ్వంబుఁ ద్రిప్పి తేరఁ
బనిచె నందఱుఁ గొడుకుల వినుము హారు, వీరులై యవ్వధంబు గావించుచుండ.
వ. ప్రాగ్దక్షిణజలధితీరంబున నత్తురంగంబు నింద్రుం డవహరించి రసాతలంబున
డాచుటయు. 62

- తే. తండ్రివనువున నందఱు ధరణియెల్లఁ, దిరిగి రాఁ ద్రవ్వి డిగిపోయి యురగభూమి
నాదిపురుషు నవ్విష్ణుని యవరమూర్తిఁ, గనిరి సంవర్తమాంత్రాండకపిలుఁ గపిలు.
వ. తత్సమీపంబునన యధ్వరహయంబు గాంచి కలుపించి. 64
క. అవినీతులై యెలుంగక, యవనీశ్వరసుతులు పాటుఁ డశ్వహరుఁడు వీఁ
డవుఁ జంపుఁడు మ్రింగుఁ డనుచుఁ, గవిసి పొదివి రసురలట్ల కఠినస్ఫూర్తిన్. 65

— సగరపుత్రులు కపిలు కోపాన్నిచేత భస్మీభూతులగుట. —

- వ. అట్టియవజ్జత నైరింపక యమృహనుభావుండు. 66
క. ఎఱమంట లుమియుచూడుల, జాఱచుఱఁ జూచుటయు నపుడ చోద్యంబుగనం
దఱు దగ్గదేహులై రూ, పఱి తఱుచుగ భస్మరాసులయిరి నరేంద్రా. 67
వ. ఇట్లు బర్హికేతు సుకేతు శూర పంచజను లనునలుపురు దక్క నఖిలసుతసముద
యంబు పాలిసిన నవ్విధం బెఱింగి సగరుండు సనుదెంచి యమ్మునిదేవుం డెల
చినం బ్రీతుండై యతం డా రాజనకుం గీర్తిస్వర్గంబు లక్షయంబులుగా నొసంగి
సముద్రం బుత్త్రుంగా నిచ్చె సరిత్పతియు సాగరుండై సగరునకుం బ్రణామంబు
సేసి యశ్వమేధీయం బగునశ్వంబు సమర్పించినం గైకొని వచ్చి క్రమంబున. 68
క. రాజన్యమాలీమణి నీ, రాజనరాజితపదాబ్జరమ్యుం డగునా
రాజోనరించెను దివిజన, మాజ మలర నశ్వమేధయాగశతంబున్. 69
వ. అమృహాబాహుండు నిజబాహుబలంబునఁ బాలించినపురంబుకొలది యలువదివే
లని విందు మట్టి సగరునకుం బుత్త్రుం డైనపంచజనునకు నంశుమంతుండు పుట్టె
నతనికి ఖట్వాంగుం డతనికి దిల్లిపుఁడుంబుట్టి రాదిల్పమహిపతికి భగీరథుండు జని
యించి యేకరథంబునన వసుంధరయంతయు జయించి సార్వభౌమపదంబునొంది.
వ. గిరిశఙ్కటాటవీనియతః ఫేలనలోలతరంగయై సురా
సురనరసేవనీయజలశోభితయై యసమానపావన

స్థిరమహిమాన్వయై పరగుదేవతరంగిణిఁ దెచ్చి యుర్విపైఁ
బరసి నిజప్రసూత యను ప్రస్తుతి నొందఁగఁజేసె నెల్లెడన్.

71

తే. ఆభగీరథజనపతి యనఘుఁ గాంచె, శ్రుతుండు నాఁగఁ ద్రిలోకవిశ్రుతుని సుతుని
నతండు గనియె నాభాగుఁ బుత్రైకభాగు, నంబరిహండు నిర్దోషుఁ డతనిపట్టి.

72

సీ. ఆయంబరిహున కఖిలాన్వయప్రదీవుండు సింధుద్వీపుండు పుట్టె నధిప
యనపాయుఁ డగు*నయుతాయువు తత్పుత్రుఁ డారాజు నలసఖు నక్షహృదయ
విద్యావిదునిఁ గాంచె వినయపూర్ణుని ఋతుపర్ణునిఁ గల్పాషపాదు నతండు
గనియె నాతండు సర్వకర్తునిఁ బుట్టించె ననరణ్యభూపతి యతనిసుతుండు

తే. తత్తనూజుండు నిఘ్నుఁ డాతనికి సూను, లిద్ద అనమిత్రరఘువు లుద్గీర్ణ తేజః
లందుఁ బెద్దవాఁ డడవికి నరిగెఁ దవము, నేయ చెండపువాండు శాసించె సుర్వి.

క. భూమిశమున్ను తుం డగునా, భూమిశుండు గాంచె బుత్తుఁ బుణ్యచరిత్రుఁ
రామప్రతితామహం ను, ద్దామబలు దిలీపుఁ గ్రతుశతప్రవిధాయన్.

74

క. విఘటితరిపుదర్శిపదయుఁ, డఘవిరహితుఁ డాదిలీపుఁ డాత్మజుఁ బడనెన్
రఘు శివసఘునిభవనవన, ప్రఘణోలరత్న దీపభాస్వరతేజన్.

75

మ. అజుఁ డారాజతనూజుఁ డూర్జితవివేకాలోకవిస్ఫూర్తియం
దజుఁ డాధూళికిం దనూభవుండు నిత్యోచార్యసత్వతమా
భజనోద్యుతశాలి పశ్చిమరథభూపాలుండు భూపాలక
వ్రజగోపాలక కేళితత్పరభజవ్యాపారభవ్యుం డనిన్.

76

చ. అతనికి నగ్రనందనుండు హరిపితృప్రియకారి దారుణ
వ్రతవహనైకసంపదభిరాముండు రాముండు భూమికన్యకా
స్థితయుతవీక్షణప్రసరసిద్ధమనోరథుఁ డిద్దోచాపుఁ డు
దృతదశకంధరోన్మథనదర్పధురంధరుఁ డివ్యసుంధరన్.

77

క. ఆ రామున కనుపమధర్మారాముండు కుశుండు పుట్టె నతిథి యనునుహా
వీరుండు జనించె గుశునకు, నారాజోత్తముండు నిషధుఁ డనుసుతుం గాంచెన్.

మ. ఆనిషధునకు నలుండు జన్మించె వినుము రఘుకులజాతుం డైనయన్నులుండును
వీరసేనసంభవుం డగునలుండునుంగా సుర్విశ్వరులలోనం బ్రసిద్ధివిద్వలు నలుంతి
య యట్టినలునకు నభిండును నభినకుఁ బుండరీకుండును పుండరీకునకు ఊమధ
న్యుండును ఊమధన్యునకు దేవానీకుండును దేవానీకునకు శివహినుండును న
హినుగునకు సుధన్యుండును బ్రభవించి రిది వైవస్వతమనుప్రసూతి యైన యి
త్యోకువంశంబు.

79

చ. త్రిభువనదీపుండై వెలుంగుదేవుండు భానునియన్వయంబు భ
క్తిభరితబుద్ధియై వినఁ గీర్తనసేసినఁ బాయుఁ దీవ్రపా

1 నిధుని. 2 కవచస్థుండు. 3 నఖిలసమస్తభరిత. 4 మధ్యుజ. 5 నందను. 6 అపాశ్చ్యుతము.

* అయితాన - అనిమూలము.

పభయము లిష్టసంపదయు భవ్యయశంబును బొందు నెందుడు

ర్ల భ మనఁ గల్గు దివ్యపదలక్ష్మియుఁ జేకులు మర్త్యకోటికిన్. 80

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా సూర్యదేవుండు పితృగణంబులకుఁ బ్ర
భుం డని విందుము పితృగణంబు లనువా రెవ్వరు ¹తత్సమాశాధనంబున నయ్యె
డిఫలం బెట్టిది యెఱింగింప వలయు ననిన వై శంపాయనుం డిట్లనియె నీవడిగిన పి
తృకల్పంబు మార్కండేయుండు సనత్కుమారువలన విని పిదప భీష్ముం డడుగ
వివరించె నాగాంగేయుండు కాంతేయాగ్రజునకు శరతల్పశాయయై యుండి
చెప్పినయది యప్పరిపాటిన యుపన్యసించెద.

81

— జనమేజయునకు వై శంపాయనుండు పితృదేవలెఱు గెఱిగించుట. —

క. విను ధర్మనందనుండు భీ, ధ్వున క్షిప్తునుఁ బితృగణంబు ²మునిసూతలచే
తనుఁ బూజ గొనఁగఁ జాలిన, దని పెద్దలు నెప్ప విందు మనఘవివేకా. 82

చ. తమతమకర్మముల్ దిగువ దప్పకపోదురు వేలువేట లో
కములకుఁ దండ్రితాత లనఁగాఁ గలపెద్దలు పుత్రు లిచ్చుట
గొమరుగఁ బెట్టుపిండములు గుడ్పుట యెట్లాడఁగూడు వారికే
క్రమమునఁ దత్ఫలంబు నొసంగంగ ³సమర్థులు వారు కర్తకున్. 83

ఆ. ⁴ఇట్లు గాక పితరు లెవ్వరే గొందలు, గలరొ యివ్విభంబు గరము చోద్య
మెఱుంగవలయుఁ దెలుపవే యన్న నిట్లని, చెప్పె నతని కవిశేషవిదుండు. 84

సీ. అనఘ మాతండ్రి శంతనుండు లోకాంతరంబున కేగినను నేను వినయ మొప్ప
నార్థ్యదైహికములయందుఁ బ్రశస్తమై నెనఁగుపిండము దగ నిడ దొడంగఁ
గంకణకేయూరకమనీయమును నరుణాంగుళీదళమును నైసహస్ర
ముర్వి ఖేదించి సముత్థితం బగుటయుఁ గని యన్న రేంద్రనికరముగాఁగ

ఆ. నిశ్చయించి యధికనిపుణంబుగా విచా, రించి శాస్త్రనియమరీతి ⁵యొకఁడు
నాదరించి భువిఁ గుశాస్రణంబు నే, సితిని ⁶శాస్త్రవిధిఁ బ్రసిద్ధబుద్ధి. 85

వ. అవిశిష్టకర్మంబునకుం బ్రీతుండై మాతండ్రి నిజరూపంబుతో నిలిచి నా ట్లనియె.

చ. అనుచుధర్మ వేదిని మహాపురుషుండపు నీవు వేదవా
క్యనియతి పాటిగా నిలిపి తాత్త భవన్వతిహొ ప్పెలుంగఁ గో
⁷రి నిరుపమంపుఁగేలు ప్రసరించితి బుత్తులఁ గన్న పుణ్యకీ
ర్తనులకు నెక్కుండై నెగడుదన్యత నొందితి నేడు నందనా. 87

క. విను రాజు లెట్టిధర్మము, గొనియాడుదు రట్ల నడుచు గురుకొని థాత్రీ
జనము భవన్వత మింటిట, వినులింపక యున్నై సకలవిద్య త్తతియున్. 88

వ. కావున వరం బిచ్చెద సకలప్రాణిసంహర్త యగుమృత్యువు నీచెప్పినట్ల చేయం
గలయది యింకను నీకెయ్యది యభిమతం బనిన నతనికి నభివాదనంబు నేసి నీ

1 తత్సమాశాధన. 2 మరణంతరితే. 3 వారలు. 4 అట్లుగా పితరుల వలె గొందలు. 5 యశదు. 6 నిగమ.

7 శరమేజయ సవరించిరి (సవరించిరి).

- ప్రసాదంబున నాకు సర్వంబును సంపన్నంబ యిదియొక్కటి యానతివలయు నని నీవు నన్నుడిగినయర్థంబు యుడిగిన నవ్వుహామతి యవ్విధం బభినందించి యిట్లనియె.
- తే. ఆదిసర్వసముద్భవు లమరులకును, బూజనీయులు పితరులు పుణ్యమార్గు లనఘ దివమునఁ దేజోమయంబులైన, దేహముల నొప్పదురు సిద్ధదివ్యబలులు.
- క. మము గుఱిచి నామగోత్ర, క్రమమున మీ రర్చనేయఁగా నే మేలో కమునం దున్నను మా క, య్యమితకృపానిధు లొనర్తు రానందంబున్. 91
- వ. ఇది సంక్షేపరూపంబునం జెప్పితి వీడె మార్కుండేయుండు నీచేత నేడు నిమం త్రితుండై యస్తదనుగ్రహంబు చేసి యున్నవాఁ డిమ్ముసింద్రుండు నిఖిలార్థ వేది యితని నడుగుము తాను బిత్తభక్తుండు వైత్యకవిధివిశేషంబులు వివరిం చు నని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె నంత నేను వినయంబునం బూర్వప్ర శంసనం బొనర్చిన సప్తరమతపన్వి యిట్లనియె.
- సీ. విను పితృపూజనం బొనరించి తత్ప్రసాదంబున నేను మోదంబు నెరయ దీర్ఘాయువును¹ యశోదీర్ఘతయును గాంచి పరగుదు నిట్టుండి బహుసహస్ర యుగకాల మేగుటయును మేరుతటమునఁ బ్రకటితనిష్ఠఁ దపంబునేయ నొకనాఁడు భానుబింబోజ్జ్వలం బగువిమానము నాకుఁ జేరువ సభమునందుఁ
- తే. శివోచునంగుష్ఠమాత్ర గాత్రుని సుదగ్ర, తేజు న్నియం దగ్ని ప్రదీప్యమాన మగు లెఱంగుననొప్పారియందు వెలుగు, పురుషునొకరుని² గంటినదృఢత మెలర్ప.
- మ. కని యత్యంతము సంభ్రమంబు బెలయంగా భక్తిః బ్రత్యుద్దమం బును బాదగ్రహణంబుఁ జేసి యెలమి³ బూజించి⁴ ప్రితుండనై నిను నాద్యం బగుదైవతంబుగ వఃది⁵ దేవా విత్రింపెద న్నును ధన్యాత్ముని జేయవే కృప భవన్మాహాత్మ్యముం దెల్పుటన్. 94
- వ. అనవుడు నవ్వురుషుండు నామీద యనుగ్రహంబుతోడి పరిగ్రహదృష్టి దీపింప నాపూర్ణస్వరం బగువాక్యంబున నిట్లనియె.
- చ. వనరుహగర్భమానసభవప్రకరంబున కెల్లఁ బెద్ద నే ననఘ సనత్కుమారుఁ డని యాగమగోటియు నన్ను సంప్రకీర్తన మొనరించుఁ బుట్టువుమొద ల్దగ నిట్ల కుమారతాదశం దనరుటఁ గీర్తమయ్యె నభిధానము నాకు జగత్ప్రయంబునన్. 96
- వ. మఱి మరిచ్యాదు లగు మదియబ్రాత లేడ్వరు తపోవీర్యజ్ఞానంబులందు నన్ను మన్నింతురు వారు ప్రజావంతులై నిజవంశంబు లెందును బ్రతిష్ఠించి లోకథా రణంబు నేయుచు సర్వసములై వర్తిల్లుదు గేము యతిభర్తృపరాఁణు లము నారాయణధ్యానతత్పరం బగుభావంబున సస్తద్యావనాపరులకుఁ బ్రజాధ ర్మకామంబులు వర్తిల్లంజేయుచు విహరింతుము నీవు భృగువంశపావనుండవు నాదర్శనంబుగోరి తపంబుసేయుటవలనం బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది యభీష్టం

బది వేడు మనిన నేను బిత్తగణంబులప్రభుమస్మష్టియుఁ దత్పూజాఫలంబులు
నీయడిగినయట్లు యడిగిన నమృహాయోగీశ్వరుండు నా కిట్లనియె. 97

● సనత్కుమారుండు మార్కండేయునకుం జెప్పిన పితృదేవతావ్రభావము. ●

- సీ. అజ్ఞాసనుండు తన్ను నరిగితోగుటించి యజించుట గోరి సృజించె సురల
నాతని విడిచి వా రొత్తఫలార్థులై యన్యముఖంబుల యజనవిధులు
1 నడవఁగఁ గోపించి నలువ శత్రుత్వజ్ఞాన మెడలునట్లుగ శపియించుటయును
ప్రప్తవిజ్ఞానులై పాతీ రందఱుఁగూడి ద్రిదశలచేటునఁ ద్రిభువనములు
ఆ. మోహవార్ధిలోన శిమునిగిన నార్తులై, వార లాసను స్తవరదు శరణు
సొచ్చి రతఁడు గరుణ హెచ్చుగ శివరవ్విలో, కాపితైకబుద్ధి నాదరించి. 98
- క. మీ రక్కట కష్టవృధి, చారము చేసితిరి దీని నైచితి నింక
భోరనఁ బ్రాయశ్చిత్త, ప్రారంభుల రగుండు బోధపరిణతి యొనవన్. 99
- వ. ప్రాయశ్చిత్తవిధియును మీతనయుల నడిగి తెలిసికొని తదు క్తమార్గంబున నడు
వుం డనిన నిర్జరులు నిజితనూజులపాలికిం జని ప్రబోధనభవ్యర్థించినవారువాఙ్మనః
కర్తంబు లగుదుమ్మృతులకుఁ గర్తవ్యంబు లగునుంగళాచరణంబులు దెలుపఁ
దెలుసుఁ గర్త కాండతత్త్వంబు విశనం బగుటయు లభసంజ్ఞలై తదనంతరంబ. 100
- ఆ. పుత్రులార యింకఁ బొండు విజ్ఞానుల, రైతి రనుచుఁ దిమ్ము నాత్మసుతులు
వలుకుటయు నిలింపు లలఘుసంతోషంబు, గదురఁ జనిరి బ్రహ్మకడకు పుగుడ.
వ. చని తద్వాక్యంబులు విన్నవించిన విని పఠించి నవ్వుచు నది యట్టిద వారలు
ప్రజ్ఞాప్రదాతలు గావునఁ దండ్రులై మిమ్ముఁ బుత్రుల రని పలికిరి శరీరకర్తల
గుటంజెసి మీయందును బితృత్వంబు సిద్ధంబ యిట్లనోన్యసంభావితులై మీ
రిరుదెఱంగులవారును దేవతలును బితరులు నై త్రైలోక్యసంభావితుల రగు
డనినం గ్రమ్మట వచ్చి సురలు సురజ్యేష్ఠువలన సంశయచ్ఛేదం బైనవిధంబు
కొడుకులకుం జెప్పి. 102

- క. పితృభావము మీ కి ట్లప్రతిహతమై చెల్లె నింకఁ బ్రఖ్యాతులరై
సతతంబును సకలసమ, ర్పితుల రగుండు మముఁ బురస్కరించి ముదమునన్. 103
- వ. పితృసమారాధనతత్పురు లగువారికిఁ బుత్రప్రాప్తధనధాన్యాదు లగునై పాకవిధ
వంబులు నక్షయంబు లగు నాముష్మికసుఖంబులును సిద్ధించు నస్తదాప్యాయ
నంబు సోమునకు నాప్యాయనం బగు నతండు సచరాచరం బగులోకంబున కా
ప్యాయనం బొనర్చు నని పలికి రిది పితృగణంబునకుం గలిగినయాదిసర్గంబును
దత్పూజాఫలంబును జెప్పిన విని మార్కండేయుండు మహాత్మా పితరు లెన్నిగ
ణంబులై వ ర్తిల్లుదు రేలోకంబున నుండుదు రానతీవే యనిన సనత్కుమారుం
డిట్లనియె. 104

తే. ఏడుగణములై వెలుంగుదు రెలమిఁ బితరు

లమరలోకంబునందు సంయమివరేణ్య

యందులో ¹సమూర్తులు నాలుగరయ మూర్తి

విరహితంబులు మూఁ డయ్యె విను గణములు.

150

సీ. ఘనుఁడు విరాజనాఁ జనున్రజాపతి తనూభవులు వైరాజు లకాపరమసంజ్ఞఁ
బరగెడుపితరులు భవ్య లమూర్తులు మూఁడుగణంబులు మోదమాను
లగుచు సనాతనం బగులోకమునఁ జరింతురు వారిమానసోద్భూత యొక్క
కన్నియ మేనాఖ్య గలిగి నీహారశైలేంద్రనిభార్యయై యిప్పలీల

తే. సుతుల మైనామఁడనఁగఁ గ్రాంచుం డనంగఁ, బడసె నిద్దల మఱియు నవర్ణయేక
వర్ణయేకపాటల యనుపడఁతుకలను, గనియె నమ్ముచున్ననునవంబునకుఁ దొడఁగి.

వ. స్థావరజంగమాత్మకం బగుజగంబులంతటికి భరం బగువ్రతభారంబుఁ బూని రం
దేకవర్ణ యొక్కపటవర్ణంబును నేకపాటల యొక్కపాటల²దభంబును దమకు నా
హారంబుగాఁ గొనుచు నదియు నొక్కసహస్రవర్ణంబు నిండిన నొక్కమాటు
నియతంబుగాఁ జేసి ఓదివేలసంవత్సరంబులు నడప నవర్ణ యెయ్యదియు నొల్లక
నిరాహారయై యుండె నవివిధంబునకుఁ దల్లి సన్నేహాదుఃఖాకులయై యుమాయని
నివారణార్థం బగువాక్యం బుగ్గడించుట కారణంబుగా నుమాభిధానం బాయ
మకుఁ ద్రైలోక్యవిదితం బయ్యె నివివిధంబునఁ దపస్సిధి వడసి కన్యారత్నంబులు.

చ. అతులితనిత్యయావనము నద్భుతయోగబలోదయంబు శా

శ్విత మగుబ్రహ్మచర్యము నవంధ్యములై తముఁ జెంద సజ్జన

ప్రతతులు ³లోకపూజ్య లని ప్రస్తుతి సేయఁగఁ దత్త్వవిభవి

చ్యుతభవబంధనం బగుయశోవిభవంబునఁ జేర్చి రందలున్.

108

తే. వారిలోనఁ బెద్దాయను భూరిపుణ్య, యయువమాదేవి సర్వలోకైకజనకు

నవ్యహాదేవుఁ జెంది యధాంగభాగ,⁴యై యనన్యమాహాత్మ్యధన్యత వహించె. 109

వ. అప్పరమేశ్వరికిఁ గృత్రిమపుత్రుం డైనశుక్రప్రంధు⁵యోగాశ్రయందైవరగె రెం
డవయాయమ యేకవర్ణ ⁶యసీతునకు భార్యయై కేవలం గనియెఁ బృథియయైన
యేకపాటల⁷జైగిషం డనుభవ్యమునిం బొంది శంఖావీఖతులం గాంచె శుక్రప్ర
ముఖు లయినవీరిందలు *యోగవిద్యాప్రవర్తకులు మఱియును.

110

సీ. అనఘ యగ్నిష్వాత్తు లనంగ మరీచిపుత్రులు దేవగణసేవీతులు పితరులు

సోమమయా⁸ఖ్యవిశ్రుతలోకనిత్యవాసులు వారిమానససూతి యైన

కన్య యచ్చోదనాఁ గలిగి యచ్చోదసరస్సుఁ బుట్టించె నారమణియొక్క

తఱి నాత్మజనకుఁ డంతర్ధానమునఁ బొంది యుండఁగఁ గానక యుదితతేజః

1 మూర్తులు 2 తిష్ఠంబును. 3 లోకహార. 4 మయ్యి నవ్యమూర్తిక; మూర్తి. 5 యోగభాక్త్యంధై; యోగ
చారుంధి. 6 యసీత్తుడను. 7 జైగిషత్తుడను. 8 కలికలం. 9 బాగ్యకమర. *2.3 ప్రతిలో యోగవిద్యాప్రవర్తకుల శ్రీ లక్ష్మీ చవి
యొక్కదిగాని వారిపుత్రులకే గాదు. మఱియొక ప్రతిలో వీరిద్దరీ యాచార్యులని గలదు.

ఆ. ఉద్రికాభిధాన యగునచ్చరయుఁ దాను, వరవిమానమున దివంబునందుఁ
గరము వెలుంగునువరిచరు నింద్రతలున్యనిఁ, గాంచి వాంఛితంబు గడలుకొనఁగ.

క. ఈతనికిం గూఁతు రగుట, యేతపముఫలంబో యనుచు నిచ్చుఁ దలంచి తా
నాతప్పన యోగచ్యుత, యై తూలి యథోముఖత్వ మంది యడలఁగన్. 112

తే. భానుబింబంబుతో నుపమాన మగువి, మానములఁ ద్రసరేణుప్రమాణదేహం
లై ²వెలుంగుచుఁ దోచి రాయమపితరులు, కావరేయని పలికె నక్కన్యకయును.

క. వా రోడకు మని దానిని, ధారుణిపైఁ బడకయుండఁ దగ నిల్పుటయున్
గోరి యది ప్రస్తుతించినఁ, గారుణ్య మెలర్చ నయ్యఖండితతేజుల్. 114

వ. అవశ్యభావి యైనయయ్యధంబు తమయోగదృష్టిం జూచి యక్కన్మియతో
నమ్మా నీకోక్కటి నెప్పెదము దేవదానవమానవలోకంబులం దెవ్వరికిం దమ
చేసినకర్మఫలం బనుభవింపక పాలియదు నీవు వసువుం దండ్రి గాఁ గోరితివిగావున
నతనిహూతురవై యష్టావింశతితమం బగుదావ్యపరయుగంబున నీయద్రిక మత్స్య
రూపభారినియై యుండఁ దదీయోదరంబున జన్మింపం గలదాన ³వప్పుడు. 115

మ. మునివంద్యుండు వసిష్ఠపౌత్రుండు వినిర్బుద్రప్రభావాభివ
ర్ధనధర్ముండు పరాశరుండు నినుఁ బుత్రశ్రీసముద్వీక్షం గా
నొనరించున్ భవదాత్మజుండును మహాయోగాధ్యక్ష డేకాకృతిన్
జనువేదంబు చతుర్విభాగములుగా శాసించు ధీసంపదన్. 116

వ. మఱియు మహాభీషం డనురాజు శంతనుండయి పుట్టిన సతనికిం బత్నివై చిత్రం
గదవిచిత్రవీర్య లనుపుత్రులం గనియెదవు నీకన్యాత్వం జెమటను వైకల్యంబు
నొందక యుండు నట్టిశుద్ధిసోడన క్రమజ నెప్పటియోగస్థితిన పొందంగలదాన
వని యనుగ్రహించి రక్కన్యకయు నట్టివయయ్యై నిట్లు చెప్పంబడినరెండు
దెలుంగులపితృగణంబులు నమరులకుఁ బూజనీయులని వెండియు. 117

— ౧౭ పితృగణంబులలో మూర్తిపహితుల మూర్తిరహితుల వివరించుట. —

సీ. వినుము దివంబున విభ్రాజములు నాఁగ వెలుంగులోకంబులు గలుగువారు
బర్హిషదాఖ్యులై పరగినపితరులు సుతులు పులస్త్యున కతులధర్మ
మూర్తులు గణములు మూడయి పసియించె యక్షగంధర్వరక్షోహివిహగ
పతులచేఁ బూజలు సతతంబుఁ గాంతురు వారిమానస యైనవరతనూజ

తే. యలఘుయోగాధ్యక్ష పీఠి యనఁగ నొప్పు
నింక నప్పు గాశరసుతుఁ డిద్దతేజుఁ
⁴డరణిఁ గనియెడుపుత్రు నుదాత్తయోగ
ధరుని శుకుని భర్తగఁ బ్రమోదమునఁ జెందు. 118

వ. అమృతాభాగుం డయ్యోగినియందుఁ *గృహండు గౌరుండు ప్రభుండు శంభుండు
బుతుండు జయుండు భూరియు నన నేడ్వొరుకొడుకులను ⁵గ్ని ర్హిమతి యనుకన్య

1 బింబంబునకు. 2 దులమికోడఁ. 3 వందు. 4 భరణి. 5 గుర్తి. * బ్రహ్మలోకమునని మొదటిపాదమున
నే బ్రాహ్మలోకమునని బురుగుండు జయుండు అనుటకు బురుగుండునని యర్థమును యున్నది.

కను గనంగలవాఁ డాకన్నియ యణూహుం డనురాజునకుం బత్నియై యోగసి
ద్ధుం డగు బ్రహ్మదత్తుం గనియెడు నిట్లు క్రమంబునఁ గీర్తింపఁబడిన వైరాజులు
నగ్నిష్ఠాత్ములు బర్హిషదులు ననుమూఁడుఁడెఱుగులపితరులు మూర్తిరహితు లిం
క మూర్తిరహితు లగువారిం జెప్పెద. 119

క. బోధితార్థావము లనఁ బ్ర, భ్యాతంబులు సురపదములు గల వందు¹ గడుఁ
ప్రీతి వసింతురు పితరులు, *శ్రీతోడ సుకాలు లన వసిష్ఠతనూజుల్. 120

తే. వారు పూజనీయులు విప్రవర్ణములకు, వారిమానస యగుకన్య వారిజాతీ
గోసమాహ్వయ శుక్రునికార్చిపత్ని, యయి వెలుంగించె భార్యవాన్వయము నెల్ల.

క. తనరును మఱిచిగర్భము, లనులోకము లధికశుభము లంగిరసునినం
దను లగుపితరులు భాన్వరు, లనువారు వసింతు రచట నతులవిభూతిన్. 122

క. భూవరులు వారి నెప్పడు, భావించురు తన్మనఃప్రభవ యైనయశో
దావినతాహ్వయ గన్నియ, యావిశ్వ మహాత్ములై కడుఁ జేర్చిన్. 123

వ. దిలీపాభిధానుం డయినమానవపతిం గనియె నతనితురంగ మేధంబునం దృష్టు
లైనభూదేవత లితండు లోకపావనుం డీయజమానుం జూచినవారికి నిమ్రహాత్ము
తోడ నవబృథన్నాతు లైనవారికి నక్షయస్వర్గంబగు ననువాక్యంబులుగ్గడింతురు.

నీ. పులహనందనుఁ డగుభూరిపుణ్యుండు కర్ణమృతజాతీకి నాత్మజులు వసువు
లనువేరిపితరు లుదాత్తతేజులు గామకము లనఁబరగులోకములయందు
వెలుగొందుదురు వైశ్యకులమున కర్చునీయులు వారిమనసున నుద్భవించి
కన్నియ నహంభునిగాదిలిచేవియై ²వైధాత్రి యనునది వసుమతీశు

ఆ. నయ్యయాతిఁ గాంచె ననఘ హిరణ్యగ, రాభిత్తజాతుఁ డైనయవ్వసిష్ఠ
సుతులు వేతె కలగు యుకలాఖ్యపితరులు, వారు శూద్రవర్ణవంద్యు లెందు.

క. మానసము లనంబరగిన, మానితలోకములు వారిమహితసదంబుల్
మానససుత వారికి రే, వానది పురుకుత్పథరణివరుభార్య మహిన్. 126

వ. పితృగణంబులరూపంబులు లోకంబులు వినియోగంబులు వేర్వేఱ వివరించితిఁ
చిత్తృసమారాధనంబు సర్వయుగసాధారణంబు. 127

క. పితృవిధియెక్కుడు విను దై, వతకార్యముకంటె వివిజసరదానవసి
ద్ధతపస్వితీకిఁ బూజ్యులు, పితరు లనుచుఁ జెప్ప శ్రుతు లభిన్నప్రతిభన్. 128

మ. సుతసౌభాగ్యజయాయురర్థసుఖతాశుధిక్షమావైభవ
స్మృతివిద్యావినయాదిసర్వశుభము³ జేరించు వైరాగ్యసం
యతవిజ్ఞానము మృత్యుమోచనమహాయోగంబుఁ గైవల్యక
ల్యతయుం జేయుఁ చిత్తృప్రమోదనఫలం బల్పంబె యూహించుగన్. 129

1 లకం.ప్రీతి. 2 వైరా. యక వది; వైరా. యవనది పితరుల్య. * మహాలాభులగుదురాగా నొకవ్రాతేత్రురిలో బారు
లని నుత్తరేత్రురిలో బారులని యుద్ధతి. సంస్కృతేత్రురిబట్టి యిట్లుండిరిది. † మహాభాగ్యవీరరుతువది సంస్కృతమునలేదు.

—ॐ పితృదేవతా నమరాధన ఫలవిశేష ప్రభావము. ॐ—

- సీ. స్వర్గకాములు పితృవర్గంబు గొనియాడి యిహలోకముఖిల లెల్లఁగాంచి
హోక్తికమాణికృతమరకతమయములై యమరుకాంచనవిమానములు వచ్చి
హంససారసమయూరాభియుక్తంబులై తముఁ గొనిపోవ గంధర్వగీత
లప్పురోలాస్యంబు లనిమిషసిద్ధచారణకీర్తనంబులు రమ్యములుగఁ
తే. జని యనేకమనోరథసంప్రణీత, వివిధవిషయానుభవములఁ దవలి వెక్కు
యుగసహస్రముల్విహరింతురార్థవలోక, పదములెన్ని యన్నింటనొప్పిదమెలర్ప.
†తే. గ్రహణతిథు లమావాస్యసంక్రమము లధిక
ముఖ్యకాలముల్ పితృకార్యములకు ననఘ
యపరపక్షంబు మేలు మూఁడప్తకలును
నాగ్రహాయణసమయంబు లగ్నిమములు. 131
- క. అనురూపదినముల గృహ, ఘనిగృహమును గుఱిచి వాంఛతోఁ బితృగణముల్
సనుచెంచు నివాసస్థల, మునకుం జను చెంచు గోసమూహములక్రియన్.] 132
- తే. అప్తకలఁ బితృకోటియధ్వర్చనంబు, గాన కరిగిన నుభయలోకములుఁ దప్ప
నరున కవిధియం దొందునా స్తికత్వ, మొప్పు దనువమశ్చ యత్సత్వత్రమంబు.
- సీ. పాడ్యమిఁ బితృపూజ పాటింపఁ గాంచనాగమము భాసురపశూత్కారమువిదియఁ
దదియశాత్రవగణధ్వంసంబు చవిలిఁ బరచ్చిద్రదర్శనప్రాప్తి ప్రకట
లక్ష్మీ పంచమిఁ గీర్తి లాభంబు పట్టి సప్తమి హిమవర్షప్రధానశక్తి
యష్టమి నవమి నుత్కృష్టతయును బ్రభవ్యము బ్రహ్మవర్షసవ్యాప్తి దశమి
తే. వేదసమ్మతైశ్వర్యంబు వినుతవేద, వాదితయును నేకాదశి వసుమతీశ
పదముజయమును బారసిఁ బ్రజలవెంపు, పుష్పతయును³ ద్రయోదశిఁబొందుజనుల.
- క. తరుణవయస్సున సమసిన, పురుషులకును శస్త్రనిహతిఁ బొరసి తెగినయ
న్నరులకుఁ గర్తవ్యము పితృ, పరివరణము భూతలిఖిఁ దపస్వివరేణ్యా. 135
- క. అమవసర పితృనియతి ప్రయ, త్నమున నొనర్పంగ వలయుఁ దత్క్రియ సోముఁ
బ్రముదితుఁ జేయును సోమ, ప్రమదంబునఁ బ్రీతినొందుఁ దైలోక్యంబున్.
- వ. శశిబిందుఁ డడుగఁ బితృపతి పితృవిధానంబునందు నక్షత్రఫలం బెఱింగించె ద
త్ప్రకారంబు వినుము. 137
- సీ. కృత్తికఁ బైతృకక్రియఁజేసి విపులతేజంబు రోహిణిఁ బ్రజాసంప్రవృద్ధి
యోజన్యువృగళిర నుగ్రక్రియాశుద్ధి యార్ద్రఁ బుత్రప్రీతి యదితితారఁ
బుష్టి పుష్కంబున భుజగతారను బ్రథ సుతలబ్ధి పితృతార నతులబంధు
గణవరిష్టత పుట్టు గమనీయసౌభాగ్య ముత్తరఁ బ్రచురదానోత్సవంబు
తే. హస్తమున సంభదలు చిత్ర నధికరూప, వంత మగునవత్యము వణిగైవ్యవంబు

131, 132 పద్యములు గొన్నిత్రాత్రత్రులతో లేత. ఈధావను మాలమున సంస్కృత గ్రంథమున లేదు.

1 మును నరును. 2 యశో. 3 యుష్మలంబు. 4 లుజల. 5 నేయ. 6 వారధిక.

- పవనుతార విశాఖ సత్పాత్రయుక్తి మైత్రమునఁ జక్రవర్తిత్వ మహిమనొందు.
- క. శతముఖతార జనాధీ, శత యారోగ్యంబు విను నిశాచరతారా
సితక్తి రి సలితారను, గతశోకత విశ్వతారఁ గలుగుజనులకున్. 139
- ఆ. అభిజిదాదికంబు లగుమూడు నాగమా, ధ్యతయు సద్గతియును నర్థచయముఁ
1 జెందు వెండి రెంటు జేకులు 2 నౌషధ, సిద్ధియును సమృద్ధజీవనంబు. 140
- క. గోవుల¹వేర్చియు రోష్యధ, నావాప్తియు హయవిభవము నాయువు పెనుపు
గావించు నహిర్ముఖుడు, దైవత మగుతార దొడఁగి తక్కిననాల్గున్. 141
- తే. రజతదానంబు రజతపాత్రంబు రజత, కళయుఁ బితరుల కానందకరము తొల్లి
యంచితాన్నదరాజత మైనపాత్ర, పితరు లవ్వహి⁴దేవిని బిలికొనుట. 142
- క. రజతంబుభంగిన మహా, రజతంబును బితృహితము రవ్యతిలలు మే
షజకంబళమును దుహితృత, నుజాఁడుఁ గుతపమునుఁ బితృప్రనుతకారణముల్.
- క. ఆజ్యంబు నపూవంబులు, యోజ్యంబులు ముద్గమాషయుక్తము మాంస
ప్రాజ్యమునై⁵ పితృగణముల, యిజ్యతంత్రంబు నడచు డిచ్చుశుభంబుల్.
- క. విను కృష్ణమృగాజిన మి, చ్చినఁ జూపిన సన్నిహితము నేసినఁ బితృమో
దన మగుఁ ద్రిదండియగుయతి, యనుయోగియుఁబాత్రములు తదుత్తమపూజన్.
- తే. అనఘ పితృసమారాధన మాచరించు, నపుడు తత్త్రియ నాదిమధ్యాంతవేళ
లందునియతితో⁶దేవతాభ్యఃపితృభ్య, యనుమహాసూక్తిజియించుడధికశుభము.
- క. విను పిండదానసమయం, బునయందును భక్తిపూర్వముగ దీనిఁ బఠిం
చిన నయ్యన్నం బమృతము, నెనయుఁ దురగమేధఫలము నిచ్చుఁ గృతాత్మా.
- క. రాక్షసులు దోలఁగుదురు ప్ర, త్యక్షతనొందుదురు పితరు లప్పుడు సుకృతం
బక్షయ మగు నీసూక్తి య, ఘటయకారిణిగఁ జదువుకళ్యాణులకున్. 148
- సీ. మూర్తివియుక్తులు మూర్తిమంతులుఁ బరిజ్ఞానులు యోగవీక్షులు నైన
ప్రభు లింద్రముఖ్యనిర్జరులకు దక్షకశ్యపమరిచాస్త్రిప్రజాపతులకు
సప్తమహామునీశ్వరులకు మన్వాదులకును సరితృతులకును శేష
నక్షత్ర తారాగ్రహక్షో⁷ణిగగనంబులకు⁸ దండ్రు లిందుపావకమహాత్ము
- తే. లఖలలోకైకదాతలు నఖిలవంద్య, లాఘ్య లభ్యరంబులును బ్రహ్మంబు దార
యనఁగఁబరగి సప్తవిధంబు లగుగణముల, నమరుపితరులఁ బ్రాంజలి⁹నై భజింతు.
- తే. ఏదోదీప్తలయం దర్చ్య మిస్తవంబు, పరగు సక్షర్చ మనుపేరఁ బరమపుణ్య
మబ్జభవుఁడు చెప్పినయది యధికసిద్ధి, కరము పితృగణసమ్మోదకారణంబు. 150
- వ. నీవు పితృభక్తుండవు కావున నుపదేశించితి విశేషించి నాయందు సభక్తితాత్ప
ర్యం బగుచిత్తంబుతో వర్తిల్లుదు నీకుం బరమజ్ఞానసమేతం బగుదివ్యచతువు

1 జీమ. 2 వైషా. 3 పెంపును. 4 శేమత. 5 పితరులకు, నిర్వీ. 6 లు సరితృదోషులు సోమ. 7 లింద్రు. 8 దీప్తలండులయ్య. 9 బ్రాంజలి.

ప్రసాదించెద దానంజేసి యోగసిద్ధుండవై సిద్ధమూర్తు లగు ¹పితరులం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనియెద వని చెప్పి సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లునియె. 151

సీ. పూర్వయుగంబునఁ బుణ్యశీలుండు భరద్వాజమునీంద్రునితనయు లేడ్వరు తమయోగధర్మోపేతులై యుండి దుశ్శరీత్రము కొంత దొడరుటయును భ్రంశంబుఁ జొంది తపము మున్ను నేనియు నీదిగానక కడుఁ ²శేవ దక్కితోయనిమగ్న వస్తువు రోయుభంగిఁ బశ్చాత్తాపమునఁ దత్ప్రసన్నుగతియై తే. తలఁచి తలఁచియెందును దరిదాప లేక, కాలధర్మము నొంది నాకమున కరిగి యందు దివ్యసుఖంబుల నధికదీర్ఘ, మైనకాలంబు సలిపి మర్త్యమున వెలసి.

వ. ఇహుడువారు కౌశికుం డనుమునికింబుత్తులై జన్మించి యున్న వారు వారింకఁబితృప్రీతికై ఘోరహింస యొకటి యొనర్చెదరు దానంజేసి కుత్సితయోనులఁ బెక్కింటం బుట్టవలసియుండుఁ బితృప్రసాదంబుకలిమివలన నన్ని భవంబులందును జాతిస్తరత్వం బనుబంధంబై వచ్చుటం బ్రకృష్టం బగుధర్మపరితంబునఁ జిత్తంబులు మోలయం గలయవి విదవ బ్రాహ్మణజన్మంబు వడసి మొదలఁ ⁴బ్రార్థన బైన యోగధర్మం బెప్పటియుట్ల ⁵కని పరమసిద్ధియుం బ్రాప్తింతు రట్లుగావున. 153

మ. సకలశ్రేణిబర్హణంబును మహాసారంబు సర్వార్థదర్శకమున్ సిద్ధినిపేవితంబు నగుసూక్ష్మజ్ఞానయోగంబు నీవకలంబస్థిరబుద్ధి దాల్చి నియతాహారండవై ⁶యింద్రియ ప్రకరోచ్ఛేద మొనర్చి యుండుము పరబ్రహ్మంబు ప్రాప్తం బగున్. 154

తే. యోగధర్మంబునకు నెక్కు దొక్కటియును, నిఖల⁷మందును లే దిది నిశ్చయంబు నీమనమునందు నిక్కంబు నిలిఁతేనిఁ, జేరు గాలక్రమంబున సిద్ధపడము. 155

వ. అని యానతిచ్చి నన్నుం బరమానుగ్రహదృష్టిం బరిగ్రహించి యయ్యగ్రిమ బోధనిధి యచోట్నయంతర్కానంబునొండె నట్లదేవమునితోడి సంభాషణతత్పరత్వంబున నన్ను ⁹నాకుసంవత్సరంబులు పదునెనిమిదియునొక్కదీవసంబపోలె గడచె నాకలి నీరువట్టు డప్పి నిద్ర యనునవి మొదలయిన మానుషధర్మంబు లెవ్వయునుం జొంద కతిక్రాంతం బైనకాలంబును బిదప శిష్యులవలన నెఱింగితిఁ దదనంతరంబ. 156

విజ్ఞానము మునుపుగ భ, వ్యజ్ఞానము దివ్యవత్సరనితముగ సర్వజ్ఞః డగునమృహాత్మని, యాజ్ఞాన్ బ్రాదుర్భవించె నహృదు నాకున్. 157

న అట్టి దివ్యదృష్టివలన నేనున్నచోటన యుండి కురుత్తేత్రనివాసు లైనకౌశిక పుత్రు లయ్యేడ్వరం గంటి నందులో నేడవువాడు శుకపుత్రి యైనకీర్తిమతికి న్నలువలం డనురాజువలన బ్రహ్మదత్తుం ¹⁰డనువాడై పుట్టి కాంపిల్య¹¹పురాధిప

1 పితరులం. 2 కహజ. 3 శేష్. 4 ప్రారంభంబైన. 5 నిమిదిక. 6 యాత్రియం ప్రారోచ్ఛేద. 7 ధర్మంబునొక్కదొండొక్కటియును 8 ముపయండు. 9 యా. 10 దివక బుట్టి. 11 సకరాధిపతిత్వం.

తియ్యె పిదప యోగసిద్ధి పడనె నని మార్కండేయుండు సెప్పెనని చెప్పటయు
భీష్ముతో ధర్మజుం డిట్లనియె. 158

క. అనఘ యణుహుం డేవంశమ్ము నవాఁ డేకాల మతనిపుట్టుపు తన్నుం
దనుఁ డయ్యె నెట్లు శాశిక, తనయుండు సత్తముండు బ్రహ్మదత్తుఁ డనంగన్. 159

— భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌశికపుత్రులచరిత్రంబు చెప్పిన ప్రకారము. —

క. అతినిందితజన్మము లే, గతిఁ జెందిరి వరుసఁ గౌశికపుత్రభవులు స
ద్గతి యెఱ్ఱెయిం గలిగెఁ బిదప, నతులయశా దీనిఁ డెలుపు మంతయుఁ గరుణన్.

వ. అనిన భీష్ముం డిట్లుం బూరువంశంబునం బురుషిత్త్రుం డనురాజు గలిగె నతనికి
బృహద్ధిహండును నాతనికి బృహద్ధన్వండును నన్నరనాథునకు సత్యకర్ముండును
సత్యజిత్తునుం బుట్టిరి. 161

తే. విశ్వజిత్తనఁగాఁ బుట్టె వినుము సత్య, జిత్తునకుఁ దత్తనూజుండు సేనజిత్తు
వానికాత్మజుల్ నలుపు రవార్యబలులు, పుట్టి రందులోరుచిరుండు భూరిబలుండు.

వ. పాంచాలేశ్వరుండై తేజరిల్లి పృథుసేనుం డనురాజుం గనియెఁ బృథుసేనునకుఁ
బారుండు పుట్టె బారునకు ¹నిశాభిధానుం డుద్భవించె. 163

క. సుతశతముం గాంచె నాతం, చతిరథులై ²నిపుణు లనుసమాఖ్యఁ బడసి రం
దతిశూరుండు సమరుం డన, నతఁ డభిమతసమరుఁ డెందు నభిమతిఁ బొందెన్.

వ. సమరునకుఁ బృథుండును బృథునకు విభ్రాజుండును జనియించిరి విభ్రాజున
కణుహుండు పుట్టె నతనికి ³శుకదుహితయై కీర్తిమతియందు బ్రహ్మదత్తుం గనియె
నయ్యణుహుండు మత్స్యతామహుం డగు ప్రతీపభూపాలునాఁగివాండు తత్స
తుం డగు బ్రహ్మదత్తునకు విష్వక్సేనుండును నతనికి ⁴దండసేనుండును జనియించిరి
దండసేనుండు కాంపిల్యంబునకు రాజై తస్మిన్సపుల నందఱం బరిపాలించుచుం
డు ద్రుపదితామహుండును బృహతజనకుండును నగు ⁵దండసేనునిపై నజామీ
ఘవంశోద్భవుం డగును గ్రాయుధుండు వచ్చి వరదానలభం బగుచక్రంబుకలిమి
నతిదుర్జయుండు గావున. 165

క. సమరంబుచేసి యతనిని, సమయించి తదీయవంశజాతులనెల్లగా
గ్రమమునఁ బెక్కిండ్ర దునిమె, సమదభజాటోపచలుల్ సంభరితమతిన్. 166

వ. ఇవిధంబున ⁷దండసేనుందొట్టి నృపాలాన్వయమలం పెక్కిండ్ర వడియించి. 167

— భీష్ముఁడు గ్రాయుధుం డనురాజుం జంపిన ప్రకారము. —

ఉ. ఎందును మాలు లేక ధరణీశులఁ బల్కుర నాజిఁ జెండియున్
మ్రందగఁ జేసి కైకొనక నన్ను జయించుతలంపుతోడ నా
మందవిచారుఁ డుద్యమసమగ్రతమైఁ జనుదెంచెఁ గుంజర
స్యందకఁ ఘోటకప్రకటనై న్యసమూహవిజృంభణంబునన్. 168

1 శిశుభి. 2 కన్యశ్రుతకథాపాఠ్యులచేత సం. 3 శుభకథ జామాక. 4 కుదర్శియండు (శం. ప్ర. నిలా ౧౦౭౭
జండు). 5 నీలు; నిపు. 6 శంకరి. 7 కుదర్శియం (శం. ప్ర. దండసేనుం). 8 ప్రకట.

- వ. ఆసమయంబున నేను శంతనుండు లోకాంతరగతుండైన నతనికిం బిత్తమేధంబు నడపుచు ¹ధరణీశయనప్రముఖవ్రతంబు లవలంబించియుండ నమాత్యులు నేనా పతులు సుతాహులై శోకింప నద్దురాత్తుండు చూతం బుత్తెంచిన వాండు తద్యాక్యంబులుగా నాయెదుర నిట్లనియె. 169
- క. సీమాలుదల్లిత్రిభువన, భామారత్నంబు గంధవతివై నామక
గామంబు గలదు భీష్మండ, యేమియు నన లేదు వేగ యిమ్మా వెలదిన్. 170
- ఆ. ఇట్లు సేసితేని యిలయును రాజ్యంబు, ²ధనము నిపుడు నీకుఁ దక్కు వేట
దుర్విమోహపారత గర్వంబు సూషిస, బ్రతుకు డరిది యొండు పలుకు లేల. 171
- క. నాచక్రమువేరు వినిన, రాచకొడుకు లెల్ల దమదురాచటికంబుల్
వే చెడిపోవగఁ బాటుదు, రేచినిలిచిరేని జత్తు రెలుఁగవె దీనిన్. 172
- మ. అని యిట్లగ్నివిహోపమంబు లగుదుష్టాలాపముల్ వీనులాం
దినఁ జిత్తం బెరియంగఁ గ్రోధము సముద్దీప్తంబుగా నైఁచోలే
క నిరోధోద్ధతబుద్ధి నక్షణమ సేనాధ్యక్షులక సర్వవా
హినులక సన్నహనంబునేయుం డని యుద్ధకాగ్రహవ్యగ్రతన్. 173
- వ. విచిత్రవీర్యసమేతంబుగా ⁴వెలువడునెడ మంత్రకోవిదు లగుమంత్రులుఁగ్రియా
వేదు లగుబుత్తిక్కులును నిత్యహితకాము లగుసుహృదులుం గూడ నన్నుఁ
బరివేష్టించి. 174
- సీ. శాత్రువుఁ డత్యుగ్రచక్రహస్తుండు సీను సూతకివై కాయశుద్ధి లేక
యున్నాడవకట యాయుధములంటఁగఁగాదు దివ్యాస్త్రములఁబ్రవర్తింపరాదు
తొలుతఁగయ్యమునకుఁడొడఁగుటయునునీతిబాహ్యంబుప్రస్ఫుటోపాయవిధుల
సామభేదాదినిశ్చయమునఁజరియించి పోరామియైనట్లు పోరుచోప్పుఁ
- తే. గాన యిప్పటి కొకభంగిఁ గాలయాప, నంబు గావింపఁ జతురజనంబుఁ బుచ్చు
మవులఁ బితృకార్య మేదిన నతులశుభంబు, లెల్లఁగైకొనివెడలి జయింపునగుతు.
- క. తగువార లిట్లు చెప్పిన, తగవులు వినకునికి సాలఁ దగదని నన్నుక
మగుడించి చనిరి చెచ్చెరఁ, బగతుకడకు దూతవృత్తిఁ బండితజనముల్. 176
- వ. చని యనేకవిధంబుల ననునయించియు భేదించియు వివిధవస్తునిరూపణంబులం
బ్రబోధించియు నద్దురాత్తు సుముఖుం జేయ నేరక చిక్కువడి యుండ నుక్కు
మీటి యక్కుటలుండు చటులసంచారనిర్వక్రం బగుచక్రంబు మావైఁ బ్ర
యోగించిన. 177
- మ. పరిణధోగ్రయుగాంతభానుపరిధిప్రస్ఫారసుయ్యుక వేసం
బరిదారైకపరాత్మకుం డయినయప్పాపాత్మపాపంబునం
⁷బరిహీణాత్మమహత్తవైష్ణవై త్పణకణపాయస్వరూపంబుతోఁ

1 భరిత్రతంబు. 2 ధనము నీకుఁ దక్కు. 3 లే కనిలో నుద్ధత. 4 వెలు. 5 చట్టఁగరాదు. 6 వెలువఁ బితృ

- దిరిగెన్ మాదెసవాక యంతటన తద్దివ్యాయుధం బత్తతీన్. 178
- వ. దాని కప్పుగుండు విస్తీతుం డయ్యును దనయహంకారంబున నిశ్శంకవృత్తి నుండె నేనది యెయ్యదియు నెఱుంగి నాలోనన యాశౌచదినంబులు గడచిన నుర్విసురోత్తములచేతం గృతస్వస్థయనుండవై ససైన్యంబుగాఁ బురంబువెలు వడిన నవ్వీరోధయు నాకెదురై నడిచె నివ్వీధంబునం దలవడి. 179
- క. మూడుదినంబులు తద్దయు, వాఁడి యగురణంబు సేసి వరబాణాన్నిఁ మూడించితి నయ్యధమునిఁ, బోడిమి చెడి తద్బ్రౌఘములు వెన విచ్చెన్. 180
- వ. ఇట్లాయుగ్రాయుధండు నిహతుం డయిననటమున్ను వానిచేత రాజ్యప్ర స్థుండయి పోయినపుషతుండు నాపనుపునఁ గాంపిల్యనగరంబు గైకొని యహి చ్చుత్రసహితంబుగా నేలెఁ బడవ ద్రువదు గెలిచి యర్జునుండు ద్రోణున కప్పు రంబులు రెండు నొసంగినం బరిగ్రహించి గురుండు కాంపిల్యనగరంబు ద్రువదన కిచ్చి యహిచ్ఛత్రంబు తాను గొనియెఁ బ్రసంగంబున నే నుగ్రాయుధుని గీట ణంగించినచందంబునుం జెప్పితి నింకఁబితృసమారాధనఫలానురూపంబగుకౌశికా త్తజాలచరితంబు మూర్ఖుండేయుండు నాకు నుపన్యసించినది నీకు నెఱింగించెద విను మవ్వీపు లేడువరవేళ్లును వరుస వాగ్దంబుండును గ్రోధండుండును హిం స్రుండును బిశునుండును గవియు ఘస్కరుండును పితృవర్తియునన నిట్లు క్రి యానురూపంబులై యొడఁగిరాడె నీదృశనామకర్మ లయనవారు. 181
- తే. తండ్రి సచ్చినపిమ్మటఁ దమతమంత, వారలయి గర్భం డనుమునివరుని జేరి శిష్యవృత్తిమైఁ బరిచర్యసేయుచును న, మంచితాద్యయనంబు గావించి రర్థి. 182
- క. న్యాయాగత మగుగురుసా, వ్యాయతకపిలాంగి యైనయావొకటి సమ ఛాయగలక్రేపుతోడిది, యాయేడ్వరుఁ గూడి కాతు రాతనియాజ్ఞన్. 183
- సీ. ఒక్కనాఁ డాకలియును నీరువట్టును నధకమై యొర్వలే కడవిలోన నందఱు బాల్యంబునందలి చాఁలంబును విమోహంబును నెనయుబుద్ధి నగ్గోవుఁ జంపి యాహారంబు గొనుట గర్జంబుగాఁ గోరి నిశ్చయము సేసి రందులోఁ గవియును నాఘస్కరుండును దగ దని వెక్కు-విధములఁ జెప్పి
- తే. రెంతచెప్పిన మానరై రితరు లప్పు, డాత్మఁ దలపోసి పితృవర్తి యనునతండు మనకు నెఱ్ఱంగులను దీనిమాంస మిష్ట, మేనిఁ బితృర్థముగ వధియించుడొప్పు. 184
- వ. అట్లయిన నిమ్మెడవుఁ బుణ్యగతి వడయు మనల నధర్తంబుం బొంద దనిన నట్ల కాక యని యందఱు నగ్గోవు విశేసించి విధివిహితంబుగాఁ బితృతర్పణంబు సేసి తచ్చేహంబుగంబునం బ్రీతులై నిజనివాసంబులకుం జనుడెంచి. 185
- క. పులి వచ్చి తినియె ధేనువు, నలఘుమతి క్రేపు దప్పె నదె కైకొనుఁ డీ రలుగకుఁ డని గురుముందటఁ, బలికి రతండును బుజువృభావుం డగుటన్. 186
- తే. అది నిజంబకాఁ గొనియె నట్లధమకర్త, కుశలు లగువారు తుదిఁ గాలగోచరత్వ

మొంది యందట లుబ్ధకయోనియందు, జాతులైరి దశార్ణదేశమున ననఘ. 187

❖ కొళిపుత్రులు గురువరువంచనంబున హీనజన్మలై పుట్టివ ప్రకారము. ❖

వ. ఇత్తైటంగున నేకోడరులై పుట్టి లోలుపుట్టువునం జేసినహింసయు గురువంచన
యుఁ గారణంబులుగా నట్టిదుర్జన్మంబు సంభవించినను బిత్తపూజనంబు కతం
బున జాతిస్మరత్వంబును ధర్మగుచియును వర్ణిల్ల నేడువ్వు నిర్వైరుండును ¹నివృ
త్తియు తొంతుండును నిర్వన్యండును గృతియు ²వైహాయసుండును మాతృవ
ర్తియు ననుపేళ్లు గలిగి. 188

చ. అన్యతము లేక లోభరహితాత్మకులై నిజజాతియోగ్యతం
దనరినహింస ప్రాణచయధారణమాత్రయకాఁ జరించుచున్
వినయము విస్తరిల్ల జననీజనకుల్ గడువృద్ధు లిష్టభో
జనశయనాదులం గరము సంతసీలం బరిచర్య నేయుచున్. 189

వ. కొంతకాలంబు వర్తిల్లి తల్లిదండ్రులు కాలధర్మంబు నొందినవిష్టుటఁ గార్చుకం
బులు పరిత్యజించి వనంబున నిరాహారులై ప్రాణంబులు విడిచి రిట్లవరగతిం
బొంది ³కాలాంజనవర్వతంబున నున్నఘండు ⁴నిత్యవ్రతఘండు ⁵బ్రకర్మండు విరో
చనుండు ⁶వేదితుండు ఘనగుండు ⁷నంది యనుసంజ్ఞలుగలమృగంబులై జన్మించి.

క. ఎప్పటిజాతిస్మరణము, దప్పక తముఁ జెంద నెందుఁ దగులనిమతులం
దొప్పెడువివేక మలవడ, నప్పట్టువు నీఁగి రంచితాత్మ సమాధిన్. 191

తే. అన్విశిష్టధర్మంబున నంతవట్టు, వారు నొక⁷యేటిసీట నొప్పారునిసుక
తిప్ప జక్కవలయిపుట్టి దెలిపి దొంటి, బాములన్నియుఁ గానంగఁబ్రకటనియతి.

ప. సహచరిపరిగ్రహం బొల్లక తపస్వినేవితంబు లగు బ్రహ్మహనాధ్యయనాదుల
నంగీకరించి ⁸సుమనుండును మునియును శుచివాక్కుండును ⁹శుద్ధుండును చిత్ర
దర్శనుండును సునేత్రుండును స్వతంత్రుండును ననునామంబుల బూర్వాజ్ఞా
చరితంబు లగుగురుశుశ్రూషణంబు తపంబు నివృత్తిధర్మంబునను నివి ¹⁰విఫలం
బులు గా కునికి నందట బ్రహ్మవాదులు యోగనిరతులునై యుండునెడ. 193

ఉ. బ్రాజతేజాఁ డుత్తముండు పౌరవనశవివగ్ధనుండు వి
బ్రాజాఁడు కామినీజనపరంపర గొల్వంగఁ శిళికాతుశో
ద్యోజితచిత్తుఁడై ప్రమదదోహలమొప్పంగ నేగుదెంచె న
వ్యాజవిభూతిఁ దత్సరిదు పాంతవనాంతమనోజ్ఞ భూమికిన్. 194

వ. ఇతనింజూచి స్వతంత్రుండను ¹¹విహంగమంబు తనమనంబున గోర్కి మిక్కుటం
బై యిట్లనియె. 195

క. భరవడి యుపవాసంబులఁ, జిరతపమునఁ బొరలి పొరలి ¹²చివికిలి నేని

1 నివృత్తియు. 2 లెనఁగుండును. 3 కాలాంజరి. 4 విశ్వవ్రతఘండు. 5 వేదితుండు. 6 సందిహిహిదా
తుకత. 7 యేటిసీట. 8 మునుగుండును (శం. శ్రీ) మునుగుండును. 9 బండితుండు; బ్రత్యక్షుండును. 10 వి
ఫలంబు. 11 విహంగంబు. 12 చిక్కిరి.

* శంకరాచార్యులలో మునుగుండు, కుదివాక్, కుద్ధ, వందమ, చిత్రజ్యోతి, మనీశ్రీ, వ్యతంత్రులు చెప్పబడిరి.

- స్త్రురపతిక్రియ సఖిలసుఖో, త్తర మగుజన్మంబుఁ 1బొందెదను బ్రియ మెనఁగెన్.
తే. నాకు నింతటి సుచరిత్ర పాకమొకటి, గలిగె నేనిట్టిదయయగుఁగాత యనఁగ
మఱియు రెండుఖగంబు లమ్మాటవలని, యాదరం బగ్గలింపంగ నతని జూచి.
- క. భూపతివై యటుపుట్టిన, నీ 2ప్రగడల మగుట మాకు నిక్కము వాంఛా
రూపం బనిపలుకఁ దదా, లాపము లాపఱి సముపలాలనచేసెన్. 198
- వ. తక్కినచక్ర వాకంబులు నాలుగు నప్పులుఁగుతో నీవుయొగధర్మనిష్ఠుండవై కా
మృతానం బగుచరితం బవేఱించితి గావున నీకోరిక దప్పకయుండఁ గాంపిల్య
నగరేశ్వరుండ వయ్యెదవు వీరు నీకు సఖులు గాఁగలవారని నది నిజంబగుట
కుం దలంకి 3యమ్మవ్వురు నమ్మహాత్ములం బ్రార్థించిన వారియందు సుమనసుం
డిట్లనియె. 199
- సీ. ఇంకను ఖగజన్మ మీయేడ్వరకుఁ గల దటమీఁద నీస్వతంత్రాహ్వాయుండు
సర్వజంతువులభాషలు నెఱింగెడినట్టి గాజతనూభవుడై జనించు
నితనికారణమునఁ బితృహితార్థంబుగ నగ్రోవువధియించి యందఱమును
దారుణం బైనయధర్మంబు ధర్మంబుగా నొందఁ గంటిమి గాన యితఁడు.
- తే. మనకు సద్గతిహేతువు వినుఁడు మీర, లట్లు జన్మించియుండ నే మన్యముఖము
నందు వినుతింప నొక్క వాక్యంబు వినిన, యప్పుడ నీధించుఁబరమబోధాప్తిమీకు.
- వ. ఇది నిక్కం బనియె వార లమ్మేనులు విడిచి మానసరస్సున హంసయోని
బుట్టి పూర్వనామంబులన బరగి పవనాంబుభోజనులై శరీరశోషణంబులు నే
యుచుండ నక్కడ విభ్రాజుండును నణుహుం గనియె నతనికి శుకుండు తనకూఁ
తుం బత్తి గా నిచ్చె నంత. 201
- మ. తనయుం బట్టముగట్టి పౌరులు నమాత్యశ్రేణియుఁ విప్రులుఁ
దనుఁ బూజించి ముదంబుతో ననుప నాథాతీర్థ్యుం డర్థిమైఁ
జనియె న్నానసతీరభూమి దప మాశ్చర్యంబుగాఁ జేసెఁ జే
ర్చినకోర్కూల్ గదియంగనీని హృదయస్థేమంబు గంధిల్లఁగన్. 202
- వ. ఆరాజతపస్వి యట్లుండియు సప్తస్యావత్రులయొగనిష్ఠ నాలోకించి జన్మాంత
రంబున వీనిలో నొక్కటికిఁ బుత్రుండవై యొగసిద్ధి వడయుదు నని సంకల్పంబు
సేసెఁ బరమతపోవిభ్రాజుండైనయావిభ్రాజువలన భ్రాతృలుటం జేసి యక్కాన
నంబు వైభ్రాజంబునాఁ బరగె నగ్గొలనికి వైభ్రాజం బనునామాంతరంబు
గలిగె నయ్యేడ్వరు పక్షులయందుల మున్ను యొగభ్రష్టం డైనస్వతంత్రుం
డణుహునకు బ్రహ్మదత్తుండై పుట్టెఁ జిత్రదర్శనసునేత్రులు విప్రులై జనియించి
బాత్రస్యకంఠరకు లనువేళై నతనికి మిత్రత్వంబు నొంది రమ్మవ్వురుఁ గృతాధ్వ
యనులును సఖిలకళాధికులు నఁచుచును బూర్వజన్మంబు లెఱుంగనీనియజ్ఞానం
బులు మనంబునం బొదువ వ ర్తిలుచుండి రందు. 203

సీ. బ్రహ్మదత్తునకు బాధవ్యుడ¹ చాక్ర్యకం బొనరించు నద్వైత్యుడును సమస్త
కర్తృసఖుండునై కండరికుండు శ్రుతిద్యయపారగుండు ప్రసిద్ధతః జరించు
నిమ్రైయి నెనసి యనేకవాంఛానురూపము లగుదివ్యభోగములు దమకు
జుబ్బునఁజూటలై సొగయుంప వారుండ నణుహుండు గొడుకు రాజ్యాభిషిక్తుఁ
లే. జేసి యోగాత్ముడై నిత్యసిద్ధివడసె, రాజసుతుండును దేవలప్రభవయైన
చెలువ సన్నతః బెండ్లియై చిరగృహస్థ, ధర్మ మొప్పుంగ రాజ్యతంత్రంబు నడపె.
వ. తక్కిననలుపును పక్షులు గాంపిల్య²నగరంబునంద యొక్క శ్రోత్రియునకుఁ బుత్రు
లై పుట్టి జాతిస్తరత్వం బెడత్రైవ్యక వేదవేదాంగవిజ్ఞానంబును బరమార్థవేదిత
యునైన పరమయోగభ్యానాసక్తియుంగలిగి ధృతిమంతుండునుమనుండు విద్యాం
సుండును తత్వదర్శియు ననునభిధానంబులం బ్రసిద్ధులై యందఱు³ నేకమతంబగు
సంకేతంబున. 205

మ. భవనంబుం బెడఁబాసి సిద్ధపదవీప్రస్థానముం జేయుపాం
ఁ బిన్మూంగకులై మహాత్ముఁ డగుతండ్రి⁴ వీడ్కొనం బోవ న
య్యవనీదేవుండు వారిఁజూచి యకటా యాత్మోద్భవుల⁵ నల్వరం
బ్రవరాచారులఁ గంటి మంటి నని హర్షం బొంది యేనున్నెడన్. 206

ఉ. పుట్టినఁగోలె నావలనఁ బొందినవేదతీకంబు మాన్పు కీ
పుట్టువు మీకు ధన్యముగఁ బూజితుం గా ననుఁ జేయ కంతయున్
దిట్ట లనంగ విన్యయు వినీతతయున్ వెలయుంప కిష్టైయిన్
గట్టిడిపూన్కి నిల్లుదొరుగం దగునే సుతులార యి త్తతీన్. 207

క. అనుటయు వా రిట్లని రిం, తన నేటికి నేము నీకు నఖిలంబు నొన
ర్చినవారమ యొక్కవెరపు, విను నీదారి ద్రవ్యదోషవిభరంబునకున్. 208

క. శ్లోకంబులు రెం డివె య, స్తోకగళీ⁶ రాధవచనశోభితములు నీ
వీ⁷ కాంపిల్యాక్షిశ్వరుఁ, డాకర్ణింపంగఁ జదుపు మనుఁగులు నుండన్. 209

ఆ. వినయపుడ ధరణివిభం డగ్రహారంబు, లును ప్రభూతవస్తుధనచయములు
నిచ్చు నీకు దీనఁ బొచ్చెంబు లేదు మో, దంబుఁ బొందు మధికధర్మనిరత. 210

వ. అని యతని కవ్యాకృత్యద్యయంబు విదితంబునెసే యాత్మాసిం⁸చి యావంత్రణం
బొనర్చి వెడలి చని. 211

క. రాగాదిదుర్లభంబు నను, పాగతసత్త్వాద్యయోదితానందనిరు
ద్యేగము నగుయోగం బా, యోగీశ్వరు లొంది చెంది రు త్తవసిద్ధి⁹. 212

వ. ఇక్కడ బ్రహ్మదత్తునకుం దత్పితామహుం డగువిభ్రాజుండు తొంటితపస్సుమయ
సంకల్పంబువలనం బుత్తుండై విష్యక్తేనుం డనం బ్రభవించె నట్లు లభనంతా
నుండై యతండు దేవీసమేతంబుగా నగరబహిరుద్యానంబున విహరించుచు నొ
క్కనాఁ డేకాంతంబున. 213

- క. ఒకచీమ తనప్రియుడు కాముకుడై యర్థిఁ దెలుపంగ మును బూనినకిం
కరుఁ బాయక భంగించుపలుకు లాకర్ణించి తగఁ చెలుచ నవ్వుటయున్. 214
- క. మానిని యెంతయు సిగ్గును, దీనతయును గదిరి పెక్కుదినముల నశన
ధాన్యనపరిష్కానతో¹మెయి, దానూరక యున్నఁ బ్రభుఁడు తడయు వంతన్. 215
- న. నిత్యంబునుం దలంచి యన్నిధంబునకు నిమిత్తం బడిగిన నవ్వెలంది నీవు నవ్వుట
నన్ను గేలిగొనినచందంబ యందు సందియంబు లే దట్లుగావున జీవితం బింక
నేమిటి కనిన నతం దానవ్వునకుం గారణంబు నెప్పె నెంతసెప్పిన నయ్యింతి
నమ్మనినెమ్మనంబుతోడ. 216
- చ. పురుషవరేణ్య యేల యిటు పొచ్చెపుమాటల ననొఱంగె దె
వ్వర జనకోటియం దెలుఁగువారు పివీలికపల్కు దేవతా
వరమున నొండెఁ దొల్లిటిభనంబుతపంబుననొండె నద్భుతా
ధ్వరవిధినొండె గాక గరువం బగుతత్పరిబోధ మబ్బునే. 217
- క. నీనగవునకుం గారణ, మేనమ్మం దెల్లఁగాఁగ నెలుఁగఁగ నది యె
ఱ్ఱై న నొనర్పక యుండిన, నేనిదె నీయానఁ బ్రాణ మింతట విడతున్. 218
- చ. అనిననతం డెయ్యదియునుం జేయనేరక యయ్యాపదకుం బ్రతీకారంబు చింతించి
యా ర్తశరణ్యం దగునాకాయణు నుద్దేశించి యుపవాసంబుతో నాటుదినంబులు
పడియుండ నాటవనాటివేదకవనుం గలలోనవచ్చి యద్దేవుండు. 219
- క. విను మీ²రేపకజయ ని, న్ననుపమశోభనము వొందు ననుమానము లే
దనఘా విడుపు విషాదం, బనియె నతఁడు మేలుకనియె నక్షణమ తగన్. 220
- క. హరిచేత వరమువడసితిఁ, జరితార్థుండ నైతి ననుచు జనవతి ప్రాతః
కరణీయము దీర్చి యలం, కరణంబుల నుల్లసిల్లి కాంతయుఁ దానున్. 221
- చ. మాణిక్యఖచితం బగుకనకరథం బెక్కి కంఠరీకుండు సారథ్యం బొనరింప బాధ
వ్రుండు వెల్లసీవిరి వట్ట నిట్టలం బగువిభవంబునం బురంబు సొచ్చునెడం గొడు
కులు నలుపురం గఱపినపద్మంబులు పాకంబులు గొని బ్రహ్మాణం డిది నాకు
నవసరం బని సువ్యక్తవర్ణోచ్ఛారణం బగునెలుంగున రాజులును మంత్రులును
వినఁ దద్వాక్యాన్వయ చిట్టనివరించె. 222
- సీ. అమలదశార్ణ దేశమునయం దేడ్వరుబోయలై తొలితొలిఁ బుట్టి పిదపఁ
గాలాంజనం బనుశైలోత్తమంబునఁ బెనుపార మృగములై జననమొంది
తనరుశరదీప్యతలమునఁ జక్రవాకంబులై ప్రభవించి క్రమమొగ
మానసాహ్వయ మగుమహితసరోరుహాకరమున హంసతాగరిమ నొంది
తే. ⁴పరగి రెవ్వారు మును వేదపారోద్యుక్తు, లాకురుక్షేత్రసంజాతు లైనవిప్రు
లట్టివారదె కడుదూర మైనతెనుపు, చనిరి వారలఁబడి దప్పఁ జనునె మీకు. 223

— ౭౭ బ్రహ్మదత్తుడు దేవినహితంబుగాఁ బరమసిద్ధి వడయుట. ౭౭ —

వ. అని¹ పఠియించిన విని బ్రహ్మదత్తుడు విచేతనము డైనయట్లు చేష్టలుదక్కెగండరి కుండు కేలనున్న²యమ్ములుగోలయుం బగ్గంబులు విడిచి సంధులు ప్రిదిలియుండె బాభ్రవృన్దండు నివతితేచామరం బగుకరంబుతో నస్వస్థచిత్తుం డయ్యె వారిం జూచి పరివారంబును బౌరులు నాగంతుకులును భయవిస్మయంబుల మునింగి కిలంగిరి కొంతవడికిం దెలిసి యమ్మువ్వురు. 224

క. చెఱిచినది గన్న తెఱంగున, మఱచినతోలిబాములెల్ల మదిఁ గని నిష్క౯
చఱిగొల్పెడు యోగస్థితి, తెఱఁ గంతయు బుద్ధికిం బ్రతీతంబైనన్. 225

వ. ఆనందరసతన్మయులైరి తదనంతరంబ. 226

ఉ. నిండుమనంబుతోడ ధరణీపతి యాధరణీసురో త్తముఁ
బండితపూజితుఁ మధురభాషల నెంతయుఁ దన్ని కోరికల్
నిండ నఖండవస్తుశతనిర్భరసంపద లిచ్చి తృప్తి యొం
డొండ యొనర్చి వీడ్మొలిపె ననుత్సుకతం ద్వరమాణచిత్తుండై. 227

మ. సమదాశాంతిమిశ్రభానుఁ డగువిష్యక్తేను నాత్మీయసూ
ను మహాశాజ్యపదంబున న్నిలిపి తానుఁ దేవియుఁ మంత్రియు
గ్నముతోడఁ జనుచేర నిర్భరవిరాగస్వాంతతఁ గాననాం
తమునం దర్థవసింప నేఁగె విగళద్వానప్రభావోద్ధతిన్. 228

వ. అప్పుడు మహాయోగతత్పర యగుతత్పత్తి యతని కిట్లనియె. 229

తే. అఖిలజంతుభాషావేది వైననిన్ను, నధిప యేనెఱుంగెనే విషయానుభూతిఁ
దగిలి పూర్వజాతిస్త్రుతి దప్పియున్న, దెలుపుటకు నిట్లు చేసితిఁ దెఱఁగొకండు.

క. మును³ ిచెడిపోయినయోగము, మునినిభ యిటుచేచె నింక ముద మెనగ నిరం
జనసిద్ధమార్గ మారసి, చనువార మనన్యసులభసంప త్తిమెయిన్. 231

వ. అని యిట్లనోన్యధన్యతాకథనం బొనర్చుచు నరిగి కండరికుండును శ్రుతికిం
గ్రమప్రణయంబొనర్చి కృతార్థతంజెందె బాభ్రవృన్దండు శిక్షయన్మోదించి యో
గాచార్యగతిం బ్రాపించె నివ్వీధంబు మార్కండేయుండు సనత్కుమారువలన
భవిష్యద్రూపంబుగా విని పిదపం దానుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గని నా కెఱింగించి
యిట్లనియె. 232

క. శంతనూతనూజ యీకథ, యంతయు విని ధన్యతముండ వై తి మనసునం
జింతింపుము దీనిన య, త్యంతశుభావాప్తి యగు ననంతనిరూఢిన్. 233

శా. ఈయాఖ్యాన మెఱింగి చి త్తమునయం దేప్రాద్దు మోదించువాఁ
డాయుష్మంతుండు శ్రీసమేతుండునుఁ బుత్రా నేకపాత్రోదయ
గ్రేయాన్నత్యుండు నై సుఖోన్నతి గనుం జెందండు తిర్యగ్దనిఁ
ధీయోగంబున నొయ్యనొయ్యన విముక్తిం గాంచు సిద్ధం డగున్. 234

వ. అనిచెప్పి యమ్మునీంద్రుండు నిజేచ్ఛం జనియె నిది పితృకల్పప్రకారంబు చిత్తా
యత్తంబుగా నొనర్పు మనన భీష్మభాషితంబులకుం బరితోషంబు నొంది ధర్మసం
దనుం డతని నభినందించెనని వైశంపాయనసూక్తం బైనకథావిధానంబు మఱు
రంబుగా. 235

ఉ. చందనచంద్రచంద్రధరశారదసీరదనారదామృత
స్యందిముకుందపూర్వభవహారహరిభహరాద్రిహంసహీ
రేందువినిందితస్ఫురదుదీర్ఘయశోర్ణవపూర్ణసర్వది
క్కుండర వందదిందర జగజ్జనసుందర ధైర్యమందరా. 236

క. సర్వధురీణగుణోదయ, సర్వజ్ఞోదాత్తవృత్త సంసిద్ధియశో
గర్విత మల్లచమూవర, నిర్వంచకసోదరత్వనిత్యానాధ్యా. 237

మాలిని. కదనదళదమిత్రక్షత్రగోస్త్రస్త్రతానో
త్సదననివహభూరిచ్చత్రభవోష్ఠపథాత్రీ
పదపరిణతద్వవ్యద్భార్గవాధీలఘోలా
భ్యుదితపరమసామ్యస్ఫూర్తిమత్తిప్రఖడ్గా. 238

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయయెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతంబైన హరివంశంబునందుఁ బూర్వభాగంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

పూర్వభాగము-తృతీయాశ్వాసము.

—o(*)o—

మత్పంటకులాంబుధి

సోమ 1 చిరయశోమహత్త్వశోభితలోభ

వ్యామోహరహితకోమటి

2 పేమ సమిధప్రతాపవిపులస్తోమూ.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పితృసమారాధనవిశేషంబులు వివరించి వైశంపాయనుండు జనమేజయునకు మఱియు నిట్లనియె వృష్ణి వంశప్రసంగంబున నిట్లన్నియుం జెప్పితి నింకఁ దన్మూలం బైనసోమాన్వయక్రమంబు వినుము పరమేష్ఠికి మానసపుత్రుండగు నత్రిమహాముని యఖిలలోకహితార్థంబు మనోవాక్కాయకర్తంబులు ధర్మంబునం దగులం గావ్యకుశ్యశిలా సదృశుండై నిలిచి యూర్ధ్వబాహుతయు నిర్మి మేషావలోకనంబును సర్వలోకాసాధారణంబునునై యమర మూడువేలదివ్యవర్షంబులు మహాతపంబు గావించి.

క. తనశుక్ల మూర్ధ్వగతముగ, నొనరించిన నశ్రుబిందు తొలికె నతనిలో చనములఁ గాంతిమయములై, యనయము నొక ప్రోవుగట్టి యవి వెలుంగంగన్.

మ. అది సోమాహ్వయ మైనగర్భముగఁ బ్రేమాయత్తమై దిక్కులా పదియుం గైకొని తాల్చి యంతన భరింపంజాల కుర్చీస్థలిక బ్రదులక వైచినఁ జూచి యక్షణమ సంప్రీతిక విరించుండు వచ్చి దయాలీల యెలర్పఁగాఁ ద్రిభువనక్షేమక్రియాకాంక్షియై.

4

క. సితవాజినహస్తసమం, చితమగు తేరివయి నిడినఁ జెలువొందె మహా ద్యుతి యగుగర్భము సోముం, డీతఁ డన బాలుడయి వేల్పు లెల్ల నుతింపన్.

వ. ఆనమయంబున భృగ్వంగిరసప్రముఖు లగుచతుర్థాతనయు లతని ననేకంబు లగు ఋగ్యజుస్సామసూక్తంబులఁ బ్రస్తుతించిరి తత్తేజంబున జగంబు లెల్ల నాప్యాయనంబు నొందె గర్భపాతంబునప్పుడు సెదరి పుడిమిం బడినకాంతిశకలంబులు మహాషధులై యొప్పి యిట్లు జనియించినకుమారుండు.

6

ఉ. తొంబదివేలపద్మములు తోరపుసంఖ్యగ నొప్పునట్టియ బ్దంబులు దారుణం బగుతపం బొనరించిన నిచ్చ మెచ్చి య

య్యంబుజసూతి యోషధుల నప్పుల విప్రుల నేలు వానిఁగాఁ
బంబినవేడ్కతో నతనిఁ బట్టఁజుగట్టిన నత్తుదగ్రతన్.

7

శా. రాజై యాతఁడు బ్రహ్మయచ్చినయనర్థస్థ్యంధనం బెక్కి ని
రావ్యజస్కూర్తి ద్రిసప్తవారములు పారవారవర్తంతగా
త్రీజైత్రత్వము నొంది యాత్మపఃహిమః శ్రీ లెల్లఁ దఱ జరఁగా
రాజత్రైజము గాంచె బ్రస్ఫురితసామ్రాజ్యైకపూజస్థితిన్.

8

వ. అట్టియైశ్వర్యంబునకుఁ బ్రియం బంది ప్రాచేతసుం డగుదత్తుండు తనకూతుల
నిరువదియేడ్వరఁ బత్నులంగా నొసంగినం గైకొని యారాజు రాజసమాజపూ
జితం బగురాజసూయం జొనరించునెడ నత్రి హోతయు ¹భృగుం దేధ్యర్యుండు
²నారదుం దుద్ధాతయు బ్రహ్మ బ్రహ్మయు శివశక్తిమూర్తముగపరివృతుం
డగునారాయణుండు సవస్థుండునునైన పరమపుణ్యం దగణ్యహిరణ్యరత్నరజ
తరాశిభాసితం బగు త్రైలోక్యంబును యజ్ఞవక్షిణగా నిచ్చె నని చెప్ప విందుము.

తే. ద్యుతియుఁ బుష్టియుఁ దుష్టియుఁ ధృతియుఁ బ్రభయు
వసుపు కీర్తియు ననుపేరివనిత లతనిఁ
జొంది రట్టియైశ్వర్యవిస్ఫూర్తి నెందుఁ
బరగి యాతఁడు ⁴మదిమది భ్రాంతిగదిరి.

10

— చంద్రుండు బృహస్పతిభార్యయగు తారం గొనినప్రకారము. —

చ. సురగురుభార్యఁ దార యనుసుందరిఁ బుణ్యచరిత్రఁ వత్పతిఁ
బరిభవ మొండఁజేసి కిడుబల్లి హరించి మహామునీంద్రని
ర్జరవరు లెంతచెప్పినను సక్తిమెయిన్ విడువంగ నొల్ల కు
ద్ధరతయ చూపుచున్ సతతదోహలతన్ విహరించుచున్నెవన్.

11

వ. వాచస్పతిజనకుం డగునంగిరసునకు శిష్యుండు గావు శక్తిక్రం డాబృహస్పతిప
క్షంబంగీకరించె భార్యవస్త్రేహంబున భద్రంజజగవం బనుచావంబుగైకొని యాటో
వంబున గురునివాఁడై నిలిచె నప్పుడుచంద్రావరాధంబులోనివారినకానిరూపించి.

క. పురహరుండు బ్రహ్మశిరమను, పరమాస్త్రం బనురవరులనైఁ దొడిగినఁ ద
చ్చిరకీర్తి యెల్లనాశమఁ, బొరనెను బలహీను లైరి పాలుపటి వారల్.

13

వ. ఇట్లు నిజైవ లై నోయహితులతేజం గెఱింగి దైతేయులు గడంగిన.

14

తే. దారుణం బగుసమరంబు దారకామ, యంబు నాఁగ దేవతలకు నసురలకును
గరము నిడివిగాలోకసంక్షయోపిథాయి, యగుచు వర్తిల్లెఁగొరవాన్యయవరేణ్య.

వ. అందు దైత్యులచేత నాదిత్యులు పెక్కండు మడిసిరి శేషించినవారు వారి
రుహాసను శరణుసొచ్చిన నద్దేవుండు మహాదేవుం బ్రార్థించి యుడిపి భార్గవుని రా
వించి తారం దెప్పించి బృహస్పతి కప్పించె నప్పు డంతఃప్రసవయై యున్నయ
న్నాతిం గనుంగొని యంగిరసుం డిది మదియతేజంబు గాదనవుండు.

16

- క. తనరునిపీకా స్తంబం, బునమటువునఁ బువ్వుఁబోడి పుత్రుని గరో¹ జ్జనితునిఁ బావకసమతే, జని నల్లన యుజ్జగించె స్రుక్కుచు భీతిన్. 17
- తే. జాతమాత్రుడై బాలుడు సర్వసురల, యొప్పులునుగెల్చెదనమేనియొప్పుపేర్కి నతఁడఁ జూచి వేల్పులు విసి తాత్తు లగుచు, సంభ్రమావేశ మొందఁదజ్జననిఁబిలిచి.
- ఉ. సోమునిపట్టియో గురునిసూనుడో యీతఁడు దీని యున్నరూ పేమియుఁ గొంక కీవు ధవళేక్షణ చెప్పు మనంగ సిగ్గునక భామిని గీడుమే లొకఁడు పల్కడ దానికి నల్ల తత్తుతుం డామగువక శపించుటకునై కడఁగె² బరమేష్ఠి గ్రక్కునన్. 19
- ఉ. ఆతని మాన్చి తారఁ గడుఁ బ్రార్థన మొప్పంగ బుజ్జగించి భా మా తెలియంగఁ జెప్పు మనమానవిభానిధి యైనయీతనూ జాతునిహేతు వై నతఁడు 1సత్య మొకానొకఁ డెవ్వఁ డన్న నా శీతమయూఖుఁ డంచు సరసీరుహలోచన యొయ్యఁబల్కినన్. 20
- క. చనుదెంచి సోముఁ డప్పుడు, తనయుఁ దిగిచి ³కాకిలించి తన్న స్తము మా ర్కొనిబుధుఁ డనునామ మతని, కొనరిచె మునిదేవతాసముత్కర మలరన్. 21
- వ. బృహస్పతియుఁ దారం గైకొని చనియె సురలు సురజ్యేష్ఠుని వీడ్కొని నిజ నివాసంబుల కరిగి రట్టిదారుణంబగు గురుదారహరణదురితంబున. 22
- తే. రాజయత్నరోగార్తుడై రాజు ప్రతిది, నంబుఁ బ్రక్షీణమండలత్వంబు నొంది తండ్రి శరణంబునొచ్చిన దయదల్చి, నత్రి తత్వావపరిహార మాచరించె. 23
- క. ఆవెరవునఁ గ్రవ్వుటంగఁ ద, నూవృద్ధి వహించి విధుండు నూతనకాంతి శ్రీవిలసిల్ల జగత్త్రయ, జీవనహేతు వనువినతి నేకొని వెలిగెన్. 24
- క. ఈయాఖ్యానము భక్తిం, బోయక చదివినను వినిన ⁴బావరహితుడై యాయుర్వర్ధనపుత్ర, శ్రీయుక్తియు దనరి నరుండు చెన్నందు నిలన్. 25
- ఉ. సోమతనూజనందనుండు సుందరమూర్తి పురారవుండు ల క్ష్మీమహిమక వెలింగెఁ బరిశీలిత ⁵యజ్ఞుఁ డుదాత్తుఁ డార్ధర త్నామణి యుద్ధశౌండుండు వివక్షణుఁ డతఃసత్త్వ డత్తుదా త్తామలచిత్తుఁ డాత్మపరమార్థవివేకుఁ డనంగ నున్నతిన్. 26
- చ. సురలకు లేనియాతనివిశుద్ధగుణంబుల కాత్మ నెంతయుం గరఁగి వధూజనై కతిలకం బగుమార్వశి తాన వచ్చి ని ర్భరవిభవోత్సవస్ఫురణభక్తి వరించిన నాదరించి యా నరవరుఁ డిప్తభోగకలనం జరితార్థగఁ జేసె నుగ్ధులన్. 27
- శీ. మందాకినీసరిన్ హితతీరంబుల నందనంబున మేరునగతటంబు లన్నింటి హేమకూటాద్రిశృంగంబుల గంధమాదనశై లకందరములఁ

- జైత్రరథాంతరస్థలములనలకాపురంబున మఱియు నిర్జరవిహార
లలితదేశము లెన్ని గలిగె నందెల్ల నయ్యుంతియుఁ దాను నశ్రాంతకేళి
తే. ¹నెలమిఁ బదియును బదియేను నిరుపదియును, నేడునెనిమిదియునుబదియేడునైదు
నేడు లొక్కొక్కచోటఁగా నెంతయేనిఁ, గాల ముద్వేగసౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడె.
వ. అమృహారాజునకు రాజధానియై భాగీరథియు త్రరకూలంబునఁ బ్రతిష్ఠానం బను
పురంబు సుప్రతిష్ఠంబు లగుగరిష్ఠసంపదల నొప్పారె సంత. 29

— రజయను రాజాచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగా నెఱిగించుట. —

- క. ఆయువును సమావసువు దృ, ధాయువును వనాయువును శతాయువు ననఁగా
నాయూర్వశియం దతనికి, ధీయుతు లుదయించి రధికతేజులు పుత్తుల్. 30
వ. అందగ్రజుం డైనయాయువునకు సహుషుండును వృద్ధశత్రుండును రంభండును
రజయను సనేనుండు నన నేవురుకొడుకులు పుట్టిరి వారిలో రజకిఁ బంచశతత
నూజులు జనియించి రాజేయులనం బ్రభ్రాతులయి రాసమయంబున. 31
క. అమరులు నసురులు నీసున, సమరమునకుఁ దొడఁగుచుండి నన్నతులయి య
క్కుమలజు నడిగిరి తమలో, నమరఁగ నెవ్వరికి విజయ మగునని యధిపా. 32
వ. అడిగిన నదేవుండు వారి కిట్లనియె. 33
క. ఘోరాయుధకరుండై యె, వ్యారికినై కడఁగి యాహవం బొనరించుకొ
వీరవరుండు రజసూపతి, వారలఁ ద్రైలోక్యవిజయవైభవ మొందున్. 34
క. ధృతి యుండును రజ యున్నెడ, ధృతిఁబాయక శ్రీవెలుగు ధృతియు సిరియు సం
గత మయినచోట విజయో, న్నతి ధర్మము దాన ²యచురు నావుండుఁ బ్రీతిన్.
వ. ఆరాజు రావలదాహిత్త్రుండు గావున సూత్రవంశంబువా రగుటంజేసి దై
తేయు లాతని నాత్మియాహవోయ్యకంబునకు నభ్యర్థించిన నతండు. 36
క. దివిజులజయించి మిమ్మును, దివిజుల నేనేలువాడఁడె డెల్ల మిది ప్రియం
బపునే యనవుండు నొడఁబడ, కవనీవల్లభఁనితోడ ననిమిషవైరుల్. 37
వ. మాకు నధీశ్వరుండు ప్రహ్లాదుండు యస్త్రదీయం బగునుత్సాహం బఖిలంబును దద
ర్థంబ యీసమయంబున కమరు లియ్యకొనినం ³గొనిరి యే మొల్ల మనిన
ననిమిషు లవిధింబునకు నిచ్చుగించి యతనికి నింద్రస్వయం బిచ్చువారై రంత. 38
వ. వినమత్కార్తుకమేఘము క్తవిభిఞోద్వేలాంబుధారావళి
దనుజాంభోజవనీసహస్రముల విధ్వంసంబు నొందించి య
య్యనపాయుండు తదాశ్రయస్థ మగునుద్యద్రాజ్యలక్ష్మీక సుధా
శనకేహంబున శాశ్వతంబుగఁ బ్రతిష్ఠాపించె దెంపేర్పడన్. 39
వ. అప్పుడు పురుహూతుండు. 40
క. నీవింద్రుండవై తొడఁబా, టీవిధ మగుటను నరేంద్ర యే బుత్తుండనై
నీవిధవమునకు యుక్తుండఁ, గావలవదె యనిన నట్లకాకని రజయన్. 41

ప. దివంబున నుండి దేవేంద్రలక్ష్మి యనుభవించె నత్సుత్రు లందఱు భూలోకంబు విడిచి నాకలోకంబునకపోయి శత్రుక్రతుండు తోడంబుట్టు వగుట నతనిఁ దమ లోన నొకనిఁతోడిపాలివానింగాఁ జేసి యఖిలరాజ్యంబును దూర యాక్రమించి సర్వలోకంబును భజియించి రట్టిప్రవర్తనంబుల బహుదీర్ఘంబగుకాలంబుగడచె నివ్విభంబున. 42

క. సిరిఁ బాసి వాసవుఁడు దన, గురుఁ గానఁగ నరిగి యతనిగురుతరచరణాంబురుహముల కెరిగి ²యవరి, స్ఫురితము లగుగద్గదోక్తముల నిట్లనియెన్. 43

మ. రజచే గద్దియగోలుపోయి విభుతాభ్రష్టుండనై క్రమ్మఱక¹ రజప్రత్రావళి యాక్రమంబున ననర్థంబుల్ పొరిం బైకొనక² నిజమై యెందును నిల్వనేరక విపన్నిర్భాతం దూలెడక³ సుజనశ్రేష్ఠ యొకింత నాదెస కృపం జూడందగుం జూడవే. 44

క. మదిలో శివన్నుఁ దలంచుచు, బదరిఫలమాత్రహవ్యభాగ మనలునం దొదవించి తేనియును న, భుజదయము నేనొంది మూరిఁబోవనె చెపుమా. 45

చ. అనిన నతండు నీవు నరు నక్కట యింతననేల మున్న యీ పని యెఱిగించితేని నశుభంబులు నీదెస చేరనితునే విను మిటసూడు సర్వమును వేగమే మేలుగ నుద్వహించెడక⁴ మనమున శంకఁ దక్కు మనుమానము మానుము లేదు భారమున్. 46

ప. అని యతని నాశ్వాసించి విశ్వక్రీయాధుర్యం డగునయ్యాచార్యుండు తదీయ తేజోవృద్ధివిధాయియుఁ బరప్రభావపరిభావియు నగుననుష్ఠానంబు నిర్వహించిన.

క. రజసుతులు కామరోష, ప్రజనితదర్పమున మోహాదులై ధర్మ త్యజనంబు నేసి సాధు, ద్విజవిద్యేపాదిదురితవృత్తి దగిలినన్. 48

మ. బలముం దేజముం దప్పి పోవుటయుఁ గోపం బార జంభారి యు జ్జ్వలదంభోళిఁ బరాక్రమించి పటు⁴గర్వస్ఫూర్తి నయ్యందఱం బోలియింపంగఁ దొలంగి పోయె రజి యుద్భూతప్రభావోగ్రుండై బలవిద్యేషిపునఃప్రతిష్ఠ గనియెం బ్రాజ్యస్వరాజ్యంబునన్. 49

క. శతమఖరాజ్యావాప్తి, ప్రతిపాదక మైనయీయపాఖ్యానోము వి శ్రుతమై దీర్ఘాయురరో⁵, గతలును దురితాపగమముఁ గావించు భువిన్. 50

— యయాతిమహారాజుచరిత్రంబు సంక్షేపముగాఁ జెప్పట. —

ప. అనిచెప్పి వైశంపాయనుం డిట్లనియె నహుషసకు యయాతియు సంయాతియుఁ బ్రయాతియు ననువారు పుట్టి రందు యయాతి శుక్రపుత్రుడైన దేవయాని యందు యదుతుర్వసు లనువారి నిద్దఱును పృథవర్షపుత్రుడైన శరీష్ఠయందు

¹ ద్రుహ్యనుపూరులననంగా మువ్వరం బుట్టించి యైశ్వర్యంబున ననిమిషేశ్వర సదృశుండై వెలింగె.

51

చ. అనుపమదివ్యవాహయత మైనరథంబు సురేంద్రుఁ డాదరం

బున నొసంగంగఁ ²గాంచి యిరుమూఁడుదినంబుల సర్వభూతల

మ్మును నతఁ డేలెఁ దత్తుతుఁడు లోనగువంశ్యులెల్ల న

జ్జనపతియట్ల యమ్మహితసాధన నేలిరి పేర్ని యొప్పంగన్.

52

వ. ³వెక్కబంబు లట్లరిగినం బారిఁజీతుం డగు జనమేజయుండు గర్భతనయుం డగు

బాలుం బ్రమాదంబున వధియించి బ్రహ్మహత్యఁ దగిలి లోహగంధి యగుదేహం

బుతోఁ దొరజానుఁడులచేతం బరిత్యక్తుండయి తిరుగుచు శౌనకుం డను మహా

ముని నాశ్రయించి యతండు తురగమేధంబు నేయింపం గిల్లిపంబువలనం బాసె

మున్ను పాతకి యైనప్పడ యాదివ్యస్యందనం బంతర్ధానంబై నిలువక నాకంబు

నకుం బోయిన.

53

క. ఉపరిచరవసువునకు నె, య్యపువెరవున నింద్రుఁ డిచ్చె నత్తే రాచే

దివతివలన మగధనరా, ధివుండు బృహద్రథుండు వడసెఁ దేజం బెసంగన్.

54

వ. తత్తుతుం డగుజగానంధు వధియించి ధీముండు వాసుదేవున కిచ్చె నట్లు యయాతి

సత్తద్విపంబులుం దనబాహుబలంబున సాధించి.

55

సీ. ⁴పూర్వోత్తరం బగుచ్చుడమికి ⁵నొడఁచునిగను జేసి యదునగ్రతనయు నిలిపె

వఱిణపూర్వమై తనరుదేశమునకుం బ్రభువుఁ గాఁజేసితుర్వసుని నిలిపె

బళ్ళిమోదగొప్పవిభాగముల్ రెంటికి నధిపతులుగ ద్రుహ్య ననుని నిలిపె

మధ్యమంబై యొప్పమండలంబునఁ బరిస్ఫుటభూతిగంభీరుం బూరు నిలిపె

తే. సకలరాజ్యంబు సుతులకు సత్కరించి, తాను సన్య సశస్త్రుడై తనరువిషయ

భోగములమీఁదితృప్త యుప్పొంగిసుతులఁ బెంపుశోభిల్లఁబిలిచి సంప్రీతితోడ.

క. తనముదియిం బుచ్చికొని యా, వన మిండని వేలువేట వారల నర్థిం

చిన నెవ్వరు నీరై కా, జనపతి నలువురకు నిచ్చె శాపము లోలిన్.

57

క. ⁶కడఁగటివాఁ డగుపూరుం, డడుగకొమును దండ్రి కాత్తయోవన మిచ్చెన్

గడు సంతసమునఁ గైకొని, యడరెడుగాంబుతోడ ¹⁰నతివలుఁ దానున్.

58

తే. దేవయానసమేతుడై దేవచరిత్రభూములందుఁ బ్రభూతసంభోగరుచులఁ

బెద్దగాలంబు విహరించి వెరుగుచున్న, కానుమున కేమిటను గడ గానలేక.

59

వ. క్రవ్వటం బూరుపాలికి వచ్చి యతనియోవనం బనేనిక యిచ్చి యాత్మీయంబగు

జరాభారంబు వహించి కామోద్దేశంబు లగువానిం బేరుకొని సుభాషితంబు

ల్పిని యుదాహరించె.

60

1 ద్రుహ్యంబున నతండు ఁ బూరుం నకు ముక్త్యరిం.

2 గ నల్లి.

3 పెమ్మకరంబు.

4 పూరుని చుట్టును

పూరు! నకవుల సభిషే, మొనరింప నవనివాధ, లేక, పూరు...ని! గాబున...ని! చెప్పితిరేట్లు.

5 నొడఁచుగా నొడ

రించి.

6 పున్ను.

7 వాక్య, వాడు లంకల

8 కడపుట్టవాడు.

9 మున్ను కగ నాళ్ళ.

10 నన్నకరయ్య.

యయాతిమహారాజు పఠించిన సుభాషికములు. 60

- తే. అంగములుకూర్చ మెట్లు ప్రత్యాహరించునట్లు కామముఁ దనయందయడఁజూలు
ధన్యచిత్తులనందతత్త్వంబు నొందు, టితరు లెల్ల గాలగ్రస్తు లింత నిజము. 61
- క. పసిడియుఁ బశువులు భానులు, వసుమతిమీఁదఁగలయంతవట్లు నొకఁడ యిం
పెనఁగఁగ నెవ్వఁడు దనియ విసువఁ దగదె తృప్తవలన విరతిపాప్తిన్. 62
- క. సమధికభోగంబులచే, సమయుం గామ మనునది మృషావాదంబా
జ్యమునం దోడ్దో ననలం, బమితంబై యొడవుఁగాక యాటునె యెందున్. 63
- క. అని పలికి వనంబునకుం, జని దేవీసహితుడై యసామాన్యతపం
బొనరించి ప్రసిద్ధం బగు, వినుతపదంబున విభండు వెలుగొందె నృపా. 64
- వ. అని యిట్లు పరమపావనం బగు యయాతిచరితం బెఱింగించిన. 65
- క. విని జనమేజయవిభుఁ డి, ట్లను నస్తద్వంశమునకు నాద్యుఁ డయినపూ
రునివంశశాఖ లన్నియు, వివలతుం జెప్ప వే పవిత్రచరిత్రా. 66
- క. నావుడు నమ్మని యిట్లని, యావిభవనకుఁ జెప్పు బూరునాత్మజుఁడు గుణ
శ్రీవిలిసితుఁడు ప్రవీరుఁడు, నా వెలసె మనస్కుఁ డతనినందనుఁడు నృపా. 67
- వ. అచ్చనస్కునకు నభయదుండును వానికి సుధన్వుండును సుధన్వునకు సుబాహుం
డును సుబాహునకు రాద్రాశ్యుండునుం బుట్టిరి. రాద్రాశ్యునకు ఋచేయువు
దశార్ద్రేయువు కృకణేయువు క్షేయ్యువు స్థంఢిలేయువు సన్న తేయువు జలేయు
వు స్థలేయువు వనేయువు వననిత్యుండు ననుపదుండు కొడుకులును రుద్రయు
శూద్రయు భద్రయు మలహయు దలదయు సులభయు నలదయు సురసయుఁ
జవలయు రత్న కూటయు ననుకూతులు పదుండునుం బుట్టి రక్తన్యకలకు నత్రి
వంశోద్భవుండైన ప్రభాకరుం డనుమహాముని భర్త యయ్యె నతండు. 68
- తే. రాహునిహతుడై యినుడుధ రాతలమునఁ, బడఁగవచ్చినఁబడనీకపరమయశుండు
స్వస్తి యగుఁగాత మని పునస్స్వస్థుఁ జేసి, భవనవాసులచే నెల్ల బొగడువడసె. 69
- వ. ఆతనికియ్యింతులందు స్వస్థాశ్రిత్యుం లనుకొడుకు లనేకు లుద్భవించి విప్ర
వంశంబులకుం గర్తలైరి మఱి క్షేయ్యునవుకు సభానరపరవంశుఁచాటుపులు
పుట్టిరాసభానరునకుం గాలానలుండు నతనికి సంజయుండు నాతనినిం బురంజయుం
డునుం బుట్టి రవృషీపతికి జనమేజయుండు పుట్టె. 70
- క. జనమేజయునకుఁ బుట్టెను, ఘనుఁడు మహాసారుఁ డన జగద్విదితుండు త
త్తనయుండు మహాఘనుఁ డా, యనకు నుశీనరతితీడు లాత్మజా లిరువుర. 71
- వ. ఆయుశీనరునకు నృగాయయుఁ గ్రిమియు వాయయు దర్వయు దృషద్యతియు
ననుపత్ను లేపురయందును వేర్వేఱ క్రమంబున నృగుండును క్రిమియును నవుం
డును సువ్రతుండును శిబియునుం బుట్టిరి. శిబి సార్వభౌముండై వెలసె దద్వం
శులు శైబ్యు లనఁ బ్రసిద్ధులైరి. నృగునకు యాధేయు లను పుత్రులు పుట్టిరి.

- నవునకు నవరాష్ట్రంబును గ్రమికే గ్రమిలాపురంబును సువ్రతునకు సంబంధవిషయంబును మహాభోగ్యంబు లయ్యె నింకఁ దితితువంశంబు వినుము. 72
- క. ధీరుండు తితితునుతుండు మ, హారకుండు పృష్ఠఘంఠనంగఁ బ్రాక్షేశంబుల్ గోరి భుజియించె సుతుం డ, పీఠరవరున కుద్భవించె ¹శనుం డనంగన్. 73
- క. ²శనుండు సుతపుం గనియె న, మౌనవపతికిని జనించె మానసజనియె దానవబలి ³బలియనఁ జతు, రానను ⁴పనికాత్త యోగహారివిభూతి. 74
- వ. అతఁడు బ్రహ్మవలన మహాయోగిశ్వరత్వంబుం గల్పపరిమాణం బైనయాయువు ననేకవంశకర్తృత్వంబును వరంబులుగాఁ బడసి యంగవంగసుహృత్తుండ్రకళింగు లనుపుత్రులం గాంచె నయ్యెపురుం దమవేళ్య నేను జనపదంబులు గావించిరి వారిలోన నంగుండు. 75
- క. సుతు దధివాహనుం గనియెను, జితశత్రుని దివిరథాఖ్యు సృజియించె నతం డతనికిఁ జిత్రరథం డన, నతిరథం దుదయించె బుత్రుం డవనీనాథా. 76
- వ. ఆచిత్రరథునకు ధర్మరథండు పుట్టి విష్ణుపదం బనుశైలంబున నధ్వరంబు నేసి సోముని మెప్పించె నాతనికి దశరథం డనుతనయుండు పుట్టి రోమపాదుం డను నామాంతరంబునఁ బరఁగె. 77
- క. అజనందనుం డగుదశరథుం, డజతుండు దనకూతు శాంత యనుకన్యఁ బ్రియాత్మజఁ గా నొసఁగఁగఁ జైకొని, సుజనప్రియుం డాత్రిలోకసుందరమూర్తిన్. 78
- వ. ఋశ్యశృంగునకుం బత్నిగా నిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు పుత్రకామేష్ఠి నేయింపఁజతు రంగుం డనుకొడుకుం గనియె నాచతురంగునకుఁ బృథులాతుండు పుట్టి చంపుం డనుపుత్రుం గాంచె వానివేర నంగరాజధాని యగుచంపానగరంబు గలిగె నట్టి చంపు నకు హర్యగుండు ప్రభవించె. 79
- చ. మునిపతి ఋశ్యశృంగుండు ప్రమోద మెలర్చంగ శత్రు⁵దారణం బనుసురవారణంబు దనకై నిజమంత్రబలంబువేర్చి మేదినికి డింపఁగాఁ గొని యుద్ధిర్లవిభూతిఁ బురందరాదులం గొనక వెలింగె శాత్రువోఽఘూర్ణకఠోరభుజాబలంబునన్. 80
- వ. అట్టి హర్యంగునకు ధర్మరథండు వుట్టె నతనికి బృహత్కర్ణుండు వుట్టె నాతనికి బృహద్వానుండును నవ్విభునకు బృహన్తనుండు నమ్మహిపతికి జయద్రథండు నమ్మహిపతికి బృహత్కర్ణుండు నాగాజునకు విజయుండు నన్న రేంద్రునకు దృఢవ్రతుండు నాజననాథునకు సత్యకర్ణుండునుం బుట్టి రిది యంగవంశం బింక ఋచే యువునన్వయంబు నెప్పెద. 81
- క. వినుము ఋచేయువుతనయుం, డనఘా మతినారసంజ్ఞఁ డతనికి ముపురుం దనయులు సుమతియుం బృథుండును, ఘనుం డప్రతిరథుండు ననఁ బ్రకాశితతేజుల్.

- వ. వారు వేర్వేరు వంశక రైల్వే రమ్మవ్వర¹ వెనుక నందనుం డనుకొడుకు భర్త నే త్తుండనునామాంతరంబు గలిగి జనియించి దుష్కృతుండు శుష్కృతుండు ప్రవీ రుండు² ఖిగుండు ననువారి నలువురం బుత్తులంగాంచె నందు దుష్కృతుండు.
- క. స్వీకృతనాగాయుతబలు, శాకుంతలుఁ బడసెఁ భరతు సర్వదమను లో కైకప్రకాశకీర్తి న, నేకాధ్వరభుర్య నార్యహితదరతు సుతున్. 84
- వ. ఆతనికి మువ్వగు భార్యలయందుఁ దొవ్వండ్లు కొడుకులు గలిగి మాతృశాప కలితం బగునాశంబు నొందినం బిదప భరద్వాజుండు యజనంబు నేయింప విత థుం డను³ తనయుండు జనియించి.
- సీ. సుతుల సుహృత్తుండు⁴ సూహృత్ గయుండు గర్భుండు కపిలుం డనఁగోరి కనియె నేవుర నందులో నిద్దులు గౌశ్యుండు గృత్స్న⁵ మదుండు నాఁ గి ర్తనీయు లాసుహృతకు నొగి నాత్మజులుదయించిరాగృత్స్న⁶ మదునకు ననుభూకా ర్తస్న⁷ మదు లనఁ బరగు బ్రాహ్మణులును త్తత్రియ వైశ్యులు గలిగి యివ్వసుధఁ బరగి తే. రగ్రజుండైన కాశ్యపున కధికబలుండు, ధార్మ్యుఁ డుదితుండై సుతుదీర్ఘ తివునిఁగాంచె దీర్ఘ తపునకుఁ బుత్తుండు దివ్యమూర్తి, యైనాధనవ్యంతరిసమాఖ్యుఁ డవతరించె.
- వ. ఆధన్వంతరికేఁ గేతుమంతుండును నతనికి భీమరథుండును బుట్టిరి భీమరథునకుదివో దానుం డుద్భవించి నికుంభుండనుమహాత్ముశాపంబున వేయేండ్లు మనుష్యశౌ న్యయై రాక్షసనిలయం బైననిజకాజథాని యగువారాణసి వసీయింప ననువు గాక గోమతీతీరంబున నగరంబు గావించి యుండి.
- సీ. హైహయదాయాదుఁ డైనభద్రశ్రేణ్యు తనయులు నూర్బర తనకులంబు వారలఁ జంపి దుర్వారులై తనుఁ బిన్న నాడు గై కొనక యున్నాదలీల⁸ మందల విడిచిన మహనీయతపమున సుతుఁ బ్రతర్దనుఁ డను శూరుఁ బడసి శత్రులఁ జంపించి శత్రుజి త్తనునామ మాతృజునకు నిచ్చె నతనిపుత్రు లే. లలఘుభంజులువత్సుండు భద్రాహ్వయుండు, నందవత్సుండు పితృభక్తి నతిశయిల్లి తండ్రిదయనొసఁగఁగబుత్తుధ్వజుఁడనంగఁ, జేరువడసె నెంతయునుసం ప్రీతి⁹ యలర
- వ. మతీయునుం గువలయం బనునశ్వంబు గలుగుటం గువలయాశ్వం డనియుం బ్రసిద్ధుండయ్యె నతనికి నలర్కుం డనురాజు¹⁰ ద్భవించి యనేక¹¹ శత్రుసంక్ష యం బాపాదించి కాశీపురంబు క్రమ్మఱ నెక్కించి యలువదియాలువేలేండ్లు వసు ధ పాలించె నతనికొడుకు క్షేమకుండును నాతనితనయుండు సునీథుండు నతని సుతుండు క్షేమ్యుండుఁ దత్పుత్రుండు కేతుమంతుండును పత్నీభవుండు వర్ష కేతుండును దదీయసుతుండు విభిండు నన వెలసిరి విభీషకు నానర్తుండును

1 విశ్వ. 2 అశముండు కశముండు. 3 రహజుండు. 4 మతహార. 5 పతుండు. 6 లామతహారము.

7 పరిణి నకమ గార్తస్న. 8 పతులక బుత్తులు బ్రాహ్మణ్యత్రియ. 9 దశవంతరీకృత కథాభిధి బుద్ధి. 10 మందకు.

11 కలయ. 12 ప్రబలించి. 13 రాక్షస.

నానర్థనకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు సత్యకేతుండును జన్మించి రిట్లు కాశీశ్వరులై శ్వర్యంబున నెల్లచోట్లం జేరు గనిరి భర్తం డనువానివలనం గలిగినవా రనేకులు నిజకర్మభేదంబుల వేర్వేరు వివిధబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్య శూద్రవంశంబులకుం గర్తలై రింక సుహృత్తు సంతానంబు వినుము సుహృత్తుండు హస్తీం గనియె నాతండు హస్తీపురంబు నిర్మించె నారాజునకు నజమీఁదవ్వమీఁదపురుమీఁడు లనువారు మువ్వరు పుట్టి రంత నజమీఁధునకుం గేళినియు ¹నలినియు ధూమినియు ననుభూర్యాత్రయంబు గలిగిన వారిలోన గేళినికి జహ్నుండు జనియించి.

89

బు||— శ్రహ్మనకు గంగాజేమి హుతులైన వృత్తాంతము. —

సీ. అఖలరాజస్యుల నాత్మవశ్యులఁ జేసి యైశ్వర్యసాహస్రి యతిశయిల్ల సర్వమేధం బనుసత్తంబు గావించుచుండంగ నభిసంయుక్తి కరుగు గంగ యాతనిమఘాగారంబువై వెల్లివొడిచిని నట్టి యద్భుతతపస్వి యగునమృహత్తుఁ డయ్యహరతరంగిణిఁ గనుంగొని తగునె యీగర్వ మిట్లు

తే. మూఁడులోకంబులందునుము మ్రొగములఁ, బాటునిను నెందు లేకుండఁబట్టికదియఁ దిగిచి నీరెల్లఁ గ్రోలెద దేవతలకు, నైనమాన్యంగవశమె నాచయినవేర్చి. 90

వ. ఆనుచుఁ దత్ప్రయఃపానంబునకుం దొడంగిన నతని నఖిలమనివరేణ్యసముదయం బులు ప్రార్థించి యమృహానదిం దడియదుహితంగాఁ గల్పించి యనల్పం బగు నయ్యతానానంబు వారించి రట్టి జహ్నుండు శరీరాఝంబునం దటిసీరూపధారి ణియైనయువనాశ్వీపుత్రి కావేరియందుఁ బుత్రునిజతుం డనువానిం గనియె ²నజతునకు బలాకాశ్వండు పుట్టె నతనికొడు కై నకుళికుండు. 91

చ. తనయు మహేంద్రతుల్యపిఞ్ఞం దా పహానియునిఁ గాంతు నంచుఁ జే ర్చిననియమంబునం దహము సేయఁగ దద్దయు కీతిఁ బొంది యా తనికి ⁴బ్రదీప్తతేజమునఁ దాన తనూభవుడై జనించె న య్యనిమిషశుర్త గాధియన నంచితకాశికాతానమున్నతిన్. 92

వ. గాధికి విశ్వామిత్రుం డగ్రజుండుగా విశ్వరథుండు విశ్వకృత్తు విశ్వజిత్తు నను కొడుకులును సత్యవతి యనుకూతురం బుట్టి రాసత్యవతి ఋచివలన జమ దగ్నిం గాంచె విశ్వామిత్రునకు దేవరాతప్రముఖు లనేకులు జన్మించి బ్రహ్మక్షత్రగోత్రకర్తలై రిది జహ్నువంశంబు. 93

క. విను ⁵నలిని యనెడు రెండవ, ననితకు నజమీఁధుఁ డధికవై భవుఁ బుత్రుం గనియెను సుశాంతునివరనం, దను. బురుహేతి ⁷యనువానిఁదగఁ బుట్టించెన్.

వ. పురుహేతికి ⁸బహ్వశ్వండు పుట్టె ⁹బహ్వశ్వనకుం దనయులు ముద్గలుండు సృంజయుండు బృహదిషుండు యవీనరుండు క్రిమిలాశ్వండు ననువారు గలిగిరి.

క. జనకుడు వీరేపురు బహు, జనపదరక్షణమునందు ¹శక్తు లనుచుఁ జే
 ర్కొనెఁ బాంచాలరఁ బదముల, ననఘా పాంచాలులై రుదగ్రవిభూతిన్. 96
 వ. తదీయదేశంబులు పాంచాలంబు లనంబరగి వానిలోన ముద్దలునకు మార్గ
 ల్బండు పుట్టి నలపుత్రి యైన ²యింద్ర సేనయందు ³వారస్యం గనియె
 స్సంజయునకుఁ బంచజనుండును బంచజనునకు సోమదత్తుండును సోమదత్తునకు
 సహదేవుండును సహదేవునకు సోమకుండునుం బుట్టిరి. 97

క. సోమకునకు నూర్షురునుతు, లాముష్యాయణులు జంతుఁ డాదిగఁ గీర్తి
 శ్రీమహితు లైరి పృషతుం, డామొత్తంబునకు నెల్ల నవరజుఁ డధిపా. 98

వ. పృషతునకుం బుత్రపాత్రులై ద్రుపదభృష్టద్ముమ్ము లన వెలసిరి మఱియు
 నయ్యజమిఘనకు మూఁడవభార్యయైన ధూమిని భవదీయపూర్వనంశజాలజనని
 యధికతేజుం డగుతనూజుం బడయుదు నని. 99

క. అనలపరిచర్యయును భో, జననియతి యు⁴పాశ్రయంబు సంధిల్లఁగ హా
 యనములు పదిపేలు తపం, బొనర్చె నిటు సేయ వశమె యువిదల కనఁగన్.

వ. ఆపుణ్యచరిత్ర పవిత్రకుశలం స్థరణంబునం దగ్నిహోత్రసమీపంబున శయించి
 యుండఁ దదీయభర్త తత్సంగత్యంబు ననుభవించె దానంజేసి ధూమవర్ధం
 డయ్య నత్యంతదర్శనీయుండగు ఋతుండనుతనయుండు జనియించి జనలోక
 పూజ్యంబగుసామ్రాజ్యంబున రాజిల్లి నట్టిఋతునునకు సంవరణుండు పుట్టి.

ఉ. తాత్రసమగ్నం డైనకురుఁ గాంచె గులైకధురంధరుఁ జగ
 జైత్రవిచిత్రకర్షణానమ్మితు నాతఁడు గాండె యీకురు

తే. త్రము సేసి జహ్నుసుత సీమగఁ బూని ప్రయాగదాక లో
 కత్రయపావనంబుగ నఖండితకీర్తిధనంబు చేకుఱన్. 102

వ. అమృహిపతికి మహాధర్మపరిరక్షకుం డగుపరీక్షిత్తు జన్మించె నాజననాతికి జనమేజ
 యుండు ¹శ్రుతసేనోగ్ర సేనపూర్వజుండై జననంబు నొందె నాజనమేజయునకు
 సురభుండును సురభునకు విడూరభుండును విడూరభునకు ఋతుండును ఋతు
 నకు భీమసేనుండును సుతులై రివ్వంశంబునందు ఋతుపరీక్షిజ్జనమేజయు లిద్ద
 టిద్దలునుభీమసేనులు మువ్వీరు నని యెఱుంగుము. 103

తే. అనఘ భీమసేనునకు భవ్యప్రతాపం, డగు ప్రదీపుఁ డుద్భవమొందె నతనిసుతులు
 ప్రభులు దేవావిశంతనుబాహ్నికులు త్రి, లోకవిఖ్యాతు లడగతశోకమతులు.

వ. ఆందు దేవాపి కొండికప్రాయంబునన తంబునకుం బోయి భార్గవవ్యవసునకుఁ
 గృతపుత్రుండై దేవతలకు నాచార్యుం డయ్యె శంతనుండు రాజై జాహ్నువి
 యందు భీష్ముని వాసవి యైనసత్యవతియందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యుల నుత్పా
 దించె విచిత్రవీర్యుఁ డనువానికి ధృరాష్ట్రపాండురాజులు పుట్టి రందు వైచిత్ర

1 చతురు. 2 నీలపుత్రి. 3 వం. ప్ర. 4 లభ్యమయ్య; పశ్యమయ్య. 5 వాల్మీకియంబు; హగ్యమంబు. 6 శ్రుత
 గేనుండును, గ్రాసేనుండుభీమసేనుండునడగతశోకమతులొందితండు.

వీర్యం దగుపాండునిపుత్రుండు భవత్ప్రితామహం దద్భునుండువంశకరుం
డైనయభిమన్యుం గనియె బాహ్నికునకు సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తసంభవులు
భూరిశ్రవశ్శలశల్యులు మువ్వరు పుట్టిరి బహుశాఖ యెనపూరునిసంతతి యం
తయు నెఱింగించితి నింక దుర్యనువంశంబును ద్రుహ్యునిగోత్రంబును ననువు
నన్వయంబును గ్రమంబునం జేర్చేటఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 105

— ౧౦౬ దుర్యనువంశ క్రమంబు సంతోచంబుగాఁ జెప్పట. —

సీ. వహ్ని సమాఖ్యు తుర్యసుం డాత్మజు¹నిఁ గాంచెగోభానుఁ డనువహ్నికొడుకతనికిఁ
ద్రేసానుఁ డనఁ బుట్టె ద్రేసానునకుఁ గరందముఁ దుష్కవించె నధరణివతికి
ధుర్జుచిత్తుండు మరుత్తుండు నాఁగ జనియించె సంవర్తయజ్వలద్రేచను మరుత్తుఁ
డధిప యీతఁడు గాక యన్యుండు సుష్టి మరుత్తుఁ డపుత్రుఁడై రూఢతేజా
తే. భరతజనకుండుదుష్యంతు భ్రాతయైన, ఘనునిదిష్యంతుఁగఁ బంచుకొనియొజ్జావె
యివిష్ణుమనున దుర్యనువంశ మేగుఁడెంచి, బూరువంశకమిశ్రమయ్యుఁ బౌరవేంద్ర.
వ. ఆదిష్యంతునకు ²గిరుధాముండు ప్రభువించె వానికి ³నాశ్రితుండు పుట్టె ⁴నా
శ్రితునికఁబాండ్య కేరళకోశచోళులననల్వరు గలిగి ప్రత్యేకవంశ ప్రవర్తనలై నిజ
నామంబుల జనపదంబులు గావించిరి. 107

తే. ⁵దుహ్యునకుఁ దనూభవుండు నేతుండు నాఁగఁ
బుట్టె నంగారుఁ డనఁగఁ దత్పుత్రుఁ డేచి
ధూతరిపుని మాంధాతునిఁ దొడరి పదియు
నాలుగు నెలలు ఘోరరణం బొనర్చి. 108

వ. పిదపఁ దదీయసఖ్యంబు వడసి మరుభూములకుం బరియయ్యె నతనికి గాంధారుం
డనువాఁడు పుట్టి తనవేర గాంధారదేశంబు నేసె దత్పుత్రుల ప్రభులు తురగారో
హణకుశలులై విక్రమాదిగుణంబులం బరగిరి మఱియు ననువునకు ఘర్జుండును
కొడుకు పుట్టె ఘర్జునకు ఘృతుండును ఘృతునకు దుదుహుండును దుదుహు
నకుఁ బ్రచేతనుండును బ్రచేతనునకు సుచేతనుండును సుచేతనునకుఁ బుత్రశతంబు
గలిగెఁ దద్యంశ్యు లెల్లను ధర్మవిరహితంబు లగుష్టేచ్ఛవిషయంబులకుం బతులై
రింక యదువంశ విస్తరంబు వివరించెద. 109

తే. యదువునకునందనులు సహస్రదవయోదు, లనఁగఁ గ్రోష్టా⁶నీలాంజనులనఁగ నేవు
రూర్జితులు దేవసన్నిభు లున్భవించి, రండుఁ బెద్దవాఁ డైనసహస్రదునకు, 110
వ. హైహయండును హయండు వేణుహయండు నన మువ్వరుకొడుకులు పుట్టిరి.
హైహయం దొడంగి ధర్మనేత్రుండు కార్తి సహస్రజిత్తుండు మహిష్మంతుండు
భద్రశ్రేణ్యుండు దుర్దముండు ధేనుకుండు ననువారు క్రమంబునఁ గలిగిరి ధేను

1 గనిదు. 2 కర్మకామకుండు. 3 కశ్మీరుండు. 4 కశ్మీరునకు. 5 ద్రుహ్యునకు. 6 మధుం. 7 మన్మ.
8 విస్తరం బువనన్యరించెద. 9 నీలాంబు.

కునకుఁ గృతపీఠ్యకృతాగ్నికృతధన్వకృతాంజనులన నలువురు సంజాతులైరి కృత
పీఠ్యనకుం గార్తవీర్యార్జునుం డుదయించి. 111

సీ. పదివేలవర్షముల్ పరమదుష్కర మగుతపమాచరించి యుదాత్తతేజు
నత్రితనూజు దత్తాత్ర్యు నారాధించి యాతతకరుణఁ గయ్యంబులందుఁ
జేతులు వేయును జెంద నెప్పుడు దుష్టు దండించుమహిమయు ధర్మసరణి
దప్పక పృథ్వియంతయు నేలుకొనియు సకలప్రజానురంజనము వెరవు
నిష్టవరములుగాఁ గొని యేకరథిక. మున సమస్తధాత్రీపతులను జయించి
యేడుదీప్తల జన్నంబు లేడునూలు, ప్రగుణవైభవశ్లాఘ్యంబులుగ నొనర్చె. 112

చ. అతని! మాఖంబులందుఁ బ్రియమంది మహాముని యైనసారదం
డతులమహత్త్వఁ డర్జునున కన్యులు తుల్యులై యెవ్వరు న్నహా
శ్రుతమున నీగి ధర్మమున శూరత ధీరత సంయమంబున
వ్రతమున నంచు బాడె సురవర్యమునీంద్రసభాంతరంబులన్. 113

క. వినుపంచాశీతిసహ, స్రనిరూపితహాయనములు సకలార్వియుఁ బా
లన సేసి పిదప భార్గవ, ఘనపరశువువలన నతఁడు గనియె విముక్తిన్. 114

వ. అట్టి గార్తవీర్యునకు శూరుండును శూరసేనుండును ²ధృష్టుండును గృష్టుండును
జయధ్వజుండును ననఁ బుత్రపంచకంబు వెలసిరందు జయధ్వజుం డవతీర్ష
రుండై తాలజంఘుం గనియె నతనికి నూర్వురు వుట్టి తాలజంఘాత్రులైరి వారి
లోన వంశకరుం డైనవృషునకు మధువు వుట్టె మధువునకు వృష్టి యుద్భవించె
నివ్విధంబున యదువువలన యాదవులును మధువువలన మాధవులును వృష్టి
వలన వృష్ణులు గను పేల్ల మైహాయులు ప్రసిద్ధిజొందిరియయాతిసంభవు ³లేవుర
వంశంబు లివి యని వైశంపాయనుండు. 115

క. ఈయదువంశములు విను, ధీయుతునకుఁ ⁴గలుగు సంతతియుఁ బ్రభవమున్
శ్రీయును ⁵నధికవిభూతియు, నాయువు ననఁ బరఁగుశుభము డైదును ననఘా.
తే. పంచభూతాత్మ మైనప్రపంచ మెల్లఁ, దారయె యొప్పుచున్నయదారపుణ్య
లలఘులైపంచవంశ్యులనభినుతింపఁ, గలుగుఁబంచేంద్రియాన్ధమాంగల్యశుభము.

— యదువంశక్రమంబు సంక్షేపరూపంబునం తెల్పుట. —

వ. ఇంక నఖిలజగత్పృథ్విం డగుపురుషోత్తమునకుం బ్రభవస్థానంబైన ⁷యదునిత్యతీ
యపుత్తునిం డగుక్రోష్టునవ్యయంబు వినుము. క్రోష్టునిపుత్రుండు ⁸వృషి నీతిమం
తుండు స్వాహి యనుతనయుం బుట్టించె స్వాహికి సుశుంకుండును రుశుంకునకుఁ
జిత్రరథుండును బుట్టిరి. 118

క. అతనికి శశిబిందుండు వి, శ్రుతవిభవుండు శతసహస్రసుదతీదయితుం
డతులితనుతదశకోటి, స్థితికారి జనించె సప్రతిమపుణ్యుఁ డిలన్. 119

తే. అన్న రేంద్రునినందను లందఱకును, నాద్యుడై నపుడు శ్రవుఁ డంతరుఁ డను తనయుఁబడ సెను యజ్ఞుఁడాతనితనూజుఁడుపఱుఁడామహివిభానియాత్మోద్భవుఁడు.

క. ఘనుఁడు ¹శీతేపుం దతనికిఁ, దనూజుఁడు మరుత్తుఁ డనగఁ దత్ప్రభవుం డజ్జనవతి కంబభబుద్ధిఁ, గనియె నతఁడు పుత్రశతముఁ గాంతించి తగఁ. 121

వ. మహాసీయంబు లగుదానధర్మంబు లనేకంబు లనుష్ఠించుచుండఁ బుత్రశతతుల్యుం డయి రుక్తకవచుం డనువాఁడు పుట్టి పరాక్రమంబునఁ బ్రసిద్ధి నొంది కవచ ధనుర్భాణధారు లగువైరుల నూర్చుర రాజుల వధియించి రాజ్యవదంబు సంస్థితంబుగా నొందె నతనికిఁ బరాజి త్తననిక్కంపుఁజేరివాఁడు పుట్టె నాపరాజిత్తునకు రుక్మండు పృథురుక్మండు ²జ్యామఘుండు సాలితుండు హరి యన నేవురు గొడుకులు గల్గి రందుఁ బాలితహరితు లనువారి నిద్దఱిని దండ్రి యధ్వరంబున మహా ద్విజులకు బఠిగాగా నిచ్చె రుక్మండు రాజై పృథురుక్మం డాపుండుగా నుండె.

క. ³జ్యామఘుండు రాజ్య మొల్లక, సామజనిభ⁴గమన యైనశై బ్య దనపురం బ్రీమణి⁵జనుదేరగ, శ్రీమహితుండు గానఁ దపము సేయగ నరిగన్. 123

సీ. అట్లు ప్రశాంతుడై యారణ్యకద్విజునితమై యొప్పువ ర్తనముతోడ నుండంగ నొకవిప్రుఁ డుత్తమశ్రుపధర్మ కోవిదుం డాతని వేషిధముల బోధించి దండంబు పోలదు తపము భూపతులకు నను బుద్ధి వట్టుకొనగఁ జెప్పిన నారాజు చింతించి యన్నలు వొందినసిరి దిక్కు... వోవ నొల్ల

తే. కరిగి యిటువదలితటవందు శుక్తి, మతి యనంగఁ జేర్చినపురి నతులశక్తి నాక్రమించి యచ్చటుగుటం బాధివాస,ముగనొనర్చిమహాభజస్సూర్తియెనగ.

వ. ఒక్కరుండును రథం బెక్కి యడియాలంబువోడినవగ యుల్లసిల్ల నుద్దిష్టచాప ధరుండై నర్తవము మృత్తికావతియు ననువహనదులయుపాంతదేశంబులు జయించుటకై వెడలిన. 125

ఉ. ఆతనిదాడికి నలఁగి యచ్చటివీధులరాజు లెల్ల నత్యాతురుల్లై కరత్రతనయాత్తసుహృద్ద్రవజాజి వారణ వ్రాతము లుజ్జగించి కఱవంగఁ దొడంగి రతండు హాసవి ద్యోతముఖాంబుజం జగుచుఁ దోలె విరోధిచయంబుం గన్కలిన్. 126

తే. అయ్య యప్పు నవ్వుం ¹డన యనిపిలుచుచు. దట్టి బిడ్డ పట్టెఱుంగక తల్లడమున పాలవృతదుర్మలులు గ్రున్పివడగఁ గాంచి,శీకులైరి దేశములయశేషజనులు.

— బాగుదుం దనురాజు వనంబున నున్న కన్నియం గొనివచ్చుట. 127 —

వ. ఆనమయంబున. 128

సీ. కాటుకకన్నీరు కస్తూరికావత్ర కాంతికపోలంపుఁగాంతి ¹⁰బెనుప విడినవెన్నెఱివేష విచిత్రనవీనాప్రమై కమ్మవిరులు గురియఁ

1 శీతము. 2 జ్యామఘుండు. 3 జ్యామఘుండు. 4 గమన. 5 నృసింహ. 6 బుద్ధవత్తటమయంబు, 7 యవతి. 8 పాటికిం. 9 చక్ర. 10 రేఖలకు నొకఁడొ.

- దూగాఁడుపయ్యెడ దోదూయమానమన్నభ వైజయంతికామహిమఁ బడయఁ
గరుపారునెట్టెను కమనీయచైత్రకోరకితలతాసభర్తలఁ దలిర్ప
తే. వెజపునేయుచేతలు తన్ను వితతభర్త, లక్షణంబులై యిట్లు లలంకరింప
నొంటివడి చిక్కి పోలేక యున్న కన్నె, గనియె నొక్కత నట నాజనవిభండు.
- క. కని యోడకు మని చేరం, జని రాజతమాజఁ గానిజం బరసి యెఱిం
గినవాఁడై మదిలోఁ దన, యనవత్సత సూచి గాగ మతిశయ మొందన్ 130
- క. సంతతి లేకున్నను మ, త్కాంతపయి న్వేఱయొకతెఁ గామింపక యే
నెంతయు భృతి నుండితి నిది, యంతయు విధిఘటన దీని నేను వరింతున్. 131
- వ. అని యబ్బుల నరదంబువై నిడికొని మగిడి తనపురంబునకుం జనుదెంచి యంతి
పురంబు సొచ్చునప్పు డవిజయోత్సవంబున. 132
- క. కై నేసి తాను సుదతులు, నేసలు వెట్టుటకు శైబ్య చిత్తంబున ను
ల్లస మెలర్ప నెదుర్కొని, యాసరసేజనయనఁ గనియె నరదముమీఁదన్. 133
- చ. కని మది సీనుతో నలుక గ్రమ్మన ¹నుపుతిలంగ దండు పో
యినవని నాథ నీకు నిటు నెంతయు బాగయి వచ్చె నొక్కతె
న్ను నువునఁ దేరివై నిడుకొనం బదిలంబుగ నుంచి యిమ్మెయిం
గాని చనుదెంచి తొఁ దగుఁ దగు న్నవరక్తులు గారె భూపతుల్. 134
- తే. అనిన నాతఁడు భయమున నబల నీకు, దీనిఁ గోడలొఁగాఁ గోరి తెచ్చినాఁడఁ
బార్థివాత్తజను తమభర్తమూర్తి, నెలమిఁ గైకొను మనిన నయ్యగురుఁబోడి.
- చ. తనయులు నాకు లేరు మఱి తన్ని తనూజనమేత నీకు లే
దనయము దీనిఁ గోడ లనునట్టివిధం ²బొకఁ డెద్ది నెప్పు మా
యన విని నీవు గానఁగను నాత్తజు నొక్కని వాని కెంతయుం
బెనుపుగ నిప్పయోజముఖఁ బెండిలి నేయుదుఁగాక వేడుకన్. 136
- వ. ఇట్టిభవిష్యద్భావంబు నిరూపించి యిక్కన్యం దోడ్కొని వచ్చితి నని యతం
డప్పుడప్పుడంతికి నొండు త్తరంబు నెప్ప నెరవు గానక యిట్లు పలికిన నల్లన నవ్వు
చు నవ్వామనయన యవ్వరాంగి సంగీకరించె ³నివ్విధంబునం బరిణయవయస్కు
యై యుండ నాశైబ్య కతిపయదివసంబులకు గర్భంబు దాల్చి కొడుకుం గనియె
వానికీ దండ్రీ విదగ్ధుం డనువేరు వెట్టి గారవంబునం బెనిచి కౌమారంబునం
బూర్వజన్మ తపోగౌరవంబుకలిమిం గుమారిభావంబు పొలివోవక యున్నయ
న్నాతి నతనికి నుద్వాహం బొనర్చె నదియును స్తుపాభిధానంబున ⁴నెందును
వెలసి. 137
- క. క్రథకై శికు లన నిద్రఱు, బ్రథితయశులఁ గాంచె రోమపాదుఁ డనఁగఁ బ్ర
థిథితరిపుని మూఁడొసూతుఁ, బ్రథివీసనుగుణు రణోగ్రుఁ బిదపం గనియెన్. 138

- వ. ఆరోమపాదునకుం బభ్రుండును బభ్రునకు ధృతియునుం బుట్టిరి తత్పుత్ర పౌత్ర
పరంపర బహు¹ముఖంబుల నెగడె గై శికునకుం జేది యుద్ధవిం చె వానివలనఁ
జై ద్వాన్వయంబు గలిగె స్సూక్ష్మా²శ్రమపుత్రుం డగుక్రతునకుఁ గుంతియుఁ
గుంతికి ధృష్టుండును ధృష్టునకు సాశా³ర్థ్యండును *చాశా⁴ర్థ్య నకు వరా⁵ర్థ్యండును
బుట్టిరి మఱియుఁ గ్రమంబున వోవ్యమఢి⁶మూత²నికృతులును భీమరథనవరథదశ
రథులును శకునికరంభ దేవరా²దేవక్షత్రులు ననఁబదితరంబు లరిగిన. 139
- క. మధురవచనుఁ డుదయించెను, మధు వను వసుధావిభండు మాధవు లనఁగా
సధరీకృతాన్వయవతులు, సధర్మ²లాత్మీయు లాత్మసంజ్ఞఁ దల్పిర్పన్. 140
- క. పురుఁ డన మధునకుఁ బుట్టెం, బురుహ²గ్రణి యైననుతుండు పురునకుఁ బుట్టెం
బురుహా²త్మఁ డతని కంగుండు, పురుహ²తహా²క్రముండు పుట్టె నరేంద్రా.
- వ. అంగునకు సత్వేతుండు పుట్టె దదవ్యంశ్య² తల్లను సాత్వేతు లనం బరగిరి సత్వే
తునకు భజమానుండు దేవావృథుం డంధకుండు మహా²భోజుండు వృష్టి యను
పుత్రులు జన్మించి రందు భజమానునకుం³ గ్రిమియును గ్రమణుండును⁴ గృష్ణం
డును దశజిత్తును శతజిత్తుండును సహస్రజిత్తుండు నయుతజిత్తుండు ననం బెక్కం
డు గలిగి పెక్కువంశంబులు గలిగించిరి దేవావృథుండు బహుయజ్ఞక²ర్తయై
సర్వగుణవతితుం డగు పుత్రుం బడయుదు నని. 142
- క. పర్ణాశ²వీరీతటమున, నిర్ణయముగఁ దవ మొనర్ప నెయ్యముమై న
య్యర్థవగంభీరుని గుణ, పూర్ణతఁ గనుఁగొని ప్రియంబు వుట్టినమదితోన్. 143
- వ. అమృహా²తరంగిణి పరమమంగళం బగుసంగనారూపంబున నాభాపాలు వరియించె
వారికి బభ్రుండు పుట్టె నట్టితండ్రికిం గొడుకునకు జగంబులయందు. 144
- తే. దేవసన్నిభుండు దేవావృథుండు దూ, రమున వినినోయజ్ఞరమ్యపదము
లరయఁ జేరి చూచినప్పడు బభ్రుని, గుణము లనఁగఁ గీర్తి ఘోష మెనఁగె. 145
- తే. అటువదియు నాలువేలు నా నమరుసంఖ్య
గలుగుపురుషులు మును ముక్తిగలుగువారు
వారు పొందినగతియ దేవావృథుండు
బభ్రుండును జొంది రండు సద్భ్రష్టా²విదులు. 146
- వ. మహా²భోజుండు మహా²ధర్మసీలుండై బహుయజ్ఞంబులు బహుపక్షిణంబులుగా
నొనర్చి యపరిమితమవర్ణగోదానంబు లనుష్ఠించి బ్రాహ్మణా²క్తి నిర్వహించి గర్వి
తారా²తిదళనంబునం బరమయోత్రంబు జైత్రంబు గావించి వెలసె నతనివంశంబు
రాజులు వృత్తికావతీరీరభూము లేలి మార్గికావతు లనం బెంపొందిరి వారి
లోనశ్వేషులు డత్వంతసమాఖ్య వడసె నతనికి నక్రూరచిత్తకులు వుట్టి రక్రూ
రునకు సుదేవోపదేవులు చిత్తకునకు బృథవిప్పకు లాదిగాఁ బెక్కుండు కొ

1 బరంబు. 2 భూతులు. 3 గృమియు. 4 గృష్ణండు. 5 జట్ట. 6 కలఁగ.

* చాశా²ర్థ్యవీరీతట వోవ్యమఢి ౩వ గది రిప్ప, వోవ్యమఢి విడిచితిని పరిగణనకు తప్ప.

డుకులును శ్రవణశ్రవిత్య అనుకూతులుం గలిగిరి మఱి యంధకునియన్వయంబు
వినుము కుకురుండు భజమానుండు ¹శుచి యనువార లంధకప్రసూతులు
వారియందుఁ గుకురునకు ధృష్టుండు పుట్టె ధృష్టునకుఁ బుత్రపౌత్రులయి కపో
తరోముండును దై త్తిరుండునుం గడచిరి తై త్తిరునకుం గొడుకును మనుమండు
ను నై పునర్వసుండును నభిజిత్తుండునుం బరగిరి. 147

క. అభిజిత్తునకు మహాయశుం డభిమానమున్నతాత్మం డాహుకుం డనఁగాఁ
బ్రభవించె ననుజయై జగ, దభినుత యాహుకి జనించె నివసినాథా. 148

— అంధకవంశ క్రమంబు నంతేరంబుగాఁ జెప్పట. —

వ. ఆయోహుకి యవంతీశ్వరనకుం బత్ని యయ్యెనాహుకుండు సర్వవంశప్రదీపకుం
డై బంధుజనంబు నాత్మసవృత్తిభవోజ్జ్వలంబుగాఁ ²దెనిచి యనంతగజతరంగపరి
వార మగురాజ్యలక్ష్మి యేకభోగ్యంబుగా నుల్లసిల్లె. 149

సీ. ఆతనికిఁ గాశిగా జాత్యజయందు దేవప్రభునిభలు దేవకుండు నుగ్ర
సేనుడు ననఁగఁ బ్రసిద్ధులు పుట్టి రాదేవకునకు నోలి దేవవంతుఁ
³డన నుదేవుఁ డనంగను నుపదేవుం డన దేవరక్షితుఁ డన దీక్షభజులు
కొడుకులు నలుపురు కూతులు దేవకియును శాంతి యును దేవయును సుదేవ
తే. యును ననఁగ దేవరక్షితయును మఱివృక, దేవియును నుపదేవియును శ్రీవిశాల
యైనశ్రీదేవులే యన ననుపమాన, సరసమూర్తులు జనన మొందిరి క్రమమున.

వ. ఊగ్రసేనునకుఁ గంసుండు జ్యేష్ఠుండుగాఁగ్రమంబున న్యగ్రోధుండును సునాముం
డును గుహ్యుండును ⁴శంకుండును భూమిపుండు రాష్ట్రపాలుండు సుతనుండు
ననాభృష్టుండు సారసుండు పుష్టిమంతుం డనఁ ⁵దాహ్మండ్రి కొడుకులును గంస
యుఁ ⁶గంసవతియు సుతనువు రాష్ట్రపాలికయు ⁷గుహ్యయు నన నేవురుకూ
తులుం బుట్టిరి. 151

క. ఈకుకురువంశక్షీర్తన, మాకర్ణించిన మనస్సునందు నిలిపినం
జేకులుఁ బ్రజానమున్నతి, శ్రీకలితం బైనసుచిరజీవన మొదపున్. 152

వ. అంధకదివ్యతీయపుత్రుం డైనభజమానునకు ⁸విదూరభుండును ⁹విదూరభునకు
శూరుండును శూరునకు శమియు శమికిఁ బ్రతిక్షితుండును బ్రతిక్షితునకు హృ
దికుండునుం బుట్టిరి హృదికునకుఁ గృతవర్తపూర్వజుండుగా శతధన్య దేవాల్లులు
జనియించి రివ్వీధంబున సత్వితతనూజా లై నభజమానదేవావృధమహాభో
జాంధకులయన్వయంబులు నెప్పంబడియొఁ గడవటివాఁ డైనవృష్ణివంశంబు
ప్రశంసించెద. 153

క. విను గాంధారియు మాద్రియు, ననఁగా వృష్ణికిఁ బురంధ్రు లందు¹⁰మొదటి యా
లనఘుఁ గనియె ¹⁰మిత్రవివ, ర్థనుని నుమిత్రుని నమిత్రదళనధురీణున్. 155

1 శుకుండు లలలిర్తి యుండు వడు. 2 తేరి. 3 దిశ కలు యుపదేవుఁడన మనదేవుండు వడ. 4 రంభుం. 5 విదుం.

6 శంకవతియు, 7 గంకయు, 8 విదూరభుండు, 9 దోలురి. 10 దుిత్రునివర్ణన.

- వ. మూర్తికి యథాజిత్తుండు దేవమీధుండును ¹ననుమిత్తుండును ననువారు పుట్టి
రండు దేవమీధునకు శూరుండు వుట్టె. 155
- క. శూరోత్తముం డగుశూరుండు, మారిష యనుపత్నియందు మహానీనుగుణా
దారు వసుదేవు దేవా, కాకుం గనియె నిర్వికారకౌరవరమ్మన్. 156
- ఉ. ధీనిధి యుత్తముండు వసుదేవుండు పుట్టినయప్పు డంబరం
బానకదుందుభిధ్వనితమై కురిసెం గునుమప్రవర్తముం
దాననచేసి యాగుణసుధాముండు మానవనాథ భూషణుం
డానకదుందుభిస్ఫుటసమాఖ్య వహించె జగత్స్థినిధిగన్. 157
- తే. పిదప వసుదేవుం డనుపేర జేర్చుకాంతి, నమ్మనకనకాంబి యొప్పుటనతిశయిలె
నతనిజననంబునకుం బ్రీతి నందె నెందు, జగమస్థావరాత్మకనకలజగము. 158
- వ. ఆవసుదేవునకు ననుజులయి దేవభాగుండు దేవశ్రవుండు ననాదృష్టి యనువారు
మొదలుగాఁ దొమ్మండు బహుసంతతులం బడసిరి తత్సంతానంబులలోన దేవ
భాగునకుం బుత్తుం డగుసుధవాచాత్యుండు బుద్ధితత్త్వంబున నింద్రాచార్యు
తోడం బురుడించె మఱియుం గొలికుండు సుమిత్రుండు మొదలుగా నెంద
తేనిఁ బ్రఖ్యాతు లయిరి పృథ్వీర్షియు శ్రుతదేవయు శ్రుతశ్రవయు బృథ
యు రాజాధిదేయు నన నేవురు చెలియండ్రు గలిగిరి వారిలోన. 159
- సీ. శూరుండు పోరానిపట్ట మాకుంతిభోజనకుం దాఁ గుంతినాఁ దనయ గాఁగఁ
బృథ నిచ్చె నాయమ ప్రధితేజం డగుపాండుని భర్తగాఁ బడసి ధర్మ
మారుతశక్తాశ్విపహితాంశజన్మలఁ గనియె బాండవుల నఖండయశుల
శ్రుతకీర్షి పృథ్వశర్వుండు గరూడాశ్శువల్లభయై దంతవన్త్రుఁ గాంచె
తే. వినుశ్రుతశ్రవజ్ఞద్యుండువిగత రోషుండు నదమఘాఘండుద్వాపమైయుదగ్రు
నరిభటాభీలు శిశుపాలు నాపిరణ్య, కశిపుతేజోంశసంభవుం గలుగఁజేసె. 160
- వ. శ్రుతదేవకుం శేకయేశ్వరువలన నేకలప్యండు పుట్టి నిపాదులలోనం బెరిగె రా
జాధిదేవి యూపంత్యు లగువిందానువిందులం బ్రభవించె వసుదేవునకు బాష్ణి
కపుత్రి యైనరోహిణి ప్రథమపత్నియై బలభద్రుం డాద్యుండుగాఁ గ్రమంబున
సారణుండు శరుండు దుర్దముండు శమనుండు శ్వభుండు పిండారకుండు కుశి
కుండు గదుండు ననుకొండుకులం జిత్ర యనుకూటుం గాంచె నాచిత్రయ సుభ
ద్ర యనుపేర నెగడి కురువంశవర్ధనుం డయినయద్ధునుం జెందె. 161
- ఉ. దేవకి యాదిగాఁగ వసుదేవుండు దేవకుకూటు లందఱు
దా వరుణ వివాహమయి తామరసేక్షణ నాద్య నన్యతుణ్
దేవకియందుం గాంచె జగతీవర తక్కినవారియందుం దే
బోవిదితాత్ములం గనియె సూనులఁ బల్వర నాగదాదులన్. 162
- క. బలదేవుండు రేవతియం, దలఘుబలుని సుతుని నుల్బకాహ్వయుం గనియెన్

- లలనలు మఱియు నతనికిం, బలువురు మదిరాదు లర్థి బడసిరి సుతులన్. 163
- వ. కృష్ణునకు రుక్మిణీ ప్రముఖు లయినదేవు లెనమండ్రును మఱియుం బదియాలు వేలుసూర్యులం గలిగిరి వారియందు లక్షయనెనుబడివేవురు కొడుకులు పుట్టి రందఱకుం బ్రద్యుమ్నుండు పెద్దవాఁ డయ్యె మఱియుఁ జారుఢ్యేష్ఠసాం బాదు లనేకులు ప్రసిద్ధులయి తనర్పిరి. 164
- తే. అనఘ వృష్టికనిష్ఠనందనుండు పుణ్య, శీలుఁ డనమిత్రుఁ డాత్మజు శినిసమాఖ్యుఁ డిగాంచె సత్యకుండుదయించెఘనుండుశినికి, సత్యకునకుసాత్యకివృత్తైసత్యయశుండు.
- వ. అతనికి యుయుధానుం డనునామంబు ముఖ్యులై యుండె దద్యుంశ్యులు శై నేయు లనం బరగిరి మఱి యుధాజిత్తువంశంబు మెఱయ ననిమిత్రుండు జనియించె ననిమిత్రునకు నిఘ్నుం డనువాండు పుట్టె నిఘ్నునకుం బ్రసేన సత్రాజిత్తులు పుట్టిరి. 166

— సత్రాజిత్తు సూర్య వారాధించి శమంతకమణి సంపాదించుట. —

- క. సత్రాజిత్తు వినులచా, రిత్రమునకు నాత్తలొనఁ బ్రియ వంది తగ నిత్రుం డయ్యె ద్రిభువన, శిమిత్రుండు నితుగిండు కృప నమిత్రధ్వంసీ. 167
- వ. అట్టిసత్రాజిత్తు సముద్ర తీరంబుననిలిచినియతుండైవదునొకండుదినంబులు సూర్య వారాధించినం బ్రసన్నుండై యద్దేవుం డతనికి మేలు నేయుతలంపునని బెంపా రుమూర్త్యంతరంబు ధరియించి తదగ్రభాగంబున నిలిచిన నతనికి బ్రణాతుండై వివిధవాక్యంబులం బ్రస్తుతించి. 168
- తే. దేవ సీవు నభంబున నేవిధమున, వెలుంగు దట్ల దురాలోకవిపులమూర్తి నిచ్చటికిని విచ్చేసితి రెట్లు నిన్నుఁ, గన్నులారంగఁ గని మేలు గాంచువాండ.
- వ. అనుటయు సూర్యుండు నగుచు నిది యొక్కరత్నంబు స్యమంతకనామధేయంబు కంతావలంబి యైనన త్తేజంబువలన నతిసౌమ్యం బయ్యును మదీయరూపంబు నీకుం దేఱిమాడ రాకున్నది యట చూడు మనుచు నది పుచ్చి యతనికినలుతం బెట్టి వరంబు వేడు మని పలికిన. 170
- క. అతఁ డప్పుణి యిగియ యభి, మతవరముగ నడుగుటయును మూర్తాండుండు నట్ల తగంగ నిచ్చి యంత, ర్హితం డయినఁ బ్రమోద మాత్మ నెసకం బెసగన్.
- వ. మగుడి సత్రాజిత్తు ద్వారకానగరంబున కరుగుచేరం గని యెల్లవాదను విస్తయ సమ్రాహసం భ్రమంబులం గమలనాథుపాలికిం జోయి. 172
- క. దేవర దర్శించుటకై, తా వచ్చుచు నున్న వాడు తపనుం డిదె తే జోవిసర మెసగ నన విని, యావిభుఁ డల్ల నగి వార లందఱతోడన్. 173
- వ. అతని నర్కప్రసాదలబ్ధరత్నం డైనసత్రాజిత్తుం గా నెఱింగించె నట్లు సనుదెంచి సరోజినీబాంధవసఖుండు సుఖంబున నున్నంత. 174

ఉ. నిచ్చలు నమ్మహామణి వినిర్వలకాంచనరత్న భారముల్

బొచ్చెము లేక యెన్నిది ప్రభూతముగాఁ గురియున్ ధరిత్రి దా

నెచ్చట నుండె నచ్చటికి నేయుపసర్గము నేభయంబు నే

యచ్చికయున్ జనింపక సమంచితసుస్థితి నిచ్చు నిచ్చమై.

175

మ. అది దామోదరుండు గ్రసేనునకు నోయ్యం జేర్చుగాఁ గర్జమున్

మది సూహించుచు నుండుఁ గృష్ణుం డడుగన్ మానోచితుం డివ్విభం

డిది యీకుండను రాదు వేటొరుల కే నెట్టిత్తు నంచుం బొరిన్

దదనుభ్యాసము నేయుచుం దలఁకు సత్రాజిత్తు డెల్లప్పుడున్.

176

వ. కృష్ణుండును గులంబులోన¹ గలహంబు పుట్టునని తలంచి తాను శక్తుం డయ్యును

గొననొల్లక యయ్యై ప్రసంగంబులం గోర్చి సన్న వాఱుం బలుకుచుండఁ జుట్టంబు

లందఱు నెఱింగి యుండుదు రిట్లు సత్రాజిత్తు జనార్దనునివలన శంకించి య

వ్వాడిక్యంబు ప్రసేనున కెచ్చె² నదియును నశుచి యైనవాడు దాల్చినం దనగు

ణంబులు సూపక ప్రాణాపద నోనర్చు నత్తెఱుం గయ్యిరువురు నెఱుంగ రంత.¹⁷⁷

నీ. ఆప్ర సేనుండు తురగారూఢుడై మహావిషినదుర్గంబుల³ వేటలాడ

నొకసింహ ముగ్రమై యుఱికి గుఱ్ఱము నాతనిఁ జంపి బలుఁగండ యనుతలఁపునఁ

గ్రస్తు రత్నము నోరై గబళించునంతలో నేతెంచి వృగపతి నెలుఁగుతేఁడు

జాంబవంతుండు మహాసత్త్విండు వధియించి యవ్వుణి గైకొని సమృద్ధమునఁ

తే. జని బిలంబు ప్రవేశించి తనతనయుండు, శిశువునుకుమానుడనువానిచేతికాడ

మానికంబును నిచ్చె నవ్వుఁగ్గి నవధిఁ, జనిననారాజసుతుబంధుసముదయంబు.

క. వృగయాతత్పరుడై చని, మగుడండు ప్రసేనుఁ డేమిమాయయై రమ్యం

బగుమణిక్తై యేపాపులు, డెగిరో ప్రాణమున కేమి తెఱుం గింక ననుచున్.¹⁷⁹

వ. ఇవ్విభంబు కృష్ణకృత్యంబ కా నోపు నని యుంధొరులతోడ నొయ్యనొయ్యన

పలుకు చుండం గర్జవరంవరం బరివాదంబు ప్రకటంబగుటయు లోకవేది యగు

సయ్యాదిపురుషుం డాకీడు మాన్యుకొనుటకై యెవ్విభంబున నైనం బ్రసేను

చాపు చేటరసెన నని చుట్టంబులు వినం బలికి యాపులు వెరవరులు నగుపరి

చరులుం గొనిచని కంధ్యంబు ఋతువంతంబు ననుపర్చితంబులు గ్రుమ్మరి యొక్క-

ప్రదేశంబున.

180

మ. బలవత్సంహచవేట⁴ పాటితతనుప్రభృష్టభూషాంబరా

కులకేశప్రకరుం గరస్థలితఖడ్గ స్తుక్తవల్యాణసం

వలితగ్రీవవిక్రీణకేసరమృతాశ్శిప్రాంతసంస్థున్ రజః

కలుషశ్శ్రముఖం బ్రసేనుఁ గనియెం గ్రవ్యాదసంవేష్టితున్. ,

181

వ. కని తదీయశరీరంబున నమ్మహారత్నంబు కానక యనతిదూరంబునఁ బడియున్న

సింహాశేవంబు నాలోకించి యచ్చొట ఋతువదంబు లుపలక్షించి సర్వావేక్ష

- టీయం బగుమణికిం గలకౌరవంబు నూహించి యయ్యెలువునడుగులజాడ బీల
దావరపర్యంతంబు ననుసరించి వచ్చిన సహచరవర్గంబు నిలిపి బిలంబు సొచ్చి కొం
తదవ్వువోయి జాంబవత్పుత్రునకు థాత్రి యొనరించు బుజ్జవంబులయందు: 182
- క. వీరుఁ బ్రసేను వధించె మృ, గారి యదియు జాంబవత్తుహత మయ్యె మహా
దార మగురత్న మిదె సుకు, మారక నినుఁ జేరె నేడ్పు మానుమ యింకన్.
- వ. అనునెలుం గాకర్ణించి రయంబున. 184
- క. అంతర్బలమున కేఁగి య, నంతద్యుతినూత్న మైనయారత్నము నం
తంతఁ గని కదియుటయు మది, నెంతయు భయ మంది దాది హృదయంబడరన్.
- వ. కావవే యని పలుక నయ్యా ర్తరవంబునకు జాంబవంతుండు బజ్జతెంచి. 186
- మ. అతనిం గాంచి యుదగ్రకోపమున బాహుబంధురవ్యూహానో
ద్ధతిమై దాఁకినఁ గృష్ణుఁడుం ¹బటుభుజవ్యాఘాతనిర్ఘాతసం
పతనాఘోలబలంబునం దొడరె నిబ్బంగిక్ రణం జేకవిం
శతసంఖ్యాకలితాహముల్ హరికి ఋక్షస్వామికిం జెల్లంగన్. 187
- వ. యాదవేశ్వరునియనుచరు లక్కట నేడెనిమిదిదివసంబులు గాచికొనియుండి బల
దేహానుజుండు చిలాంతరంబు వెలువడఁ డయ్యెఁ బ్రాణంబులతో నున్న నిన్నాళ్లే
ల తడయు ననుచుండేట్లు చొచ్చి మగుడిపోయి కృష్ణుండు నిహతుం డయ్యెనని
చెప్పిన. 188
- క. శోకించి చుట్టములు పర,లోకవిధులు సడుప నిర్విలోపత పహితా
నేకతిలపిండదానము, లాకృష్ణున కట యొనర్చె నాప్యాయనమున్. 189
- వ. దానంజేసి యతండు స త్త్వహాని బొందక యెప్పటియట్ల యుండె జాంబవంతుండు
నిరాహారతృణంబుకతనను బ్రబలసంప్రహార²భేదంబులవలనను బలహీనుండై
యోటువడి యద్దేస్త నకు సవినయప్రణామం బొనర్చి. 190
- మ. సురగంధర్వభుజంగ ³మద్యుచర రక్షోముఖులు స్మీ దెసం
బరిభావం బొనరింప నోపరని మద్భాపంబునం దోఁచె నె
వ్వన తిర్యగ్భవు లైనమాదృశులు దేవా నిన్ను మత్స్యామి దా
శరధిం బ్రాప్తవునపుముద్భవునిగా శంకించెదం జెప్పవే. 191
- క. అనిన నగుచు నవ్విభుఁ డా, యన కాత్మావతర⁴ణంబు నఖిలము నెఱింగిం
చిన నాతండు భక్తిసమ, ర్చనలు దగ నొనర్చె నధికసమ్మోదమునన్. 192
- వ. తదియకరతలస్పర్శనంబున నాయతసమరశ్రమంబు నుజ్జిరించి ఋక్షేశ్వరుండు.
- క. తనకూతు జాంబవతి నాఁ, జనుకన్నుయం దెచ్చి యిచ్చె సన్నేహత న
వ్వనజేక్షణునకు నతండును, వనజాన్యఁ బరిగ్రహించె వాంఛ ⁵యెలర్చన్. 194

శ్రీకృష్ణుడు జాంబవతిం బరిగ్రహించి నిజపురంబునకు వచ్చుట. ౧౯౦

వ. అట్లు కన్యారత్నంబు నివేదించినయనంతరంబ శత్రుమంతరత్నంబును సమర్పించినం బ్రణతునిచేతిది గొనఁ దగనిదైనను బరివాదపరిహారార్థం బయ్యర్థవిదుండు శై కొని చరితార్థుండై జాంబవతిం దోడ్కొని పురంబున కరుగుదెంచిన. 195

ఉ. పౌరులు బంధుమిత్రులును భాగ్యఫలంబులు నేడు మాకు నిం డారంగఁ బండె నచ్యుతుఁ డపాయ మొకింతయు లేక యిష్టైయిం జేరె జగంబు లన్నియును జేకుట నేలితి మంచు సమృద సౌరతఁ ద్రుళ్ళియాడి రెలప్రాయము వచ్చినయట్లు వృద్ధులున్. 196

క. సకలయదువృష్టిభోజం, ధకసభయును వినఁగ శౌరి తనవృత్తాంతం బొకటియుం దప్పక యుండఁగ, ననుటిలమఱిఁ దెలియఁ జెప్పె నాశ్చర్యముగన్.

వ. శత్రుమంతకమణియు సత్రాజిత్తున కిచ్చె నివ్వీధంబున మిథ్యాభిశంసనశేమనంబు గావించికోని గోవేందుం డందలు నభినందింప జాంబవతి నంతఃపురంబు భూషణం బుగా నునిచెఁ బ్రార్థనత్తుం డైనయాప్రసేనానుజన్తుండు. 198

క. లేని యు వెట్టితిమి హరి,వై నక్కట దీని కిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బైనది యని తననందన, నానఁతుండై సత్యభామ నతనికి నిచ్చెన్. 199

వ. అక్కుమారిక నక్తారకృతవర్తశతభన్వస్రముఖు లగుయాదవృ లెందఱేని నె వ్వుడు నడుగు చునింజేసి వాసుదేవుని కిచ్చుట దమకు నత్యంతంబును నవ జ్ఞతగా నెక్కించుకొని సత్రాజిత్తు శత్రుంగాఁ దలంచుచుండుదు రయ్యందలు నొక్కనాడు తడిపిషయం బగుమంతనంబున నుండి శతభన్వస్ర కిట్లనిరి. 200

మ. మన మెల్లం దనతొంటిమంచితన మాత్మం గోరి కోరంగఁ శై కొన కాకృష్ణనిసొమ్ముఁ జేసి ఖలుండై కూతుఁ సహింసంగ వ చ్చునె యీసాడి విచార మేమిటికిఁ దుచ్చుక వీనిఁ ద్రుంగించి యెం దు నలభ్యం బగుమానికంబు గొని సంతోషింత మంతర్గతన్. 201

చ. ఎఱుంగనివాడ పోలె హరి యివ్వీధి యూరక చూచె నేని లే దుఱక మనంబులోనఁ బగ యూఱడుచందమ యైనఁ జేర్చి యం దఱమును నొక్కండై కలసి దవ్వగఁ బాయున వెవ్వ రెక్క డే నొఱగినవారి కెల్లఁ దగ నోర్తము నిశ్చయ విట్లు దీనిన్. 202

స. అనిన నతండు నవ్వీధంబున కియ్యకొనియె జనార్దనుండు జతుగృహదాహనంబు నఁ గుంతినందనులు మ్రంది రనువార్త విని తాను బరమార్థవేది యయ్యును దుర్యోధనుబుద్ధికి నిజంబు గావించుటకై వారణావనంబునకుఁ బోవుటయు రంధ్రాన్వేషి యగుటంజేసి. 203

శతభన్వఁడు సత్రాజిత్తుం జంకి శత్రుమంతకమణి నవహరించుట. ౧౯౧

తే. అలఘుచరితు సత్రాజిత్తు నర్ధరాత్రి, సుప్తుడై యుండ వధియించి లుప్తధర్ముఁ

దైనశతధన్యుఁడతనియనర్లు దివ్య, వినుతమాణిక్యరాజంబు గొనుచు జనియె.
 సీ. తండ్రి జంపిన గడ్డ దలఁకి యత్యంతవేగము గల గుఱ్ఱాల గట్టినట్టి
 తే. రెక్క వచ్చెర వారణానతమున కరిగి యా తెఱఁగు నారాయణునకు
 సర్వంబు నెఱింగించె సత్యభామాదేవి వాసుదేవుండు నవ్వామనయన
 మనసులో నున్న యుష్మలికయు మానెడుపంతంబుమాట లొక్కింత కొఱత

తే. వడక యుండంగ 1 బలికి యప్పడఁతి గొనుచు

బురికి జనుడెంచి యేకాంతమున హలాంకు

2 తోడఁ దలపోసి శతధన్యుఁ దునిమి యతని

చేతిరత్నంబు గొనుచుని సేయఁ దలఁచె.

205

వ. ఇట్లయ్యిచ్చువురుం గూడి కీ డొనర్చ నుద్యోగించుతెగున యెఱింగి శతధన్యుండు
 వారితోడి 3 పోరికి బెనుస్తావై నిలుచునట్లు గృతవర్త 4 నడుగం బోయిన నతం
 డియ్యకొనక బలదేవవాసుదేవులదెస విరోధంబునకు 5 దానొనర్చుచి దెలియం
 బలికె నక్రూరుం గలపిగొనువాడైన నతండు.

206

మ. 6 అసురిహరమృణాలహంసము 7 మహేంద్రాంతఃపురికర్ణప

త్రసమున్ది లనమూలశిల్పి 8 గునుతక్వాంతార్కచింబంబు దు

మృగసహం బెవ్వనిచక్క మట్టిహరికిం బ్రత్యర్థియై నిల్వఁగా

వసమే యెంతటివానికి 9 వెఱుతు నివై వ్రసస్యముం బూనంగన్.

207

వ. ఏ నతనిశరణాభిలాషకుండ దోషాచరణంబునకు నెట్లు గణంగుడు 10 వెడంగనయి
 మున్ను మీతలంపునం గలసితి నవి యన్నియు నప్రయోజనంబు లనిన శత
 ధన్యుం డట్లేని నాకు నిక్కడ 11 నన్యుండు రక్షకుండు లేడు తొలఁగిపోయెద నీ
 వీయలభ్యరత్నంబు డాచ వలయుఁ బ్రాణంబువయి వచ్చునంతటి పోరామియం
 దును నెవ్వరికి నెఱింగింప కుండునది యని యొడంబఱచి యతనిచేటి కిచ్చి యా
 ప్రాప్త పురంబు వెలువడి పూర్వోత్తరదిశాభిముఖుండై.

208

శతధన్యుండు కృష్ణునకు వెఱచి తురగారాధుండై పాఱిపోవుట. ౧౧

క. తనకు నొకనాట శతయో, జనములు సనుహృదయ మను లసత్పురగనితం

బిని గలిమి దాని నెక్కి పవనసమగతి జనియె మనసు 12 వడకఁగ 13 తన్.

209

ఉ. అంత నెఱింగి శౌరియు సహగ్రజుడై రథ మెక్కి యయ్యవ

క్రాంతుని వెన్నడిం దగులఁగాఁ దనపోయెడినవ్వు వోయి తా

నంతటఁ బోవలేక మృతి 14 బొందె హయాంగన భోజవర్జ్యుడొ

స్థానితం బాదచారి యయి పాతె విదేహపురంబు చేరువన్.

210

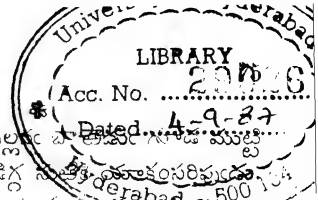
క. కనుఁగొని కృష్ణుండు బలదే, వున కిట్లను హయములకు నెవు లగు గడు పెసం

జన నిచ్చుట గావున నీ, వనఘా కొనిరమ్ము రథము నల్లన వెనుకన్.

211

1 వాడి 2 గోడ 3 పోరుకవి 4 నొడఁబఱచు 5 నొడఁబఱచు 6 అమరవృత్తి 7 మరేం 8 గునుత

9 కృష్ణగురుసహ 10 లనిప 11 మండుచుకడవ్వండు 12 వడకఁగ 13 నంభి

- తే. విగతవాహనుఁడైనయివ్వమతుఁడోపు, కొలది 1 మెల్లకు పాతమున నట్టికొనియెడ ననిన నబ్బలుఁడు నట్లు, కాక యన డిగ్గ నుత్తరమునకుంబరిపడును.
- క. కొంతదడ వరిగె వెనుకొని, యంతటఁ గడు నలిగి యాతఁ డెక్కడను న 500
- త్యంతక్రొధంబున మది, శాంతింపక తునియవై చెఁ జక్రము చేతన్. 213
- వ. ఇట్లు తల ద్రుంచి శతధన్యుం జేరఁజోయి.
- క. తలయును దిరయు నోరు మొ, దలుగా శోధించి నూచి తత్తనువున న
వ్వలసితరత్తుము గానఁడ, హలధరుఁడును గూడ వచ్చె నంతటిలోనన్. 214
- వ. ఆతం డవ్వధం బతనికిం జెప్పి శతధన్యువధంబు వితళం బయ్యె ననుపలుకు కలికిన
నది బొం కనుతలంపున గటకటంబడి బలుండు. 215
- తే. ఆకట తృప్త యెట్టిదియె సీయట్టివాఁడు, నిశ్చిరో యంతమాత్రకు నిట్టడయ్యె
బలుకు లేటికి సీతోడి భ్రాతృధర్మ, మంకి నింతియ చాలు సీయిచ్చు జనుము.
- వ. అని యతనిశివభవాక్యంబులు విశ్వసించక సాంత్వనంబులు గైకొనక యివ్వుయ
లేనెఱుంగనియవియె యుడుగుమని పాసి యొక్కరుండును విధిలాపురంబునకుం
జని జనకరాజుచేత స్మృతుండయి తత్సనంబున నుండె వెన్నుండును సైన్య
సుగ్రీవ మేఘపుష్పవలాహకంబు అనురక్యంబులు గల యాదివ్యరథంబుతోడ
మగుడి ద్వారవతిపురంబునకు వచ్చె నక్కడ. 217
- క. వైదేహపురినివాసు వ, హదుర్దహనత్త్వి సాత్వతాగ్రజే ఘను దా
మోదరపూర్వజుఁ గానం, గా దుర్యోధనుఁడు వచ్చి కడు విసయమునన్. 218
- వ. సవిశేషార్చనాచోషితం గావించి యతం డాచార్యుండుగా గదాకాశలం బంత
యుం దుది ముట్టి నభ్యసించె నంతఁ గొంతకాలంబునకు సుగ్రనేనాదియాదవ
వృద్ధులు రత్నంబు కృష్ణనకుం జేవడమ లెస్సగా నెఱింగి పోయి బలభద్రున
కవ్యధంబు దెలిపి యతనిం దోడ్కొని చనుదెంచి రసంతరంబ. 219
- సీ. అక్రూరుఁ డవ్వెయి నమృహరత్నంబు దనకు వచ్చిన ననుదినము గురియు
పనిఁడియు మఱులు నల్పంబు నాత్మోపభోగమునకుఁ గొనక దానములు ధర్మ
ములు హుతంబులు బంధుపూజనంబులు నూర్జితములుగజరపుచుఁ దనరియెందు
నతులితంబై దానవతి యను పేరు ప్రకాశి నొండగఁ నిత్యయజన మొకఁడ
- తే. కృత్యముగ నిష్కతోడ దీక్షించియుండె, నలువదియు రెండు నెఁడు లిత్తెఱఁగుతోడ
నెడవ కెపుడును మారియు ననిగె వజ్రపు, టుడిగెభద్రంబు పల్లెల్లచుండెనుర్వి.

అక్రూరుఁడు విడిచిపోవుటవలన ద్వారకయం దుత్సాహంబులు పుట్టుట.

- వ. అనడుమ నొక్కతఱిఁ దిదియబొంధపు లగుభోజులు శత్రుస్సంఘం డనుయాదపు
వధియించిన. 221
- తే. కలకపుట్టి యాదపులలో నిలువననువు, గాక తానుజుట్టులఁ దొలఁగంగఁ జనియె
నమృహత్తుండతనిపొక యాదిగాంగఁ, బుట్టెబహుదోషములుయదుపురమునందు.

- వ. అట్టియనావృష్టిమారిదవాగ్ని వ్యాధ్యాద్యవద్రవంబులుసూచి వృష్టి¹ ప్రముఖులు
దమలోనం జింతించునెడ వసు దేవనందనుండు. 223
- క. మున్నెన్నడు లే వొక్కట, యున్న యునికిఁ బెక్కు² క్షణ గ్రమ్ముగ ను
తృన్నములై మానక యి, ట్లున్న విధమునకు నిమిత్త మూహించఁ దగున్. 224
- వ. ఎయ్యది యెని నొక్కట లేక యిట్లెల యగు ననిన నందకుం డనుకులవృద్ధుం
డతని కీటనియె. 225
- క. జననుత విను మక్తూరుని, జనకుండు శ్వ³ ఫల్గుఁ డున్న జనపదమున సుం
జనితంబులు గా వెన్నెడు, ననుపమదుర్భితస్తూకాది భయంబుల్. 226
- వ. కాశీశ్వరు దేశంబునం దవగ్రహపీడ పాడమినం బెద్దలు సెప్ప నతండుశ్వఫల్గుంబ్రా
ర్థించి తోడ్కొనిపోయి యద్ధురితంబులఁ బాఠింపనియెఁ దొల్లి యాకాశ్యవత్త్వి
గర్భిణియై సముచితసమయంబునఁ బ్రసవింపక పండ్రెండేండ్లు చూలు మోచిన
నచ్చెరువు నొంది యవ్వీధండు నిజప్రభావంబునఁ దదర్శంబు గూతురుగా
నెఱింగి తల్లి మీతల్లికిం గ్లేశంబు నేయక వెడలుము భవదీయవదనానలోకనంబున
నన్నుఁ గృతార్థుం జేయవలదే యనినం గడంపులో నున్న కన్య తండ్రిం బెర్కొని.
క. అనుదినమును నేఁడాదిగ, ననఘ యొక్కొక్క మొదపు నవనిసురున కి
చ్చిన నింక వత్సరత్రయ, మున కేను జనింతుఁ జేయుము మదిప్పితమున్. 228
- వ. అనిన నట్లకాక యని యయ్యనుష్ఠానంబు విధంబునడప ను క్తకాలంబునం గన్నియ
పుట్టిగోప్రదానప్రసూత యగుటంజేసి గాందిని యనుపేరు గాంచి క్రమంబునం
బెరిగి పెండ్లిప్రాయంబున నున్నదిగావున నన్నాతి నశ్వఫల్గుండు దనకుం
బరమోపకారిఁ గాన నాతం డొసంగె నట్టిశ్వఫల్గునకుం బుట్టిన నన్నర
నాథుండు పరమోపకారి యైనయాశ్వఫల్గునకు నొసంగె నట్టితండ్రికిం బుట్టిన
కొడుకునకుఁ బితృప్రభావం బెట్లును లేకుండునే యక్తూరుం డసాధారణగౌర
వోదారం డట్లు గావున. 229
- క. ఆతఁడు దొలగిన నెంతయు శీతికిఁ బట్టయ్యె నియ్యె నిట్లు పృథివి దగదు ని
త్యాతిశయగుణునిదెస నొక, శ్రుతావన్తాత్రమునకు నెగ్గు గణింపన్. 230
- వ. అనినం దద్వచనం బంగీకరించి రథాంగధరుండు తదవరాధంబు సైరించినవాఁ
డయి యుగ్ర సేనానుమతంబున నక్తూరు రావించిన నుపప్లవం బంతయుం బ్ర
శాంతం బయ్యె నంతం గృష్ణం డొక్కనాఁ డంతర్గతంబున. 231
- శ్రీకృష్ణఁ డక్తూరునిచేత నున్న శృమంతకరత్నంబుబయలుపలుచుట. —
- సీ. ఘనుండు శ్వఫల్గునితనయుఁ డక్తూరుండు తండ్రిప్రభావంబు తాను జూపె
నను డల్పపు హేతువు నరయ ననల్పంబు గలదు దుర్భితౌషికలపహశాంతి
యందుఁ గారణ మొక్కఁ డాస్యమంతకరత్న మున్నది యాతనియొద్దఁ దప్ప
చిది యవ్యహామణి కీదృశాద్భుతభూతి గలుగుట విందు మీయలఘుశీలుఁ

- తే. దోలీ నొకజన్మ మొనరించియొండు క్రతువు, దోనతోడఁగెడునసదృశదానగరిమ
1యెడవడకయుండు సలీపెడు నితవ్యయము, నేయనేమెటుంగనిసిరి² చెందెనెందు
వ. అని యూహించి సమస్తయదువృత్తిసహజంబున నొండుకార్యంబుపేర నతనిం
బలిపించి. 233
- క. అవనికి దగినసరసా, లాంబులఁ గొంతనేంపు లాలితమ్మదగో
ప్తీపరిణతుండై పవనడి, యాపురుషోత్తముండు నగుచు నబ్ధిజవిభున్. 234
- వ. దానవతీ యని సంబోధించి యల్లన యిట్లనియె. 235
- చ. సకలజగంబులందుఁ గడుసారము నాచగునుజ్జ్వలవృత్తముం
తకమణి నీకు నిచ్చె శతధన్యుడు సీవును డాచినాడి వి
య్యకుటలకర్త ముర్విగలయంతటికొ హిత మేను నాత్మ దీ
నికె గడు సంతసిల్లితిమి నిక్క మెటుంగుదు మంత యెప్పుడున్. 236
- క. నీయొద్దనుండుటయు విను, మాయర్థం బగుటఁజేసి వడి నెఱిగెయు నుం
డేయనియును బలుకము భవ, నీయమహత్త్వంబు బహుమతిత్వ మగుటన్. 237
- వ. ఈరాహిణియుండు రత్న విషయం బైనయవిశ్వాసంబువలన మాదెసం బ్రస
న్నుండు గాకుండు నట్టిదుష్కంక నంగీకరింపం జేయం జిత్తంబునకు సమాధానం
బెప్పుడు లేక యున్నారము పూకుం ద్రియంబుగా నమ్మని శ్రేష్ఠం దివ్యరిప్తవిచా
రుండు శూన్యం జూపవలయు ననుటయు నత్కూటం డానారాయణునకు సవిన
యంబుగా నిట్లనియె. 238
- క. శతధన్యుడు నాచేతికి, నతులితమణి డాచ నిచ్చి యరుగుట గల దే
నతిదుర్భర మవ్యవస్తువు, సతతక్షేమమున మోచి జరకతి దినముల్. 239
- తే. డాట కిచ్చిననేమగునొక్కొయ్యెడయుం డగుటయు ఘోరి నిచ్చెద నపుడ యేను
నే డడుగు నెట్లె యడుగు నన్నీరజాక్షుం, ననుచు గోరుదు భవదీప్తిశార్థకృతికి.
- క. ఇదె కైకొను మమ్మణి నీమది వలసినవారి కిమ్ము మమ్మధికనుఖా
స్వదహృదయులఁ జేయుము నగ, సవభిమతచరిత్ర యనుచు సంప్రీతిమొయిన్. 240
- వ. తనకట్టినచీరకొంగున నున్న ముడీయూడ్చి కాంచనసంపుటంబు దెలిచి సఖామ
ధ్యంబు మధ్యందినార్క-తేజవిరాజితం బగునట్లు గావించువిరాజితప్రభావినరం
బున నసమానం బగునమ్మాననీయరత్నంబు నయ్యదురత్నంబుముండట నివేదిం
చిన నత్యంతలోచనీయం బగుణదీయవైభవంబున. 242
- సీ. బలదేవుఁ డిది నాకుఁ బన్న నాభినకునుఁ బొత్తుల సొమ్మని బుద్ధి నేనె
సత్యభావ మదీయజనకునినడసినయర్థంబు తనుఁజేరు నని తలంచె
నగ్రజుఁ ద్రియురాలి నాత్మలోజూడకకృష్ణుండొక్కింతవడిగోర్చినుదిలొనియె
సకలయాదవులును సంస్పృహలోకనస్తేర¹విస్మిత రసస్తిమితు లైరి

1 యదవపంజరం. 2 యే యతిరి. 3 నందు. 4 గంగిరి. 5 మానుహం. 6 భూ. 7 కేయంబు.

- తే. వృష్టివరుఁ డంత నాభోజ¹వీరవరున, కనియె ననఘ యారత్నంబు నాత్మ శుద్ధి
కల్ల చుట్టాలకును నిది యింత సూప, వలసె నింతియ నాదై నవాంఛితంబు.
- వ. దీనికిం దాలభ్యజుండును నేనును సత్యభామయు నర్హుల మన్యులకుం బనిగాదు
సకలకాలశుచులును సంభృత బ్రహ్మచర్యులును నగునుజనులచేత భార్యమా
ణందై యిష్టానికంబు నిజంబు నిజప్రభావంబుఁ జూపుం గావున నే మెవ్వరము
నింత శినియనంబున కోర్వము సర్వగుణసంశుద్ధభావుండవు నీవ తదీయభారణ
యోగ్యుండవు నీక యిచ్చితి ననిన నట్లకాక యని సంతసిల్లి. 244
- క. ఆరత్నము గైకొని య, క్రూరుం డదిమొదలుగాఁగఁ గొంకక సాలం
కారముగ బయలుమెఱసి యు, దారతఁ దేజంబు మిగిలెఁ దపమండ పోలెన్.
- తే. జలజనాభిమిథ్యాశృంసనవిముక్తి
యైనయిక్కఁగ చదివిన ననుదినంబు
వినినఁ జదివిన సడిలేక జనులు సర్వ
దోషరహితులై యెందు నొందుదురు శుభంబు. 246
- క. అని వై శంపాయనుఁ డి, త్వనువసుయశుం డగుఁరితీదాత్మజునకుం జె
ప్పినపుణ్యకథన మఖలము, శివతారివిదారి దారుణాసివిభాస్. 247
- శా. కాంతాభేలనపుష్పబాణ కరుణాకల్యాణ విజ్ఞానవ
చ్చింతాస్వీకృతశౌరి ⁴సత్కృపమఖశ్రీప్రీతగీర్వాణ దు
ర్గాంతోదగ్ర శరాసనప్రథితవిద్యాద్రోహ వాణిధురీ
ణాంతర్వాణిజనార్పితోజ్జ్వలగుణా యానమవిద్యదగణా. 248
- క. రామాయణహరివంశ, శ్రీమన్నధుర ⁵ప్రసంగ సిద్ధ చిరయశ
స్సామర్థ్యకరణోనిపుణా శ్రీమల్లచమూపరేణ్య సేవితహృదయా. 249
- మాలిని. సుజనభజనదుష్టస్తోమనిర్మరకామా
త్యజనచతురవృత్తిస్థావనోద్దీపితార్థా
యజనముఖసుకర్మప్రాభవాభంగకీర్తి
ధ్వజ కలియుగకృష్ణా దానకేలీ సత్ప్రజ్ఞా. 250
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరాస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహాధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవినంధవ శంభుదాసలక్ష్మణాభిధేయయెట్లయనామధేయ
ప్రణీతంబైన శ్రీహరివంశంబునంబూర్వభాగంబునందుంబృతీయాశ్వాసము.

1 విభవ తీర్థ లలియి. 2 నియతి. 3 జనయతు నానందరితామ్యం జగుచు. 4 నవనాద్వి. 5 ప్రబంధగీత.
6 విద్య 7. శ్రీప్రజనముఖకర్మ.

పూర్వభాగము-చతుర్థాశ్వాసము.

—o(*)o—

శ్రీసంభావితవహ్

భాసురమణిహారకిరణపరిచయచతురో

ల్లాసవృద్ధహాసయవిరత

భాసురగృహరచితహేమప్రాయవేచూ.

1

ప. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు విచిత్రోపన్యాసవిశారదుం
డైనవైశంపాయనువాక్యయం బభినందించి జనమేజయుం డతని కీట్లనియె. 2

సీ. యదువంశసంజాతు లగుధూతుల నెల్లఁ బరిపాటితో వింటిఁ బరమపురుషుఁ
డగుశౌరి నేసినయట్టియాశ్చర్యంపుఁబనులు సవిస్తరఫణితి జెప్ప
నన్నియు విన వేడ్క యయ్యెడు నద్దేవుప్రకృతి యెయ్యది యేమిభంగి వచ్చి
నుర్వృంఁడై పుట్టె ననుర్వలు గొలువంగ సురలోక మేలుచు సురవిరోధు

తే. లాత్తశౌర్యనిరాకృతులై యొదుంగఁ
బరంగు వరమేశ్వరుండు విశ్వభర్త యకట

కప్తతర మైననుజసర్గంబుఁ జొరంగ

నెవ్విధంబునఁ దనమది నిచ్చుగించె.

3

క. దేవత లాదిగఁ గలభవ, నావాసుల నెల్లఁ గాచునధికుండు ధరణి

గోవులఁ గాచె నితం నను, సీవెడమాయపుఁ బ్రసక్తి యేల భజించెన్. 4

క. పదునాలుగుజగములు దన, యుదరంబున బిత్తనుపడంగ నునుచుమహాశో

విదుఁ డొకమానవభావని, యుదరంబున నెట్లదంగి యుండె 4మహాత్మా. 5

శా.లోకం బంబుధి మంచి యెంతయు నిరాలోకంబుగాఁ జేసి ని

శ్శీకుండై చతురాస్యజన్మగృహమై శోభిల్లుపద్మంబు నా

భీకాసారమునం దలర్పంగఁ గడుం బెంపారుస గావ్విత్తుఁ డే

యాకాంక్ష న్వసుదేవసూనుఁ డనుజేరానించె ధీసంగతిన్. 6

6

ప. మఱియు నప్రమేయప్రభావుండై యాకాశంబు మొదలయినభూతంబులం గలి
గించి భూతతన్మాత్రలుపాదానంబుగా సోమాగ్నిమయంబు లగుశుక్రశోణిత
పిహితంబులై పాణముశరీరంబులు ప్రాణముఖసమీరణంబులఁ జేష్టించువెరవు

- సూత్రించి కళాకాష్ఠాదులచేతం బరిగణితం బైనకాలచక్రంబు యుగమన్వంత
రపరార్థరూపంబునం ¹బరివర్తించుచు నుత్పత్తిస్థితిసంహారంబులకుఁ డా నొక్క
రుండ హేతువై పవిత్రంబులకు నుత్తమపవిత్రంబును దపంబులకుఁ బరమతపం
బును వినయంబులకుఁ బ్రకృష్టవినయంబునుఁ దేజస్సులకు నత్యంతతేజస్సును
గతులకు నుదాత్తగతియును ధర్మంబులకు నేతువు నధర్మంబులకు నఘాతంబును
వేదంబులకు వేద్యంబును బోధంబులకు బోధ్యంబునుఁ బ్రాప్తులకుఁ బ్రాప్యంబు
నగునవస్తు వతండ యన వెలుంగుసర్వజ్ఞుండు నిసర్గజరామరణవిహ్వలం బగుదే
హంబు నుద్వహించుడ యత్యద్భుతం బన్విధంబు నాకుఁ చెలియ నుపదేశింపు
మనినఁ బరిక్షిత్తనయునకుఁ బాశశరశృశిష్యుం డిట్లనియె. 7
- క. నీ వడిగినయీయర్థము, భూవర కడుంగడిది దురవబోధం బైన
న్నావిన్న తెఱంగున నీ, భావ మలర విస్తరింతుఁ బరిపాటిఁ దగన్. 8
- తే. విష్ణుమాహాత్మ్యకథనంబు వినుట కిట్లు
బుద్ధి జనియించె ²నెంతయుఁ బుణ్యతముండ
వీవు హరిలీలఁ గీర్తింప నిష్క డొడవె
గాన నేను గృతార్థుండఁ గౌరవేంద్ర. 9
- మ. విను సర్వంబును దానయై జగము లావిర్భావదుర్భావముల్
తనయం ³దొండంగ నొండుఁ బొందక యచింత్యం బృథమేయంబు నాఁ
జనురూపం బనిరూపణీయవిశదేచ్ఛం గ్రాల వెల్లొందు ని
త్యనిరాలంబుఁ డనాద్యుం డచ్యుతుండు చిత్తత్యాత్మఁ డత్యున్న తిన్. 10
- క. యజ్ఞాకారుండు విష్ణుండు, యజ్ఞేశుండు యజ్ఞ సత్త్వి ⁴యాత్మితుండును స
ర్వజ్ఞుండు యజ్ఞఫలప్రదుఁ, డాజ్ఞాప్రభుఁ డఖిలమునకు నను నాగమముల్. 11
- చ. అనఘ సహస్రపాదుండు సహస్రభుజుండు సహస్రవక్త్రులో
చనుండు సహస్రమస్తకుండు సర్వమహీవియదంతరాత్మభా
సనదురపేక్షతేజుఁ డజశంకరశక్త సమస్తదేవతా
మునిమనుభాతృముఖ్యవిహుమూర్తిమయండు ముకుందు డొక్కఁడున్. 12
- వ. అట్టిమహామహిమ గలదేవుం డొక్కొక్కకాలంబున ⁵జగంబుల నుపద్ర
వంబు పుట్టినచోట్లను బృథివికి భరం బైనపట్లను సాధులకు పాదలు గదిరిన
యెడలను ధర్మంబులకుఁ జలనం బెలసినెలవులను విచిత్రంబు లగుజన్మంబు
లం బచరించి లోకస్థితి నిర్వహించు నతనియవతారంబులు మున్నెనయనియు
నిక నయ్యెడునట్టివియును సహస్రసౌఖ్యంబులు వానిం బునాణవిదు లెఱుం
గుదు రేనునుం గొన్ని కీర్తించెద. 13
- ఉ. లోకము సర్వముకా జలములోన మునింగి హతప్రకాశమై
యాకుల మైనచో యుగసహస్రసమం బగుకాల మాత్మవీ

ర్యాకమనీయసుష్టి నలరారి ప్రబుద్ధత నొంది పుల్లనా
భీకమలంబునం గనియెఁ బెంపుగ నచ్యుతం దాచతుర్ముఖన్.

14

— వరాహవతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట. —

వ. ఇది పామరం బనునవతారం బాసమయంబున మధుకైటభు లనుదానవులు
సమరోన్ముఖులై తొడరిన సమయించి యద్దేవుండు దీప్తం బగుతేజంబున వెలింగె
వఱియుం గల్పాదియం దమహాప్రభావుండు భవ్యశ్రుతివరణంబును యూప
దంష్ట్రంబును బ్రాయశ్చిత్తనఖంబును జిత్యాముఖంబును వహ్నిజహ్వంబును గ్ర
తుజానుకంబును నక్షితాహృదయంబును నాజ్యనాసికంబు నుపాకర్షోష్ఠంబును న
హారాత్రలోచనంబును వేదాంగశ్రవణంబును సామస్పర్శంబునుం చర్యరొం
బును బ్రవర్త్యావర్తభద్రాపణంబును బ్రహ్మకీర్తనంబును హవ్యకవ్యవేగంబును వివి
ధచ్చందోమార్గంబును బ్రాగ్వింశకాయంబు నగుయజ్ఞవరాహరూపంబు ధరి
యించి.

15

సీ. క్రొవ్వొడిగోటలనువ్వంపు మెఱుంగుల విలయాంధకారంబు వెలరువాట
ఘురఘురధ్వనులు నిర్భరముగఁ బరివసె నెలసి బ్రహ్మాంశంబు లెదురు మ్రోయ
మునునించి నిడుమోర ముంచి దూఱిన మహాజడధిపూరము తల కెడవుగాఁగఁ
దోరంపుగొరిజలత్రిక్కున నొకలెల్ల నలిగులియై సర్వనాథుఁ డొందుగ
తే. నేపాపాతారములక్రిందియిటుకుగొంది, కరిగితోయా త్తయైయున్న ధరణిఁ జూచి
మొగముఁ దాచుగ నిచ్చినిర్దుద్రశక్తి, గరిమగడలా త్తొగనె త్రొఁగిరివిభండు.

16

వ. ఇల్లెత్తి సప్తసాగరసప్తదీప్తసప్తమహీధరవిభాగవిభాసిత యైనయమృషీదేవి మర
ల నమృహతోయమధ్యంబునఁ బదిలంబుగా నునిచె నిది వరాహవతారంబు నార
సింహం బగునవతారంబు వినుము.

17

చ. దితితలుపట్టి దైత్యులదేవత దైవతలోకదుస్పహా
ద్భుతభిజాఁ దాహిరణ్యకశిపున్నటనాముఁ డనామయాకృతిం
గృతయుగవేళ జేసె గతకీర్తిమండై తప మూర్జితతమా
స్త్రుతిధృతిశాంతిదాంతిముఖసిద్ధగుణంబుల మేటి వీఁ డనన్.

18

తే. పదునొకండువేలేడులు బ్రహ్మచర్య, నియతి దమ్య కమ్రైయి ఘోరనిష్ఠ సేడప
నబ్జధవుఁ డాతనికీమెచ్చిహంసయుక్త, వరవిమానంబుతోసురోత్కరముగొలువ.

క. చనుడెంచి వేడుము వరం, బని పలికిన మిన్న దాకి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యంజలి, జనితోత్తంసచుగుళిరము సమరై యొప్పన్.

20

వ. అనురేశ్వరం డఖిలను నానురయక్షరతోగంధర్వభూతవిశాచోరగమనుష్యతిర్య
క్కులనలనను శైలపాదపశస్త్రంబులచేతను నార్చిశుష్కదులచేతను దనకుం
జాన్గ లేకుండును ఋషిశాపంబులు దన్నుం బొరయకయుండను సూర్యసుధాకర

దహనసలీలగ్రహనక్షత్ర¹దిగ్భ్యామ్యధికారంబులు దానకైకొని నడవను శక్త
వైవస్వతవరుణాభనాధ్యక్షపదంబులు దనసోమ్ములై²యుండను గామక్రోధమద
ప్రముఖంబులు తనవంపు³నేసి వర్తింపను నభ్యర్థించిన నట్ల యొసంగి బిసగుహాస
నుండు నిజలోకంబున కరిగిన.

21

చ. తలఁకి నీలింపు లందఱు పితామహుఁ గానఁగఁ బోయి దేవ సీ
వలన వరంబు లిట్లు గని వాలినదై త్కుండు మమ్ము నింక నే
కొలఁదల సైఁచునే కరము గొందలపెట్టక యెట్లు గావునం
దలఁపు మొకింత శాస్త్రవధంబువిధంబును లోకనాయకా.

22

వ. అనినం బరమేష్ఠి వారి నుపలక్షించి.

23

చ. అసుర తనంబుపేర్చియిటు లారయ వచ్చిన నెమ్మెయి న్వరం
బోసఁగక పోవరాదు వినుఁ డున్నతిమై నిటమీఁద వాడు న
సయ్యసదృశనిష్ఠకుఁ ఁ ఘల మనార్యముగా భజియించుఁ బుణ్య పౌ
ల్ల సమసిపోవఁగాఁ జెడు బలం బటి విఘ్నపరాక్రమంబునన్.

24

క. అందాఁక నోపుఁ డెట్లయినం⁴దత్కూర్తప్రప్తతి నావుడుఁ జని రా
బృందారకు లనురయుఁ బెం, పొందినవర మట్లు వడసి యుప్పొంగుమదిన్.

25

సీ. అమరేంద్రు ఁగించి హవ్యవాహను గాసిచేసి యంతకుని నిర్మించి నిర్మతి
దండించి వరుణుని గం డడఁగించి సమీరు మర్దించి కుజేరుఁ జెఱచి
యీశాను నొత్తి ఘోషీతులఁ ద్రోక్కి సాధ్యుల నొంచి సిద్ధుల నున్నవఱచి
వసువుల స్రుక్కించి వారిజాస్తునియేపు మాపి యశ్వినులయాటోప ముడిపి
తే. గరుడగంధర్వభేదరవరులఁ బెక్కు, గతులఁ గారించి యప్పరోగణము నేలి
యధికు లగుతాపనుల నెల్ల సతకరించి, యఖిలలోకాధిపత్యంబు నందె నంత.

ఉ. శ్రష్టత నొంది దేవతలు బామరి దుగ్ధయోధిమధ్యవి
స్పృష్టభంజంగశయ్యను సుభావ⁵సమీహితను ప్తి నొప్పు శి
ష్టేషువిధాయి విఘ్న జగదీశ్వరు నార్తశరణ్య సత్కృపా
దృష్టిసమగ్రుఁ జేరిరి ప్రదీప్తపరాక్రమచక్రశోభితున్.

27

తే. చేరి దైన్యంబుతో దమచెడ్డచేటు, లన్నియును విన్నవించి లోకాధినాథ
యజుఁడు మొదలగుసర్వభూతావళికిని, నిక్క మెవ్వరు శరణంబు నీవు దక్క.

క. దైతేయుపలచుబాముల, కేతెఱఁగున నోర్వఁ జాల మీఁక సీయడుగుల్
ప్రీతిం గొలుచుచు నుండెద, మాతల సీవెట్టు లుంచె డటుసూడు దయన్.

29

క. దితిసూనుఁ దునిమి మఱియును, దితిజకులము పీఠచమడఁచు 7తేకువమది బూ
నిత యేని మమ్ము నేటుట, సత మగు నమ్మెయికిఁ గరుణ సమకొలుపఁ గడే.

30

1 దిగ్భ్యామ్యధి. 2 సదనకు. 3 నేమకు. 4 దగఁ దత్కూర్తప్రప్తతి. 5 కుమహిత. 6 నెట్లయి హామ హంబు
శోచక. 7 శేనుకకు.

- వ. అని యభ్యర్థించిన బాంఛజన్యధరుండు సురవరులదెసం ¹బ్రసాద సుముఖుండై
శా. మీమీసంపదలుం బదంబులును నెమ్మిక్ గ్రమ్మనం గ్రమ్మటం
గా మీసా మ్మగు నెమ్మసమున గలంకల్ మానుం డింకన్ సమ
స్తామర్తో స్త్రీత్తములున్ భవద్విపుడు నే డసద్బుజాభోగిపీ
తామూలానుసమీరుండై పడంగ బూర్ణానందతం జూడుండా. 32
- క. ఇదె పోయెదఁ జిత్రజయాభ్యుదయము నొందెదఁ ద్రిలోకములకు ²సుభద్రం
బొదవించెద నని యప్పుడ, కదలి కరకుహరణాదికాకర్తృతుండై. 33

— విష్ణుదేవుడు నృసింహవతారంబున హిరణ్యకశిపుం జంపుట. —

- సీ. స్కంధవిహూననస్థితసతూసమీరమున ఘోచరవిమానములు దూల
దంష్ట్రాసముద్భూతదహాచచ్చటానిహతంబున కిదిగ్వివరంబు తెరియఁ
గ్రోధతరంగితేఘారనిశ్వాసవేగమున బాఘోధ పూరములు గలంగ
దర్పసంభృతమహోదగ్రహుంకార ఘోషమున బ్రహ్మాండోదరములు వగులఁ
తే. గలుషనేత్రకసీనికా ⁴కపిలరోచు
లరుణ శిశుభృన్తరీచుల నాక్రమింప
నమరు సరసింహమూర్తి యొప్పారం దాల్చి
విభుండు వై తేయునెదుర నావిర్భవించె. 34
- వ. అట్టిదారుణరూపంబు నాలోకించి యాలోకకంటకుండు కంటకితాంగుం డగుచు
భయవిష్టయరసంబుల మునింగియుం గలంగక ⁶యనేకదనుజభటసహాయుండై
యెదిర్చినం గార్చిచ్చు పృగంబులం బొదువుభంగి ⁷ప్రదిలిపోసీక పట్టి యిట్లు
లంబగుబలంబున. 35
- మ. గరుడత్రోటికణోరఘోరనఖనిర్ఘాతంబులు వైరివే
రుర ముగ్రోధతిఁ జీరి నెత్తురులు కిసరోర్వీనభోది క్తటీ
పరిణాహంబుల నెల్ల వెల్లిగొనఁ బైవై జల్లి శ్రేపుంబొదుల్
గర మాటోపముమై నతండు పారి నాకర్షించె హర్షించుచున్. 36
- వ. ఇట్లు శత్రువధం బాపించిన. 37
- క. శితనారసింహనఖరా, హతవైత్రమహాప¹⁰హారంబున ద
ర్పితయయ్యె ననంగ బరిశాం,తత ¹¹బొందె ద్రిలోక¹²పీడ తత్తణమాత్రక్.
- క. సురలును మునులును ముదమున సరసింహు వసహ్య¹³రంహు నానావిధవా
క్పరిణతిఁ బ్రణుతించుచు ని, ర్భరభక్తిప్రణతికరణపరులై రథిన్. 39
- వ. అయ్యాదిదేవుం డట్లు దేవపదంబులు ప్రతిష్ఠించి యుంచెం గాలాంతరంబున

1 ప్రకాశ. 2 సుభద్ర. 3 దిగ్వివరంబు 4 కపి. 5 రోదమరీచుల; శత్రువరీచుల. 6 యమర
7 పరిడి. 8 పరోర్వీనంబులు. 9 శ్రుతరీకదహ. 10 సహ. 11 బొంగ. 12 ప్రి. 13 కరుణ.

హిరణ్యకశిపు 1నుతుమునుముం డగువిరోచనతనయుండు బలి యనువాడు బలి యుండై బలసూదనసంపద యాశ్రమించిన. 40

— ౧ వామనావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట. —

తే. అదితి నిజపుత్రహితముగా నాదిదేవు, 2వరదు విష్ణువుగుఱిచి దుష్కరతపంబు
సేయుటయుమెచ్చియాపుణ్యశీలకుడయ్యమయ్యెవామనాకారుడై యవ్వీధుండు.
వ. ఇట్లునయించి యింద్రానుజం డితం డుపేంద్రుం డనఁ బరగి బ్రహ్మచారివేషం
బున నధ్యయనంబు సేయుచుండ నక్కాలంబున బలిదైత్యుండు నిత్యం బగు
విష్ణుభజనతాత్పర్యంబును 3నార్య స్తవనీయం బగుదానశీలత్వంబును ననాకులం
బగుధర్మాచరణంబునుం దనకు నైజంబులై వెలయ నశ్వమేధం బొనరింప నుపక్ర
మించిన. 42

క. ఆతనిసాలికి నర్థి, తావ్విశేయము దోచ నంబుజాతుండు దైత్య
వ్రాతభయదవిక్రముండు స, నాతనవైభవుండు వంచనం జనుడంచెన్. 43

వ. అవ్వీధంబు ప్రాజ్ఞులు 4నూచింపక మున్న యెఱింగియు. 44

చ. హరి యఖిలైకదాతఁడరమాద్భుతలక్ష్మికి ధామ మున్నద
ధ్వరమున నర్థియై 5యడుగ ధన్యుడఁ బుణ్యుడఁ డగణ్యవస్తునం
భరణుడఁ నేన యంచు దనభావమునం ప్రియమందె దానవే
శ్వరు నడిగెం బదత్రితయస్మితథాత్రి యతండు వేడుకన్. 45

వ. విరోచనతనయుండును బహుమానప్రదావకలనంబునం దనమనోరథపూరణం
బాచరించిన నవటుకుమారుండు. 46

తే. ఇనునిఁ దనమాళిరత్నంబు నిడ్డహార, తరళిరత్నంబు గట్టసూత్రపరిధిమధ్య
రత్నమును నూపురాగ్రవిరాజమాన, రత్నమును జేయుచును బ్రవర్తనముబొందె.

వ. ఇట్లు విక్రమమాణుం డైనయాత్రివిక్రమువిక్రమంబునై రంపక 6విప్రజిత్తి యశ్వ
శిరుండు శ్వపతియు, శంకుండు శంకుకర్షుండు పుష్కరుండు నికుంఠుండు బాష్క
లుండు గగనప్రియుండు 7సమృతుండు శరభుండు బృహత్కీర్తి మహాజహ్నుండు
శంబరుండు విక్టరుండు 8వేత్రుండు నింద్రతాపనుండు వాతాపి యసిరోముండు
పులోముండు వైశికుండు కాలదమనుండు కరాళిండు రాహువు మొదలుగాఁ
గలయసురముఖ్యులు కూర్మకుక్కుట బకమకరస్యగాలబిడాలాద్య నేకవికృతవ
క్రంబులు బహుబాహుచరణమస్తకంబులుం గలవికటకాయులునగు రాక్షసు
లతోడంగూడఁ బరిఘపట్టినప్రాసక్యపాణ ప్రముఖప్రవారణంబులు దాల్చి యత
నిఁజిక్కువలచుటకై యొక్కట కడంగి పొడిచినఁ బదజానుకూర్పరకరతలాహ
తుల నందఱం దూలించి యవ్వీశ్వరూపధరుండు విశ్వీంబు నాశ్రమించి. 48

1 కాశ్యం. 2 వరదు విష్ణువీరి. 3 భగవ. 4 హరివిష్ణుల విష్ణుల ముక్కుల. 5 అయ్యిండు.

6 విప్రజిత్తి. 7 శంకుండు. 8 శంకుండు. 9 కృత్రుండు.

- క. అవలీల నసురనాయకు, నవహానితుఁ జేసి త్రిపువనాథశివరై
భవ మొసఁగె నింద్రునకు ముని, నివహంబులు ప్రస్తుతింప నిఖిలము నలరన్.
వ. వామనావతారం బాకర్ణించి తింక జామదగ్ను నవతారంబుఁ జెప్పెద వినుము.

— శ్రీరామావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట. —

కా. అత్రిప్రదీప్తపుఁ డెద్దుతాత్తుఁడు త్రిలోకారాధనీయుండు ద
త్తాత్రేయుం డనుసంయమింద్రుఁడు సరోజాతావతారంబు యి
ద్ధాత్రిం దొల్లి నను న్నధర్మములు విధ్వస్తంబులై పోయినం
జిత్రేశ్వర్యముపేర్చి గ్రహ్మఱు బ్రతిష్ఠించెన్ మునిశ్లాఘ్యుడై . 51

మ. అతనిం బుణ్యయశోవిజృంభితుఁడగుపై కాయ స్తచిత్తాన్యుజాం
గుతవీర్యాత్మజుఁడై నయర్దునుఁడు భక్తిం గొల్పి తేజస్వము
న్నతదోస్తంభసహస్రమున్ పకలగోత్రానుండులై కాధక
4 ర్పుతయున్ యోగ్యవిభూతియున్ బహు యుద్ధిపించెదీప్రస్థితన్ . 52

సీ. జమదగ్నినుతుఁ డగ్ని సవ్యశతేజుఁడు రాముఁడై జనియించి విశ్వాత్ముఁ డాద్యుఁ
డాకా రవీర్యోనహార్యచైత్యుని ననేకాత్మ జబంధుసహాయు ఘనుని
నాజిలోఁ దొడరి యు తేజితవరహఠారాముఖంబు నతిరా ద్రభంగిఁ
దునుమాడి యాతనిఁ దొడరి పారావారహరివేష్టితాఖిలధరణిఁ గలుగు
తే. నరపతుల నెల్ల వహసో నిరవదోక్త, మాటు ద్రుంగించి నెత్తురుమడుపులయందు
నిలిపి కోపంబు మాని యుష్ఫలితరనియతి, నశ్వమేధయాగంబు రమ్యముగఁ జేసె.

వ. అష్టహాధ్వరంబునందు. 54

మ. అమితస్వర్ణ మణిప్ర తానము లబంఖ్యస్యందనాశ్వేభగో
సముదాయంబు లగణ్యధాన్యగృహహాస న్నల్పదాహిసమా
హము7లత్పుత్తవ. యోగ్యభూసురుల కుద్యచ్ఛక్తితో నిచ్చె దా
నముగా నాదివదాన్యుఁ టీతుఁ డని తక్ వర్ణింపఁ ద్రైలోక్యమున్ . 55

వ. మఱియుఁ గశ్యపమునీంద్రునకు నఖిలఁడోణియు కిషుభదక్షిణగా నొసంగి కృష్ణా
జినోత్తరీయుండు జటాముకుటపండులియు నై మహేంద్రవర్యతంబునందు సర్వ
లోకహితార్థంబు నేడును వపంబు నేయుచున్న వాఁ డట్టిజామదగ్ను నవతార
9 వ్యాపారంబులు నివృత్తంబై నయనంతరంబ.

56

— శ్రీరామావతారక్రమంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట. —

క. ఇరువదినాలవ త్రేతను, హరి దశరథభూమివతికి నాత్మవిభూతి
స్మరణము చేతురంశములగు, 10 విరచించి జనించె భువనవిప్లవవృత్తికిన్ 57

1 బక్తిరాజు; 2 క్షుణ్ణ. 3 కృపాపై. 4 పాశురము. 5 శీత్రపురి. 6 నవాక్రూపంబు.
7 లక్ష్మణము. 8 మఖ. 9 వ్యాసంబులు. 10 విరచించు భువనరక్ష విభవశ్రీశిఖా.

- వ. అన్నాలుగుమూర్తులయందు నగ్రజుండు. 58
- మ. అమలాంభోజదళాతుఁ డక్షయఘనశ్యామాంగుఁ డాజానుదీ
ర్మమహాబాహుఁడు సంహతోరుకఠినోరస్కుండు సింహాశీరువి
క్రమణం డద్భుతశౌర్యధైర్యకలనాకల్యండు కళ్యాణాధీ
రమణీయుండు వెలింగె గాముండు గుణారాముండు ధూపండులిన్. 59
- ఉ. శైవకేళియంద తనస త్వము లోకము ప్రస్తుతింపఁగాఁ
కాశికుఁ డస్త్రకోటి యొసంగంగఁ బ్రదీప్తనొంది తన్వనః
క్లేశకర్కు సుఖహుఁ డనుకిట్టిపరాత్రిచరణ సైన్యఁ గీ
నాశునిఁ జేర్చి పేర్చు బననాశతనూజుఁ డజేయుండై యనిన్. 60
- క. వైదేహకన్య పురరిపుఁగోదండ్లధ్వంసశుల్క గోరి యతనిచే
త్రోదయిత యయ్యె సాక్షా, స్ఫూర్తిదేవి యయోనిజాత సీత యనంగాన్. 61
- చ. అనుపమానూత్మయావనమునంద పితృప్రయ కారియై విభం
డనుజుండు ధర్మపత్నియు నిజానుగమం బొనరింపఁ గాననం
బునఁ బదునాలుగేడులు తపోనియతిఁ వనియించి దేవతా
మునిజనరక్షణక్రియ లమోఘముగా నొనరించె నన్నియున్. 62
- క. ఖరు మారీచునిఁ గొల్చుట, విరాధునిఁ గబంధశాపవిచ్యుతిలాభ
స్ఫురితులఁ జేయుట యాదిగఁ, బరగినయవి తద్వినాంతపర్యటనవిధుల్. 63
- తే భూరిబలసత్త్వముననెందుఁ బొగడుగనిన, వాలివధియించిసుగ్రీవువానరేంద్ర
వదనియం దుంచె నద్దేవుఁ డుదధిలోన, నిలిపెనేతువు నాశ్చర్యమొలయఁజేర్చి.
- ప. మఱియు నాత్మదారహరణదురితాపరాధి యైనవాని నహీనతపోవిభవలబ్ధ
ప్రభావుదేవాసురయతురతో భజగగంధర్వరాది సకలభూతదుర్జయనవరిమితదను
జకోటిసహస్రపరివారు దారుణబాహువీర్యసమగ్రు దశగ్రీవు మగ్రసమరంబున
సమయించె నివి యష్టహాత్తునివిక్రమంబులు తదీయానుజు లగులక్ష్మణాదు లిం
ద్రజిల్లవణాదిసురవిరోధుల వధియించి రిట్టిమహిమచేత నత్యంతమహితుండై
యతం డయోధ్యాపురంబున నభిషేకంబు నొంది దశాశ్వమేధావబృథన్నసశిర
స్కుండై మహాతపస్వు లగుభూసురులకు గోసువర్ణగజరథతురగ గ్రామకన్యా
దాసదాసీగృహాదిదానంబులవలన నతిసమృద్ధిగాపించి సమృద్ధిక్వజాకల్పనంబున
బరమధర్మంబు వడసె నాతనిరాజ్యంబునందు. 65
- సీ. విషశస్త్రజలపహ్నివిమతతస్కరబాధ లొంద వెన్నుండు భర్త లువిదలందు
నతివలు పతులందు నవిలంఘితాఛారు లమరువర్ణంబులు నాశ్రమములు
నాత్మీయధర్మమునం దనాలస్యతఁ దనరారుఁ బ్రాణిజాతముల కెల్ల

తే. నొలయ దకాలమృత్యుభయంబు దెవులు కలకలు ¹కటవులు గలుగ వెపుడు
తే. నఖిలజనులు ²ననేకవర్షాయుషులు స, హస్త³సంతానయుతులు సహస్రవిధులు
నగుచు ⁴మోదింతు రచట లే వకృతదంభ, దర్పకార్యలోభాద్యధర్మగతులు.

క. మునులును సురులును వేడుక, మనుజులలోఁ గలసి మెలసి మనుచుండుదు రెం
దును గుడుపుఁడు గట్టుఁడు గొనుఁ, డనుకూటులు వినఁగవచ్చు నఖిలక్షోణి.

క. పదివేలును బదినూఱులు, నొదవినలెక్క యగునేడు లుర్విష్ణులిష్టఁ
ద్రిదశహితార్థముగ నిలిచి, పదవడి రఘువిధుఁడు నిత్యపవని బొందె. 68

వ. రామావతారానంతరం బనంతవిభవుం డగులక్ష్మీవిధుండు యాదవరామత్వం
బును గృష్ణత్వంబు నొందె నందుఁ బ్రలంబముష్టికమైనదన్నివిదవధంబును నర్విష్ట
కేశికువలయాపీడచాణూరకంసధ్వంసనంబును మురనరకశిశుపాలకాలయవనసా
ల్విపాండ్రహననంబును బాణపరాభవంబును పఱియు ననేకదుష్టపార్థివప్రహ
రణకరణోద్యమంబును మొదలయినవి యద్దేవుదివ్యకర్మంబు లింకం గలియుగాం
తంబునఁ గల్మాశ్శత్రుకుండై విష్ణుయశుం డనువేర నవతరింపంగలవాఁడు. 69

చ. హరియవతారసంకథన మాగమఃసమ్మిత మాద్యసంయమీ
శ్వరహృదయానుమోదనము సంతతిఁ బ్రాంజలియై పఠించినం
దిరముగ విన్న నాపదుదధిం దరియించి నరుండు మంగళ
స్ఫురణము తెల్లఁ గాంచి తగఁ బొందుఁ దుదిక హరిలోకహాసము. 70

వ. అని యుపన్యసించి వై శంపాయనుండు జనమేజయునితోఁ ద్రివిక్రమావతార
శోభితుం డైనవిష్ణుపరాక్రమంబు లింకనుం గీర్తించెద విను మని యిట్లనియె. 71

— దేవదానవులకుఁగిన తారకామయంబును యధృష్టకారము. —

తే. అనఘ కృతయుగంబునందు వృత్రధ్వంస, మయినవిదహ దారకామయంబు
నాఁగఁ జెల్లె నొకరణమ్ము దేవతలకు, దానవులకు నధికదారుణముగ. 72

క. అందు సురాచలచేతం, గ్రందుగ సురసిద్ధయక్షగంధర్వాదుల్
సందళితదేహులై భీతిం దూలి తలంచి గాదిదేవు ముకుందు. 73

వ. అట్లు దలంచుటయు నార్తశరణ్యుండు గావున విక్రాంతజగత్త్రయుం డగుత్రివి
క్రముండు విక్రమోత్సుకుండై సజలజలధరశ్యామం బగుదివ్యదేహంబు హే
మాంబరకౌస్తుభోహారంబుల మాణిక్యముకుటంబున దేవీవ్యమానంబై సకలభా
తునయం బగుసమున్నతాంజనశైలంబు గ్రేణిసేయఁ జక్రశార్ఙ్గదాఖడ్గశం
ఖంబులు సాకారంబులై పరివేష్టించఁ జంద్రసూర్యోచక్రంబును మందరమహీధ
రాక్షంబును మేరుగిరికూబరంబును ననంతరజ్ఞానంబంధంబును దారకాకుసుమపరి
కీర్తంబును గరుడద్వజవిభ్రాజితంబును నగు భవనరూపస్యందనంబు నధిరోపించి

యాకాశంబున నాకాకసులయాలోకనంబులకు నభిగమ్యుండైనఁ గృతాంజలులై వారు జయ జగన్నాథ జయ జనార్దన జయ హృషీకేశ జయ సర్వభూతేశ్వర యమనివి ¹యాది యగు వినిధస్తోత్రకీర్తనంబులు మున్ను గాఁ గీర్తనంబొనర్పి దివిజవరులు తమకునైనభయంబులు విన్నవించినఁ బ్రసన్నుండై మధురగంభీర భాషణంబులనవిష్టండు వారి కభయం బిచ్చి తద్విరోధుల వధియించుటకుఁ బ్రతిజ్ఞ జేసిన.

74

తే. సత్యసంధుఁ డైనపత్రాయుధునిపూన్చి యమృత మర్థి గనినయట్లు గాంచి దివిజవరులు మున్ను దిగులుసొచ్చినమనం, బులు కలంక దేటి పురికొనంగ.

75

ప. సమరోద్యుక్తులై రాసనుయంబున.

76

— దేవతలు రాక్షసులమీఁద యుద్ధసృద్ధులై పెడలుట. —

ప. వనజహితుండు దీప్తవిభవంబున నొప్పె నశేషదిక్కులుం దనఁచె బ్రసన్నులై పరమతాపసవర్వులు వేల్వ హవ్యవాహనుండు ప్రదక్షిణార్చి నెలఁచెఁ గరం బనుకూలవర్తియై యనిలుఁ డెలఁచె నిర్జరుల కయ్యెడుశత్రుజయంబు చెల్పుచుకా.

77

ప. అట్టికళ్యాణనిమిత్తంబులకుఁ జిత్తంబుల నుత్సాహంబు లొదవీ పొదలుచు వసురుద్రాదిత్యమరుదశివిశ్వేసాఘ్యులుసపరివారులయి పురుహూతపురోభాగంబున కగుచు వెంచి రతండును బిశంగహయసహస్రయుక్తంబును ²సముద్దీప్తాశనిధ్వజ విరాజితంబును దేబోవిరాడితార్కనుఁడలంబును బ్రచండమారుతమనోజవంబు నునువిహిత త్రిదశమనోరథంబును నగు తనరథంబు మాతలిసారథికలై పార్శ్వంబునం జూలుపారఁ బ్రబలవలాహాకమాలికాపరివృతంబై విద్యుదింద్రాయుధాలంకృతం బైనయభ్రమాతంగంబు నెక్కి యుక్కుమీఁటి వేయిగన్నులుం గన్నకాతుకంబునం బ్రతివికాసం బునొందు నస్పందవిభవంబునం బ్రభూతభిదురపాణియై భాసిల్లె నతనికెలంకులం బిటుండనుం గఠోరదండహస్తుండును గాలమృత్యువహాయండును నశరీరతవాగ్ధిపరివారుండును నగునతేతనతియు సకలసాగరభోగి కరకరివృతుండై సుభూతముక్తానురకతభూషణంబుల భూషితం బగు దేహంబుతోఁ బాశేష్టకరంబు కరంబున నమర వరుణుండును యక్షరాక్షసులు కోట్లు గొలువ శంఖపద్మాదినిధు లిరుడెనల నిలువఁ బుష్పకాధిరోహణంబున మెఱసి మహాగరకేలం గ్రాల నుల్లసిల్లు సాక్షాత్త్రిలోచనుండపోలె ద్రిలోచన సఖుండును సఖండగర్వంబునం దనర్చిరి తక్కినదిక్పాలురుం దమతమపరివారంబులతో నాత్మీయవాహనంబులు మహనీయంబులుగా నొప్పిరి సప్తతురంగరయతరంగితాకారంబై యనూరుసారశ్యవిస్ఫారం బైనతేరితోడ వారిరుహమిత్రుండును విచిత్రగతిత్నరితంబగు ³సీతాశ్వంబుల శాశ్వతం బగునమందస్యదనంబునఁ

జందనసుందరం బగుశరీరం జేపారం దారాపరివారుండై నీహార¹ ప్రసారణ
కరుండును సురనై న్యమధ్యం బలంకరించిరి పరిస్ఫుటభావక్రంబు లెసంగ
జక్రీతభవులు ప్రభూతదంష్ట్రాలశిస్తులై దుర్విషహవిషానలజ్వాలాజాలంబుల
నంబరంబు వొడువు దనుజధయదం బగునాటోపంబు వాటించిరి శైలేం
దులు సాంద్రపాషాణతరువర్గంబు లమర్చుంబునం బగటపై గురియువారై
పేర్చి రిట్లు సుసంఘటితసన్నాహంబగువిధవ్రాహంబుగై కొని కన్నాకై వెన్నుం
డు వేపురువిభాకరులునుం బదివేపురు ప్రళయమహాపావకులును ప్రోవుగట్టినట్టి
పగిదిం దేజ్యుతాపంబులు పివక్షదురభిక్షేపంబులైయేపార దీపించె నంతనితయు
నెటింగి యక్కడ.

78

— మయుండు మొదలగు రాక్షసులు దేవతలమీద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట. —

తే. బిటిగిపోయి క్రమట నొకవిఘ్నం జేతఁ, బట్టి పోటాగ్ని వచ్చెద రిట్టి దివిజు
లయిన² నేవిదియుం జూత మనుచుదితిజ, లఖలనై న్యంబుం దగ నేకముఖము నేసి.

వ. నిర్భరోత్సాహంబున నడపి రట్టియెడ. 80

మ. విలసచ్చక్రచతుష్కమై ఘనతరద్వీపిత్యచావేప్తనో
జ్వలమై కిష్కచతుశ్శతత్రితయవిస్తారాధ్యమై రెండువే
లెలుపుల్కూనినకాంచనోన్నతరథం చింబెక్కఁగా నేక్కి యు
త్కలుండై యేగె మయుండు నై న్యమున కేకస్వామి యీతం దనన్. 81

చ. ఇనుమునఁ జేసినంబాలుచు నెన్నిదిగిండులతేరు వేయు పెం
పెనసినగర్దభంబులు నహింపంగఁ గ్రోశము విప్పు గల్గి సా
ధనచయకోటి యొప్పఁగి నువగ్ర⁴తరధ్వజ ముద్రభాగచుం
బిని యయి క్రాలఁగాఁ జనియె ధీతివిదూరుండు దారుఁ డాజికిన్. 82

క. గదప్రాంచిపట్టి మహిగ్ర, క్కదలఁగఁ ద్రొక్కుచును నడచెఁ గాల్చుడోతోఁ పెం
⁵పొదవి విరోచనుండు నమ, భ్యదితోశిఖర మగుచిరఘ్నభూధరము క్రియన్.

తే. వేయగుట్టుముల్ పూనినవెడఁదయరద, మర్రితోనెక్కి రిపుకోటి నదరఁజేయఁ
జాలుకడఁక హయగ్రీవుఁ డాలమునకు, నరిగెదనుంజూచినదనుజులు హర్ష మొంద.

క. వేసేతులనిడు పగుబా, కాసనము గుణస్వనోగ్రమగునట్లుగ ను
ల్లాసంబునఁ ద్రిప్పుచు ఘో, రాసురుండు వరాహుఁ డొప్పె నఖలధ్వజినిన్. 83

క. విత్తురుండు క్రోధసహన, ప్రక్షురణోగ్రాతుఁ డగుచుం బటురథవేగ
ప్రక్షుభితక్షితి యగుగతి, వీక్షింపంగ విస్తయముగ వెన నని కమరెన్. 86

క. అస్తాదశగజరథసా, క్లిష్టం బగురథముమీఁదఁ గేలఁ గడిఁదివి
ల్లిప్తమునఁ బట్టి వెటనో, దప్త యనిష్టభట¹⁰మథనతత్పరశక్తిన్. 87

1 ప్రసారం. 2 నేవిదియం. 3 గండ్లు. 4 పరావర్తన. 5 మహా. 6 భద్ర. 7 కిరంబు, 8 పరిష్క; పటిష్ట. 9 కృత్తురుండు. 10 భయం.

తే. శ్వేతుఁ డనఁగ విశ్వంఖల శ్వేతహరుల, యరదమున విప్రచిత్తికి నాత్మజాండు
శ్వేతరత్న విభూషణ శ్వేతవసన, లసితుండై శ్వేతగిరిమాడ్కి నెనఁగెఁ జూడ.

క. బలిసూనుఁ డరిష్టుం డను, బలియుండు బలవద్దజేంద్రపరికల్పన యు
జ్జ్వలయై యొప్పఁగ నార్పుచు, బొలుపారె సత్యయజులదభోతంబుక్రియన్.

తే. కడిదియసుర ¹బాణుండును గడఁగి మేఘు, వాహ మభినవగమననిర్వాహాలిల
మెఱయునట్లుగఁజూపుచు ²మెఱసెనై న్యనుధ్యమును దుల్యుండై ³వియన్తధ్యరవికి.

క. లంబాభరణంబులతో, లంబుండు దానాతిభరవిలంబితగమన

స్తుంభేరమంబు నెక్కి బ, లంబులకుం దిలకమయ్యె లతితవిభరాతిన్. 91

తే. సైంహికేయుండు దీప్తోరుసింహవక్త్రుఁ, డహితలమలుల మ్రింగుడు ననువిధమునఁ
జెలఁగి సెలవులునాకుచు జిహ్వా తార, నేత్రముల రౌద్రరసరేఖ నిర్వహించె.

వ. మఱియు ననేకు లనేకవాహనంబులతోడ ననేకాయుధహస్తలై నడచి రిట్లు
ఘోషించినవానీకంబు సురపతాకినికి నభిముఖంబుగా మోహరించెం బ్రవర్తిత
తూర్య ఘోషఃపక్షిపక్షంకులంబు లగునబ్జులంబులు రెండును బ్రళయమూరు
తోద్ధూతతరంగధ్వనిభీకరంబు లగురత్నాకరంబు లొండొంటిం దార్కొనుతె
ఱంగునఁ గదియ నడచె నానయంబునఁ బూర్వాధిష్టితం బగురథంబు డిగ్గి. 92

— త్రివిక్రమదేవుండు గరుడవాహనాధుండై దేవతలకు సహాయంబగుట. —

సీ. వసిడికొండగడు వైఁబఱపినయట్లు దిక్కులఁ బక్షుకాంతి వైకొలుపువాని
ముందట నెఱసంజమొలపించుచుచుదష్టోరగమణిదీప్తి నొప్పువానిఁ
బ్రళయాన్నిశిఖలు వైఁబ్రసరించుక్రోధసంర క్షవిలోచనప్రభలవాని
నిఖిలాండములు నొక్కనెగవున దాటంగఁ గలయద్భుతోగ్ర వేగంబువాని

ఆ. వైనతేయు నింద్రవజ్రావహానన, చండశౌర్య నెక్కి చక్రశార్ఙ్గ
గదలు దాల్చి కడిమిఁ గడఁగె సర్వాభయ, ప్రదుండు శ్రీవిభండు బవరమునకు.

వ. అద్దేవునకుం దలకడచి చాకశాసనుండు లోనగులోకపాలురు సకలసురగణం
బులం గొని దనుజనివహంబులం దలపడిన నసురలు ననన్యారంహస్సంపాతంబున
నిలింపులం నైకొనక ⁴తఱిమిన. 95

తే. కరులు కరులును హరులును హరులు నరద
ములు నరదములుఁ గాల్చులములునుఁ గాలు
బలముఁ దాఁకంగఁ గయ్య మగ్గలికఁ ⁵బేర్చె
రెండు⁶మొనలకు నతికౌద్రరేఖ బెరయ.

96

మ. పరిఘప్రాసశరాసిశక్తిముసల⁷ప్రవ్యగ్రశస్త్రాఘని
ర్భరనిర్భిన్నశరీరులై దితిసుతప్రాతంబుచే దివ్యులు

- సురసంఘాతముచేత దానవులు నస్తోకంబులై నెత్తుదుల్
దొరంగం బుష్పితకింకుతోజ్జ్వలత విద్యోతించి రేకాకృతిన్. 97
- వ. తదనంతరంబ. 98
- ఉ. ఏవున దానవు ల్లిగిలి యెందును వేలుపుమూంకఁ గ్రారమా
యాపరికీర్ణ పాశనిచయంబులఁ గట్టినఁ జేతులాయుధ
2వ్యాపృతి దక్క నంఘ్రులు ప్రపర్తనకూన్యత నొంద వాహముల్
3పోవఱ నెల్ల వారలు బ్రభూతభయార్తి గలంగి 4రయ్యెడన్. 99
- ఉ. అంతయుఁ జూచి గోత్రభిదుఁ డాత్మవిభూతిఁ దదియమాయపెం
పంతయు 5మాన్చి యంధతమసాంబకపంక్తుల నంబరక్షితి
ప్రాంతము లెల్లఁ గప్పుటయు నన్యులఁ దమ్మును గానలేక వి
భ్రాంతతఁ బొంది తూలెడువివక్షులఁ గూర్చి పేర్చి నిర్జులన్. 100
- చ. ఆసురలు పావఁగాఁ గని తదగ్రజి యైనమయండు రోషసం
ప్రసవకతోరనేత్రశిఖ పర్వఁగ నొర్చునిచేతస్పృష్టమై
యెసఁగెడుమాయ నప్పు డెలయించినఁ బుట్టె యుగాంతసంభృత
ప్రసభకృశానుతుల్య మగుపావకసంచయ మద్భుతోద్ధతిన్. 101
- ఉ. ఆతివ్రానలువేర్చి వాసవతమిస్రాస్త్రప్రభావంబు ని
ర్ధూతంబై చెడ నంతఁ బోక యది యెందుం దానయై పరివి స
రావృతకంబుగఁ ద్రేల్పఁగాఁ దొడఁగె దేవానీకమున్ దానవ
వ్రాతంబుల్ నెలఁగెం గలంగి విబుధు లార్ధిశివీరం జేరినన్. 102
- వ. 6దివస్పతి యయ్యావపదం బ్రతీకారం బవ్వరణు నడంగుటయు నతం డిట్లనియె.
సీ. విను మార్వఁ డనుమహాముని తొల్లి బ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠుడై యధికతపము
కడుదీర్ఘకాలంబు నడపంగ జగములకెంతయు భర మైనబుధులు సురలు
నాతనిపాలికి నరుగుదెంచిరి హిరణ్యకశిపుఁ డాదిగా నసురతతియుఁ
జనుదెంచె నట్లు గూడినవారలందఱు నమృహాత్మనితోడ ననఘ యిట్లు
తే. సీవు పిన్నప్రాయంబున నెఱయ బ్రహ్మ, చారివై నిష్ఠనలువంగ సకలకులముఁ
జెడదె విచ్చిన్న మూలమై సిద్ధమునులు, వినవె పత్తి సమేతులై కనిరి సుతుల. 104
- క. అలజడియై కాక నీశీ, నిలుకడ నొకమేలు గలదె నిజము వినుము మా
పలుకులు సంతతిఁ బడయ్యఁదలకొను మనుటయు నతండు దరహాసముతోన్. 105
- వ. వారల నందఱం గలయంగనుంగొని యిట్లనియె. 106
- తే. బ్రహ్మయోనిసంజాతుడై బ్రహ్మవిద్య, నలవరించుచు బ్రహ్మంబు నాత్మఁజూచు
బ్రహ్మణుండు బ్రహ్మచారియై సరగవలదె, బ్రహ్మయైనఁ జాలునెయిట్టిభవ్యుఁ గలఁచు.

1 జ్వలితలక్ష్మి. 2 వ్యాపృతి. 3 పావఱనెల్లవారలు ప్రభాత; పోవఱ. 4 రయ్యెడన్. 5 నీలుచేసి. 6 తీవరతి.

వ. వేదాధ్యయనయజన¹ ప్రజాసముత్పాదనంబులనుమూడు తెఱంగులునుముఖత్రయ మోక్షిణోపాయంబులై గృహస్థునకుం బాల్యదీనవి యేము వనస్థులమై యున్నారము నిరాహారులు పవనజలాదిభోజనులు శివశక్తి కుట్టాశులును దంతోలూఖలు లుం బంచతప్తులు నగుట వానప్రస్థధర్మంబు పరమధర్మంబు మాకు బ్రహ్మచర్యంబు మున్నిడుకొని పరమగతిం బ్రాప్తింపవలసి యుండు. 108

క. వినుడు తపంబును ధర్మం, బును వ్రతములు యోగచర్యములు నిష్ఫలమై చను బ్రహ్మచర్యనిష్ఠకు, ననుకూలుండు గానిఖలున కని రాదిమునుల్. 109

క. తరుణీసంగమ మెక్కడ, యిర వగుయోగదశ యెక్క డెయ్యారికి నే తెరు వజితేంద్రియుం డగుదు, శ్చరితునియోగంబు దంభసంజ్ఞమ కాదే. 110

వ. పరమేష్ఠి తన బ్రహ్మచర్యంబు పాలివోవక యుండు మానసు లగునాత్మజుల సృజి యించె మీరు బ్రహ్మచర్యంబు గాదని నిందించితిరి. సాధువు లయ్యు శివసాధు వులుం బోలె నిట్లు పలుకం దగునె నన్ను సంతతి వడయు వనియెడరేని భవద్వ చనంబు నేనెద శివ సూడుం డని పలికి యతండు. 111

క. తనతపముపేర్చి ననపా, యనిరూఢం బైనకాయ కుమరంగ హుతా శనునందుఁ దొడయొకటి యిడి, గొనకొని మధియించె విశదకుశ కాంక్షమునన్.

— బౌద్ధుం డనుమునిపలన నౌర్వానలంబు సంభవించిన ప్రకారము. —

వ. అబ్బంగి నరణికరణ మధియింపఁ బడునయ్యూసువువలన నౌర్వుం డనుపేర నిరింధనుండగుననలుండు తనయుండై జనియించి యాకసంబు దాఁకిన యెఱవం టలు దెసలు వాడువ నొందొండ పెరుగుచుం దనతండ్రి యగునౌర్వునుహముని యెదురనిలిచి. 113

క. కడుఁబెల్ల గునాఁకలి నా, యొడ తెరియింపంగఁ దొడఁగె నొక్కట జగముల్ పొడిపొడిగా దరికొనియెడ, నెడపక యించుక యనుజ్ఞ యిచ్చు మహాత్మా. 114

వ. అనునవసరంబున లోకపితామహుండు సనుదెంచి యౌర్వునిచేత నశ్వనాదితుం డై నీపుత్రున కాహారంబును నివాసస్థానంబును నొసంగెద జగద్దాహంబునకుం దొడంగక యుండ వారింపు మనిన నతండు దేవా యేను గృతార్థుండ నైతినిబ్బ లునిదెసఁ ద్రైలోక్యనాథుండ వగునీపు భావంబు సదయంబుగా నిలుపుటం గడవ మే తెయ్యది యట్ల చేయుదు ననుటయు నవ్విత్యగురుండు. 115

క. అంబుధిలోన బాడబముఖాకృతి యీతండు దాల్చి పెల్లు దో యంబులు గ్రోలుచుండుఁ బ్రళయావధియందు మదీయరౌద్రతే జంబును దన్నుఁ బొందంగ నసహ్యసముద్ధతితో సమస్తలో కంబును ¹⁰నీలునేయు నదిగార్యము నావుండు నమ్మనీంద్రుడున్. 116

1 శ్రుతాత్మకంబు. 2 అశ్వికట్టులు; అశ్వవిట్టులు; అశ్వవిట్టులు. 3 వసాధువులచేత. 4 వట్లు. 5 గరింగివ. 6 విసింధకుండగు. 7 బద్ధుడు. 8 పొడిపొడి. 9 గమన 10 నిట్లు.

వ. అవ్విన¹ బయ్యెనర్పం గొడుగు నాజ్ఞాపించె నతండును దనతేజంబు లోకబాధ
కంబు గాకుండ నుపసంహరించి సాగరంబునకుం జనియెఁ జతుర్ముఖాదులు తమ
తమోనెలపుల కరిగిరి హిరణ్యకశిపుఁ డౌర్వసిం బూజించి సర్వాంగ ప్రణతుండై.

తే. అజాఁడు సనుడెంచి ప్రార్థించునట్టితపము, లోకమున నెవ్వరికీ జెల్లు నీక కాక
యేను భవదీయశిష్యుడ నెడరువాండు, నప్పటికీ రక్ష యగువిద్య యానతిమ్ము.

వ. అనిన నవ్వుహాతపోధనుండు నీవు సర్వభవనజైతుండువు మిత్రుండవై నన్నాశ్ర
యించితి గావున వత్సుత్వ చేత నిర్జిత యైనయనింధనాగ్ని హప యగు విద్య
మాయనీకిచ్చితి సోమోర్భర్షణంబు దక్కం దక్కినయెయ్యవియు దీనికిం బ్రతికా
రంబులుగావు నీయన్వయంబున జనియించినవారికెల్లను రిపునిగ్రహంబు వొంది
నయప్పటికి నిది వశగతయై యుండు ననియె నట్లు దైత్యవతివడసినయవ్వీశేషం
బిహ్మడు మయప్రయోగంబున నస్తద్భాధకం బైనయది. 119

క. సితకరునిఁ బనుపు మీనును, నతండు నయిన నిపుడ నీని నవతు మనిన నా
శతమన్యుఁ డధిపతిభా, పితములకుం బ్రీతుండై శశిం జూచి తగన్. 120

వ. అవ్వినం బతని కెఱింగించి. 121

సీ. అంభోధినుతుండ వనంతరసోదయంబులకుఁ గర్తవు సర్వభూతములకుఁ
బోవకుండవు సమస్తౌషధీవిభుండవు యజ్ఞంబులకుఁ బ్రాణమై తలిర్చు
సుధకు నాథారమై శోభిల్లు దాత్తవై యోగీశ్వరులకు మృత్యువు హరితు
భూచ్చాయ మచ్చగాఁ జాలుపారుతనుకాంతిఁ బ్రసరించి తిమిరంబుఁ బరిభవెంతు
తే. నీమహాత్వంబుమిదివర్ణనీయ వట్లు, గాన దివిజుల కై నయక్కఱ దొలంగఁ
జేయు మిహ్మశపాణియు శీతకిరణ, సీకుందోడ్పడు ననవుడు నెమ్మి నతండు. 122

వ. పాకశాసనుశాసనంబు గయికొని దనుజానీకంబువైఁ గడంగి. 123

మ. స్ఫురదాత్మీయమయూఖముల్లలయ 7నంభోధృతృప్తం బంతయుం
బరగంజేసిన మానె నొర్వదహనస్సాదాకృతిం గ్రాటుదు
ర్భరమాయావిసరంబు దానపులదర్పస్ఫూర్తియుక్ డిందె న
ట్లరుదై యుప్పెడుసేతఁ జేసి విధుఁ డుద్యద్ధాముండై వెండియున్. 124

మ. ఊతి యాకాశము దిక్కుల 9ద్దెలివి సూడ్కిం జెందనీకెందు 10ను
ద్యతసాంద్రోద్ధతి బర్హదుర్విషహానీహారంబుఁ బూరించి భూ
రితరా 11రాతిబలంబులం బోదివి మూర్ఖిల్ల విభేదిల్ల గం
పితచేష్టఁ దురుట్ల విహ్వలదశ 8 శీతిల్ల జేసెన్ వెనన్. 125

క. హిమకరునిసరియుమంచున, బ్రమసి ముడుంగుదైత్యకోటిం బాశాభిహతి
సమయించె వరుణుఁ డివ్విన, మమితాద్భుతకారి యయ్యె నాలోకింపన్. 126

1 బోధకం. 2 వివాహంబులకుం జనిరి. 3 యనింధనాగ్ని; విరింధనాగ్ని. 4 స్వర్ణంబు. 5 బోవకుం దక్షకు శర్మ
పతి. 6 మురు. 7 నంభోధృతృప్తం. 8 నట్టితే. 9 నైరి. 10 మత్త. 11 హిరణ్యంబులం.

వ. ఇతైఃకునం బ్రాలేయపాశైః హరణు లై నయన్యిందు ప్రచేతసులచేత నచేత
నంబై తూలు దైతేయస్యై న్యవ్రాతంబులఁ జూచి మయుండు కష్టుట నాత్మీయ
గూనుండగక్రంచుండు నిర్మించినపార్వతి యనుమాయగీ ర్యాబుల దెసఁబ్రయో
గించి ప్రచండగండకై లక రాళంబును బ్రబలపవనోద్ధాతపాదపాత్కటకూ
టాబును బ్రకుషితపంచఃస్యవ్యాఘ్ర ఘోర¹క ధరంబును నిగుఃకర్వతసంచయంబు
సర్వదిశలం బుట్టించిన.

127

ఆ. కోటిరాలు వచ్చి కూలె మ్రాఁకులు వచ్చి, పొడివె సింగములును పులులు వచ్చి
కటచె నట్టిభంగి గాసియై రమరులు, మానె జంద్రవరుణమదముపేర్చి.

128

క. తలలు వగిలియును జేతులు, నలిసియుఁ గాళులునుఁదొడలునడుములుఁ బార్శ్వం
బులునొగిలియువాహనములు, నలుఁగులుఁదుమురయ్య²నులిసెననిమిషబలుమల్.

క. సరసజనాభిండు చక్కఁగ, సురనివహమునందు రూపు³సొం పెడలనివాఁ
డరిదిగ వెదకినలేఁ డి, పృరుసుననెంతయును నెడరు వాటిలినతుదిన్.

130

వ. అగ్నిమారుతులం బిలిచి విష్ణుండు మీరివ్తూయ⁴ మాయునట్లుగానాత్మీయతీవ్రత
సూపి యేపారుం డని చనిచిన.

131

శా. దీక్షజ్వాలము లొక్కపెట్ట దెసలం దీప్తానుబంధోద్ధృత
వ్యాప్తిం బర్వంగ సర్వదానవబలవ్యాలగ్నుండై పేర్చునా
సప్తార్చి⁵ బలవంతుఁ జేయుచు నభస్వంతుండు దుర్దాంతుండై
సప్తస్కంధములం గదల్చి పాదలై⁶ సంపాతచండాకృతిన్.

132

ఉ. ఘోరయుగాంతవహ్నిఁ బటుగోత్రనగావళియైల్ల భస్మసా
త్కారము నొందునట్ల చెడి ధారుణిఁ జూర్ణపుఁజోవు లయ్యె న
వ్తూరుతమిత్రుచే రిపులమాయపుగొండలు దేవశత్రులున్
భూరిరథాశ్వనాగచయపూర్వముగాఁ బొడియైరి పోరిలోన్.

133

వ. ఇట్లు సకలనై న్యంబులు సమసిన మయుండు సనిష్ఠయుండై తిరిగె దొరలును నై
రింపలేక తొలంగిరి కెలంగి రథాంగధరుఁ గీర్తించుచు నమర్త్యులు సమరజయ
విభాసితై రి లోకంబులు ప్రమోదమేదురంబులై పాదలై నెందునుం దొంటి
యట్ల మహాధర్మరంబులు ప్రవర్తిల్లెఁ దపోధనులతపంబులు నిర్విఘ్నంబులై తల
కొనియె ధర్మంబును బ్రబలంబై నలుకాలును మోపి నడచె సమ్యక్పరిపాల
నంబు గాంచి భూదేవి భూరిస్థైర్యంబు వడసె వర్ణంబులు నాశ్రమంబులు నిజా
చారంబు లంగీకరించె నంత.

134

— ఇం ద్రాదివేతలతోడఁ గాలజేమియనురాక్షసుండు యుద్ధముచేయుట. —

సీ. రాద్రసస్పృభావోద్రేక మంతయు సాకారమై తనరారె ననఁగ
వీరగుణోల్లాసవిభవంబు సర్వంబు నవయవప్రాధిఁ గ్రొవ్వలెరె ననఁగ

గర్వస్వస్వరేఖాతత్వ మఖిలంబు విగ్రహవ్యాప్తి గావించె ననగ
దర్పసంభారదుర్దమవిశేషం బెల్లం దనువికాసంబు గైకొనియె ననగ

ఆ. బ్రభయకాలదహానుప్రతిబింబ మనగఁ గృ, తాంతరోషవికృతి కాత్తయనగ
నెగడువాడు కాలనేమినా నొకడైత్యుఁ, జపరిభావ్యబలనిరస్తరిపుండు. 135

క. శతభుజుడు శతశిరస్సుడు, శతశిఖరోదగ్రశైలసదృశుఁడు దీప్త
యతపింగళశ్రు²గళా, నివృతసీలశరీరుఁడుగ్రవీక్షణుఁ డెందున్. 136

వ. వనరుహాసనువలన లబ్ధవరుండు గావున ననురులపరాభవంబునకు ననురులవిజ
యోత్సవంబునకుఁ గరంబు గలుపించి దనుజనాయకుల నందఱ నాశ్వసించి
పురికొల్పుకొని క్రమము సర్వనైన్యంబుల సమకట్టించి యగ్రశయై సురలమీఁద
నెత్తి నడతెంచిన నాదిత్యు లందఱు నత్యంతసంరంభంబున జంభారిపురస్సయం
డుగాఁ గడంగి రవ్వుడు. 137

క. బలియుఁ డగుప్రభువు తమకుం, గలిమిం దలఁకేది రిపులఁ గన్తుంతన దై
త్యులు మది నరహాయిగొనక, యలఘుప్రహరణమహోద్రులై తాఁకుటయున్.

క. ఇరువాఁగునకుం గయ్యము, కర మద్భుతభంగి నమరెఁ గరిహయసుభట
స్ఫురితాంగశకలచయదం, తురమై సంగరధరిత్రి దుస్సంచరగాన్. 139

ఉ. తార విరోచన ప్రభృతిదానవముఖ్యులు దర్పరోషదు
ర్వారసముద్ధతి¹ బటుపరాక్రమకేళి యొనర్పఁ దన్మహో
దారత కోహటింపక శతక్రతుముందట నగ్ని దండపు
ద్వారిపు లాదియైనసురవర్యులు గోల్లలచేసి రుక్మనన్. 140

చ. పరిఘనిభిన్నులై ముసలపాటితులై కరవాలకృత్తులై
శరపరికీర్ణులై పరశుసంప్రవిదారితులై గదావిధం
గురులయి తోవరప్రకరకుంతితులై సమరావని² సురా
సురలు పరస్పరాభిహతి శోణితహూతము నించి రయ్యెడన్. 141

వ. అయ్యవసరంబున. 142

ఉ. కోటలు గీంటుచు న్మయనకోణముల¹ దహనస్ఫులింగముల్
గాఱగ నూర్పులం జదల గాలిని యొక్కట తూల బాహువుల్
నూలునుజాంచి మై వెనిచి నూలుశిరంబులు నూర్చిది క్షటుల్
దూఱగఁ గాలనేమి రణదోహదీయై కడంగె² సముద్ధతిన్. 143

వ. ఇట్లు గడంగి చరణజానూరుకటినిపాతంబులం గూర్పరముష్టితలాఘాతంబుల ని
శాతహేతిప్రకరప్రహారంబులం స్తూరసాయకవిదారణంబులం దరతరంబ బృం
దారకసైన్యబృందంబుల న్పొరిపుచ్చుచుఁ దఱిమి యతం దై రావణారూఢుండై
యున్న శతమన్య నంతంతం గని యట్టహాసంబుతో నాహ్వానంబు నేసి. 144

- మ. యిదె కంటే సురనాథ నాభుజమునం దేపారెడుకా ఘోరమై
గద నీయాదల వ్రయ్యఁ దాకి మెదళుం గ్రమ్మించు నేడాదిగాఁ
ద్రిదశేంద్రం డనుపే రడంచి విజయోద్ధీప్తుండనై యేన యే
లుదు సందేహ మొకింతయున్ వలవ దీలోక త్రయారాజ్యమున్. 145
- క. అనుచుం గదియుడు నింద్రుఁడు, ఘనభిదురము వైచె ఘోరకఠినదనుజుఁ ద
ద్దనపక్షిస్థలపాతం, బునఁ గుంతభారయయ్యెఁ జోలుపటి యదియున్. 146
- తే. కులనగము లైనవ్రయ్యలై కూలునట్లు, గా నొనర్చునక్కైదు వాకరణిఁ గష్ట
భావ మొంది క్రమ్మట వచ్చి పాకశాస, నునికరము నేరే నెంతయుఁదనుకు సొచ్చి.
- సీ. ఆలోన గద ¹పూన్చి యభ్రమాతంగంబు కుంభవీతంబు వగుల్చి యసుర
మఱియొక్కప్రేటున మఘవువక్షంబును నొగిలించుటయును నేనుంగుదాను
బీనుంగు లైనట్లు పృథివీస్థలంబునఁ గూలి గోత్రధ్వని కొంతవడికి
దనుఁదానె సవరించుకొని గజేంద్రుని డిగవిడిచి నెప్పునమున వెగడుఁ గదురఁ
తే. బాతెఁగరియునునొకభంగి² బ్రతికివిగత,³ తోయమగుతీయమునకుఁదోయనంగ
మదవిహీనమై యచ్చోన కడలకుండె, నస్తనిర్భరకృతి యగునద్రివోలె. 148
- వ. ఇట్లు మహేంద్ర మద్దించి యమ్ముఖంబున నమృతాదైత్యుండు. 149
- క. ఫణిపాశము ద్రెంచి ధను, ద్ధణనిస్సన ⁴మడర వాఁడికిలలఁ దనువున్
వ్రణాతిగ నొనర్చి వరుణుని, రణకర్తౌద్యమమునకుఁ బరాజ్ఞుఁడె సెన్. 150
- వ. మఱియును. 151
- క. పరిఘమున నురము నిరమును, బరియు నడచి ధనదు మూర్ఖపాలువఱచి కి
న్నరకోటిఁ బఱపి యాతని, సిరిగొడన నిధిచయంబుఁ జేకొనియె వడిన్. 152
- వ. తననంతరంబ. 153
- *సీ. మెచ్చక యెదురైనమృత్యువుమెడ ద్రోక్కి క్రొవ్వాఁడికోటలు ⁵ద్రవ్వరాచి
కింకతో ⁶జుడించి కిన్నరగణముల పొంకంబు సెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదురువుగొనిమాటుమలయుకా రెనుఁబోతు⁷నొడిసికొమ్మలుపట్టి మడఁగద్రొట్టి
మండెడుపటుకాలదండంబు చేతులఁ బిసికి వేడిమి యార్చి బెండుచేసి
తే. కిటికిప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదుమగడ
వగుదు నీవని యందంద మొగముమీఁదఁ
జప్పటలు వెట్టి యాతఁడు జమునిలావుఁ
జేవయును బొల్లగాఁ గాకు చేసి విడిచె. 154
- న. ఇతైఱంగున లోకపాలురుం దూలినఁ దక్కినవేల్పులు కన్న పారు కన్న తెరువు
నం బఱచిరి గాలనేమియుఁద తత్త్వదంబు లాక్రమింపఁ దగినయధికారులంబనిచి.

1 పూచి. 2 బ్రదికి. 3 కోయంబునకుం దక్కు. 4 మెడగ. 5 ప్రవ్వరాల్చి. 6 జుడించి. 7 వడలి.

శా. స్వర్గద్వారము గాయుదీప్రకరు నుత్పాటించి తారాగణాం
తర్గమిం దుహినాంశుఁ డ్రోచి త్రిజగత్సంసేవ్య హవ్యాశనుఁ
దార్గత్యాన్వితుఁ జేసి వారినెలపుల్ దానై తదీయక్రియా
సర్గంబుఁ దనసొమ్ముగాఁ గొనియె నాశ్చర్యోగ్రవీర్యంబునన్. 156

వ. మఱియునుం¹ బ్రభావబంధునుం డగుట² ననిలస్కంధంబులు నూర్ధ్వస్థంబునబంధం
బులు నతనియధీనంబు లయ్యె సకలసాగరశిఖోచ్చయసమేత యగుభూతథాత్రి
యు నతనిచేతికి వచ్చి తచ్చంశశాసనంబున నిలిచె నప్పరోగంధర్వాదులుం దడి
యనేవావృత్తంబ యూఁడిరి దేవతలు చెడిపోయి పలుచోట్లం బడియుండి రివ్వ
ధంబునుం గనియును విష్ణుండు వానికిం గాలపరిపాకం బగుట యపేక్షించి యూర
కుండె నట్లు సర్వపదేశ్యుండై యనురేశ్యనుం శయ్యసురవంశంబు ప్రశంసనం
బొనర్చ దర్పవిభవంబున శోభిల్లి. 157

—౧౧ కాలనేమి విష్ణుదేవునిమీఁద యుద్ధసన్నధుఁడై పోవుట. ౧౧—

చ. ఊసుయును ధర్మముఁ శ్రుతము సత్యము లక్ష్మీయు నాఁగ నెందుఁ బెం
వమరెడవిష్ణుసంశ్రితము లై దురదెఱంగులు దన్నుఁ జేరమిఁ
సమధికరోషతఁ సకలసైన్యసమేతముగాఁ బరాక్రమో
ద్యమ పెంపఁగం గడంగెఁ గమలాక్షునిమీఁద జయాభిలాషియై. 158

వ. అప్పుడు. 159

తే. దైత్యవంశనాశము మదిఁ దలఁచుచున్న, యాదిదేవుని విష్ణు ననంతఁ గాంచి
కలఁగు డెడముతోడ నక్కాలనేమి, యిట్లనియె నతఁడాదిగా నెల్లబినఁగ. 160

సీ. ఏకార్ణవంబునం దెవ్వఁడు మాఘధుక్తెటభు లనువారి గీటడంచె
దితిజవంశమునకుఁ¹ దేవయెనహిరణ్యకశిపు నెవ్వఁడు నఖాగ్రములఁ జీరె
ననిమిషారణి యైనయదితగర్భంబున² ననలాభఁడై యెవ్వఁడవతరించె
బలియుండై యెవ్వఁడు బలిఁ గట్టి తనమూఁడువిక్రమంబుల లోక మాక్రమించె
తే. నసురకామినీనేత్రత్రోయములు గురిసి, యంబుదద్యుతిఁ ద్రిదశసన్యంబుఁబ్రోచు
నెవ్వఁడెవ్వఁడు పతఁడునాచటనబ్బె, బగయడంగింపఁగనుఁబెట్టిభాగ్యఫలమొ.

మ. ఘనకల్పాంతపతంగబింబసమచక్రం బాజి ప్రేరేచుచుం
దునిమెం బల్వర నస్తదన్వయుల నీదోర్ధ్వధువ్యుండు నేఁ
డును దైత్యాబులఁ గ్రోల నౌర్వశిఖియాటోకంబున జేర్చునీ
తనియయ్యస్త్రమ యింతకంటెను నిమిత్తం బెద్ది వైరాఘ్రినీన్. 162

క. బాత్యంతరములఁ బొందుచు, గృత్యం బొక డెఱుంగఁ డితఁడు గీర్వాణగణ
ప్రీత్యర్థము నై త్యాన్వయ, మృత్యువయై యెనుగు నొప్పమికి మితిగలదే. 163

ప. వైకుంఠం దనంతుండు విష్ణుం డనుపేళ్లు గలిగించుకొను జెల్ల నదియకాదె కాపు
న నియ్యవరాధంబు లన్నింటికి ఫలం బనుభవింపఁ గలవాడై నాబారిం బడియె
నిన్నారాయణు వధియించి పూర్వలబ్ధుణంబు నీఁగెదం గాదేని మత్స్యాయకదళి
తదేహంబుడై యుత్సాహంబు విడిచి యితండు నన్ను శరణంబుసొచ్చి ప్రణమిల్లె
డు నదియును మహాసీయంబగు ననిపలుకుచుం గలహాళియై కదియునెడఁ దద్యాపి
తంబు లాకర్ణించి గోకర్ణశయనుండు నయనారవిందంబులు మందస్తితవికాసంబున
నుద్వృత్తంబులుగా నానద్వృత్తవిహీనుం జూచి యిట్లనియె. 164

తే. క్రొవ్వి యివ్విధమున ¹నీవు గొన్న కాలు, లఱచినంతన నీచేత నగునె యొకటి
యాడినట్లు చేయనివాని నకట పురుషుఁ, డండ్రైరజ్జలాడు నేనూరుఁ డైనవాడు.

ఉ. దానవకీట నీవటు పితామహుఁ డిచ్చినయూగి నప్పి దు
ర్ధానఘనుండవై సదవమాన మొనర్చితి దాని కంతకుం
బో నినుఁ దొంటిదానవులపోకన పుచ్చి నిలింపుల యథా
స్థానములందు నిల్పెద ముదంబునఁ దాపనకోటి పెంచుగన్. 166

వ. అనినం గినిసి విబుధవిరోధి క్రోధద్విగుణానుణారోచు లగులోచనంబులం బుండ
రీకలోచనుం దప్పక చూచి ²బాహుశతంబునం బృథగ్విధంబు లై నయాయుధంబు
లన్నియుంబూన్చిమయతారవిప్రచిత్తిప్రభృతిదైత్యులొత్తియ ప్రహరణపాణులై
తొడం దలుమం దఱికిం జొచ్చి పొదివినం గులఁగ్గోటిధరంబు³పోలిక నక్షోభ్యం
డై యాసమరవివక్షణుండు నిలుచుటయుం గని సైరింపక. 167

ఆ. కాలనేమి యేచి కాలదండమువోని, ఘోరగద యమర్చి దారుణంపు
హాస మెసఁగ నుఱక యడరి గరుత్మంతు, గుఱిచి వీచి వైచెఁ గ్రూరభంగి. 168

క. హరి చూచి వెఱఁగువడ ⁴న, పురుష ప్రహరణము వచ్చి పక్షింద్రునిని
భృగముగఁదాఁకిన వడఁకెం, బొరి నాతండు వజ్రనిహతభూధరముక్రియన్. 169

చ. కరుణఁ దదీయదుర్భరము గ్రక్కున మాన్చి జవంబు సత్సవి
స్ఫురణముఁ దొంటికంటెనుఁ బ్రభూతముగా నొనరించి దేవుఁ డు
ద్ధరుఁ డగుశత్రుఁ జంపుటకు దోహద్యయై రథసోగ్రథంగి నా
గరుడనితోడఁ గూడ నిజకాయము వర్ధనమొందఁ జేసినన్. 170

ళా. బాహువ్యాప్తి యశేషదిగ్భరితమై భాసిల్లె వక్షస్థుల
వ్యూహాక్రాంతినిరుదయయ్యె గగనం బూర్ధ్వంబు మూర్ధగ్రస
న్నాహవ్యాహతిఁ దూలె నంస్త్రియుగమున్ సరోస్వియ్యంబు జెందె సు
గూహంబున్ సురశత్రు లుద్గతభయఁగ్భార్తులై ⁵రెల్లెడన్. 171

ఉ. క్రమృత విశ్వవిక్రమణకర్త మితండు ⁶దొడంగె నొక్కొ చో
ద్యమ్మిది యంచు వేల్పులును దాపసులుం బరమేశ సత్కృపా

ర్షి మృగుచూడ్కి జూడు మము దైత్యవిఘాతన మాచరింపు లో
క మృఖలంబు గావు మని గాఢమతిం ¹బ్రతులించి రవ్విభున్.

172

❖ విష్ణుదేవుండు చక్రాయుధముచేతఁ గాలనేమిం బంపుట ❖

వ. అచ్చుహస్తభావుండు భవ్యం బగునిజలేజంబునం బ్రత్యర్థితేజంబు తిరోహితంబు
నేయుచుఁగల్పాంతసహస్రకరమండలప్రచండంబును దుస్సహసహస్రా ²రోపేతం
బును విమతసహస్రమేదోరుధిరదిగ్గంబును సకలచరాచరభూతభయావహోత్సే
కంబును సమస్తవినతజనాభయప్రదానదుర్గపితంబును సర్వభవసహజితంబును
సాక్షాత్పరమేష్ఠిసృష్టంబును నవరిభావ్యప్రభావటలదుర్దర్శనంబును నగుసుదర్శ
నచక్రంబు కరంబున నమర్చి.

173

మ. సురవిద్యేషివయిక్ సరోషపరుషస్ఫూర్తిం బ్రయోగింప న
పురమాస్త్రంబు ప్రశస్తమైచని చెనక్ బాహావనం బంతయు
స్ఫురియం జేసి శిరంబులెల్లఁ దునుమక్ మ్రొడై తదీయాంగ ము
చ్చెరువారం దనతోంటినిల్లడన నిల్పెం గొంతనేఁ పద్దివిన్.

174

మ. వినతాసూనుడు దాని పైఁ డక మహావిస్తీర్ణముల్ గాఁగ గ్ర
క్కున తెక్కుల్ ప్రసరించి వాయుసమసంక్షోభంబునం బాటి తా
కినఁ దద్వక్షును ⁴తాఁకునక్ విఱిగి సంక్షీణాసుడై కూలె దై
త్యునిదేహంబు ధరిత్రి గ్రక్కునల వాత్రోదూతోమేఘాకృతిన్.

175

వ. ఇట్లు కాలనేమి కాలగోచరం ⁷డగుటయుఁ దక్కినప్రభావదైత్యులవ్విత్రరావు
విశ్వేన్యాస్త్రవలన నెందునుం బోవనేరక క్రోల్పులిగోల్లలం జిక్కినజింకలోతెఱం
గున బ్రమణియున్న వారున్న చోటన యడంగి యెదుఁగ నచ్చహాబాహుండు బా
హుబలం బమర నమితవిక్రమంబు లగుచక్రగదాఖడ్గంబులం దదీయదేహంబు
లు ప్రయ్యగు జదియను దునియనుం జేసి ధరణిం దొరంగించెఁ బెరయసురులు
నవ్వోధంబునఁ బొడవడంగి రిబ్బంగిం దారకావయం బనుపేరియడ్డారుణసంగ్రా
మంబు నివృత్తం బగుటయు విజయవిభాసి యగునవ్విసవానుజు నభినందింప
నరవిందాసనుండు సిద్ధసంయమిసమేతుడై చనుదెంచి సబహుమానంబుగా
నిట్లనియె.

176

తే. సురలభంగించి సన్తునీశ్వరుల కెక్కు, చేసి త్రైలోక్యమును గాసి⁹నేయుచుండు
నాత్మ నన్నునుఁ జీరికించెనఁ గొనఁడు, దనుజుఁ డింతటివార తత్ప్రహచరులును.

ఉ. ఈయనరేంద్ర గూల్పుటకు నీవొకరుండును దక్క లేడు నా
రాయణ మూఁడులోకముల ననుగ్రహ వేల్పుల¹⁰యుక్కుగొట్టుఁ ఘో
దాయతశక్తిమైఁ బెఱికి తప్రతిఘాతవిభూతి నెన్నఁడుం
బాయకయుండ నిచ్చఁ గదాభవ్యునిఁ జేసితి దేవతావిభున్.

178

1 వికరించి. 2 రహారంబుడు. 3 శ్రవ్యంబుడు. 4 సోఁకినం దిరిగి. 5 కాదుంబు; మొండంబు. 6 భూతా
హరి. 7 దయంబు. 8 విధంబు. 9 సేవ నెందు. 10 యెక్కుగోలు.

- ఉ. ఈవిధ మేను మెచ్చి నిను నిష్టవరంబులచే బ్ర కామసం
భావితం జేయఁగోరి యిటు పన్నుగ వచ్చితి ¹నిచ్చమై ధ్రులో
కీవరదుండు వీపు పరికింపఁగ నీకొకవాంఛితంబు ల
క్షీవర యెందు లేమి గని సిగ్గునఁ బొందె మదాత్మ యిచ్చటన్. 179
- క. నినుఁ జూడఁ గోరి యున్నా, రసభూ మల్లోకవాసు లగుమునివరు ల
వ్వినుతాచారులు ధన్యతఁ, దనరు ²తేజఁగొనర్ప వలయుఁ దన్దయుఁ గరుణన్
- ప. కావున నస్తదీయస్థానంబునకు నాతోడన యరుగుదె వ్తునినఁ బరమేష్ఠివాక్యం
బునకు నియ్యకొని విష్ణుండు జిష్ణుప్రముఖు లగుదివ్యులం జూచి యిట్లునియె.
- మ. అమరా రాతు లనేకు లీరణమునం దస్తవహావక్రవి
క్రమగర్వంబునఁ గాలనేమిమునుగాఁ గాలాంతముం బొందిరే
క్రమమో తప్పిరి రాహువున్ బలియు లోకం బింక నిశ్శంకతో
సముదీర్ఘం బగుఁగాక యెల్లవిధులన్ సంప్రాప్తనై జగ్గితిన్. 182
- తే. లోకపాలురు దమతమలోకములన, తొంటియైశ్వర్యములు నిత్యభుర్యవహిమ
లుల్లశిల్లంగఁ గైకొని యుండువారు, గాత యాత్మీయు లానందభువతఁ ³బొంద.
- క. క్రమమున హవ్యముఁ గవ్యము, నమర పితృప్రీతిసేయ ననభుములై య
జ్ఞములు ప్రవర్తిల్లఁగ ధ, ర్థము పొనలి చరించుగాత నహి నలు⁴కాలన్.
- మ. కుటిలాచారులు దైత్యు లెప్పుడును మీకుం గీడుగావింప ను
త్కటరంధ్రంబులు వేచి యుండుదురు నిక్కం బెమ్మెయిన్ వారి న
మ్ముట కర్తవ్యము గాదు సాత్వికమతు ల్లుగ్ధాత్మకుల్ మీర ⁵లొ
క్కటియు స్నేరరు మాయ నేమఱకుఁ డేకర్జంబులందుం దగన్. 185
- ప. ఏను బోయివచ్చెద నని యానతిచ్చి యప్పురమేర్వరుండు పరమేష్ఠి పురస్కరంబై
తోడ్కొనిపోవం దదావాసంబునకుం జని యందు. 186
- క. ప్రాతస్సవనాహుతు లగు, వైతానికవహ్నా లిద్ధవైభవమునఁ బ్ర
స్థితంబులుగా నొప్పుమ, హతాపసవరుల సంయతాత్ములఁ గనియెన్. 187
- ప. కని యమృహితాధ్వరంబులఁ దనకు హితంబులుగాఁ గల్పితంబు లగుభాగంబు
లభినందింపుచు నయ్యింద్రానుజుం డమ్మునీంద్రులకుఁ బ్రత్యేకంబ యభివాద
నంబు నేసి త్రేతాగ్నులకుం బ్రదక్షిణించి సద్యోహుతాజ్యసౌరభోద్ధామంబు
లగుతదగ్రిమధూమంబు లుహాహ్ని⁶ణింపుచు ఖచితమాచక్యజాలంబులగుకనకచ
పాలంబుల నుజ్జ్వలరూపంబు లగుసమున్నతయూరంబు లాలోకింపుచు పిస్తాదిత
వనోమోదంబు లగువేదనినాదంబు లాకర్ణింపుచు బ్రహ్మలోకంబు గలయం
గ్రుష్టురుసమయంబున 188

¹ మెచ్చిరి. ² తెజం గాదరించు తర్జము. ³ బొంగ. ⁴ వొప్ప. ⁵ లొక్కట యుష్మండుతు.

- క. యజమానులు ఋత్విజులును, ¹యజనసమేతు లయియున్న ననిమిషులుఁ బ్ర మో
దజడాత్మలగుచు నవ్వీ, శ్వజగద్విభు నధిగమించి సముదితభక్తిన్. 189
- తే. ఆర్ష్య మర్పించి ప్రాంజలులై మహాత్మ, క్రతువులకు నెల్ల నగ్రపూజితుండ వీవు
సీవు లేనిసంయమములు నిష్ఫలములు, వేదవిహితంబు లగుసర్వవిధులు సీవ
- చ. దనుజవిభంజనార్థముగ దారుణయుద్ధ మొనర్ప సీవు వో
యిన నఖిలక్రియా²తతియు నే మటువాయంగఁ జెట్టి నిన్నె చిం
తన మొనరించుచుండితిమి ధన్యుల మైతిమి నేడు సీజయం
బునఁ బరమేశ మాకొలుపు మోదమెలర్పంగఁ గైకొనం దగున్. 191
- వ. అనిన వారియాలాపంబు యాలించి యభ్యర్థనంబు లాదరించి ³యందఱం బ్రత్యే
కపరిగ్రహంబున ననుగ్రహించి యద్దేవుం డాదిదేవుం డటఁ బితామహునకుం
బ్రణమిల్లి వీడ్కొని తదియలోకంబు వెలువడి తనకుం బురాణసంశ్రయం బగు
దుగ్ధసాగరంబున కరిగి. 192
- మ. ఇనచంద్రద్యుతికోటికిం జొరంగ ౨⁴ కెల్లప్పు డాత్మావధా
వనసామగ్రిన తేజరిల్లుచు నజస్వారాజులం బొట్టి యె
వ్వనికోడ దుర్గమపై నపుణ్యపదవి⁵ వైకుంఠనామంబు న
ర్థి నధిష్ఠించి యనంతరంబ పరమోద్దీప్తస్వరూపంబునన్. 198
- నారాయణంబు యోగనిద్రాపరాయణుడై యుండుట. —
- ఉ. వెయ్యిరంబు లొప్పు బది ⁶వేలుకరంబు లెలర్ప నొప్పి నా
రాయణుఁ డాద్య మైన తనయంచితతల్పముఁ జెంది పెక్కువేల్
హాయనముల్ పరిభ్రమణ మందుల నొందినడప్పిమాన్మ భ
ద్రాయితసుప్తి గోరి కనుదమ్ములదోయి యొకింతమోచ్చినన్. 194
- మ. మును గల్పాంతమునందు విచ్చలవిడి⁷ మోదంబు పరిల్లఁగాఁ
దనుఁ బాటించి ⁸విలలోపభోగమహిమ⁹ భవ్యాత్మయై విశ్వమో
హననాఁ బ్రాజ్ఞులచేతఁ గీర్తనలు నిండారంగఁ గన్నట్టి ని
ద్ర నెఱిం జెందె దదియభావము సముద్యద్దివ్యయోగాకృతిన్. 195
- వ. ఇవిధింబున నిద్రితాత్మండు యద్దేవుండు. 196
- ఉ. ఈతఁడు నిత్యసుప్తుఁ డని యిచ్చుఁ దలంపఁగఁ గొంద టీతఁ డు
ద్యోతితత్త్వబోధుఁ డని యూహమొనర్పఁగఁ గొంద టీతఁ డు
దూతనికారుఁ డిట్టఁ జనఁ 9దోచెడువాఁ డనఁ గొంద అచ్యుతుం
డాతతలీల 10చూపి దనుజాచులకు¹¹ భరమయ్యె నాత్మలన్. 197

1 యజనసమేతులు 2 ఋత్విజులు 3 ప్రాంజలులు 4 విశ్వ. 5 విశ్వ. 6 యందఱం. 7 దుగ్ధసాగరం. 8 విశ్వ. 9 దోచెడువాఁడొకఁడ. 10 యాచ. 11 దనుజాచులకు.

సీ. ఘర్మాంతమున సుప్తి గైకొని యతఁడు ప్రమోదింపఁ బర్జన్యుఁ డానరమునఁ
 1 బుష్కలావర్తకంబులు 2 లోనుగాఁగ సర్వవలాహకంబులఁ బనిచి జగము
 నాష్టావితము నేయునప్పుడు వర్తిల్ల నుడుగు యజ్ఞాదిమహోత్సవములు
 మేఘాఘగమమున మేల్కొనఁగా సర్వకల్యాణములు సమగ్రతఁ దలివ్వుఁ
 తే. బలిఁ బలివ్రత యనిశంబుఁ బరిచరించు, నట్లువిధు నిచ్చు యెఱింగి యిట్లునుసరించు
 చుండు నయ్యోగనిద్ర యన్యుల కశక్య, నిష్ఠ కల్పంబు లిటు లోలి నిద్రసలుక.

వ. ఒక్కొక్కకారణంబున నాఘీలదర్ప లగుదానవులవలన భవనంబులకు నుపద్రవం
 బులు దనిననం ఏలరుదిజాలదుస్థినితి యెఱింగి యయ్యాదిపురుషుండు గర
 ణీయానురూపంబు లగు(రూపంబుల) నవతారంబు లంగీకరించి జగన్తంగళంబు
 నిర్వహించు నని యిట్లు వైశంపాయనుండు విష్ణుమూలప్రకృతియుఁ దదీయా
 వతారకారణంబులు జనమేజయునకు సవిస్తరంబుగాఁ చెలిపినవిధంబు. 199

శా.లోకస్తుత్యచరిత్ర నిత్యకరుణాలోలన్తనసూత్ర య
 స్తోకశ్రీతులితామరేంద్ర జనచక్షుఃపూర్ణిమాచంద్ర దా
 నాకల్పోజ్జ్వలహస్తపద్మశశిచూడాభీన ధీనద్వ స
 ధౌతారస్ఫుటబాహువిక్రమనికామాప్తోదయోప్రకమా. 200

క. ధీరసకలార్థిలోకా, ధార జితవికార సుకృతోధారలసితస
 ధౌరాదుర్ధిననిర్దుషి, తారిద్యుతిభార నిత్యహర్షస్తేరా. 201

మాలిని. వితతవినయవిద్యా విప్రధర్మాత్మవిద్యా
 జితసకలసపత్నశ్రీక సమ్యగ్నివేకా
 మతివిభవమహేంద్రామాత్యసౌజన్యవిత్యా
 చతురచతురుపాయా 7 సక్తసత్తై వీకయుక్తా. 202

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహాభ్యాసానంద సౌందర్య
 భుర్య శ్రీసూర్యసుకవినంభవ శంభోదాసలక్షణాభిధేయయెఱ్ఱయనామధేయ
 ప్రణేతంబైన శ్రీహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

పూర్వభాగము-పంచమాశ్వాసము.

ధరణీసంభృతగృహ

మేధివ్రత విభ్రమోహితవిష్టుకథా

మాధుర్యబహువిధశ్రుతి

సాధితచాతుర్య వేమజనపతివర్యా.

1

ప. అక్కభకుండు శౌనకావిమహామునులకుం జెప్పినట్లు విశ్వంబునకుం బరాయణుం డగునారాయణుండు దుగ్ధసాగరంబున విముగ్ధయోగనిద్రావశుండై నివసించు గ్రమంబునఁ గృతత్రేతాహ్వయంబు లగుయుగంబులు రెండును ¹గడచనఁ దృతీయయుగావసానం బగుకొలదిఁ బ్రజాభారపీడితయై పృథివి కియాక్రోశింప ననుక్రోశవశంబునం బొంది బృందారకులు శతానందున కెటుంగించి యతని మున్నీడికొని.

2

తే. నాగశయనీయశయు మహానందు నాది, దేవు భావనపావను కసుధీభావనీయుఁ బ్రకటమధురవాక్యంబులఁ బ్రస్తుతించి, నల్ల నాలించి మేల్కొని యచ్యుతుండు.

ఉ. తెల్లనితప్తితేకులకుఁ దియ్యపునెచ్చెలు లై నకన్నులం జల్లనిచూపు చూచి యిటు సంగతులై చనువెంచినారు మీ రెల్లను లోకముల్ శుభసమేతములే యసురాధముల్ ప్రవర్తిల్లుగా సమస్తజగతిపరిపీడ యొనర్పఁ గ్రహుఱన్.

4

ప. అని యానతిచ్చినఁ గమలసంభవుం డవిభునియగ్రభాగంబున ఫాలభాగవిరచి తాంజలియై యిట్లనియె.

5

సీ. అవధరింపుము ధాత్రియం దెప్పు డెందును రాజు లనోన్యవైరములు దక్కి పాటియు సత్యంబు పాటించి యాటవుపా లప్పనముగొని ప్రజలమనిచి యర్థంబు తగఁగ నుపార్జించి బంధుమిత్రామాత్యభృత్యజనాభివృద్ధి గావించి సతతయాగంబుల దేవభూదేవసితృప్తి యావహించి

తే. యధికధార్తికు లగుట వర్ణాశ్రమంబు, లాత్తధర్మముల్ దప్పక యాచరింప నెల్ల వారునుఁ గడు నాయువేక్కి పగయుఁ, దెవులుఁ జూపు లేకున్నారు దేవదేవ.

ఉ. ఏనగరంబు చూచిన నరేంద్రులకుఁ బహులక్షణోటిసం భ్రాన్యనము లయ్యెఁ గుంజరహయాదులు మర్త్యులకెల్లఁ జేర్చు సం

- తానవరంపరల్ జనపదంబు లొకంట నొకంట వేసవే
 లై నవి యూళ్లు లిట్లమరె నాదియుగంబును బోలె సర్వమున్. 7
- వ. దానంజేసి భూదేవి మహాభారంబున సైరణ దొఱంగి యచల యయ్యును జల
 నంబు నొంది యార్తయై యాక్రందించె నివ్విధం బరసి ధర్మలోపంబు గాకుండఁ
 బార్థివకులం బుపనంహృతంబు సేయవలయు ¹నీవు విజయంబునేసి మేరుశిఖరం
 బునం గొలుపుండి మమ్ము నందఱం దగినతెఱంగులకు నియోగించుట లెస్సయ
 నిన నబ్జాసనువిజ్ఞాపనంబు విని దివ్యశయనంబువలన నుద్ధితుండై. 8
- సీ. ఇందిరతోడలపై నింపారఁ జాఁచినయడుగులు మణిపీఠియం దమర్చి
 యొక్కింత సడిలినయు త్రేంసదామకం బభినవంబుగ మాళి నలవరించి
 కొంతుభోజ్యులపదకంబునఁ బెనఁగొన్న చారుహారమునులి చక్కజేసి
 కటిమీఁద జాఱినకనకసూత్రంబునోఁ బీతాంబరముదిండు బిగియఁదిగిచి
 తే. శంఖచక్రగదాభయస్ఫారచిహ్న, ములు గ్రమంబున శ్రీహస్తముల వహించి
 యోగనిద్రాంతలీల యిట్టొప్ప నిలిచె, దేవదేవుఁడు దివిజాలదృష్టి యలర. 9
- వ. నిలిచి తత్సమయసేవానురూపంబుగాఁ బొడసూపి యాయితంబై యున్నవిన
 తాతనయు వినమితస్కంధంబు బంధురొత్సాహంబున నారోహణంబునేసి విప్రు
 క్షేపాదిగణముఖ్యుల కోలాహలశబ్దంబులు మునులజయజయోశీర్వాదరావం
 బులును దిగ్విపరపూరకంబై చెలంగ ననేకశతసహస్రసంఖ్యంబు లగుసురవిమా
 నంబులచేత సేవ్యమానుం డగుచు గ్రహతారకాసంచారశీఘ్రతం బగుననాత
 నమార్గంబు నిజగమనానుగ్రహంబున నతిమాత్రపవిత్రంబుగా ముహూర్తమా
 త్రంబున నరిగి యవ్విభండు. 10
- ఉ. మేరువు గాంచె సంతతసమీహితఘోలనమోదితాప్సరో
 శీరువు కందరాంతరనివేశమధూత్కటసిద్ధగీతికా
 చారువు నిత్యసేవనరసవ్యసనభ్రమదభిబంధమం
 దారువు దివ్యసామయతేదారువు సౌరభవర్ణమేరువున్. 11
- వ. కని యందఱు నాత్మీయంబు లగుయానంబులు డిగ్గం దానును వైనతేయునివలన
 నవతరణం బొనర్చి. 12
- సీ. అమృహశైలంబునందు మీఁదటినె త్తమున విశ్వకర్తచే మును విచిత్ర
 రచనానిరూఢనిర్మాణమై కామగామిని యనఁ గామదోహిని యనంగఁ
 గామరూపిణి యనఁగాఁ బెక్కుమీనుతుల వెలసినసభయందు వేలువేఱ
 యుచితంబుగాఁ బెట్టియున్న పీఠములలో నున్న తాసనము దా నొంది విష్ణుఁ
 తే. డబ్బజాదుల నందఱి నానుపూర్వి, నుండ నియమింప నొప్పెఁ బేరోలగంబు
 యక్షగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరోర, గాదులును వచ్చి కొలిచి రయ్యాగిదేవు. 13

తే. ఆయెడను భూమిదేవి యాత్మీ యమైన, మూర్తి ధరియించి యెంతయునా ర్థిదోష
నచటి కేతెంచె నిఖిలసురాళిచూడ్కి, గములునంతంతదనమీడగడలుకొనగ.

క. అక్కాంత డప్పి గని కడు, వెక్కసపడి పలుకునభ్యవితతులపలుకుల్
దిక్కులంకపనినదం, బక్కజమ్మె యెసఁగె వెన్నుఁ డాకర్ణింపన్. 14

వ. అంత వాయుదేవుం డక్కలకలం బంతయుఁ గేలెత్తి వారించి వసుంధరం జూచి
సీయాగమనకార్యం బంతయు విన్నవంబు సేయుమనినం గృతాంజలియై యాజ
గధారిణి యుదారధీరస్వరంబున నిట్లనియె. 15

— ప్రభాధాపీడితయైన భూదేవి తనమనఃకేకంబు విష్ణున కెఱింగించుట. —

క. ఈపురుషోత్తమదేవుఁడు, సీవరమేష్ఠియును వేల్పు లిందలు వినగా
నాపాటెల్లం దగ వి, జ్ఞాపన మొనరింతు ననుడు సభ్యులు గరుణన్. 16

వ. ఏను జగత్కర్తచేతం జరాచరభూతభారణం బధికారంబుగాఁ బ్రతిష్ఠితమై యుం
డుదు నిట్లుండ నేకార్థవకాలంబున విష్ణుకర్ణప్రోతస్సలవలన నుద్భవించి యిద్దలు
దైత్యులు తపంబునకుం దొడంగి కాష్ఠకుడ్యపద్యశులై నిశ్చలం బగునిలుకడం
బెద్దగాలం బున్నయంత. 17

క. వారలదేహముల నవ, ద్వారంబులఁ జొచ్చి భూరివాయువు నాడీ
పూరణము సేయ నాశ్వ, క్షారంభతఁ 1 బొదలి వెరిగె నఖిలాంగములున్. 18

వ. ఇట్లు వెరిగి దిశలు నాకసంబుం దార్పయైన యయ్యసురులకడకు బిసరుహాస
నండు వచ్చి కరంబున నిరువుర నంటి చూచి యొక్కనియెడలు మృదువును
వేటొక్కని² మేను కఠినంబును నైనం దదనురూపంబుగా వారికి మధుండునుం
గై టభండు ననునామంబు లొనరించె ననంతరంబ వారు. 19

క. తమవుల వ్రేఁగున సమదముం, గొని సీఖలనడుచు నిద్ర గూరియొరగి యె
న్న నగోచర మగుకాలము, సనుటయుఁ దెలివొంది పటుభుజాదర్పమునన్. 20

మ. తమతోడం బెనఁగంగ నోవెడు సముద్యత్సత్వవంతుండు వి
క్రమదుర్ధాంతుఁడు గల్లనొక్కో యని యాకాంత³ సమస్తార్ణవౌ
ఘముల⁴ రోయుచు నేఁగుదేరఁ గని 4 యాకంపించి యాశౌరి నా
భిమహాపద్మముసొచ్చి బ్రహ్మ యడఁగె⁵ భీతిక్రకర్షంబునన్. 21

క. ఆయవసరమున నెంతయు, నాయతమై యెదురు నడచె నసురరిపుఁడు దై
తేయులుఁ బ్రమోదనితత, వ్యాయతేహాహులయు తాఁకి రవ్వీరవరున్. 22

వ. వారలతోడ నదేవునకు ననేకదివ్యాబ్జసహస్రం బగుకాలం బడ్డుతం బైన సమ
రంబు ప్రవర్తిల్లె నమృదుకై టభ 5 లొక్కించుకయు డప్పిం బొందక భేదరహి
తుండై యున్న వెన్ను నివిధంబుచూచి యచ్చెరువు నొంది తద్బుజావిస్ఫురణం
బునకుం దప్పిపోవం దమకు శక్యంబుఁగామియు నెఱింగి యతనితోడ. 23

తే. మెచ్చితిమి నేము సీచేతఁ జచ్చుటయును, మాకు లెస్సయైపో⁶చె నెవ్వునములందు

1 బొదరి; బాదరి. 2 యొడలు. 3 మనుత్వం; మనుత్వం. 4 యొక్కంపించి పల్కెత్తు. 5 లొక్కించుకయు. 6 పోయె.

- గమలనాభ చంపుము సలిలములు లేని, చోట నావుడు నాదైత్యసూదనుడు.
- చ. ఇరువుర జంకలం దిఱికి యేవెనలారంగ బాహుపీడన
స్ఫురణ నొగిల్చి వెల్పుఁ దెగఁజూచి జలంబులలోనవైచినం
దరళితరంగజాలములతాఁకునఁ ద త్తనుయుగ్మకంబునం
1 దొరఁగుచుఁ జేర్చి క్రొమ్మెదడు తోరపుఁదెట్టువగట్టె నయ్యెడన్. 25
- క. మేదస్సు పయి 2 బొడుపుటయు, మేదినియన నాటఁగోలె మెచ్చగుపే రు
త్పాదించె నాకు నచ్యుతఁ, డాదరమున నర్థవేదు లభినందింపన్. 26
- చ. పిదప వరాహదేహమునఁ జేర్చినమంట 3 నొకంట నన్ను ని
యుద్ధధిజలంబులో మునిఁగియుండఁగ నెత్తెఁ ద్రివిక్రమాత్ముడై
పదమున నాకలంతయును బ్రభవమొప్పఁగ విక్రమించె న
భవ్యదయవిధాయి నాయెడఁ బ్రభుండు ముకుందుఁడు సర్వకాలమున్. 27
- తే. శంఖకౌమోదకీచక్రచారుహస్తు, నతవిధేయు 4 మన్నాథు ననాథనాథు
విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు జగదేకవిభునిఁ జెంది, యున్న దాన దిక్కరయనాకొరుఁడుగలఁడె.
క. గురుఁ డగ్ని సువర్ణమునకు, గురుఁ డర్కుండు తేజములకు గురుఁడెల్ల నిశా
కరుఁ డఖిలతారకములకు, గురుఁ డెల్లవిధంబులను ముకుందుఁడు నాకున్. 29
- క. సకలవరాచరభేద, ప్రకటిత యగుసృష్టి యేను 5 భరియించు ప్రతి
ష్ఠకుఁ గతము వాసుదేవుండు, నొకఁడున్నా భారశక్తి నొసఁగుటఁ గాదే. 30
- ప. జామదగ్న్యుండు సర్వక్షత్రంబును నిశ్చేషంబుగా వధియించి రుధిరమాంసదు
ర్గంధదూషితయుఁ బరమవిశిష్ట కేశయునై రజస్వలయుంబోలె నున్న నన్నుం గశ్య
పునకు నధ్వరదక్షిణగా నొసంగిన నమృహత్తు నాశ్రయించి. 31
- తే. పతులు వొలియుట విధవనై పాడువాటి, యున్న దాన నేనేమిటి నోర్య నింక
నోపు దీవు నన్నరయంగ నోపు భర్త, నిమ్ము కరుణింపవే పన్నుసీంద్ర యనిన. 32
- క. మునినాథుఁ డట్లు కాకని, మనువునకిచ్చె నను నధికవహిమాన్వితఁ డా
జనసతియు నాత్మవంశ్యులఁ, బనిచెం బరిపాడితోడఁ బరిపాలింపన్. 33
- ప. మహాకుశ్మీనులు ధీధరులు మునిజనసమ్మతాచారులు శూరులు నై నయాజగదేకతు
లచేత ననుభూతనైతి వారు 7 నాకుఁగా బ్రతికి నాయంద కాల్గివశత నొందిరి
మీ రెఱుంగనిని 8 లే దిప్పుడు రాజకులంబు కొలదికి మిగిలె నాకు భరియింపం
గొలది గాకున్నది భారవహనక్షేత్రంబునం గృతియించి యున్న దాన నొక్కింత నా
మోపు వెలితిచేసి బ్రతుకుదు నిష్పిధం బిష్విష్టదేవుండు దలకొనియె నేని
నిర్వహించు నితం డూరకయున్న నది మదీయభాగ్యం జేమిసేయవచ్చు నిచ్చటి
పెద్ద లీడుమ్మరంపుఁగార్యం బనివార్యంబుగా సంఘటింపం బ్రయత్నంబు సేయ

1 దొరుకుచు. 2 బాధ. 3 నొకండు. 4 మన్నాథు నాదిత్య. 5 భారాధ్యక్షవిష్ణు. 6 సదాశివు; శుద్ధియు.

7 వాణా. 8 వశంబు. 9 లేదు ఇచ్చడు.

వలయు ననిన భూదేవివాక్యంబులకుఁ దత్సభాసదు లందఱు (చదులో) విచారించి నిశ్చయించి విరించి కీట్లనిరి. 34

క. ఈదేవి యిట్లు దుఃఖిత, యై దూఱుగ నూరకుండ నగునే! మన కీ వాదిభవుండవు భవన, ప్రాదుర్భావంబు నీనుఁ బని యట్లుగుటన్. 35

సీ. వాసుదేవుఁడు మహేశ్వరుఁడు విశాఖుఁడు వాసవుం ఁబుధిశ్వరుఁడు యముఁడు ధనదుండు చంద్రుండు పసుండు పవమానుఁ డనలుండు సురమంత్రి యనుగరుఁడు విశ్వలు రుద్రు లశ్వినలు సాధ్యలు యక్షగంధర్వరాక్షసగరుడభజగ

కీన్నరప్రముఖులు గిరిసర్విజులధులు ననఁ జేరుకొన్న వీరంతవట్టు [లందు
తే. వారుఁడమతమయంతముల్ వసుధమీఁద, శివులభూసురక్షత్రియాన్వయము
యోనిజులు నయోనిజులు గా నుచ్చసింపఁ, జేసి భావావతరణంబు నేయవలయు.

క. నావుఁడు మేలగు నిట్టులు, గావించుట లెన్న యని తగం బలికి జగ
దాభివనుఁడు పద్మభవుఁడు ను, కావళితో మఱియు నిట్లు లనియెం ప్రీతిన్. 37

— బ్రహ్మనిజేశంబున నమ్రుండు శంకరుండై పుట్టిన ప్రకారము. —

క. విను మేను తొల్లి సాయం, తననమయమునందు వసధితటమునఁ బ్రజ్ఞా
ఘనుఁ డగుకశ్యపమునితో, ననుపవతత్తార్థగోష్ఠి నానక్తుడనై. 38

సీ. ఉన్నంతఁ జంద్రోదయోద్ధామదర్పణై యాసరిదివిభుఁడు గంగాసమాగ
మంబునఁ బొంగారి యంబరచుంబిచంచద్విచిత్రితోడ సరభసముగ
నేతెంచి మాయున్నయెడ నిండఁ దొట్టియంతటఁజోక వచ్చును దడుపుటయును
నేను నవ్రచుఁ డగునే యిట్లు శాంతుండ వగువని పలికిన నాక్షణంబు

తే. శాంతుండై తనత్వము నొందిచారుఁడన, వస్తుఁడును నూత్న కంకణోజ్జ్వలతరంగ
భుజుఁడు ముక్తామణి స్తోమభూషితుండు, నగుచు రాజన్యువలెనుసొంపారనిలిచె.

వ. అవిభ్రంబాలోకించియేనుభావియగు దేవకార్యంబు వీక్షించుటంజేసియతనితోడ.

క. రాజోచితజృంభణమున, రాజాకృతితోడ సింధురాజ కడఁగి యీ
రాజసము నీవునేసితి, రాజై యటుగాన యుర్వి బ్రభవింపఁ దగున్. 41

వ. శాంతుండ వగుమని యేను పలికినం దనుత్వంబు నొందితివి గావున శంతనుం డనం
బరగెద వీగంగయు నిష్ప చెట్లట్ల నీకు భార్య యయ్యెడు ననినం దలంకి సము
ద్రుండు గంగాసమేతంబుగా (సాకారుండై) నాకుం బ్రణామంబు నేసి. 42

ఉ. పర్వపుంగాలముల్ జలదవజ్జ్వలచే బవనంబు రేఁగి యం
తర్పలనంబు నేతయు సుధాకరదర్శనము న్నదూర్జలం
బర్వగఁజేసె నాకు నిది పన్నుగ నై జము గాని యేమియున్
గర్వము గాదు శాప మొసఁగం దగునే జగదీశ దీనికీన్. 43

వ. ప్రసన్నుండ వగుమనిన నే నతనిం జూచి లోకహితార్థంబుగా నూహించి చేసిన
కార్యం బహంబు నొంద నేర దీవు పరమపవిత్రం బగుభరతశంకంబున జని

యించి యీజాహ్నువియంద వసిష్ఠశాపదగ్ధులై వచ్చినవసువుల నుత్సాదించి మఱియు సత్యవతి యనుపుణ్యవతియందు వంశకరు లగుకొడుకుల నిరువురం గని క్రమృత నిజప్రకృతి బొందఁగలవాఁడ వని విషాదంబు మాన్పితి నట్టిశంత నునకుం బుత్రుం డైనవిచిత్రవీర్యునకు ధృతరాష్ట్రపాండుధూపతు లుద్భవించెదరు వారిలోన.

44

తే. పెద్దవానికి నూర్పురుఁ బిన్నవాని, కేవురును బుట్టుదురు సుతు లిద్దతేజు లట్టి యిగుఁదెఱఁగులకు నాఁజ్యభిలాష, కలితమై పేర్చు నొకమహాకలహ మపుడు.

క. ఘోరయుగాంతాకృతి యగు, నారణమున నుర్విఁ గలజనాధిపు లెల్లఁ వారికిఁ దోడై వచ్చి మహారోషత మ్మగి పోదు రన్యోన్యహతిన్.

46

ఉ. పీనుఁగుపెంటలై యొకటి పేరును నెందును లేక యుండున

1 ప్లేనుఁగులుఁ హయంబులు సమిదజనావలియుం బడంగ ని

ర్థానుషరాష్ట్రదుర్గనగరప్రజయై తనభారవంతయుఁ

మాని సుఖించు నివ్వసుధ మానుఁ చృతీయయుగంబు నంతటన్.

47

వ. కావునం గలహశీలుం డగుకలియంశంబు ధృతరాష్ట్రకళత్రంబునందును సర్వప్రేర కుం డైనకృతాంతునంశంబువాఁడు పాండురాజపత్ని యందును జనించుఁ దక్కిన వారియంశంబులు నుచితస్థానంబులం బ్రభవించు నని పలికినం బరమేష్ఠివసువు నకు సర్వదివిజనమాజంబును నభినందించి యిట్లున్న సమయంబున.

48

— నారదుండు విష్ణునితోఁ గాలనేమి కంసుడై పుట్టినతెఱం గఱింగించుట. —

కా. త్రైలోక్యాతిధియై విశ్వంఖలవిచిత్రప్రాణి నెల్లప్పుడుం

గోళిం గ్రుమ్మరుయోగసిద్ధుఁ డఖిలక్షేమంకరక్రజ్ఞుఁడుఁ

మీలన్తూర్తి వికాసనిర్జితశరణ్యేషుం డమోఘార్థవా

గ్ధాలుం డబ్బజసూతి యైనముని వేడ్కఁ వచ్చె నచ్చోటికిన్.

49

క. వచ్చి సభయెల్లఁ దనదేస, మెచ్చి కనుంగొనఁగ హరిసమీహంబునఁ బెం పచ్చుగ నాసీనుడై, యిచ్చ యెఱిఁగి వినయసముపహితవై దగిన్.

50

సీ. మందారతరుపువృక్షమంజరీమండితమ బ్రకయై యొప్పుమహితవీణ

ప్రసరించి త్రిస్థానబంధురస్థితిభేదములతోడ పడ్డంబు మొదలుగాఁగ

సప్తస్వరంబులు సారణావధి నభివ్యక్తమూర్చనలతో నతితయిల్ల

వాయించి 2 మధుర దివ్యధ్వనిమెఱయఁ జిత్రప్రబంధోజ్జ్వలతానరచనఁ

తే. బూర్వభవనలక్షణము లాభోగములుగ, నద్భుతావతారంబు లింపారఁ బాడి యఖిలలోకశరణ్యు దేవాదిదేవు, విష్ణు నలరించె సభ్యులు వేడ్క నలర.

51

వ. తదనంతరంబ భక్తిప్రియపూర్వకంబుగా నద్దేవముని యద్దేవునకుం బ్రాంబలియై యిట్లనియె.

52

క. మతిమంతుల కాద్యుండ వూ, ర్జితశక్తిసమన్వితులకు శ్రేష్ఠుండవు మహా

- ధృతియుతులకుఁ బ్రవరుడ వ, చ్యుత సీయవి గావె సృష్టియును యోగంబున్.
- వ. కావున నిప్పుడు సకలతృప్తియొపసంహరణార్థంబు దివిజు లిందఱుం గావించు
బూనినయంశావతారవ్యవసాయంబు భవత్పరిగ్రహంబు లేకున్న నింతయు
నిష్ఫలం బది యెట్లనిన. 54
- మ. ధరపై నీవు నిజాంశ మొక్కటి సముత్పాదించి దేవాంశజో
త్కరముం బాలనసేయఁ జేర్చి యెసంగంగా వార లేవారి నీ
పరమోత్సాహముచే ననాథులయి తీర్పంజాలి యుండుం గ్రియా
భర మెల్లం బెఱనాడు గల్లనె తలంపం ప్రోక్షి యెవ్వారికిన్. 55
- వ. అది యట్లుండె నీపార్థివక్షయకరణం బొక్కటియ కాదు దేవాంశజులకు ననా
ధ్యం బైనకార్యంబు మఱియునొక్కటి గల దదియ తలంచి కాదే యేను సత్య
రుండనై దేవరం దలంపం వచ్చితి నవ్విధంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 56
- తే. తారకామయం బనుపేరిదారుణంపు, పోర సీవరాక్రవ.మునఁ బోలిసినట్టి
యసురలిప్పుడు మర్త్యంబునందుఁ బుట్టి, వాలి క్రతుహంత్రై యున్న వారు దేవ.
నీ. ధమ్మం ముకడిమిచే రావణుం డనిలోన మడిసినవెప్పటఁ గడిచివీరుఁ
డమ్మహాసురునిమేనల్లుడు లవణుండు మధుడై త్యతనయుఁ డున్దాగ్ధులఁడు
యమునాతలంబు ఘోరారణ్యముననుండి బాధసేయంగఁ దనస్సు లెఱిగి
యెఱింగించుటయు ద్విదశేంద్రవంద్యుండు దనయనుజాత్రుఘ్నునిబనిచె నతఁడు
తే. నరిగి శత్రునిఁ దెగటార్చి యడవియెల్ల, బయలుగాఁడెని యధికసంపన్నుఁ డగుట
నొక్కనగరు నిర్మించె నమానవిభవ, సారసంపన్న బహుజనోచ్ఛయము లలర.
వ. అదియును మధువనంబునందు నిర్మిత యగుటంజేసి మధురయనుపేరం బ్రసి
దయై సమృద్ధజనపదనమన్నితయుఁ బ్రకటోద్వాసతటాకగోపురవిలసితయుఁ బ్ర
శస్తబహుభోగభూమియునై నాటంగోలె నెన్నండును శూన్యంబుగాక నృప
పరంపరాపరిపాలనంబునం బెంపుమిగిలె నిప్పు డవ్వరంబున. 59
- తే. కంసుఁ డిడుమపేరితో నాఁటికాలనేమి, భోజవంశోచ్ఛ్రవం డగుభూవరుండు
నుగ్రనేనునకు జనించి యున్న వాఁడు, పూర్వదుర్యాసనావిసమ్సార్మిచోడ. 60
- శా. రాజై యుండియు నెందు రాజగుణముల్ రాజిల్లు టొల్లండు స
త్సూజాయోగ్యత గల్గుబంధుతటికిం బొందీడు ఘోరాజులక
రాజశ్రేణికి నెందు నోర్వభరమై భ్రాజిష్టుతం గ్రాలుత
త్రేజం బాసురమై తనర్పుటకు నుద్యేగించె దైలోక్యమున్. 61
- క. అతఁడు తనతండ్రి జెఱసిడి, యతులితసామ్రాజ్యలక్ష్మీ యంతయుఁ గొని యు
గ్ధతథులవివిధాసురసే, వితుఁడై యున్నాడు నీవచ్చితిని నింకన్ 62
- వ. మఱియు హయగ్రీవుండు హయరూపధరుం డైనకేశియై జనియించె బలిపు
త్రుం డగునరిష్టుండు పృషభాకృతి యగునరిష్టుండై ప్రభవించె ఖరుండు ఖరకా

యుం డగు ధేనుకుండై పుట్టె లంబుండు ప్రలంబుండై పొడమె ¹నిశుంభండు
కువలయాపీడం బనుకుంభియై కలిగె వరాహాకీశోరులు చాఱూరముట్టికు లనుమ
ల్లులై యుద్భవిల్లిరి వీరెల్లనుఁ గాలనేమిసహచరులు కంసభృత్యులై కాళిండివరి
సరంబున బృందావనంబున భాండీరకవటప్రాంతంబునఁ దాలగహనంబున మధు
రాపురంబున జరింతురు మయుండునుం దొరుండు ననుదానవులు ప్రాక్షోభ
తిషంబున మురాసురునినందనులై నరకాసురునకు సహాయంబు నొనర్చెద రిట్లు
గూడినయాదు హత్తులకు భవదీయగుణకళనంబులందు విద్యేపంబును భవత్ప్రే
భావంబులదెస నసూయయు నీవారైనవారలకుఁబీడనం బొనర్చుటయు నై సర్గికం
బులై యుండు. 63

క. కావున నీవవతార, శ్రీవెలయంగ మర్త్యమున వసించి యఖిలనై
త్యావళిఁ ద్రుంపుము ధాత్రీ, దేవీభర ముడుపి నిలుపు దేవాంశజులన్. 64

సీ. అనుటయు దేవుఁ డిట్లను నీవు చెప్పినయిదుప్రతతి జన్మహేతువులును
వీరలు చేయుదుర్విగ్రహంబులు లెస్సగా నెఱుంగుదు వీరుగాక మఱియు
నధికరాద్రులు గాలయవనజరాసంధశిశుపాలకౌశికచిత్ర సేను
లాదిగాఁ జెఱుతురు మేదిని నిందఱఁ బొరిగొనువాడ నబ్ధరతకులము

తే. పోరితంబును ఘటియించి భూమిదేవిఁ, బ్రీతఁ గానించుచునియు నాచేతిదింక
నొకటిగలదు నాకెయ్యొక నుద్భవించుఁ, నగినయెడ గల్లునోయది దడవవలయు.

వ. అనివలికి లోకపితామహుం జూచి. 66

క. భూతములభవాభవముల, కీతఁ డధిష్ఠాత గాన యితఁ డెమ్మెయి సం
భూతికి ననుఁ బనిచెఁ బరమ, హేతువు దా నెఱిగి యదియ యెక్కొంగున్.

వ. అనినం బద్దగర్భం దాభవనగర్భున కిట్లనియె. 68

— ౧౦ బ్రహ్మదేవుడు విష్ణునితోఁ గళ్యపుండు వసుదేవుండై జనించినతెఱంగు నెట్లు. —

సీ. విను తొల్లి కళ్యపమునివరుఁ డబ్ధీంద్రయజ్ఞ ధేనువులఁ బెక్కడఁచికోనిన
నతఁ డేగుదెంచి నన్నానమ్ముండై కని యవిష్విధం బెఱిగించి యార్తితోడ
జగదీశ సాసామ్ము మగుడ నిచ్చెద నన్న ననుమతింపర యమ్మహాత్మభార్య
లదితియు సురభియు నధ్వరంబులఁ గామదోహినులవి నాకుఁ దోయనిధుల

తే. నన్నిటనుఁ దమతేజంబు లాత్తరక్ష, సేయఁ జరియుచు నాతపస్సిధుఁ డొకడ
దక్క నొరుచేతఁ జిక్కన్ దానవలచి, నట్ల మొదవులపాఁడెల్ల ననుభవించె. 69

వ. ఇంకనై నను విడువం దగదె యది యట్లుండె. 70

ఉ. ఎంతటివారిలైన నొకయించుక ధర్మపు దప్పిరేని శా
సింతురు గాదె సద్విధులు చిత్రమునం దిడిచూడు మంతవా
రింతకుఁ జూచ్చిరేని తెఱ ²గెయ్యది యెక్కడిలోకనేతు వ
త్యంతపుణ్యమింతయును నారసి చేయుడు నీకు నీశ్వరా.

71

- క. నావిని కశ్యపమునిదెస, నావిర్భూతములు పేర్చె నస్త్యతి గో
పావేశము భావియయిన, దేవహితంబును దలంచితిం దెల్లముగాన్. 72
- వ. అవి రెండునుం గారణంబులుగా నపుడు వరుణుం జూచి. 73
- క. ఏయాత్మతోడ గోవుల, నాయనహరియించె నట్టియాత్మ య గొని సు
శ్రీయుతుఁ డుర్విష్ణుని న, త్రాయతమతి గోపవర్కుండై జనియించున్. 74
- తే. అతనిభార్య బిడ్డలుఁ దోస యగుగువారు, తప్ప దీతపునకుం దగుదండ మేను
నిశ్చయించితి 'ననిన నప్పశ్చిమాధి, పతియుఁ గ్రహుఁ జనియె గోవితతి బడసి.
- వ. ఇట్లు నాచేత శప్తందైన కశ్యపముసింద్రుండు వసుదేవుండన నుద్భవించి కం
సుగోవులకు నధికారియయ్యె నతనిఁ త్నులు దేవకీయు రోహిణీయునై పుట్టిరయ్యి
ద్దఱువనితలయందును సీపు నీతేజంబు రెండంశంబులుగా విభాగించి యవతారం
బొనర్చి యదువంశంబుఁ బనుపడ జన్మంబు నొందింపు పవ్వరుణుగోవులుఁ ద్వారై
పాడమిగోవ్రజంబు లనేకంబులం బరిపాలించుచు నాత్మీయబాల్యంబు ప్రకట
కేళితాల్యంబు నొందింపంగలవాడవు. 76
- శా. సీలస్థిగ్ధవిలోలకుంతలము లున్ని ద్రోరుబర్హి స్ఫుర
చూళంబుఁ వనమాలికాలితవక్షో భాగముం గాంతిమ
చ్చేలాందోళనచారుకక్షమును నై శ్రీనాథ నీబాలగో
పాలాకారము చింత్య మయ్యెడు భర్వి భవ్యాత్మకశ్రేణికిన్. 77
- వ. అని యిట్లు నీరజాసనుండు నిరూపించిన కార్యంబునం బ్రమోదంబు నొంది
గోవిందుం డంపతి వీడ్కొలిపి నిజస్థానం బగుదుగ్ధాబ్ధియు త్రరంబునకుం జనియెం
దదనంతరంబ. 78
- నారదుండు కంసునితో విష్ణుమూర్తి కృష్ణుండయి పుట్టఁగలవిధం బెఱిగించుట. —
- క. నారదుండు మధుర కరిగి యు, దారుం డగునుగ్రనేనతనయునిసదన
ద్వారమున నిలిచి తత్ప్రీతి, హారులు దోడుకొనిపోవ నటబోవుటయున్. 79
- ఆ. ఎదురువచ్చి కంసుఁ డెంతయు నమ్ముడై, యుజ్జ్వలసనమున నునిచి వరుస
నర్మ సాద్యపూర్వ మగుపూజయొనరించి, ముదితుఁడైయుటయునుమునివరండు.
- వ. అతనివదనంబునం జూడ్కి- నిలిపి తదీయులు విన నిట్లనియె. 81
- వ. విను భాగీరథి లోనుగా ననఘ యుర్వింగల్గుతీర్థంబు లే
ల్లను నేనాడుచు దేవధూములకు నుల్లాసంబుతో నేగి సొం
పొనరక సూర్యసఖంబునాఁ బరగుమేరూత్తుంగశృంగంబుపైఁ
గనుఁగొంటిం బరమేష్ఠిఁ దొట్టి సురసంఘం దేకతం బుండఁగన్. 82
- క. ఇట్టివరస్పరమంత్రం, బెట్టిదో యని యచట నిలిచి తేమనిచెప్పం
బెట్టిద మగునినుఁ జంపుట, కిట్ల మగువెరవు వెదకు దేర్పడ వింటిన్. 83
- వ. మీవెదతండ్రికూతు రైనదేవకీదేవి కయ్యెడుగర్భంబులో నెనిమిది యగు

- చూలు నీకు మృత్యుహేతువు గాఁగలయది నిజం బిట్లు జనియించువురుఁడుండు.
 తే. దేవతలకెల్ల శరణంబు దేవపూజ్యుఁ, డఖిలమునకు నాధార మనంతరీ
 యాత్మ భవుఁడు సమస్తలోకాత్ముఁ డాతఁ, డెవ్వఁడోచెప్పు నొయ్యననెఱిగెడివు.
 క. నీయోషినగతిఁ బ్రాణా, పాయప్రతివిధు లొనర్చు మర్థ మఖిలమున్
 జేయుము పాత్రత్యాగం, బాయతభోగములు సలుపు మకలంకుఁడవై. 86
- వ. ఇది యనంతరకర్తవ్యంబు నీమీఁదినెయ్యంబున నింతయు నెఱింగింప వచ్చితిం
 బోయెద నని వీడ్కొని యమృతహేముని నిజేచ్ఛం జనియెఁ గంసుండు నిజభృత్య
 జనంబుల దెస చూచి వెలుచ నన్వి. 87
- మ. చతురుం డంచు నిలింపనయమి దెసన్ సన్నేహమయ్యుండఁగా
 మతి మున్నెప్పడుఁ గూడఁడయ్యె నకటా మాబోఁటిసభ్యాఘ్రులం
 దతిహాస్యంబుగ నిట్లు వల్కఁదగునే యబ్జాసనుం దొట్టి యే
 గతి నేవేల్పుల నేను కైకొనమి నిక్కం బాత్తఁ గానం దొఱో. 88
- తే. మేలుకంటి నిద్రించితి మెలఁగుచుంటి, నొడ లెఱుంగకుండితి నెట్లు లున్ననైనఁ
 గదిసి నాకుఁ గీడొనరింపఁగలుగువాని, నెఱుంగ నిష్కూడుజగముల నింతనిజము.
- చ. కినితిలేని శివరణిఁ గీడ్వడఁ ద్రొక్కుదు శింఘ్రులన్ దివం
 బును దిశలుం బగుల్తు దృఢముష్టిహతిం బటుహుంకృతిన్ హుతా
 శనవవనార్కశీతకరసంచరణంబులు నిల్వరింతు నా
 మెనుపు గలంగునే గిరులు భేదిలన్ జలరాసు లింకినన్. 90
- వ. అదియట్లుండె మఱియు నొకటి నెప్పెద. 91
- చ. కలపనగంప యీతఁజసి కాలును నోరును బాదుగాన కె
 వ్వలనఁ బరిశ్రమించుచు నపాయపుఁజ్రేలరిమాట లాడి ధీ
 రుల వద్దికైన నూరక విరోధ మొనర్చుచునుండు రాజులం
 బెలుచన రేచి తిచ్చి తలవెట్టు వినోదపుఁడిటవోవఁగాన్. 92
- వ. అది యట్టిద యైననే మిప్పుడు మనయరిష్టకేళిలంబధేనుకపూతనాకాళియా
 హిప్రభృతులకుం జెప్పునది నారదుండు యదుకులంబువలన మన కపాయంబు
 గలదని చెప్పెం గావున నెల్లయెడల నస్త్యక్షదూషకుల వెదకి ప్రహరింపలయు
 గర్భస్థులగతియు నరసి యుండుట లెన్న మీరును విగతభేదులరై యభి
 మతభోగంబుల ననురాగంబు నొందుండు నన్నుం జెందినవారికి నేవెఱపులు
 నెక్కడివి యని పలికి యభ్యంతరభవనంబున కరిగి యాక్తజనంబులం బిలిచి
 యేకాంతంబున. 93
- నీ. వినుండు నేఁడాదిగా మనదేవకీదేవి కుచితంపుఁగావుగా నువిదపిండు
 నునిచి యవ్వసుదేవుఁ డుండెడువిధమును నరయుచు నయ్యింతి యంటకుండ
 లాడెడువరుసలు నాధానసమయంబు మొదలుగా గర్భంబుమోచునెలలు

నేటికి ప్రసూతియయ్యెడు కాలమును నాకు నెఱిగించునది భర్త హితము గోరు
తే. వారు రేయును బగలును వంచనయును, నలసతయు లేక యిప్పుని యాచరింపుఁ
డిట్లునేతకు గారణం బిట్టిదగుట, దెలియకుండుంగ వలయు నెవ్వలన నొందు.

తే. మంత్రముల నొషధముల నమానుషంపుఁ
జండముల నోపి యుద్యోగ మెందుఁజేయు
నట్టివారికి ననుకూలమై ఫలంబు
నెఱపుఁ జూడుండు దైవంబు నిక్కమింత.

95

వ. అని యిట్లు కంసుండు దేవకీగర్భభవంబునందు నిశ్చింతుండై విచారవిహ్వలం
బగుహృదయంబుతో నుండె నట బ్రహ్మసూనుండు విష్ణుకడకుం జని.

96

క. తాను గ్రసేనుసూనుని, మానసము గలంచినట్టిమతమును నతఁడుఁ
బూని యొనరింపఁ జూచిన, యానీచక్రియయుఁ జెప్పె నవిష్ణుతోడన్.

97

క. చెప్పి తనయిచ్చ నరిగిన, నప్పురమేర్వరుండు గర్భహనవిధంబుల్
దప్పించి తనకు జననం, బొప్పుగ సిద్ధించుచంద మూహించునెడన్.

98

— విష్ణుండు యోగమాయను యశోదకుఁ గూతురై పుట్ట నియమించుట. —

వ. స్వల్పలోకంబునందును మర్త్యభవనంబునందును గలవెరపు లన్నియు వెదకి య
ద్దేవుచి త్తం బాపాతాళంబును నన్వేషించిన నచ్చటం దొల్లి కాలనేమిపుత్రులు ష
డ్గర్భు లనువారు వారిజానను సుద్దేశించి దేవాదిచతుర్విధభూతంబులవలనం
జాపు లేకుండం బడయుటకుం నపంబునేయం దొడంగిన నలిగి హిరణ్యకశిపుండు
కుల శ్రేష్ఠుండ నై ననన్నుఁ బరిత్యజించి యొరునియీగియ యానపడితిరి గావున
మీకుం జేరువెట్టి నెనిచినతండ్రిచేతన చావంగలవారని యథోగతులం జేయు
టయు సలిగనున్నులై యుండ నవిధం బెఱింగి విహంగమగమనుండు.

99

చ. చనఁ దనయోగనిత్ర సురశత్రులయాత్మల సెందఁ బంచ న
త్యనుపమకాలరూప యగునాయమ కిట్లును నీవు వేగ నా
వనుపానరించిలేని నవపద్మనిభానన మెచ్చి యిచ్చెదన్
మునివిబుధేంద్రవిప్రులసముద్భవకారిణి యైనయున్నతిన్.

100

వ. అది యెయ్యదియనిన.

101

సీ. అతివ యీషడ్గర్భు లనుదానపులఁ గ్రవంబునఁ గొనిపోయి సంపూర్ణపుణ్య
యగుదేవకీదేవియందు గర్భములుగా నావహింపఁగఁ గంసుఁ డదయహృదయుఁ
దండఱం బుట్టినయప్పుడ చంప నేడవుచూలు నాయంత మవ్వరాంగి
యుదరంబు నెలకొన్న నొయ్యన నేడవునెల రోహిణీగర్భ మెలయఁ జేయు

తే. మదియ నాకగ్రజుండయి యవతరించు, గర్భసంకల్పజమున సంకల్పఁబడనఁ
గంసభయమున నింతికి గర్భపాత, మయ్యె ననుజనవాదంబు నపుడు గలుగు.

వ. తదనంతరంబ యప్రమగర్భంబై వసుదేవుదేవియుదరంబున నేను నిలిచెద నంద

నామధేయుం డగుకంసగోపతిభామిని యైనయశోదకుడుపుననీడగుతేజంబు నెలవు
కొన నిద్దఱమును సమకాలంబ యష్టమ్యవసానంబున నవమీముఖంబున
నర్ధరాత్ర సమయంబునందు జనియింతము మనకుం బరస్పరవ్యత్యాసంబు సంభ
వించినం గంసుం డెఱుంగమింజేసి నిన్ను శిలాతలంబున వ్రేయం బూన్చిన నీవు
వంచించి గగనంబునకు నెగసి వత్సాదంబున మహానుభావ వయ్యెద వవిష్టి
శేషంబునంజేసి.

103

సీ. నామేనితోఁ దుల్యమై మేను నవమేఘకాంతి నొప్పార సంకర్షణునకు
నెన యైనవదనపూర్ణేందుండు శోభిల్ల నెనిమిది బాహువు లెసఁగి శార్ఙ్గ
చక్రగదాఖడ్గజలరుహమధుసాత్రమునలశూలముల నుల్లసితములుగ
నుజ్జ్వలహరకేయూరానిదివ్యభూషణగంధమాల్యవిస్తారలీల

తే. నీలకాశేయవనవై నిఖిలసిద్ధ, గణము పూజింప దివికేగఁ గలవు నిన్ను
నెదురుపచ్చి తోడ్కొనిపోయియింద్రుఁడెలమి, నాదిత్యగనభిషేకమాచరించు.

వ. నీవు నాకు నక్కాశికునకుం జెలియలవై 'కాశికి యనుపేరం బ్రసిద్ధిపహించి
వింధ్యాచలంబు నివాసంబుగా నుండి శుంభనిశుంభలను దైత్యుల వధియించి
లోకహితం బొనర్చెదవు శ్రీయు ధృతియుఁ గాంతియు ప్రీయు విద్యయు సన్మ
తియు మతియు సంధ్యయు రాత్రియుఁ బ్రభయుఁ గాంతియు నిద్రయుఁ గాలరా
త్రియు ననునామంబులు నీకు వాచకంబులుగా మహామునులుం గీర్తింతు
రాత్తులై కొలుచువారికి దారిద్ర్యబంధనవధప్రముఖంబు లగుగురుదక్షిణంబు
లపనయించి యాయురారోగ్యధనధాన్యపశుపుత్రభృత్యాదికంబు లగుకల్యా
ణంబులు గరుణింపు మేనును శంసద్వంసంబు గోరి యతనిగోవులం గాచుట నివో
దంబుగాఁ గొంతకాలంబు నడపెద ననియానతిచ్చిన నద్దేవి యక్కార్యంబున
కియ్యకొనియె నచ్యుతుండు నచ్చోటన యంతర్హితుం డయ్యె నంత నిక్కడ.

తే. యోగనిద్రా ప్రభావసంయోజనమున, నొలయుషడ్గర్భులనుగర్భములుగఁదాల్చె
ధీరతమ యగువసుదేవుడేమి దనకుఁ, దవులుదేహదుఃఖం బెల్ల నవధిఁ బోవ. 106

చ. అరసి ప్రసూతకాలమునయప్పుడు దక్షులెఱింగి చెప్పఁగాఁ
గరుణ యొకింతలేక యెఱగందుల దేవకిగన్తు యాద్యురం
బరుపవిశాలఘోరశిలపైఁ గడకాళులు వట్టి వ్రేసి యా
సురముగఁ జంపెఁ గంసుఁ డురుశోచితము చేసరంగఁ జెచ్చెరన్. 107

వ. సప్తమగర్భంబు సప్తమం బగుమాసంబున విష్ణునియోగనిద్రచేత సంకర్షించు
కొని పోవంబడి గోకులస్థిత యైనరోహిణియుదరంబు నొందె నివిధంబున గర్భ
శోభంబు సంప్రాప్తంబై.

108

— రోహిణిదేవిగర్భంబుననుండి బలరాముం డవతారంబునొందుట. —

క. నెలలన్నియు నిండఁగ న, నైలంతకు జనియించె నిండునెలపున్న మకుట

- నెలకొని యుదయించువగిది, నెలమిఁగొడుకు సకలకువలయెచ్చాకరుండై. 109
- వ. ఇట్లు పూర్వవిహితనామధేయుం డగుసంకర్షణజన్మానంతరంబ. 110
- క. దేవకీయప్రమగర్భము, దేవోత్తముం డై నవిష్ణుదేవునియంతం
బావిష్ణుత మయ్యె నఖిల, దేవహితార్థంబు దీప్తదివ్యవిభూతిన్. 111
- క. పదునాలుగుజగములు దన, యుదరంబున నునిచికోన్నయదితమహిమునే
ర్పిదవంగఁదాల్చె గృశమగు, నుదరంబున నువిద భాగ్యయోగముపేర్చిన్. 112
- సీ. పొక్కిట నెత్తమ్మి పాలుచునియ్యమపట్టి కనువిధంబునఁ దనరారె నాభి
హరినీలవర్ణుఁ డిహరిణాక్షిసుతుఁ డనుచాక్షున నలుపెక్కెఁ జన్ను మొనలు
ధవళాబ్జనిభము లీతరుణిపుత్త్రునికన్ను లనులీలఁ గడుఁ దెలుపారెఁ జాడ్యు
లధికనిద్రాళుఁ డీయబలతనూజుఁ డిన్భూతిఁ జెయ్యుల జడభావ మొందెఁ
ఆ. దనువు వెలరువారెఁ దగిలెఁగోర్ములుకొనువాదగో వళులువిరిసెనొదవెఁజెమట
లినసమానగర్భజనితశ్రమసమీర, ణమ్ము లమరె వికచనలినముఖికి. 113
- క. ఏదివసం బాదిగ ని, ట్లాదేవకీ దాల్చె గర్భ మదియ మొదలుగా
మోదమున నందవత్తి య, శోదాదేవియును లీలఁ జూలు ధరించెన్. 114
- వ. 2 అంత నిక్కడ దశమమాసంబునందు. 115

— ౧౦ దేవకీదేవిగర్భంబుననుండి శ్రీకృష్ణుం డవతరించుట. ౧౦ —

- మ. మహితశ్రావణమేచకాష్టమి నిశామధ్యంబునం బ్రస్ఫుర
ద్భ్రహ్మల్ సోఽచ్చగృహంబులం దోయిందు విభ్రాజల్లఁ బుత్రుఁ యదూ
న్వహుఁ బుణ్యాంగన గాంచె విశ్వజగదాధారోదయుక్ భర్తని
ర్వహణారంభధురిణు నిత్యవిభుతావర్ధిష్ఠునిం గృష్ణునిన్. 116
- వ. ఆదేవుదివ్యావతారంబున సకలచంద్రంబులుం బ్రమోదభరంబు నొందె మంద
సమీరుండు సమీరితసౌరభసుఖస్పర్శుండై చరించె దాపసాగ్నిహోత్రంబులు
ప్రదక్షిణజ్వాలాజాలంబులై వర్తిల్లె సాగరంబులు నమ్రదసంభ్రమంబులం బొదలె
దిశలు ప్రకాశంబు లయ్యె నంబరచరంబు లగుతేజంబులు తేజోతిశయంబున
మెఱసె నంతర్దానగతులై యాదిత్యులు మోదంబునఁ గుసుమవర్షంబులు గురి
యించుచు ననేకవాక్యంబుల నమృహప్రభావుం బ్రస్తుతించిరి దివ్యంబు లగువాది
త్రంబులు ప్రదీప్తధ్వనులం జెలంగె గంధర్వగానంబులు నమ్రోన రసంబులుం
బ్రవర్తిల్లె బాతాళవాసు లగువాసుకిప్రముఖు లుల్లాసభాసితు లై రిట్టివైజజన
సంప్రమోదసంకులంబునందు. 117

- ఉ. కావలివారిఁ దొట్టి పురిఁ గల్లుజనంబులలోన గాఢని
ద్రావివశత్య మొందనివిధంబున వాఁ దోకరుండు లేడు ల
క్ష్మీవరునూయఁజేసి గతచేతసులై నటు లుండి రయ్యెడక
దేవకీయుం బ్రభుండు వసుదేవుఁడుఁ దక్కంగ నెల్లవారలున్. 118

క. ఆవృష్టివీరు డాత్తజు, నావిర్భావము నెఱింగి యంతర్మహాముఖ
వేవేగం జూచ్చి నడురే, యావనజుచ్చుండు వొడిచిన ట్లుండంగాన్. 119

మ. నెఱులై యొప్పవినీలకేశములు నున్న ద్రాననాబ్జంబునే
డ్రుఱ నూత్నాంబుదతుల్యకాంతియును నై దివ్యప్రభావంబునం
గఱయున్ మాంగును లేక పుట్టినశుభాంగం బద్భుతాపాదియై
నెఱయం గన్నులు విచ్చిచూచుతనయున్ వీక్షించి మోహంబునన్. 120

తే. పాపకర్డుండు కంసుఁ డీపట్టిఁ బట్టి, యెగ్గుసేయంగ నకట యేనెట్లు సూతు
నెవ్వరును గానకుండంగ నిపుడ కొనుచు, నరిగి యొండుచో డాచెదనని తలంచి.

సీ. ఏవేదనయు ¹నొంద కింపారఁ బుత్రునిఁ గని యింక ²నెట్టొకో కర్త మనుచు
నివ్వెఱుపడి యున్న నిజపత్ని కవ్వధం బల్లన యెఱిగించి యవ్వరాంగి
తోడలపైఁ గల్పాంతతో యధిపతుపత్రతలమునం దున్న చందమున నున్న
శిశువు నొయ్యన యెత్తి చేతుల నల్లనఁ జొదివి చెచ్చెర నంతిపురము వెడలి

తే. నందగోపునింటికిఁ జని నవ్యసూతి
యయ్యశోదయు విష్ణుమాయావిమాళ
యగుట నొం దెఱుంగక యున్ని నాతఁ డచటఁ
గొడుకుఁ బెట్టి యాయమగన్న కూతుఁ గొనుచు. 122

వ. మగుడఁ జనుదెంచి దేవకీదేవితల్పంబున ³నిడి నొన పోయి తత్ప్రసవసూతంబు
కంసునకుం జెప్పిన. 123

మ. తలయుం జీరయు వీడ సంభ్రమముతో దై వోపభూతంబునం
గలఁకం గుల్లచుఁ బాటుతెంచి వెన నాకంసుండు తత్సూతికా
నిలయద్వారమునందు నిల్చి శిశువుం దేతెఱ్ఱు తెఱ్ఱుచు నా
కులుండై పల్కఁగఁ గృష్ణమాతయును సంక్షోభార్తయై యత్తెఱిన్. 124

— కంసుండు యశోదకుఁ సూతురై పుట్టినయొగమాయం జంపంబునుట. —

క. ⁴అన్నా యలుగకుమీ నా, కన్నది యిదె యాడుబిడ్డ గావుము దీని
న్నిన్నో కటిసేయఁ గలదే, కన్నియ యతిలోక పురుషకారసమగ్రున్. 125

ఆ. మొదలఁ బెక్కుగర్భములు నీబదుకుగోరి, వరుస ⁵సౌష్ఠింప నే మగవారలైన
నుడుగవయ్య యాగ్రహమునాయెడఁబ్రసాద, దృష్టిపరఁగింపవేజగద్వినుతవిభవ.

వ. అని ⁶ప్రార్థించిన నచ్చటివనిత లొక్కపెట్టి పాపకారంబు లొనర్చ నభ్యంతరంబు
సొచ్చి యచ్చెడుగం డపాప నెప్పటిరాతితోనడుచుటకై ⁷పూని యెత్తినమెత్తనఁ
బ్రిదిలి చదలికెగసి యయ్యుగ్మలి యద్భుతాకారయై యందుండి. 127

క. తనచేతిపానపాత్రం, బున ⁸నొలికెడి దివ్యమధువు ముదిమున నాసా
దన మొనరించి మదోద్ధత, నినదంబునఁ బెలుచ నవ్వీ నిష్కరభంగిన్. 128

- వ. భయవిస్తయంబులు నునంబునం బెనంగొనం గనుంగొను భోజవతి నుద్దేశించి.
ఉ. పరిదురాత్మ నన్ను నిటు లుగ్రహం బట్టి శిలాతలంబుపై
బోరనవేసే చంప నిటం బూనినతప్పున కేను నిన్ను సీ
దారుణశత్రుం డాహవవిదారితుం డేయంగ మృత్యుమూర్తి నై
త్పూరతం బ్రాణముల్ రుధిరకుల్యయుం గ్రోలుదు నొక్కపూంపునన్. 130
- క. ఇంకేమి త్రుళ్లగల విడె, యింకె నహంకారపంక మెల్ల ననుచు ని
శ్చంకత నడేవి నయె, సంకులమై తన్ను సిద్ధసంఘము గొలువన్. 131
- వ. ఇక్కడం గంసుండును దేవకీదేవికిం గృతాంజలియై యిట్లనియె. 132
- ఉ. ఏనిటు ప్రాణరక్షకయి యెంతయుం బాపమునేసి గర్భసం
తానవిఘాతనై నిను నుదంచితశోకవయోధి ముంచితం
బూనినమత్కృతం బఖిలమున్ వృథా యయ్యె విఘాతచెయ్ యె
వ్వొనికీ మాన్వంగా నకట వచ్చునె మానుషశత్రుచ్ఛయత్నచేన్. 133
- క. విను చంపం జెలుప వసుదను, ఘనశర మగుకాల మొకడంక కర్త వనుష్యం
డు నిమిత్తమాత్ర మింతయ, యనయమ్మును గాలిపాక మైనక్రియలకున్. 134
- తే. కాన నింతయుం దలపోసి మాను మింక, నఖిలదుఃఖించితామయం బై నకలంక
యేను గాలుగేలునుబట్టి యిదె వినీతి, వేడికొనియెడం బరమమిత్రచరిత.
వ. అనిన నడేవి యశ్రుపూర్ణనయనయై తండ్రి యిట్టిశోకంబు నా కనుభవించను
మద్గర్భంబులకు నిట్టిపాకలం బోవను మున్న కడకట్టనతెఱంగు నీ వేమిసేయు
దని యుచితంబుగాఁ బలికె గంసుండును నిజగృహంబున కికరిగెనంత నాప్రాప్త
వసుదేవుండు. 136
- క. ముదమెనంగ నందగోపుని, సదాంబున కేగి పుత్రజననంబున న
మృతభరితుం డై నయతనిని, హృదయస్త్రియనుహృదుఁగాంచి యిట్లనియెడగన్.
మ. సుతం సత్యద్భుతలక్షణాన్నితనిఁ దేబోభాసితం గంటి వీ
వతిధన్యండువు భామినీసహిత మీయాత్మోద్భవుం గొంచు ధీ
యత మీచోటగుగోకులంబునకుం బొమ్మన్నాడు ప్రేమలై నా
సుతుం డారోహిణి గన్నవాడును భవత్సానుండకాఁ జూడుమీ. 138
- ఆ. వాడు పెద్దవాడు వీడు రెండవపట్టి, యనుతలంపుతోడ ననఘ సీవ
వెనుపుమడవెలోనఁ బెక్కిపాయంబులు, గలుగు నేనఱిమియు వలయుఁజుమ్ము.
- ఉ. పుట్టంగం బుట్టుగాఁ దునిమెం బుత్తల దేవకీ గన్నయందఱం
గట్టడిపాపజాతి యగుకంసుండు తద్విధి చిత్తమున్ వగం
బెట్టెడు రోహిణీకలితపిండ మొకండును దప్ప వీని సీ
వెట్టయిన్ మహాత్మ భరియింపుము దీవనం బొందు మెంతయున్. 140

1 వివాహం. 2 భోరనవేసెనని భూమి నీళ్లు కలియకత్రినీ, తోరమగారెట్టి, భవదారితు 3 యత్నకు
చ్ఛంక. 4 వ్య. 5 యిదియనఁట. 6 శకు న. 7 నిర్మిహంబు. 8 కంఠంబున పరిపూర్ణ. 9 శక్యంబు.

వ. ఇంక శిశుఘాతిని యగువూతనకుఁ గంసువనువున శిశుహింసాన్వేషణంబు పనియై యుండు నీ వీప్రాద్ధ యిచ్చోటువాసి చని వేగకమున్న మంద సౌరవలయుం గులూ యలీనంబులగువడులు వేగు తెలుంగులు సూ పెడుఁ బ్రాగ్నిశాభాగంబునఁ (బ్రారభ) ప్రభాకరధృష్టిజవికాసంబగుచుఁ జను దెంచె నీకు నిష్ఠురంబునం గరప్రదానం బొన రింప వచ్చినవనియును సంపన్నం బయ్యెడ దడయవలవ దనిన నట్లకాక యని యగ్గో పముఖ్యుండ.

141

తే. పురిటిపావనిదొడ్లలోఁబొందుగాఁగఁ, బెట్టిమోపించుకొనితాను బ్రియసతియును మేటిగుజ్జలఁ గట్టినపాట¹బండి, యెక్కి శీఘ్రంబ మందకు నేఁగ నెలమి.

142

నందుడు మధురాపురంబుననుండి వసుదేవునాశ్చర్య ప్రేక్షణైక వచ్చుట.

వ. ఇట్లు చని పుష్పితఫలితానేకతరుషండుమండితం బగుకాళిందీతటంబుననలునెసలం బొడవుగా నమచ్చిన బలితంపుములువెలుంగులంగరంబుజతనంబులై యొప్పు²పెను దొడ్లం గ్రమంబునంబ్ర మోదంబున వేకువం బోకుమేసి వచ్చి రోషంభవదనం బుల విహితతయనలై సుఖయించు కడుపులలోనఁ ³జెరుపేరం బిలువం బంచ తిల్లుచు నుల్లసితహంకారంబు లగువదనంబులతో నున్నుఖలగుతెల్లులకు నభిము ఖంబులై హర్షప్రతినినదంబులు వొడలంబొదులనుండి యొండొంటి⁴దాఁటుకొని కలయు బాలవత్సంబుల⁵యత్సవసంచారంబులవలన వెదయాపుల వెనుకం దగిలి యొండొంటింజెరసిక బలియొంటంకెలం బొదివి కాలద్రవ్వినో డాడుచుఁబోగరు మిగిలి⁶కఱకెక్కినమెడలునువలుదమూపురంబులును వెడఁదవీపులును దోరంపు గంగదోళ్లునునై క్రాలువృషభంబులదర్పవికారంబువలనను మొదవులనోరినురుపు లుంబెయ్యల రేణంబులుంబాలకుండిలమనులునుంబమయొడభలకు⁷నెడపడని తొ డవులుగాఁ బిడికి యురు ద్రాళ్లు⁸ం దలుగులు తలమొలలంజుట్టియిట్టునట్టునుంగల యం బాటి క్రేపుల నేర్పఱించువారును వల్లియలు వైచి కోడెలం బట్టి పెనఁచి ¹⁰కారూళ్ల జుట్టికారులకువశంబునేయుబరవసం బెనంగఁ గ్రువ్వురువారునుజూఁడుఁ గొడుపులును వాదోళ్లు ముకుబంతులు మొదలుగాఁ గలసాధనంబులు గొని వచ్చి తెవులుగొంటులఁ జీకించువారును క్రేపులం గొననియాపులందోలఁగం గట్టి పిళ్లివెట్టియు మందులునల్లియుం జాలదుఃఖపడి చేఁ పెలుంగించువారును మఱియుం బెక్కువిధంబులఁ దమతమ్మకై యెడవడనికాపటిమోపులకతనం గంది కాయలుగాచి వంగినవలుదమూపులును ముదుకవెన్న లంటికినుట మెదుక గొని మొదుకనయి పిడిచినం బొల¹¹వలచుచుంతులలునుబనులకొమ్మల¹²తాఁ కుల నడవిక్రంప¹³యేట్లమన్నియముచ్చులపోట్ల బెరసినగంట్లంగఱకెక్కినయవ యవంబులు నెట్టినెరలతోడికపిలకన్నులవెడంగుఁజూపులును బెడిదంబు లగు కారెలుంగులుం గలిగి యెల్లయెడలనుం ద్రుళ్లి గొల్లలపెల్లువలనను జను

1 బండి. 2 ధేను. 3 శిర్యణ. 4 కాటుగని. 5 యువవశ. 6 రకధర్మ వందడ కోరి. 7 కుంకి. 8 నేరది. 9 చురుం బలుపులునుం దల. 10 కాలద్రవ్వినోరును. 11 వలచుఁబంతుల. 12 క్రాంతి. 13 లంపు.

కట్టులుగట్టి భుజమాలంబుల జిగిసొంపులం గలసి మెఱసి నెఱయం జిలుమూరు నిత్యడికడియంబులుం గంచుటుంగరమ్ములు నమరం గొమగారు నాచుదీంగలు గలయంబ్రాకినం బోలుచు కెందామరలం దెగడుచేతులం గడవలవాతులు పదిలంబులుగా! నూడి చెదరినచికిచికివెండ్రుకలు పిహిదువుటం జిలుమొగులు మొలకలు బలసినకొఱనెలలకుం బాటియగునెన్నుదురుల నున్న చెమరులు దురం గలిప గరువంపుడప్పి యొప్పు నిదురయూర్పులుం దమలో శివరసి యాడుమాట లతమకుంబున నినుమడియై నిగుడ! వడవడవడంకుచున్న చన్నుగవలును వ్రేగువడు పిలుందులుం బొలయుచూడ్కులునై యొక్కొక్కతో యంబునంగూడి సరి త్రోయంబులం దెచ్చుజలవాహికలును గాంచనకంకణధూణతాగ్రంబులం గంతసూత్ర వళినంబుల బాహులతాంబోళినంబులం బయోదరసంఘర్షణంబుల శ్రోణిసన్నహనంబుల పృథుగీతమాధుర్యంబుల మనోహరంబు లగుదధిపథన వ్యాపారంబులం (జాలం) బారీణ లగుబాలికలును ఘృతతక్రవిక్రయంబు గృహ సమ్రాజ్ఞనంబు శిశుసమాశ్వాసనంబు బాలకభృతకభక్తిప్రదానంబు మొదలయి నవనులం జడిముడిపాటు బొలయ మెలంగుగరిష్ఠకుటుంబినులును నైనగోపికల యుదాత్తచేష్టితంబులవలనను సర్వప్రకారసుభగంబయి నవత్రాణచృన్నకుటి కవాటంబులును ననర్థభాషితవాస్తుసిమంబులును విశంకటశకటనికటార్పిత మం చకంబు నాజ్యపచనసుగంధియును! దవ్యమానదుగ్ధచూత్కారముఖరంబునునర్ప కకబళవిగళితమస్తుని క్తకరీషస్థలంబును దధిబిందుసుందరవేదికంబును నైనయమృ హాఘాపంబు బ్రవేశించి.

143

తే. వృద్ధు లగుగోపముఖ్యులు వేడ్క దన్ను, నెదురుకొనియభినందింపనింపుమిగులం దాను నందఱ నధికహృద్యముగఁ బలికి, యాదరించుచు వారుఁ దో నరుగుదేర. వ. నిజసదనంబునకుంజని వృద్ధగోపికలు పుత్రసమన్విత యగుయశోదకు నొనర్చునవ సూతికామంగళం బంజరంగంబు హర్షోత్తరంగంబు గావింప బాలార్కసన్నిధిం డగుకుమారు లోహిణి యెదుర్కొనిన నద్దేవికి సభక్షికంబుగా సంభావనంబుగా వించి భావం బలరం బూర్వప్రకారంబున నుండె నిట్లు కృష్ణుండు గోకులంబున గోపికావర్ణంబై యత్యద్భుతం బగుప్రభావం బపరిభావ్యంబుగా నుండునంతం గొన్నిదినంబు లరిగిన.

145

క. మునుకంసునివసుపున గ, ర్భనిపాతము శిశువధంబవనిగా నెవో టను దిరుగుదనుజనివహం, బున కన్గడి దురితచరిత పూతన యనఁగన్. 146 వ. ఘోరాకార యగునిశాచరి నిశాసమయంబున నర్భులలవెదకుచుం జనుదెంచి నందగోపశకటంబు క్రిందం దగుతల్పంబున నుత్తావశాయయై యున్న వెన్నునియం తికంబున నంతంత నిలిచి.

147

- క. ఆమూర్తి యట్టితేజం, బామహిమ నిజాంతరంగ మద్భుతభీతి
వ్యామోహితంబు నేయం, గా మెత్తన గొంతనేపు కనుగొని యలుకన్. 148
- క. వీర డెల్లబోటిబాలుడు, గాఢాకంసునకుఁ గీడుగావించుటకై
పోడిమి యెగుర జనించిన, వాడ యగును వీనిఁ దునిమివై చెద నంచున్. 149
- సీ. పండ్లు గొలుకుచుఁ బదరి హుమ్మని మిడిగ్రుడ్లులనిప్పులు గ్రుమ్మరిలఁగ
నదరెడుకటములు నాకుంచితము లగుబొమ్మలును నుదిటిపైఁ బొడముచెమట
మెలుఁగుకోటలు జేర్చి యెఱువంట లందండఁ జల్లెడుబహుళనిశాస్వములును
నాగ్రహంబున బొరి నాకంపితము లగుకరములునై భయంకరముగాఁగ
తే జననీపొదిగిట నున్న బాలునిఁ గడంక, నెత్తికొని తొమ్మువై నిడి యొత్తివీషపుఁ
జన్ను మొనలు తదాననాబ్జముననదిమె, నదుముటఁముఁబాఁడార్చుడైనట్లపోలే

శ్రీకృష్ణుడు శూకన ప్రాణంబులు దనదుగ్ధంబులతోడంగొని వంపుట. ౧౫౦

- ఉ. ఎత్తిలి కావుకావు రననేడ్చి తదీయపయోధరాగ్రముల్
కుత్తుకదాఁకఁ బెట్టికొని కోలఁ గ్రమంబునఁ జన్నుఁబాలతో
నెత్తురు మున్ను గాఁగ గణనీయములై చనుచు పూతువుల్
పొత్తుగఁ బ్రాణము యైనఁటిబొందియ త్రిక్కఁగ నొక్క వేల్చిడిన్. 151
- క. రక్కసికీని దా నెక్కుడు, రక్కసియై కృష్ణుఁ డీట్లు క్రూర్యావేశం
బక్కజముగఁ బసరింపఁగ, నక్కుటిలాచారి గెడసె హయనుచు భ్రావన్.
- తే. అధికవిస్వరం బైనయయ్యార్తనాద, మనకు మందలోపలఁ గలజనము లెల్ల
మేలుకొని రటమున్న యబ్బాలునేడ్చు, విని యశోదయు మేల్కొని విహ్వలించి.
- ప. తన ముందట మును ప్రసువుం డైననందనుం గానక నందగోవునిం బిలిచిన
నతండు నాలోనన యుదరిపడి తెలిసి పఱతెంచె నిల్లెలవాదూనుంజనుడెంచి శక
టాంగమాత్రంబు లగుగ్రుడ్లు దిరుగంబడి వికృతంబులై మెఱవ నతిమాత్ర
దైర్ఘ్యంబు లగుపాశపాదంబులు విరియం బడి యొడలు పగిలి యెమ్ములు నలిసి
చర్మంబు ప్రావై యున్నయన్ని శాచరిచందంబునకు నాశ్చర్యంబును భయంబు
నుం బొంది తదుత్సంగంబునఁ బతంగుభంగి నెసంగు కృష్ణునిం గాంచి రవ్వుడు.
- తే. అకట నేఁజెల్ల నేఁజెల్ల హాకుమార, హతనూభవ హాపత్న యనుచు నార్చి
దల్లియునుదండ్రీయునువచ్చితనుజాఁబొదివి, గమ్మగోతగాబాప్సృకులాక్షియగుచు.
- ప. బాలుని గ్రుచ్చియెత్తి యురంబున నదిమిగొనిన నందుండు నయ్యిందువదన నిది
యేమి యారక్కసి యెక్కడ నుండి వచ్చె నిచ్చిటుతవాని నీచందంబు నేయుట
యెల్ల నీవేల యేమఱితనిన నయ్యబల యతనినోడ. 156
- తే. కడుపునిండఁగఁ జన్నిచ్చి కొడుకు నిద్ర, వోవ దీవియ మండంగఁబ్రొద్దువోవు
నంతదాఁక మేల్కొనియుండి యలసి కన్న, కింతమూసితి నాలస్య మేది యిందు.

క. ఈపాపజాతి రక్కెన, యేపగిది గడంగి యిచటి కేతెంచెనొ యీ
పాపం డెచ్చెయి నెట్లయి, ¹ప్రాప్తయె నిదేమిమాయ పుట్టెనొ యెఱుంగన్. 158

ఉ. కానకకన్నపట్టి యిటు కట్టిడిరక్కెన²వాతఁ జిక్కియుం
దానొకకీడు నొందక ముదంబున నాకిదె చేరె నిక్కువం
బేనలివాఁకీం గలదె యిట్టితపంబునపేర్చి చంద్రబిం
బాననుఁ డింక వీడు పరమాయురుపేతుండ యెల్లభంగులన్. 159

వ. అనియె నంత నఖిలగోపాలకులు నయ్యపాయంబు దప్పినయొప్పిదంబు వేనవేలు
భంగులం గొనియాడి యాడాకినీకళేబరంబు దొలంగం దిగిచిరి నందుం డానంద
వికసితాననుండై సూనుం దా నెత్తికొని గోకరీషమిశ్రితం బగుభూరంబు పర
గంగావిరహాతలకంబుఁ బెట్టి. 160

సీ. శ్రీనాయకుండు రక్షించు నీముందర వేధ రక్షించు నీవేనుకదిక్కు
వరుస నీదక్షిణవామభాగంబులు రక్షింతు రవిరూపాత్మగువంతులు
నీమీఁదు దిగువయు ⁴నీరజాహితుండు వాసుకియు రక్షింతురు ⁵ప్రకటకరుణ
దిక్కులు గాఢ్మ సీతక్కినచోటులు రక్షింతు రెవ్వడు నక్షతముగ

తే. స్వస్తి గావించు నీకు వృషభవృజం డ, నాకులై శ్వర్షశాలి పినాకపాణి
నిత్యోజివ లగుగోవులు నియతపుణ్య, యైనభూమియు నిను నెల్లయందుఁ బ్రోచు.

వ. అని యిట్లు బాలరక్షణార్థంబు పూర్వమునికల్పితంబు లగుమంత్రంబులు జపి
యించి ప్రయత్నంబునఁ గుమారు నరసికొని యుండ నమృహాసత్త్వండును
మహత్త్వదీప్తుండై వర్ధిల్లుచున్నంత. 162

సీ. వసుదేవుననువున వసుమతీదేవుండు గురువృత్తియుతుండు గర్భండు నాఁగఁ
జనుదెంచి రోహిణీతనయునకును యశోదాతనూభవునకుఁ దగఁ గ్రమమున
జాతకర్తొత్తమసంస్కార మనురూపవిధ్యపేతముగఁ గావించి వారి
కభిధానములు రాముఁ డనియుఁ గృష్ణుం డనియును మహనీయగుణోచితంబు

తే. లై ప్రసిద్ధత నొందెడునట్లుగా నొ, నర్చి తన రాకపోకలు నరుల కొరుల
కెఱుంగ రాకుండునట్లుగా నేఁగెనవ్వి, భంబునకు నందగోవుఁ డెంతయును జొంగి.

క. భూసురులం దిలిపించి మ, హాసరసము లైనయంచితాన్నములు సము
ల్లాసమున నొసఁగి గోవులు, వాసస్సులు నిచ్చి యుత్సవము నేసి తగన్. 164

వ. గోకులంబునం గలచుట్టంబులకెల్లం గట్టనిచ్చి గోవులఁ బూజించి గోవాటం
బలంకరించె నిట్టికల్యాణంబున సంతసెల్లి. 165

ఆ. గొడ్డువీడి కనియెఁ గొడుకు నెంతయుమూర్తి, మంతు నెలతలందు మహితభాగ్య
యొక్కతియ యశోద యుర్వి⁷వై ననుచు ప్రే, పల్లెఁ జొగడి రెల్లపడఁతుకలును.

1 పాపదియైతిమ. 2 చేత. 3 కన్నక. 4 నీరజ. 5 కలకట. 6 దిక్కులు. 7 అందరికలపు.

శా. సిద్ధంబై తనరారుమూర్తిగరిమౌ శ్రీమంతుడై దీప్తిచే
నిధార్కప్రతిమానుడైనతనయుం డిట్లబై ¹వీఁడంతయున్
వృద్ధశ్రీయభివృద్ధి బొందె ననుచున్ వేవేలచందంబులన్
సిద్ధాత్తుం డగునందగోపు వినుతించెన్ గోపకవ్రాతముల్. 167

వ. అక్కడఁ గంసుండు పూతనవోయినపోకలు నిజావులగు దనుజులచేత విని
నందగోపతనయు²దెస ధిక్కరించి మున్ను తొళికాదేవితేజరిధూతివలన మొక్క
వోయి ³లజ్జించి యున్న వాడు గావున సాహసోత్సాహంబు దక్కి (శకటాసురుం
డాదిగా) రక్కసులఁ బెక్కండ్ర నక్కుమారుదిక్కునఁ గీడుగావింపఁ బనిచె నట్లు
పనుపువడినవారిలో శకటుం డనువాడు నందగోపునిప్రియశకటంబు నావే
శించి తనమాయ నెదిరికి భావింపరాక యుండె నంత నొక్కనాడు. 168

ఉ. పాపని నిద్రవుచ్చి తగుపాన్పునఁ దచ్చకటంబుక్రిందఁ దాఁ
దీపెనలార నుంచి సుదతీతిలకంబు యశోద వేడుకన్
గోపసతీసమేతయయి గోతి సమీపగయై తనర్చున
య్యాపగ నీళిలాడుటకునై చనియెం ద్వరమాణచిత్తయై. 169

క. ఒక్కొంతవడికి నర్భకుఁ, డిక్కడ మేలుకని యొద్ద నెవ్వారును లే
కెక్కు డగుశిశుత్వము మై, నెక్కించుచాపలము రెల్ల నెఱసి తలిర్పన్. 170

శా. నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కొనుచు న్నోమెల్లబాహ్వాంజన
స్తేరంబై తిలకింప నేడ్పుచుఁ ⁴బొరిక మీఁజేతులం గన్ము ⁵లిం
సారం దోముచు చేవఁబూని పిఱుఁ దొయ్యన్దీడి కల్గార్చుచున్
శ్రీరమ్యాంఘ్రియుగంబు ⁶గింజిగొనుచుం జెల్వంబు రెట్టింపఁగాన్. 171

క. తనమాయాజాలంబుల, మునిఁగి సకలలోకములను ముగ్ధంబులుగాఁ
దనరెడు ప్రాధుఁడు లోకము, తనచూగ్ధ్యంబునకుఁ బ్రముదితం బగుచుండన్.

— శ్రీకృష్ణుడు శకటాసురుని సంహరించుట. ౧ —

వ. అట్లుండి యచ్చట. 173

సీ. ఒకదిక్కు దోరగల్లాఱిగి పైఁబడుదునో తొలఁగి కమ్ములు మ్రోయ నిలచలింపఁ
దొడరి వే పఱతెంచి శ్రీకృష్ణుడునో పలుగాఁడి లోనైనయంగముల నొకట
నెడలించి మీఁదట నెనఁగెడుపరవెల్లఁ బడఁద్రోచి యడఁతునో పడుచు నేమి
వెరవున వధియింప దొరకొను నాకిది యవసరం బని తనయాత్మఁ దలఁచు

ఆ. శకటులఁ పెఱింగి చయ్యన నాలోనఁ, జరణ మొకటి లీలఁ జూచి తాఁచె
దత్త ణంబ బండి తలకెడవై పాసి, యవుల సంధు లెడలి యవని జెదర. 174

వ. అంతే. 175

తే. వేగ సున్నాతయై తగ వెలచి యయ్య, శోద యాగోపికలను నచ్చోన డించి
సరసహర్షిత ⁷జేపెడు చన్ను లదిమి, కొనుచు వత్సంబుఁ దలఁచినగోవుఁబోలే.

- వ. అతిత్వరితగతి నేతెంచి వివర్యస్తం బైనశకటంబు నంతంతం గని హాయనుచుం
బటలేంచి పుత్తునెత్తి యుదరంబున నదిమిగొని. 177
- ఉ. నిన్నిట పాటవైచి తగ ¹నిద్దురవోయెడుం బాపడంచు నే
మిన్న క ²సిగ్గ నాట యను మిత్రికి నేటికి బోయితి న్నిజం
బన్న కుమార యికిపుడ యర్థవజ్జనకుండు వచ్చి న
న్నెన్ని దెఱంగులం బటుపడెంతయుఁ జూచి తనర్పునల్కతోన్. 178
- క. ఈమెయి శకటం బెడలుట, కేమిగతము దీని నెవ్వ రెఱుంగుదురు విభం
డేమి యది యనిన నుత్తర, మేమని నేనిత్తు నింద యిడుదురు నాకున్. 179
- వ. అనితలంకుచు నంకతలంబునఁ గొడుగు నిడి చన్నిచ్చుసమయంబున. 180
- సీ. పరిమితఃపైతైకభాసురం బగుకేశసంచయం బారణ్యసంచరమునఁ
దురువులకాలు కేసరముల నత్యంతభూసరంబై కడుమాసరముగ
గోఖురోద్ధతరేణుకురితం బగుమోము చెమటబొట్టులఁ జాలఁ జెన్నమిగులఁ
గట్టినచెంగావికానె లేజిగురులజిగి నూని తను వతిస్నిగ్ధకాంతి
- తే. నలరఁ గర్కశ గ్రంథిలయష్టిచేతఁ, బట్టి గోపాలపరివారబహువిధోక్తు
లెలసి చెలంగంగఁ గడుపులవలననుండి, వచ్చె నందగోవుండు నిజావాసమునకు.
- వ. వచ్చి విస్త్రుతచక్రంబును విభగ్నాక్షంబును విభిన్న భాండంబును నైనశకటంబు
గనుంగొని తేదీయాంకతలంబునంద తనయు నెప్పుడు నునిచి యుండుం గావున.
- తే. తలకి యుల్లంబుర్కుల్లనఁ దనువు వడక, నకటపాలకుఁ డిప్పు డేమయ్యెనొక్కొక్క
బండి యటవటలై యిట్లు పడ్డదేని, మూడెనో యంచు నరిగి సమ్ముఖమునందు.
- మ. ప్రసదుగ్ధామృత మారగించుచుఁ బోరిం జారున్ది తోల్లాస మా
ననబింబంబు నలంకరింప వికసన్నా లీకప్రత్రాభలో
చనదీపుల్ జననీముఖేందువుపయిక్ సంత్రీతిఁ బర్వంగ నొ
ప్పునిజాభీషితకల్పశాఖఁ గనియెం బుత్తం ³బవిత్రోదయున్. 184
- క. కని గుండె నిమిరికొనుచును, ననురాగముతోడ నంతసంతఁ దనకుటుం
బిని నిదియేమి శకట మి, ట్లనోయంబును విషమవృత్త మయినది యిచటన్.
- తే. బల్లిదంపుటాబోతులు వెల్లురేగి
తోడరి త్రోచి త్రొక్కెనొ మహాధ్వజసమీర
హతియు ⁴నిచ్చోటఁ గలిగెనో యదియు నింత
సేయిగాదు నిజం జేమి చెపుమ దీని. 186
- వ. అని వెండియు. 187
- క. అది యెట్టైనను గాని, మ్మిదె నాపుత్రునకు సేమ మింక సఖిల మ
భ్యుదయమ యనఁగాఁ గడుగ, ద్దదిక నెఱుంగుదగు లువడఁగఁ దదాభిమినియున్.

1 నిర్మలమందె. 2 యుండి క్షిప్రము 3 దమతలం. 4 బండి. 5 బవిత్రోదయున్. 6 యాదు నివరి, 7 బంధోపయ. 8 లేదు కర్ణదేని. 9 సేద.

వ. అతని నాలోకించి నావలనం డప్పు సాలఁ గలదు మీరు సహింపవలయు వే
నిప్పాసని నెప్పటియట్ల యీ¹బండ్రికింద మంచంబున²నిదుర వుచ్చి యేలు కుటం
గలిగావునం గ్రమ్మటం జనుచెంతు నని జలావగాహనంబున కరిగి మగుడునప్పటి
కిది³యిట్టై యున్నయది మనభాగ్యంబునం గుమారు నీబారి గడచె ననునెడం
గొందలు బాలు రచటికి వచ్చి యిట్లనిరి. 189

క. ఏమిచట నాడఁచుండం, గా మీకృష్ణండు⁴తనదుకాలు గడఁకతో
నీమీఁది కెత్తి చాఁచిన, నీమెయిఁ దలకెడవువడియె నిబ్బండి వెనన్. 190

క. ఇది యేమిదైవికమొ మీ, మదిలోఁ దెలిసికొనుఁడనిన మగువయుఁ బతియుఁ
జొడలెడువిన్నయము మనో, ముదముం⁵దళభోక్తాత్తఁ గొడుకు ముద్దాడి తగన్.

వ. అచ్చోటిభూరజంబు వుచ్చి పిడిచి వైచి తూఁపాడిచిరి విశేషించి నందుండు బృం
దారకులకెల్ల వందనంబు నేసి నందనునకు నభయప్రదులుగా నభ్యర్థించె నాలో
నన యెల్లవారును వచ్చి యచ్చెరువునొందుచు నబ్బలు నభినందించి రాగోఁము
ఘ్యండు శకటంబు క్రమ్మట సంఘటితంబు గావించి సుఖంబున నుండె నంతఁ
గ్రమంబున. 192

శ్రీకృష్ణమూర్తి బాలక్రిడాభివర్ణనము.

సీ. పాలుపారఁగా బోరగిలి పాన్పు నాల్లమూలలోకును వచ్చును మెలఁగి మెలఁగి
లలిఁ గపోలంబులు గిలిగిలింతలు వుచ్చి నవ్వింపఁ గలకల నవ్వి నవ్వి
ముద్దులు⁶దొలఁకాడ మ్రోఁకాలఁ గేలను దడవుచు నెందును దారితారి
నిలుచుండఁ బెట్టి యంగుళి లూత సూపఁగాఁ బ్రీతి దప్పడుగులు పెట్టి పెట్టి

తే. యన్నఁగంటిఁ దండ్రీనిఁగంటి నయ్యఁగంటి,నిందురావయ్య విందుల విందవనుచు
నర్థి దనుఁ బిలువఁగ⁷నడయాడియాడి, యుల్లసిల్లె గృష్ణండు శైశవోత్సవముల.

ఉ. ఎవ్వరు గన్న నెత్తికొని యెంతయు వేడుక ముద్దులాడఁగా
నెవ్వలఁ బాఱిపాటి⁸తరశేషణ దీధితు లొప్ప⁹నొవ్వుమై
మువ్వలు గంటలు న్నొరయ ముందటికూఁకటి రావిరేకతో
నవ్వనజాతుఁ డాడుఁ జెలువర్తిలిఁ బెంచు జనంబు చూడ్చికిన్. 194

తే. మన్ను రొంపియుఁ బెండయు¹⁰మనలు వట్టి, పాంసునంక్రిడఁదనమేనుభాసురముగ
హరి యనేకథాతుచ్చటావ్యక్త మైన, శైలకుంజరకలభంబు¹¹బోలె నొప్పె.

క. చాలఁ¹²గ నిచ్చలు వెన్నయుఁ, బాలుఁ గుడకలఁగొని తల్లి పట్టికి నెలవిక
ప్రేలిడి యింతింతియకాఁ, గ్రోలించును వెరవుతోడ రుచి¹³గొలుపుక్రియన్.

తే. ముదముతోఁ గడ్పునకు¹⁴పెట్టి మూతిజిడ్డు
మోమునను మేనఁ జమరి యమ్మదిత యక్కు

1 భండి. 2 నిద్ర. 3 యిట్టయిట్ట. 4 లేది. 5 దళభోక్త. 6 యందుకు గలదు. 7 దులు. 8 పడి
కాడి. 9 దళభోక్త. 10 శ్రోతమై. 11 నశకుం. 12 బోలియొప్ప. 13 దరిద్ర. 14 గొల్పు. 15 బోలి.

- గలయ నివిరి యేనుంగుదిన్న వెలంగపండు
నాంగ నొప్పం గృష్ణండు ¹సా శ్రునయనుం డగుచు. 197
- మ. తను నాపావ్యయితుండేసి దేవి గృహకృత్యంబు ల్విసర్పం దొడం
గినతల్లిం గినుమాడి తప్పడుగులం గ్రీ డారతిం బోయి యం
గనల్ వెన్నలు వేడఁ బెరువరువంగా నెంతయేం బెట్టినం
దనియం డింపుగ స్తుంగు మానఁ డొకటం దావారి ²గారింఁచుచున్. 198
- క. తరిద్రాడు గేలుకవ్వము, దిరుగకయుండంగ బట్టు దెప్పని తిగుచున్
బొరిఁబొరి ననయంబును ముడి, విరియ వలువచెరంగు వట్టి వేతల ³నీడ్చున్.
- తే. వెన్న వెట్టెదోనూడుమాయన్న ⁴యన్న, మువ్వలునుమొలగంటలు ⁵మొరయనాడు
నచ్యుతుండు గోపికలు దమయాత్మబ్రహ్మసి, పెరువుదరువనుమఱచినంప్రీతిఁజూడ.
- క. ఏనికొదమకరంబున, మానుగ వెలిదమ్మిమొగడనూడ్చి ⁶బొలుచు న
ద్దానవరిపుచేతం బొలు, వై నవనీతంపుంగబళ మనుషమకేళిన్. 201
- క. సురలు దరువంగ సుధాశీ, కరములు ⁷మెయిం జలుకునట్టికల్యాణం బా
పురుషోత్తమునకు ⁸నొదవున్, దరుణీనిర్మథనగన్నదధిండువులన్. 202
- ఉ. పాపనిఁ బట్టరమ్మ యని బాధల కోర్వక తెచ్చి తన్నెనన్
గోపిక లయ్యశోదకును గుప్పన నొప్పనసేయఁ జేయ నా
గోపిక యందునందుఁ జని గోకుల విల్లిలు దప్పకుండ ల
క్షీపతి గ్రుమ్మరుం గడియసేపున రేపున నిట్లనిచ్చులున్. 203
- వ. ఇవిధంబునం గ్రమక్రమక్రవరమానుండయి తానును బలిదేవుండును పెక్కుం
ద్రు బాలురు గేళీలాలనుల్లై ⁹తన్నుం బొదివికొని తిరుగ బల్లిదుండై వ్రేపల్లె
నెల్లెడలం గ్రీడించునప్పుడు. 204
- చ. పనఁటులజట్లమాఁతియిడి పాలును నేయియుం బుక్కిలించియుం
దొనుకుచు దోయిలించి కరతోయరుహంబులఁ జల్లి మంటిలో
నెనయంగఁ ద్రొక్కిల్లొక్కి ధవళేక్షణరోచు తెలర్ప నాడు నె
వ్వనికిని మాన్వరాక యదువంశకుమారుఁ డుగారచేట్టలన్. 205
- క. తరువం బెట్టినచట్టుల, పెరువులు మును గిలుకరించి పెట్టినవెన్నల్
¹⁰నురువు తనంగంగ గ్రోలియు, సురలంద్రోచియును జూపుచుండును గ్రీడల్.
- శా. ఊరాంభోధిమధించి తాను గృవతో గీర్వాణకోటికా సుధా
పూరప్రీతగఁ జేసినట్టి చెలువంబుం జూపున ట్టింపుగా
నారం గాంగినపాలమీఁగడలు హస్తాబ్జంబులం గేలి వీ
లారమ్యంబుగఁ దోడిబాలురకు నెల్లం బెట్టి తానుం గొనున్. 207

1 చాచు. 2 బారింఁచుట. 3 నెయిదు. 4 మాను. 5 గాళ్లు. 6 మ్రోయ. 7 నచ్యు. 8 మయి 9 నొప్పం

తే. ఓలిఁ గట్టిన¹యుట్టకు నుజికి పెద్ద, బానలం దున్న వెన్నలు ²బావికొనుచు
³నుట్టలను వచ్చిబాన⁴లనురలద్రోచి, ⁵సురుగుఁజెలికాండ్ర కెల్లనుఁజూఱివిడిచి.
 సీ. ⁶కడవలపాలు నగము గలయంద్రావి నీళులు దెచ్చి యన్నిటను నినుచుఁ
 బెరువంతయును⁷ గ్రోలి పిడవబానలయందు సంపూర్ణముగఁ బ్రాచిచివల్లలునుచు
 నేతులు గొనిపోయి నెఱయ ⁸నిప్పులఁ బోసిపెనుమంటలొండొండఁ దనరఁజేయుఁ
 బెరువులోఁ బాలును బెరువు వెన్నను వెన్న చల్లను జల్ల యాజ్యమునఁ గలపుఁ
 తే. ⁹దలుగులూడ్చి వెయ్యలనెల్ల¹⁰దల్లిచన్ను, గుడువవిడుచుగొన్ని టినలుగడలదోలి
 నుజక దామెనకొయ్యలు¹¹పెటికిపాఱ, వైచుఁగావ్వు¹²యుట్టను వచ్చి త్రెంచు.
 ఉ. ఆడఁగఁ దెచ్చి బాలకుల నందఱ నయ్యయియాట నొక్కమై
 నోడఁగఁ జేసి యేవడఁచి యొక్కని నొక్కని నెక్కుఁ బల్వరం
 గూడఁగఁ గూడకటు ల్పడిచి కోయని యార్పుచు గానినేయు సం
 క్రీడల నెంతలావరియు గీడ్పడి చిక్కఁగఁ గృష్ణఁ డుద్ధతిన్. 210

— గోవికలు యశోదతోడ శ్రీకృష్ణుని దుష్టచేష్టికంబుల చెప్పికొనుట. —

వ. ఈభంగి వేపల్లెయెల్ల నేలకుంగోలకుం దెచ్చుచున్నయక్కమాదు వారింప నలవి
 గాక గోపాలురెల్ల నుల్లంబుల వెక్కిసపడి చూచుచుండ గోవికలు ¹³గూడఁబడి
 యశోదపాలికిం జనుచెంచి. 211

తే. గోతి ¹⁴నీవకాగారాబు¹⁵గొడుగుఁగంటి, వేముపడుపాటు లరయవ యెట్టిబలియు
 రై నఁ దగవు పాటింపరే యకట కృష్ణఁ, జిన్న వాఁ డని నమ్రయ మిన్న కునికీ.
 క. కుటిలపు నీవు తనూభవు, నిటునేయఁగ విడిచి తాత్త నించుకయును న
 క్కటికంబు లేదు వినుమా, యటు నీచెవులార నిట్టు లాత్త జకృతముల్. 213

వ. అనునెడ నొక్కవేత యన్నాతిముందరికి వచ్చి. 214

క. నాయంటం బదిగడవల, ¹⁶నేయిపెరుగుఁ బాలుఁ ద్రావె నేడిదె కృష్ణం
 డోయవ్వు కడవ లన్నియుఁ, గే యని బోరగిలఁ ద్రోచి కేరుచు వచ్చున్. 215

తే. పేదవార మింతటితోన పీడవడితి, మిట్టులైనను మాకింక నేదిబ్రదుకు
 మున్ను వోయిననేగికి నెన్నఁ గొలఁది, లేదు నాఁగ వేళొకగొల్లలేమ రేఁగి.
 చ. అసురయొ కాక సీతనయుఁ డంగన యేబదిబానలందు బా
 ల్మెసఁగెడువెన్న యుట్టవయి ¹⁷నేఁ బదిలంబుగ డించి యుండ వె
 క్కనముగ మ్రింగె బానలును గ్రమ్మనఁ గూలఁగఁద్రోచె నుట్టులు
 న్నెస నులుమాడె నేమిగతి వ్రేగుదు నెక్కడఁజొత్తుఁ జెప్పుమా. 217

వ. అనివలక నలుకతోడ గోవిక యోర్తు నర్థించువిధంబునఁ జేతులు సాచుచుఁ
 గృష్ణజనని గదిసి యిట్లనియె. 218

1 యుట్టికాళుజీ. 2 కాల్. 3 కట్టకులిత్తచ్చి. 4 లు నొకఁగ. 5 బాడు. 6 వినుచు 7 కట్టలపాల్గెల్ల కరణు
 గఁ ద్రావియ నీకులన్నిఁలుదెచ్చివింకనించు. 8 ద్రావి. 9 కంపుల. 10 దింపు. 11 దింపులకల. 12 పెటి. 13 కట్ట
 లు నీదియె. 14 గూడఁబాటి. 15 నీవొక. 16 గాడు. 17 నేయకు బెరువులను 18 నేవదికంబుగనుంచి.

ఉ. ఓవరిలోనగొందిదెసనున్నవి యెన్నియొ యెన్నుఁ బెద్దభాం
డావలీదాళముం దలుపు ¹నావలఁబోఁ బడమింటి చొచ్చెమా
యావి భవత్పుతుండు వెసనంతన యేనును బాటుదెంచితిం
ద్రా వెను యేమిసేసెనా ఘృతం బొకజొట్టును లేదు లోపలన్. 219

క. ఏపాలములుఁ బాడయ్యెనో, యీపల్లెను జిచ్చువెట్టి యేగెద మేమున్
మాపసులును గలిగిన నట, నేగిదిని బ్రదుకరాదె యిటు చెడుకంఠన్. 220

సీ. అనుచుండ మఱియొక్కయతివ యాగ్రహమున నందఱు ద్రోచిగొం చరుగుదెంచి
యేమని వినియెద విన్నియు నాయింటి నేగి నెప్పంగఁ జెట్ట లాగడిఁడు
నీకొడు కేతెంచి నేడు నెలఁత యెన్న బదిపట్ల నేయును బాలుఁ బెరుగు
నొండొంటిఁ గలయంగ నుర్విపై వఱదలుగాఁ జల్లి పనఁటులు ²కాలఁ గేలఁ

తే. దన్నియునుచ్రేసియును వెసఁబిన్న వెంచి, కలుగఁజేసిపాయసముగూరలునుగూడు
పడుచులకుఁ బెట్టిదొంతులు పగుల నడిచి, నడరివెయ్యల నన్నింటి గుడువవిడిచ.

తే. పూసద్రాడు దుయ్యను లేదు ³పొలఁతి మెడకుఁ, బెరువు⁴పాలింటి నేడ్చినబిడ్డకైన
మిడువ లే దెల్లబాములఁ జెడితి మొల్లఁ, బోయితిమి ⁵ప్రాళుగలపట్టి పుట్టఁబట్టి.

వ. అనియె నట్టియెడ నోర్తు వెలుచనియెలుంగున. 223

చ. కలయఁగఁ బాలు⁶పిండి పులకండుము వెన్నయుఁ బెట్టి యట్టులై
యలవడవండితిం బతియు నాత్మజులుం బ్రియపడ్డ నాలుగే
నలుగులదొంతి డించి యవి యన్నియు నుగ్గులి నీతనూజుఁ డొ
ప్పలువడ మ్రింగె జోద్య మిది బూతము లున్నవిగాక కడ్వనన్. 224

క. మగఁడింక నన్ను నైఁచునె, దిగవిడుచుం జంపుఁ గాక తేల్లము మది న
మ్మిగ పుట్టునె యిది చెప్పిన, మొగమోటన మనువుచుండి మూసితి వబలా. 225

తే. అనఁగ వేటొక్కగొల్లత యవ్వు వినుము, బాసలోపల ⁷యవపిండి పంచదార
యొదవఁగలపిమూలనుడాచియుండవచ్చి, తినియెనంతయుఁ గృష్ణుండు దేవరాన.

క. అంతటఁ బోవఁడు గూనెఁడు, సంతసమున బావిగొనియె జయ్యనఁ గలకూ
డంతయును విష్ణుమాయ ⁸ప, నింతి యిది శిశువుచేత నిమిడెడువనియే. 227

ఉ. నావుఁడు నోర్తు నెమ్మెగమునం గడుదై న్యము దోఁప వచ్చి నా
యావులఁ గ్రేపులం గలపి యార్చి వెలార్చినఁ బోయె ఘోరదు
ర్గావలి సొచ్చె నింట మగఁ డాత్మజు లెవ్వరు లేరు ప్రల్లదుం
డివిధి మమ్ము మన్ని గొనియెన్ భవదీయసుతుండు గోపికా. 228

ఆ. పుట్టయంత వెన్న ప్రోవుగఁ జేర్చిడి, గడిగి కడిగి యొక్కగనవగాదె
సంతపట్టు మ్రింగె నటనూచి చూడంగ, నొంటి నిట్టిమనుజు లుర్విఁ గలరె.

1 నాకలఁదోనటు. 2 గల. 3 పాడు. 4 పాడుగింటికిందిన. 5 భావన. 6 బిడ్డ. 7 దుర్బిది యిం. 8 బిండి
యఁ బం. 9 వృద్ధుని యాశిశువునం దదిగగడువదలే.

- వ. అని యివ్వినందున నందఱు గూడి యొక్కట నచ్చేడియమీఁద నధిక్షేపించి.
- క. ఎక్కడికేనియుఁ బోయెద, మిక్కష్టపుఁబాటుపడఁగ నేమోర్వము నీ
చొక్కపుఁగొడుకును నీవును, నొక్కతలయు నొక్కమూరినుండుండు నెమ్మిన్.
- వ. అనిన విని యశోదాదేవి వేర్వేఱ వారి¹ననూనయించి. 232
- క. మీసేగు లెల్ల నచ్చెద, వేసరకుండు మీరు లేకవేగునె మాకుఁ
జేసెం జేయఁడు బాలకుఁ, డాసురపుంబనులు నిజము లనియెదరు బలే. 233
- క. బొంకాడెడుగఱితలె మీ, రింకిట² జూచుకొనుఁ డితని నె³ట్లడిచెదనో
⁴కింకయును గలకయును మది, శంకయుఁ బోవిడిచి చనుండు సదనంబులకున్.
- వ. అనిన నట్లకాక యని గోపికలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబు. 235
- మ. భవనక్షేత్రము లెల్ల మాన్వ శిశుతాస్ఫూర్తిం బ్రవర్తిల్లుచుఁ
వివిధక్రీడలఁ బ్రోడ యైనప్రభువు విష్ణుం బ్రవర్ధిల్లు⁵నా
నవసితామృతచోరుఁ జూచి యెలమి⁶ రాజాస్య యాత్మీయసం
భవతాబుద్ధి బ్రవృద్ధ మైనమమతాబంధంబు సంధిల్లఁగన్. 236
- కావలా యిందును నందుఁ⁷ బాతెదవు నీకే వ్రాతెయే వెన్నలుం
బాలుం బాలక⁸ చాలఁ జేపె నిదె నాపా⁹లిండ్లు వె¹⁰ సోనలై
పా లొక్కువ్వుడిఁ గ్రమ్ముచున్నయవి నీభావంబునం దృష్టిగాఁ
గ్రోలం జాలవె యింతవ ట్టకట యాగోసేల చుట్టాలలోన్. 237
- తే. తల్లిచనుబాలుగ్రుక్కెడుతక్కినయవి, పుట్టెడును నొక్కరూపునభూమిబరగు
నొడువు బొంకయ్యెఁ జన్నిత్తుఁడొడలమీఁద, గుండెపట్టియించుకడద్రుండవన్న.
- క. అని యెత్తుకొని యురంబునఁ, దనియఁగ నదిమి¹¹కొని చన్ను తన్మఖమునకుఁ
ఘనదుగ్ధపిచ్చిలంబుగ, మనమలరఁగ నిచ్చుటయుఁ గుమారుండు ప్రీతిన్. 239
- చ. మును జననీస్తనంబులకు మోపఁగ వ్రేఁగయి యున్నయట్టియ
విష్వసతవయస్సు లన్నియును వేడుకతోఁ గడుపార నారగిం
చినఁ బ్రియ మంది నందసతి చెక్కులు నక్కును మస్తకంబు మూ
ర్కినుచును ముద్దులాడి మఱి కొండొకసేపునకుం బ్రియంబునన్. 240
- వ. అయ్యర్థకు నుద్దేశించి. 241
- క. వలువాత లేచి నీదగు, కొఱిగాములు చక్కద్రోచి¹²కొనఁ బోయి దినం
బిలులు వడి చనియె నీవను, లఱజాతివి నిన్ను నేమియన నేర్తు సుతా. 242
- క. విడిచిన నెప్పటి చని యాగడములు నేసెదవు నిన్నుఁ గాచుట మాకుం
గడువ్రేఁగు దుర్లసుని నిలఁ, దడయక¹³యెలుక మెయి ద్రోపు తగుమందెందున్.

1 నందఱు నడవయింది. 2 జూచి. 3 పుడచె. 4 కింకయుఁ గలకయు మది. 5 వి. 6 రాజాస్యనీకుఁ.
7 పాటులేపింది. 8 లింగము. 9 శతయుఁ బుట్టెడు. 10 యనాశ్రీక దగవర్ధింకుఁ.

యశోదాదేవి శ్రీకృష్ణ నులూఖలబద్ధనిఁ జేయుట. ౨౧

వ. ఇందు రఘుని మెత్తనిజంకెతోడిబింకంబునం గొడుకుం గేలుపట్టి యొయ్యన తివిచి
కొనుచుం బోయి పెయ్యదామెనత్రాటం గొని శకటసమీపంబున బలితంబగు
రోల నుదరంబు బంధించి నున్నని సెలగోల చేతం గొని. 244

క. కదలిన మొత్తుదు నెక్కడఁ, గదలెద వటగలుదులొడఁ కదలుమ యే జూ
చెద ననుచు బోయి యిప్పుల, ముదిత నిజకుటుంబకార్యములఁ దత్పరయై 245

సీ. ఉన్నంత సచ్యుతుం డుద్దామమగుతన సత్వంబు గోపాలజాతమునకు
నెఱింగింపఁ దలంచి యొక్కొంత సేపునకు నిబోదరంబున దామయుతనిబంధ
మగునులూఖలము రయమునఁ బెనంగ నాకరించుకొని మందగవని కెలని
జమిలిమద్దులలోన సురంధమునఁ దవించి తాఁ దగులక లీల రెంటి

తే. నడుముగడచి నీల్లుటఁమును బుడమి వగులఁ, బెల్లసిలికూలెఁదరువులుగొల్ల లెల్ల
గూడఁబడి రఘు కొందలు గోపసతులు, సూచి క్రమనఁ బాటి యశోదతోడఁ.

ఉ. ఎక్కడిబిడ్డ నీకు నిటు లెంతయుఁ గట్టిఁడి వేయుగంబులం
బొక్కెడుటోటితో బలియుఁ బుత్రునిఁ ద్రాళ్ళులఁ గట్టునాడువా
రక్కట గల్గ రట్లనఁగ నాఱడివోయెఁ గుమారుఁ డేవునఁ
మిక్కుట మైనమ్రాఁచు లవె మీఁడఁబడ న్వడిఁ దాఁ పెనంగెడున్. 247

క. నేరుపుగలననుచు నహం, కారంబున మిడిసికడితి గ్రమ్మఁ జని బం
గారముఁబోలెడుకొడుకున, కేరూపుననైనఁ బాపు మీసంకటమున్. 248

మ. అనినం దల్ల డ మంది మేను విరియ్ హాయంచు గోపాలభా
మిని విస్త్రములై పటాంచలము ధష్టిల్లంబుఁ దూలంగ లో
చనపద్మంబుల బాష్పధార లెసంగఁ సంప్రాంతిఁ బాదద్యయం
బును దొట్టిల్లఁగఁ పాతె గోపికలు నుదూర్భూతైర్తై తోఁ జనన్. 249

వ. నందగోపాదులు నటమున్న కదిసి రిట్లరిగి యందలు నున్నాళితయమశాస్త్రునమ
ధ్యంబున మేఘద్యయమధ్యవిద్యోతి యగుశీతాంశుండునుంబోలె నాలోలలోచ
నంబున సుధానేచనరోచు లడర మందస్తి తసుందరవననమండలంబున నగ్రిమఁచూ
డామండనంబు వొలయం బొలుపారుకుమారునిం గని రంత నాగోపగ్రామణి
కొడుకుకడుపునం బెనఁచినక ట్టొయ్యన నూడ్చి యెత్తుకొని యిదియేమిచందం
బీబాలునుదరంబు టోలనిక్లలకట్టి తింతదవ్వెట్టులిడ్చె నిమ్మపీరుహంబు లెప్పగిదిం
గూలె నని తద్బంధననిమిత్తంబు నిజకళత్రంబువలన విని శుత్రునత్వంబునకు
హర్షవిస్తయంబు లతితయిల్ల నుండె గోపవృద్ధు లచ్చెరువునొంది తమలోన 250

మ. అతిశాతంబును వజ్రపాతమును హస్తాస్థాతముఁ వాపిసీ
విత్తప్రాతము హేతువుల్ తరుతతి నిష్క్రంత మొందింప న

ట్టితేటం గేమియు లేక¹ యర్భకునికృష్టిం గూలె నీయున్నత
ఓతిజాతంబులు దీనికంటె గలవే చింతింప నుత్పాతముల్.

251

వ. మున్నును శిశుపూతని యైసపూతన నిపాతంబు నొందె మహాశకటం బద్భుతవిఘ్న
టనంబునం బొలిసె నిక్కడ నునికి మన కింక నెంతలెన్నయయ్యెడు నని యా
శంకితచిత్తులయ్యును మక్కువవలన నచ్చోటు విడువఁ గొనకొననివనంబుల
తోడ నందగోపసహితులై తమతమనివాసంబులకుం జని రివ్విధంబున.

252

క. గోము మిగుల వ్రేవల్లెను, ధీమంతులు కామవాసుడేవులు బాల్య
శ్రీమెఱసి యష్టసప్తస, మామహితవయస్కులై సమంచితలీలన్.

253

వ. తమయీడుగోపాలపాలకులం గూడి యాడ వత్ససముదాయపాలనంబుల వి
నోదంబుగాఁ బ్రమోదింపం దొడంగి రమ్యహోత్సవసమయంబున.

254

తే. చిటుతకూంకట్లు² దూలాండఁ జేతివల్లి, చిక్కములు నెలగోలలు చెలువుమిగులఁ
గిట్టుచెప్పులు దొడి నున్న గట్టితడుపు, లెలమిఁగో గట్టి చేరువ పాలములందు.

చ. వృకములఁ దోలి యార్పుచును వేడుకఁబాడుచుం గూంకలిచ్చుచుం

బ్రకటమహిరుహోగ్రములు ప్రాంకుచు జున్నులు రేచి తేనె గో
వకులకుఁ బోయుచున్ మధురభక్తము సేకళారాగించుచున్
సకలమనోజ్ఞ భేదనరసంబునఁ జేలిరి బాలయాదవుల్.

256

వ. అని వై శంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ గృష్ణకైశవచరితంబు కర్ణరసాయనంబు
గావించిన దివ్విధం బఖిలంబును సుఖశ్రవం బగువచోవిభవంబున.

257

మ. కమలాదివ్యనివాసమక్ష కమలాక్షా సంతతోత్సులహృ
త్కమలామోద కళాశివి వేక జితలోకా సర్వధారేయ దోః

కమలాంగీకృతదానకల్ప శుభసంకల్పా విఘ్నో⁴వలీ

కమలాపాయద ఖడ్గనీరద సమీకప్రీతిమన్నారదా.

258

క. గుజ్జరిదట్టవిభాశేను, హృజ్జీవనదాయ హర్దహేలాభజనం

పజ్జితధనసంపూజిత, సజ్జనసందోహధర్మ సాధకదేహ.

259

మాలిని. యవనవృపబలాభివ్యాపిఖడ్గోర్వవేగా

జవనహయఖురాగ్రోచ్చాదిభూమ్యంతభాగా

భవనోభరితలక్ష్మీబద్ధనిత్యానురాగా

భవనయుగహితైకస్సూర్తిన్మత్త్యాగభోగా.

260

గద్య. ఇది శ్రీ శంకరస్వామిసంయమి శ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్యధుర్య

శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీ

తం లైన హరివంశంబున బూర్వభాగంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

పూర్వభాగము - షష్ఠాశ్వాసము.

కర్కవిప్రబంధా

నేకముఖవినిర్గతాత్మహితకీర్తిసుధా

నేకధవళాయమానమ

హాకమలభవాంశధామ యన్నమవేమా.

1

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్టివర్తనంబులఁ గొంతకాలంబు నడపి యవ్వహాప్రభావుం డగువాసుదేవుండు విదితనిజసద్భావుం డగుబలదేవున కిట్లనియె.

2

క. అనఘ విన మొకటి చెప్పెద, నెనయఁగ మనపుట్టిబుద్ధియెఱుఁగుట మొదలి వ్వనము నివాసం బైనది, మనవారికి నొక నిచోటు మంచిది యగునే.

3

వ. పెద్దకాలం బొక్కచోట నునికి వారలకుం బ్రశస్తంబుకాదు దీననచేసి యిప్పుడు. సీ. ఎరువుతిప్పులుగొని యెల్లమందలు గొణుజెక్కె మేపుడుబోటు ద్రొక్కువడియొడరు లోలి దప్పుకనలుకంగఁ జిక్క జొంపము లేది జాడలువడియొడబుడువులు కనులకాల్డి బుచ్చె హిరుగండివ్రంతలు పెనురొంపివ్రంతలయ్యెఁ బూరిపంటలు చెడిపోయె రాయడిఁ గ్రంపలోనుగా దవ్వలఁ గాని లేదు

తే. పులుఁగుపూరెడుపోడిపాలములందు, మెలఁగి వెదకనఁ బుట్టదు మెకములఁకఁ గూరగాయకట్టియ విల్పికొనఁగ వలసి, యునికి ప్రేవల్లె వీడుబట్టునకు దొరఁగె.

వ. కావున మన మొక నిచోట వసియించుట దుఃఖావహంబు బృందావనంబు బృందారకవనసుందరం బైనకాననంబు గల దందు గోవర్ధననామధేయంబునం బరఁగి (యథార్థనామధేయం బగు) భూమిధరంబున శాంతిసౌఖ్యంబున బ్రఖ్యాతినొంది నిఖిలవనమండనం బయి యఖండశాఖామండలంబున నుత్కటం బగువటం బన విందు మయ్యరణ్యంబునడుమ నమరభవనంబున నమరునమరదయునుంబోలెఁ గాళిందియొప్పురు నవభూతసారం బైనయిక్కాంతారంబు విడిచిపోయి యన్నెలవున సుఖయంతము మనవల్లెలోనిముదుసల్లె మచ్చిగిచేర్చి నిచోట విడువం జాలకున్న వారొక్కకారణంబు గలిగించెద నట్లు నూడు మని వలికి యొక్కింత నే పూరకున్నయెడ.

6

మ. జలజాతేక్షణ సర్వగాత్రముల సంజాతంబులై పెల్లుగాఁ బులులో సింగములో పితౄచములొ నాఁ జొంగారి యొక్కుమ్మడిక

- బలవత్తీవ్రవృకంబు లెల్లపాలమున్ వ్యాపించె గోపాలకా
కులగోపత్యభయంకరంబు లగుచుం గోప్తదీప్తాకృతిన్. 7
- వ. ఇట్లు పుట్టినయ్యాత్రురసత్వంబు లదిమొదలుగాఁ దొడంగి. 8
- క. పదియును బదియేనును నిరు, పదియును ముప్పదియు దాఁటువడి నిత్యంబున్
గొడగని తిరిగి వధింపఁగఁ, గదలఁగదాదయ్యె గొల్లగమి¹కెచ్చోటన్. 9
- సీ. నీళ్లుల కేటిలోనికి డిగ్గఁగాఁ బెద్దతఱిపిపెయ్యలఁ బట్టి²నుటిప నేడు
వడిఁగూడి పాలకావళ్లు దేరఁగ వందవాండ్రను బొరిగని వ్రచ్చె నేడు
వేకువకడఁ జోయి పోకుమేఁగఁ బాడియావులఁ బొదివి చెండాడె నేడు
పులికైనఁ జెలఁగి మార్చలయఁజాలెడుమేటియాఁబోతుఁగిట్టి యుక్కుడఁచె నేడు
తే గొల్లలేనుఱినప్పడు గొఱియకొదమ, ³నెత్తుకొనిపోవు తోడెల్ల క్షిటినేత
లెందు వింటిమె యని పనులెల్లఁ దల్ల, డిల్ల వ్రేసల్లె తిద్దయు డిల్లపడియె. 10
- వ. మఱియును రాత్రిసమయంబున బెబ్బులులహంకారంబులును సింహగర్జితంబు
లు నుగ్రంపై వీతెంచె మహాదేహంబు లగువరాహంబులు సొచ్చి ఘోషణంబు
నెల్లచోట్లం గ్రోదాడఁ దొడంగె నంత గోపస్తవరు లందఱుం గూడఁబడి
నందగోపసమేతంబు దమలోన మంతనంబుండి. 11
- క. ముందటియుత్పాతములకు, డెందంబుల నొచ్చి యిప్పటికీ బాయఁగలే
కిందుండఁగ మన కిష్టా, డ్కిం⁴దనుకఁగ రానికడిదిడెప్పర మొందెన్. 12
- వ. బృందావనంబు కడులెన్నచోటని వ్రేపల్లెలోనివారెల్ల నెల్లప్పుడుం జెప్పికొను
చుండుగు రందును దుర్గమంబు లగునెలవుల రక్కసులు గలరనియును విందు
మేమిసేయుద మెక్కడికిం బోద మీప్రాద్ద కదలవలయు నింక నిక్కడ నొక్కదివ
సంబొకముహూర్తం బొక్కగడియ యున్నను నంతకంతకు నెంతంత నేగు లగు
ననివిఛారింపుమయంబున నారదుం డేతెంచి నందగోపు నేకాంతంబునకుం దో
డ్కొనిపోయి. 13

— నారడుడు నందగోపుని బృందావనంబునకుఁ బోఁబనుచుట. —

- క. అతనియొనరించువినయం, బతులకరుణ నాదరించి యానందరస
శ్చుతికారిణి యగువాక్య, శ్రుతి నాతని కింపొనర్చుచును నిట్లనియెన్. 14
- ఉ. ఈవనభూమి యీవసతి నెంతయుఁ దప్పి వనింపఁబట్టు బృం
దావన మొక్కఁ డక్కడఁచు దైత్యమయం బట యేమిసేయుదున్
భూవలయైకగణ్య నతిపుణ్యుఁ దనూభవు నెట్లుగాతు నం
చివు దలంచి యున్ని మది నే గని వచ్చితి నిన్ను⁵దేర్పఁగన్.
మ. విను నారాయణుఁ డాదిదేవుఁడు జగద్విఖ్యాతసత్కుండు మే
దినికీ భారము డింప దైత్యుల⁷ విఘాతంపంగఁ గ్రీడాధమై

1 కర్పూర. 2 సుఖి. 3 నెత్తుకొనోకెలకడిట్టిచేత. 4 దలంక. 5 కృప. 6 దీర్పఁగన్. 7 విఘాతంపంగ.

జనియించెన్ భవదీయసూనుఁ డనఁగా సంఘన్నుండై కాన మ

ర్మ్యనిఁగాఁ జూడకు కృష్ణ రాముఁడును దత్తుల్యుండ యత్సున్న తిన్. 16

వ. వీరిద్దఱు నుద్దామం బగుధామంబున నపరిభావ్యులగుభవ్యులు పూతన యను
యాతుఁధాని యామిసీసమయంబున విషదిగ్ధనిజ స్తనదుగ్ధంబులు గ్రోల్చి కూల్చె
దనని వచ్చి యచ్చిలుతవానిచేత నిపాతిత యయ్యె శకటరూపధారి యగు
దారుణదైత్యుం డత్సుగ్రకర్తంబు సేయం దలంచి తలంపులోనన వికలుండై
కెడసె నిద్దఱునురులు మద్దలై యిమ్ముద్దులపావనిఁ బావండ్లని కొలంది యెటుం
గక పయింబడి నలపున మని పూని యున్మూలనంబు నొంది రింక నిష్క్రమః
తేజం డనేకదనుజధ్వంసంబు సేయంగలవాఁ డిది దేవరహస్యంబు నీమీఁదిపక్షం
బునఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁ దెలిపితిఁ గలంక నొందక బృందావనంబునకుం జనుము
శోభనం బయ్యెడు నని చెప్పి బ్రహ్మసూనుండు దామోదరునొద్ద కరిగి సవినయ
సందర్శనం బొనరించి. 17

శా. త్రైలోక్యంబు సృజంపఁ బెంప నడఁక దత్తుండవై యింతకున్
మూలంబై యిట నందసూనుఁ డనఁగా ముగ్ధాకృతిఁ లీలమై
బాలత్వంబు నటించునిన్ను మదిలో భావించు రుద్రస్వతుల్
హేలానిర్దళితారి సర్వమును నీయిచ్చావశం బచ్యుతా. 18

క. బృందావనకేళికినై, బృందారకవరద చాలఁ బ్రియపడియెడు నీ
డెందము తడ వింకేటికి, మంద గదల్చికొని చను మమందప్రీతిన్. 19

క. అని మునివరుఁ డాతని వీ, డొనిచనియెఁ దగంగ నందగోపుండు దమగో
పనికాయమునకు బృందా, వనగమనవినిశ్చితై కవాక్యతఁ జెప్పెన్. 20

వ. ఇట్లు నారదోపదేశంబున నిర్విశంకమానసుం డగువల్లవముఖ్యుడవనువున సర్వజనం
బులుం బయనంబు సమకట్టుటయును వేవలై నెల్లకడల. 21

సీ. ¹బండ్లమెట్టింపువై బరువులేక్కింపుమీ దల్లిను బూన్పు కావల్ల నునుపు
పదిలంబుగా నేలిపనటులు గ్రోత్తగోనెల బియ్యములుకట్టు నిపరివడ్లు
నోడమెగుపాలు నొనరంగఁ బోసి చాఁపలు మంచములు మీఁద బలియఁ గప్ప
దామెనలును వల్లెత్రాళ్లిను దలుగులు ²గవ్వము ల్లాడవలి కత్తిసూండుఁ
తే. గొడుపువాదోళ్లి మొదలుగాఁజెడకయుండ,వలయుముట్లెల్లఁ దెమ్మగందలపుట్టెడ్డ
నాయితము సేయుముదుసల్ల నాడువారి, గంపమోపులు ముందరఁగదలుమనుము.

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులయెలుంగుల నొక్కకోలాహలం బెనంగ మంద
యంతయు నొక్కపెట్ట కదలి లావుమానుసులు కదుపులం గొని ముందరం
బోవఁ బిటుండ బండ్లును బండ్లజూడం దక్కినప్రజయును నడువం దరుణతరుణి
జనంబు లొండొరులతోడిమేలంపుటాలాపంబులం బ్రమోదకరంబు లగువినో
దంబుల నడటుమీఱి కడచి చనం బంగర్వంధజరక ప్రముఖులు గ్రుస్సి యోలాకు

- పడ నెడనెడం గావలియై తగువారు నడపింప నవ్విధంబునం జని బృందావనంబు
ప్రవేశించి యుచితప్రదేశంబుల నివేశంబులుగా నిరూపించి గోపాలముఖ్యులు
నిలువ నాక్షణంబు. 23
- క. ఒకయామడ పట పిడి యని, సకలజనము చూడ నర్థచంద్రాకృతియై
శకటావళి విడియంగఁ గడు, వికటస్థితి నెల్లవారు విడిసిరి గలయన్. 24
- వ. అంత. 25
- చ. ¹గుడిసెలు వన్నియున్ ఘననికుంజము లిండులుగాఁగఁ జొచ్చియున్
బెడఁగగుజొంపము ల్లలిగి పేర్చినమ్రాఁకులక్రింద నుండియుం
గడఁక యెలర్ప ²దొడ్లకును గ్రంపలు వైచియు నొక్కనాఁటిలో
నడఁగఁగఁ బ్రాతఃకాపులయి రక్కడ గోపకుటుంబు లందలున్. 26
- శా. శృంగారంబులు నేసి గోపికలు భాసిల్లంగ గోపాలు రు
త్తుంగాంగంబులతోడ నెల్లకడలం ద్రుళ్లంగ గోబృందముల్
మాంగల్యాకృతిఁ గ్రాల నెంతయును సామగ్ర్యంబునం బంధు లు
పొంగం గాంగసముజ్జ్వలతోత్సవములం జొంగారె నానాఁటికిన్. 27
- క. తేమంకరుడై హరి దము, నేమటక ప్రయోజనంబు లెల్ల నడవఁగా
శ్రీమంతు లైరి మిగులంగ, నామందం గలుగుగోపు లందలు దోడ్తోన్. 28
- క. వేసవియందును సులభము, ఘాసము గోవులకు నీరు కడుఁబెల్లాదవ్క
వాసపుడు గురియుఁ దఱితో, వాసపుతోబుట్టు వున్న వాసతోఁజిన్. 29
- క. క్రేపులు వర్ణిలంగఁ గడు, నేపెసఁగఁగ మొదపు లీను నేకేట వృష
వ్యాపారం బవ్యాహత, మై పరగుం గృష్ణదేవు నాదరమహిమన్. 30
- వ. ఇట్లు బలదేవసహితుడై మహితప్రీతిం బ్రవర్తిల్లు నయ్యదుకుమారుండు క్ర
మంబునం ద్రయోదశవర్షవయస్కుం డయ్యె నంత నొక్కతఱి వసంతసమయా
వసానం బగుటయు. 31

శ్రీ మద్రామాయణము. ౩౨

- శా. వాసంతికుసుమావతంసకము లుద్వాసించి గోపాంగనల్
శ్రీసంపన్నము లైనపాటలములన్ సీమంతసీమ ల్లలిం
నై నేయం దగి పుల్లమల్లికలికాగర్వాంధమై పర్యెస
ర్వాసహ్యాదృతి యయ్యె ఘర్జనమయం బారంభసంసేవ్యమై. 32
- క. మడువులనీ రింకించుచు, నెడపడఁజేయుచుఁ బ్రవాహ మెట్టిది యైనన్
వడ యొయ్యనఁ జేర్చుచు ను, గడవయ్యె నిదాఘబలము క్రమయోగమునన్.
- మ. హరి యంభోనిధిసాచ్చె శంభుఁడు తుషారాద్రీంద్రముం బ్రాకె వా
గ్వరుఁ డుద్యన్తకరందదుర్దినసమగ్రం బైనయుత్పల్లవం

- కరుహంబు భజియించె దీనిమును గల్లం గాంచియే కాక యె
వ్వరి నిం కేల సహించు గ్రీష్మమనఁగా వర్షిలై దాపోధతుల్. 34
- సీ. వనధు లెల్లను గ్రోలి తనియక పెనుపొంది బడవాన్ని యంతటఁ బ్రబ్బె నొక్కొ
యాగంగఁ గొలఁదిగా కభవుండు¹ గ్రక్కినఁ గరళాన్నిఁ గ్రవ్వఁగ్ర క్కెనొక్కొ
నీరజాసనునోరు నిండకమున్న కల్పాంతాన్ని దమకించి యడఁచె నొక్కొ
సకలసత్వంబుల సమయించి ఘోరాన్ని తత్వమొక్కటియకాఁ దలఁచె నొక్కొ
తే. యగ్నియును మారుతము ననాదియైన, మైత్రి నేడకాఁజూపంగ మనఁగె నొక్కొ
కాకయిట్టి వేసవియెందుఁగలదెయనుచు, జనులు బెగఁదొందగాడ్పునోజఱచెనెడ.
మ. తమలో రాయడిగొన్నయున్న తులసద్వంశంబులు² రూపఱు³
సమయించుం దమయాశ్రితావళిని నెన్నంగ నజం బిట్టిభా
వము సూడుం డనునట్లు వేసవి మహావంశాటపుల్ రాసి ద
గ్గము లయ్యె న్నికట ద్రుమావలులనో గ్రంధంగ దావాగ్నులన్. 36
- క. తరులెల్ల గ్రల్లవడఁగా, విరళములై వీధులున్నవిధ మొప్పె నహ
స్కరరుచులతోడఁ దలవడి, యరుదుగఁ జోరాచి తుమురులై పడినక్రియన్. 37
- మ. జ్వలితారణ్యకథామచుల్ శిఖిశిఖాసక్తిం దట్టిలనోఁ
గలయం గ్రవ్వుఘనాళిభంగి నెసంగంగా నెండమాపుల్ దిశా
వలయాపూరజలంబులు⁴ దొరయఁగా వర్షాగమస్ఫూర్తియై
వెలసె⁵ గ్రీష్మము తీవ్రతాపమొ కడు⁶ భిన్నప్రకారంబుగాన్. 38
- తే. పక్షిసలములఁ గ్రాలుకింపాకలతల, బెరసి వేసవి చే పడ్డ తరువులెల్ల
దావదహనసంయుక్తికిఁ దప్పె నవియు, నలఁగి దావాన్ని నొదివినయట్లు యుండె,
శా. గోపూర్ణ స్రవదుగ్ధపానవిధులు⁷ గోవరనాంతర్గ
వ్యాపారంబులు గోపతి ప్రియసుతావాఃకేళిలీలాస్ఫుర
ద్గోపీవీనకుచోపసాహనములు⁸ గోవిందసాంగత్యము⁹
గోపశ్రేణికిఁ బాసె దావభయము¹⁰ ఘోరంబుఘర్తంబునన్. 40
- ప. ఇట్టి నిదాఘకాలం బతిక్రాంతం బగుకొలంది నొక్కకారణంబున. 41
- క. హరి పరిపాలన నేయఁగఁ, బరమోత్సుకవృత్తి నున్న పశుకోటికి ని
ర్భరవిస్త్రయావహములై, యరుతరముగ నుద్భవించె నుపసర్గంబుల్. 42
- ప. అమృహదోషంబువలన. 43
- చ. వడఁకుచు రోమకోటినిలువంబడి మేనులు దూలఁ గన్నులం
దుడుగక బాష్పముల్ వడియుచుండఁ దలల్ దిగవైచి నోరదే
గుడు దొరుగంగ నెంతయును గ్రుస్సి ఖురంబులు ద్రెస్సి పురువలుం
గడుపునఁ గారఁ దద్దయును గాఢియఁబొందె వ్రజంబునం బసుల్. 44

- క. కడలును నెత్తురుఁ బాఱు, దొడఁగెం గొన్ని యతిసారదు స్తరబాధగ్
బడి ప్రేవులు సిక్క దునిసి, పడకుండునె యనఁగ నెత్తువడ నెల్లెడలన్. 45
- ఆ. నరిడె తిప్పు కప్పనావురు గడుపులు, హడరుదిక్క యనఁగ నడరి మఱియుఁ
దెవులు తెన్నియేనిఁ దవలియెంతయునుహో, గ్రంబులయ్యెఁ బశుగణంబునందు.
- వ. అంతయు నుపలక్షించి వయోవృద్ధు లగుగోపాలురు వంశ్రంబుల నౌషధంబుల
నగ్నికర్తాదులం దత్ప్రతికారం బుపక్రమించి యవియన్నియు నిష్ఫలంబులయినం
జేవులు దక్కి నిలిచిరి యమునాతీరకాననంబులం జరియించుప్రాణులు మృగ
పక్షిసర్పాదులు సూక్ష్మజంతువులలోనుగా వివిధవ్యాధిపీడితంబులై మృతకల్పం
బులు నగుచువచ్చె నట్లు దొడఁగినయుపద్రవంబు లంత నిలువక గోష్ఠప్రకరం
బులయందునుం బ్రవేశించిన. 47
- సీ జ్వరవేగమునఁ దూలి పొరలిరి కొందఱు సందుసందులు సొచ్చి చదిసి పడిరి
కొందఱు వెన రోమకూపంబు లన్నియు నవిసి నెత్తురుగాఱ నవయనములు
చీములు గట్టంగ శీర్ణంబులై దంతములు గదలంగ నెమ్ములు నొగులఁగఁ
గంతజవ్వోధరఘ్రిణకర్ణంబులు పొక్కులై యేర్పగ నొక్కడైన
- ఆ. ద్రావఁ దడవ లేక తలచీర యెఱుంగక, యార్జులైరి కొందఱు అంతనట్లు
గోపమందిరములు కుప్పదుర్గంధమ, యంబు లయ్యె వికృతి యగ్రంఘ.
- క. నరగోమృగనివహంబులఁ, గరుణము లగురోగ వేగకలితాక్రోశ
స్వరములు పెక్కయ్యె దిగం, తరముల నెచ్చోట యమునదరివిసినములన్. 49
- వ. యశోదానందగోపులుం గ్రమంబున రోగార్తి నొందిరి రోహిణియును దదవస్థన
పొందె నట్లు జననీజనకులు లోనుగా సకలబంధువు లధికక్షేత్రంబులం దూలుట
యాలోకించి బాలుండయ్యను మహాబుద్ధిశీలుండు గావున దామోదరుండు
రామునితో విచారించి యయ్యువసర్గంబునకుఁ బ్రతికారం బన్నెలవువిడిచి
పోవుట దక్క నొండు లేదని క్రోశమాత్రం బంతరంబుగాఁ గతిపయగోగణం
బులం గొనుచుం జని యిమ్ముల నిలిచె నతనిమతం బెఱింగి మఱియునుం గొందఱు
గోపాలకు లచ్చోటిక యరిగి యరోగులై రట్టియెడరునందు. 50
- తే. ఏను జుట్టంపుజనులును నెందువోదు, మిచ్చటన యుండఁగా నేమి వచ్చెనేని
ననుభవేతుము గాకని చనక నిలిచె, నందగోవుండ దానును సుందరియును. 51
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు నిమ్మెయి, నిల్లువెడల కధికరోగహృతచేతనులై
తల్లిడిలుతరిని గృహ్లాంధు, పుల్లవడి తలంకుచుండె బుద్ధిని నచటన్. 52
- వ. ఇట్లు బలదేవకేశవులు బలిష్ఠు లయ్యు నయ్యుపద్రవప్రతికారంబునం దసమర్థులై
యుండ నాప్రేవల్లెయందు విదేహదేశాగతుం డై యున్న గోపవృద్ధుం దొక్క
రుండు గోపముఖ్యుల నెల్లం గూడం బిలిచి వారితోడ. 53
- సీ పశుసమాశ్రయమున బ్రతుకుచున్నారముమనముదత్పశుసంఘమునకుఁ బ్రభుండు
వృషకేతనుం డగువిషకంఠుఁ డద్యయుఁ డటుగాన సద్భక్తి నమృహత్ము

నర్సింహుగా శాంతి యగు నెల్లవిధముల వేదపారగు లైనవిప్రవరుల
బిలిపించి శాస్త్రసంభృతయుక్తి కల్పితమార్గంబుతో దేవమందిరమునఁ
తే. దొడగుఁడీయనుష్ఠానంబు జడత యుడిగి, యనినఁ గులవృద్ధుమాఁటకునాత్మలందుఁ
దద్ద విశ్వాస మొలయంగఁ దత్త్వణంబ, గోవు లెల్లను దగువస్తుకోటి గూర్చి.

— గోపాలకులు రోగకాంతి కై శివభూతావ్రతంబు నలుపుట — ౫౫

వ. శివభక్తియుక్తియుఁ దదీయతంత్రజ్ఞానంబును దదాచారధర్మకమహితయుం గలయార్య
ద్విజోత్తములఁ బ్రార్థించి తేచ్చి తత్త్వియానిర్వాహకంబునకు నియోగించిన
నవ్వుహాత్తులు విహితోపవాసనియవసమాహితులై తత్త్వమీషస్థితం బగుసిద్ధసా
నంబునందు. 55

తే. ఋత్విగాచార్యతతి వరియించి కుండ, మండలోదారపూర్వకమహితతంత్ర
మతశయిల్లఁగ ద్రవ్యంబులందు శుద్ధి, వెలయ నధివాసనాదులు దొలుతఁ జేసి.

సీ. పంచామృతంబులఁ బంచగవ్యంబుల విమలోదకంబులఁ గ్రమముతోడ
నభిషేక మొనరించి యఖిలేశ్వరుని సమంచితగంధసమితి నర్చితునిఁ జేసి
భూరిసౌరభచారుపుష్పదామంబులఁ బూజించి బహువిధస్ఫురితధూప
తతి యిచ్చి కపిలాఘృతప్లుతవర్షికారమృదీపముల నారతు లమర్చి

ఆ. భక్త్యభోజ్యలేహ్యాసానీయబహుళేనై, వేద్యములు ఘటించి హృద్యలీలఁ
బగలు రేలు నట్లు పరిచర్య నడపుచు, గొలిచి రేడుదివసములు గ్రమమున. 57

క. తగ నిష్పాదించి దప్పన, నగజాస్కండులను వృషభనదీశుల స
ర్వగణాధ్యక్షునినాయకుఁ, బ్రగుణార్చనములభజించి భావించి రెదన్. 58

తే. ఉత్తమం బగుశివమూర్తిగుత్తమాంగ, మున నళిస్థూలఘృతధార లనవరతము
దొరుగుచుండెను మూడునధర్వరదినంబు, లన్నిటను విప్రవిహితప్రయత్ననిష్ఠ.

వ. అగ్నిత్రిషణిగావించిఋత్విజులు వాగీశ్వరసంధూతం బగుశివాలయంబునందు శివ
సంహితామంత్రంబుల నాజ్యపాయసాపూషప్రముఖంబుల హోదించి రయ్య
యివిధంబున నెల్లవారును మృత్యుపరిహారకంబు లగుమంత్రజలంబులు నువద్ర
వశవసకారు లగుమహాదేవమంత్రస్తోత్రపఠనంబులు శాంతిప్రదంబు లగుకల్యా
ణధ్యానంబులు ననుష్ఠించుచుండిరి పరమేశ్వరుముందరఁ గొందలు భ్రువి కేవలం
బుల నక్షివివర్తనంబులఁ జరణతాళంబుల హస్తవిన్యాసంబుల నతిమనోహరం
బును గుత్సాహాలావహంబును నగుభక్త్యా వేశన ర్తనంబు ప్రవర్తించి ప్రదక్షిణ
ప్రణామాదు లొనరించి రిక్తింప నేడవునాటిమధ్యాహ్న సమయంబునందు. 60

శా. ఆవిప్రావళిలోన వేదముల వేదాంగంబులం గోవిందు

జ్ఞై వర్తిల్లుమహాద్విజుం దొకఁడు భూతావేశముం బొంది తీ

ప్రావప్తంభముతోడ నొత్తిలి మహాహాసంబు గావించుచున్
దేవోద్గీతి యెలర్చు బాడుచును నర్తించె గఱోరంబుగన్.

61

తే. అతనిజూచి యచ్చటివిప్రు లంతవట్టు, వారు నిదియేమియో యని భూరివిస్త
యంబు బొందంగ నృత్తగీతావసాన, మున నతం డిట్టులను సభ్యజనముతోడ.

శంఖకర్ణం దనుభూతంబు గోపాలకులకుఁ గలిగినరోగంబునకుఁ గారణం బెఱింగించుట.

వ. ఏను సర్వజగద్గురుం డగుచంద్రశేఖరుం డానతిచ్చి ప్రత్యేకం దవీయశాసనంబు
శిరంబున ధరియించి కైలాసశైలంబుననుండి మీపాలి కిప్పు డిట్లు సనుదెంచితి
గోకులంబునందు గోవులకు గోపాలురకుం దక్కినప్రాణులకువ రిల్లుచున్నయార్తి
తెఱం గనుసంధించి మీరు పరమభక్తియుక్తిం బ్రయోగించునీయనుష్ఠానంబు
నందలిసౌష్ఠ్యవంబునకుం బ్రసన్నుండై యష్టహాదేవుండు నన్ను నాలోకించి. 63

ఆ. శంఖకర్ణ నీవు సయ్యనఁ గాలింది, తటమునందు రోగతాపభరముఁ
జెంది పొరలుచున్న జీవుల కెల్లను, హిత మొనర్చుపాంతు నేగు మెలవి. 64

వ. అస్తత్పూజాతత్పురు లయినబ్రాహ్మణోత్తములలోన నొక్కనియం దావేశించి
యిట్లని చెప్పుము. 65

సీ. ఘనుడు విరోచనతనయుండు బలికంటఁ బూర్వజుం డాహవగర్వయుతుండు
గలఁడు దైత్యుండు గాలకలియన ద్వాపరాంతమున దానవుల్లె ధరణిబాధ
కుద్యవించగఁ దాను నొకకపిత్థదునుమై విఘాతకటవిటపాలి యెసఁగ
యమున దక్షిణపుడీరమున జనించినాఁ డద్దురాత్మునిబంటు లైనయసురు
తే. లందఱును విషకంటకవ్యాఘ్రవృక్ష, కోటియై దానిచుట్టునుఁ గొలఁదిమిగులఁ
బెరిగినారు తద్భార్యలేఘ్వరు సహస్ర, పుత్రవతు లైనగోవులై పాదలినారు. 66

వ. ఆగోవులఁ గాచువారు లేక తమయిచ్చుం గాదుపసులై తిరుగుచుఁ బ్రాణుల వధి
యించు నవ్వెలగఁద్రూను పుట్టినపండ్రిందేండ్లకుఁ బూచి పున్నలువొడవినప్పుడ
ఫలియించుఁ దత్ఫలంబు లయ్యాసురంబగువశుగణంబు భక్షించుచుండునని
కల దిప్పు డవ్వధం బంతయు సంపన్నం బైనయది. 67

ఉ. ఆవిషవృక్షగంధము రయం బెనకం బయి బాటులేర నా
నావిధరోగబాధలు జనంబులకున్ జనియించె నిత్తఱిన్
గోవులు గోవులుం దెవులుగొంటకుఁ గారణ మవ్విధంబు త
ద్భావితమై సరిజలముఁ బ్రస్ఫుటదోషముఁ బొందె నెంతయున్. 68

వ. దీనిం బరిహరించి దూరం బరిగినవారి కారోగ్యం బగు ప్రేవలై తత్సమీపం
బున నున్న కతంబున నింత వృత్తి నందగోపసూనుం డగుకృష్ణుండును బలదేవుం

డునుం దాను నవ్విషభూజంబు భంజంప నోపు నతం డప్పని కియ్యకొనిన నందలు
బ్రతుకుదు రని పరమేశ్వరుం డనుగ్రహించె నేను బోయెద నని పలికి భూతంబు
విడిచి పోయిన.

69

క. భరణిదేవుండు తెలివించి, బోరసె నఖిలభూమిసురులు బొంగుచు భూతే
శ్వరు వినుతించి సమాప్తిం, చిరి తల్మియ గోపవరులు చె న్నె నలారన్

70

వ. రామకృష్ణుల రావించి యవ్విధం బెఱింగించిన నగ్గుణగరిష్ఠులు బలిష్ఠులుగావున
నిశ్చితంబు లగునంతకరణంబులతో నందఱుం గలయం గనుంగొని.

71

తే. దేవదేవునితాసనం బివ్విధంబు, తల్లిదండ్రులు గులమును నెల్లవారు
బ్రతుకు తెగువిది సద్యశఃప్రదమునట్టె, యంతకంఠునుమేలు మా కెన్నఁదొదవు.

వ. అని రపుడు కృష్ణండు వారితోడ.

73

శా. అంభోధిం బ్రభవించి విశ్వమును సంహారంబు నొందింప సం
రంభోజ్జ్వలంబిత మైనయాద్యవిషమున్ రాద్రప్రభావముతో
శంభం డెట్లువసంహరించె విషవృక్షస్ఫూర్తియుం గీర్తితా
రంభప్రేక్షత నట్ల యే నుడివెదక రాగిల్లుఁ డీరందఱున్.

74

వ. అని పలికి యచ్చహాబ్రాహ్మణవర్గంబునకు నమస్కరించి శంకరునకు సాష్టాంగ
దండప్రణామం బొచరించి శివాలయంబునకు బ్రదక్షిణించి దేవకీసూనుండు
రాహిణేయుదిక్కు చూచిన నతండును నట్లచేసి యతనితో నేకకార్యండై
కడంగె నయ్యిరువురు గట్టాయితంబై చేతులం గత్తులు గుదియలు గొడ్డంట్లనుం
గొని యాయతం బగునవ్విషవనంబున నడచిన.

75

మ. మారపూజాసుకృతంబుపేర్చి వెను బ్రాస్తారోగ్యులై గోపకుల్
పరమోత్సాహముతోడ బాహుబల మొప్పన్ సింహనాదంబు లం
బరభూష్యంతరపూరకంబులుగఁ దత్సార్థ్యంబులన్ ముందటం
ద్యవితాక్రంతి యెలర్పఁగా నడచి సద్యత్యాగనోపేతులై.

76

వ. బ్రాహ్మణపుంగవులునుగోపాలసహితులై కుతూహలంబున వారిపిలుందనయరిగి
రిట్లు సన్ని కృష్ణం డక్కాటడవి మునుకొని కొంతదవ్వు గడచి.

77

క. జనులకు నతిదుస్సహ మగు, షనుగంపుఁ గతోరకటుకభీషణరూపం
బున నెదురుగాఢై బ్రకొని, చనుదేరఁగ దానిబడిన చని యయ్యవులన్.

78

సీ. పాతాళమున నున్న ఫణిరాజుకోటలపసయెల్ల రూపమై యెసఁగె ననఁగ
గాలకూటానలగర్వంబు సర్వంబు ప్రచ్ఛన్నతనులీలఁ బ్రబలై ననఁగ
శివకాన్తి శతముల పరుసదనం బంతయును నొక్కచోఁ గూడి తనరె ననఁగ
నాభిచారకవిధియాభిజాత్యము సకలము మూర్తిమంతమై యమరె ననఁగ

తే. సధికవికృతమై యశాన్నత్య మంబరంబు, దానికి ప్రాకుల నంతటఁ దన్నుకొన
రాఁ బ్రభుతవిస్తారమై క్రాలుకపట, కటుకపిత్తభూజాతంబు గాంచె నతఁడు. 79

— శ్రీకృష్ణుడు విషమయం బగుకపిశృంగము నున్మూలించుట. —

వ. ఇట్లు దూరంబునం గని దానిచేరువకుం బోవ నతిసంకటంబై యున్నను మాయా
మయం బగువనంబు గనపగొడ్డంజ్జ నెఱగత్తుల నఱికి పడవైచుచుం దెరువు
గావించుకొని కదియునంత. 80

మ. తరుమూర్తిం గలభర్తఁ జేరి తమవత్సరేణియుం దాచు వ
త్సరిపకృష్ణస్థలోపజవనమునకా దర్పించి యున్నట్టియు
దురగోరూపనిశాచరీసమితి తద్గోపావలిం గాంచి చె
చ్చెర నొక్కువ్వుడి రోసి పాసి ఖరదృష్టిం జూచుచుండుం బోరిన్. 81

వ. యదుకుమారుండును ముప్పదిబారలపఱవై నబంధురస్సంధంబును సందర్భపరిణా
హరూపం బగుదేహంబున నవరిమేయం బగుసముచ్చాయంబున నతిభయంకరం
బై యున్న యన్నగంబుదప్పక చూచి మహాకంఠ ప్రమాణంబు లగుతత్ఫలంబులు
గనుంగొని యివియకావే నిజదుర్గంధి యగుగంధవహువలన నస్తద్భయంబుబాధ
గావించినయవి వీనిం దొలుత రూపఁడంచి మఱినాచేయంగఁబూనినపనియం
తయుం జేసెద నని బలదేవుండునుం దానునుం గూడి కడంగి. 82

చ. క్రమమునఁ బిండెలుం బసరుఁగాయలును నృతీదోరబండులుం
గమించినపండులుం గెలలు గట్టి తదున్నతశాఖ లన్నియుం
దమమయమై తలిర్పంగ నతండును బాహులు పాచి హస్తగ
మ్యము లగువాని నెల్ల నిలియకా భరివివై చుచు వచ్చెఁ దోడుతోన్. 83

సీ. ఆర్పుచు గోపాలు రందఱు నందంద బడియలకాలను బడఁగవైచి
కొన్ని దవ్వలవానిఁ గొమరార వానిన కొని ధాత్రిఁదొరఁగించి కొన్ని పీల
1 నిక్కి పెళ్లని కొమ్మ లుక్కునవిలుగంగఁ దిగించి ధారుణిఁ ద్రోచి పగులఁ ద్రోసి
కొన్ని యివిధమున నన్నింటి రాల్పుంగ నిష్కలం బయ్యె నన్నిచతురువు

తే. ఫలనిపాతహతం బగుబహుళరవము, చటులకాఘావిభంజనజనితరవము
సమదగోపాలనివహగర్హారవంబు, గలసి గగనంబు శబ్దాత్త కంబుఁ జేసె. 84

వ. అయ్యపూర్వనినదంబునకుంగనలియయ్యసురకొడుకులు గోరూపు లగుతల్లులకడ
నున్న పొగరుగోడలు వేలసంఖ్యలు చెలంగి నలిరేగి ఖరశృంగవాలదంతప్రహ
రణంబులై పొదివినం జెడరి నిలువ నోర్వక గోపాలురు పలాయనంబు నొందిరి
నందగోపనందనుండు నగుచు వాని నొండొండ యొడిసి కడకాళ్లు వట్టి విసిరి
ప్రానికొమ్ములఁ దగిలించి యొగిల్పియు వాని నిట్టునట్టుదిగించిపడునట్లుగా వైచియు
నొండొంటితో నడిచియు నేలతో ప్రేసియు బహుప్రకారంబు లగునధంబులనిరవ

శేషంబు గావించె నమ్మాయారూపంబు లాత్మరూపంబులతోనపడియు దాన
వాకారంబులం గూలంబడియు నన్నేలయంతయు శవసంకీర్ణంబును రుధిరపూర్ణం
బును గావించె నివిధంబున. 85

క. పిళితాశను లని మును గడు, విశదంబుగ నాప్తజితి వినియున్ని-గ్రియా
కుశలుడు హరి తత్పథగణ, విశసన మఖలమును వీరవృత్తి నొనర్చెన్. 86
వ. అంత.

చ. కొడుకులపాటు సూచి కడుంగోప మెలర్పంగఁ దల్లు లొక్కయు
వృద్ధి వనజాయతేక్షణుని మట్టఁ దలంచి మహోగ్రహంకృతుల్
వడిగొనఁ గొమ్ము లొద్దుకొని వాతులు విచ్చి ఖురాగ్రపాతనం
బుడమిఁ బగుల్పుచు న్నిగుడి భోరన ఘోరపువీరకఁ దాఁకినన్. 88

చ. ఊటికి తొలంగ దాఁచియును నూరక తోకలు వట్టి దవ్వగాఁ
బజిపియుఁ గొమ్ము లూడి పెడఁబాయఁగఁ ద్రోచియుఁ గేల లీలమై
జటిచి కలంగఁ జేసియును జంకఁగ నొల్లక గోస్వరూపతః
దొఱఁగినరాక్షసాంగనలఁ దోలె నతండు నిమేషమాత్రలోన్ 89

వ. అవియును గ్రీడానర్తనప్రవర్తియుంబోలె జెలంగియాడు కృష్ణనివరాక్రమం
బునకు భయంపడి మేనులు గలంగి వాపోవుచుఁ దోక లెత్తి మెడలు మలంచి
మలంచి-చూచుచు సంభారవంబుల నొఱలుచుఁ బజిచి దూరం బగుకాంతా
రంబు దూటి కాడువడి పోయె నంత. 90

శా. పాదంబుల్ నులుమాడి యుద్ధతవిరూపస్కంధముల్ వచ్చి రూ
పేదం బండులు డుల్చి బాహువులయ స్థైర్యపారుశాఖాని సం
ఛేదక్రీడ నడచి మస్తకతతుల్ శీఘ్రంబ ఖండించి యి
ట్లాదేవేశుండు రూపుమాపెఁ దరురూపాశ్శీలవై త్యాభిమున్. 91

వ. తదనంతరంబ నిర్భయులై కూడినగోపపాలురుం దానును రామసహాయం బతి
భీమంబుగా నమృహోద్రవంబు నుపాంతంబున నున్నవిషకంటకవృక్షంబులు తద్వ
ల్లిగుల్ల జాలంబులుం చిలుకుమారం దునుమాడి యవియును గోవత్సశవంబులుం
గూడఁ బ్రోవులు సేయించి కపిత్థతరుశకలంబులు దత్తలంబునం గూడవై పెంచి
యంతటం గలయం గనలునగ్నులు దగిల్చిన. 92

చ. గొనకొని పేర్చి నాలుకలు గోయుచు ఘర్షవిశేషతీవ్రతం
బొనరుసమీరసఖ్యమును భూరితరంబుగ సంభవించినన్
గనలుచుఁ బావకుం డడరి కాల్చె మహూర్తములోన్ నమృహ
దనుజశీబరద్రుమవితానములన్ వెన నుగ్గునూచుగాన్. 93

వ. అంత. 94

క. కురిసె సురపుష్పవర్షము, హరిపై నప్పురస లాడి రాజోద్యంబుల్

మొరసె సుఖస్పర్శంబై, బెరసెం బవనంబు దెసలు ¹వెలసెం గలయన్. 95

వ. ఇట్లు విజయోల్లాసభాసె యైనవాసుడేవు నవ్వసుమతీదేవులును వల్లవప్రముఖులు
నుం బ్రభూతభాషలం గీర్తించిరి రోగార్తి ముక్తంబై తత్తణంబ బృందావనం
బును భవనపావనం బగుభావనంబునం బరగుటకు నర్హం బయ్యె నానమయంబున.

— శ్రీకృష్ణుడు గోపాలురతో యమనయండు జలక్రిడనటపుట. 96 —

మ. చెమటం దొప్పగఁదోఁగి భస్మకణికాస్థితోత్తమాంగంబులఁ

సుమహన్నిశ్వసితాకులాననములఁ శోభిల్లుమేను ల్దహ

శ్రమవేగంబునఁ దూఁగ నందలు విహారావేక్షులై డిగ్గి ర

య్యమునాభూమికి వెండి వెల్లిసుక వెల్లె యున్న మార్గంబునన్. 97

తే. పారుషముమెచ్చి ముదమునిండాఁరనగుచుఁ, గోఁగిలింపంగనేతెంచుకరణనొప్పెఁ
బ్రకటఁగనయై కడలచే బారసాచి, హరికి నభిముఖంబుగఁ బొంగుధరణికన్య.

మ. గురుగోత్రాధరవప్రభూములు వడిం గోడాడి ²యందంద చం

డరసోద్ధర్మ మెలర్ప యూధముల వెంటం గొంచుఁ గ్రీడాధియై

యరుదార న్నదభేదభారమున నొయ్యం జొచ్చువన్యద్విపేం

ద్రురుచిం బొల్చి జలౌఘముఁ దఱియునాదోశ్శాలి గోపాభిశాన్. 99

వ. ఇట్లు సొచ్చి యష్టహావాహినియందు.

100

సీ. బండొండ యిద్దరినుండి యద్దరిదాఁక నేపారుపురుడున నీడియీఁది

మునిఁగి లోలోనన చని దప్పడవ్వల ననువున నెగసి పెల్లార్చి యోర్చి

కడగానరానిపెన్నడువులఁ బఱతెంచి యుటికి వే కడుఁదేలి మెఱసిమెఱసి

యొండొరుఁ జేర్కొని యొలయొలని రేచి యడటున జల్లుబోరాడియాడి

ఆ. వాద్యభంగి జలము వాయించివాయించి, పాడిపాడి కెరలి యాడియాడి

తనిసి మూఁడుజాలతఱి ప్రాద్ధోకించుక, చల్లవడిన నల్లనల్ల వెడలి. 101

వ. గోపాలురు కృష్ణపాలనంబు గనినవారు గావున భావంబు లలరఁ బరిధానాదుల
నలంకృతులై మనోజ్ఞవేషంబులతో నిలిచి రయ్యదుకుమారు లిద్దలు నటమున్న

తల్లులు పుత్రైరఁ బరిచారకులచేత నుపసీతంబు లైన నథాతాంబరప్రముఖపరిష్కా

రంబులు కైకొని రప్పడు పుత్రునివిచిత్రవిక్రమోత్సవంబునకు నానందించి

నందుం డాయత్తంబు నేయించినచతుర్విధాన్నంబులుగొని గోపకుటుంబినులును

దారకదారికాసహితంబుగాఁ జనుదెంచినం దత్ప్రియత్నంబున. 102

తే. సముచితప్రదేశంబున జలజనాభుఁ, డగ్రజం డగ్రపాత్రంబునందు నిలువఁ

దాను బెద్దలుఁజెలికాండ్రుఁ దగఁగనార,గించితాంబూలములుగొనిమించియెలమి.

ప. కొండొకసేపు విశ్రమంబు నొంది తదనంతరంబ సముత్థితుండై కదలి లోకత్తే
మకరంబు లగుశకునంబులు గనుంగొనుచుఁ దద్దజ్జులవిషయం బభినందింపఁ జను
దెంచె నప్పుడొండొరులం గొఱిలించుచుఁ బరువులు వెట్టుచుఁ దారుచు నెలుం
గెత్తి నవ్యయం బాడుచు వేణువీణాధ్వనిమిశ్రంబుగాఁ బటుపటహాధ్వనివాద్య
వాదనంబు లొనర్చుచు గోపాలు రాలోకనీయంబు లగుసమ్మోదనం భ్రమంబుల
నొప్పి యప్పుగుఱోత్రముముందరం బిటుండనుం బార్శ్వంబులను దత్పరు
షంబు ప్రశంసించుచు ¹బెరసి రిట్లు వచ్చి యంశలు సాయాహ్వానమయంబున
వ్రేపల్లె సొచ్చి తమయిచ్చ నుండిరి విప్రవరులు గోపవృద్ధులవలన సమర్పనంబు
నొంది నిజస్థానంబులకుం జనిరి వాసుదేవుండు జననీజనక వాత్సల్యంబునఁ బర
మోత్సవంబు గని వత్ససంచరణతత్పరం బగుతనపూర్వక్రిడనంబున విలసిల్లు
చుండె నంత.

104

మ. విషవృక్షంబు జయించి తాపభరమున్ వే పాపి వ్రేపల్లెక
ల్లషము ల్తాన్పినకృష్ణతోఁ దనకు సామ్యం బాసపడ్డట్లు దు
ర్విషహాస్తిష్ట మడంచి విశ్వము నిరుద్యేగంబు గావించుచున్
సుషమం బయ్యె నభివ్యమానము పరిస్ఫూర్ణదృశ్యమయ్యె.

105

ఉ. చాతకవందిబృందములు సంస్తుతి నేయ విశాలబర్హి బ
ర్హాతపవారణంబు లేలరారంగఁ బరవ్రతభద్రపీఠముల్
స్త్రీతి నుపాశ్రయించి జలభృద్ధరణీవిభు లాక్రమించి రు
ద్యోతిను రేంద్ర చాపనవతోరణశోభితభూమిభాగమున్.

106

క. రాయంచలగుండె²బెదరు, మాయామంత్రము విముక్తమానచ్యుతి క
త్యాయతమయూరకర్ణర, సాయన మనఁ బ్రథమజలధరావర మెసఁగెన్.

107

క. దినపతియు నిశావిధిండును, దనతననామము నిరర్థతం బొందిన సి
గ్గునఁ బొడసూపరో ³యనఁగా, దిననిశ లొక్కటిగ మేఘతిమిరమ యయ్యెన్.

క. లలితగగనరంగంబున, నలయక క్రొవ్వులుం గు⁴గొండ్లియై యాడెడుచో
నలవడియై మొగులు చెరలును, బోలు పగువడగండ్లగములపుష్పాంజలులున్.

109

క. జలధారలు మదధారలు, జలధరములు పావడములు ⁵చండానిలవి
హ్వలగహ్వరరవములు గ, ర్జలుగా గిరు లమరె సమదనామజనమతన్.

110

తే. ఘనరసోపయోగంబునఁ గ్రమ్మఱంగఁ
బడసెఁ బ్రాయంబు దగదె యిబ్బంగి యనఁగ
హరితత్వణలతారుణకోమలాంగి యగుచుఁ

⁶బృద్ధి యెంతయుఁ గ్రొత్తయొప్పదము నొందె.

111

- శా. ధారాపూరకతోరవృష్టిఁ గమలధ్వంసంబు పాటిల్లినం
జేరం జోటొక తెందుఁ గానక భ్రమం¹జెయ్యేదుభృంగావళి
గారా మారంగ నుదరించె బొగడంగ నొప్పదే నాఁగ నొ
ప్పారెం బ్రస్ఫుటకందళీకుటజనీపామోదికాంతారముల్. 112
- క. ధరణీరజ మండలయు జల, ధరకాలము దెసలు గగనతలము దలముగా
సరజమ్ములు గావించె, బరిణతోకేతరీజోత్థవనోద్ధతులన్. 113
- క. రేయును బవలును మెఱయుచు, మ్రోయుఘనావళీలకలిమి ముద్దియలు దముం
బాయక యుండఁగఁ బరిరం, భాయితభోగరుచు లమరె నాత్మేశులకున్. 114
- క. కుటజకుసుమవాసితలై, యటవులు నవమాలతీలతాంతపరిమళో
త్కటలై నగరీవనికలు, పలుతాప మొనర్చె పాంథపక్షుల కెదలన్. 115
- శా. చండాపాతములం దటద్రుమము లుచ్చాటించి శుండాలికా
గంఢూషారవరమృత్యోయ లగుచు² గాఢాంతరావ రముల్
డిండిరాంతరపీచులం బెనుప నుడ్డినించె గూలంకషల్
మంఢూకీపరిగీయమానవిలసన్నాహాత్మ్యలై యెల్లెడన్. 116
- వ. ఇట్టివర్షాగమంబునఁ గృష్ణండు బలభద్రసహితుండై గోపాలనకేళీవినోదంబు
లం దగిలి. 117
- ఉ. క్రాలెడపచ్చుబట్టు నునుంగచ్చలు క్రొమ్మెఱుగై చలింప ను
న్దీలితబర్హదామము సమిధమహేంద్రశరాసనంబుగా
మేలగువేణువాద్యరవమిశ్రీతగీతము గర్జచందమై
నేలకు డిగ్గెనొక్కొ దివిసీలఘనం బననొప్పె గానలన్. 118
- క. వనకుసుమవిభూషిత మగు, వనజాతునితనువు మెఱసె వనవిటపివిమ
ర్దనలగ్నలతాంతం బగు, వనవారణవిభునునగ్రవపువును బోలెన్. 119
- సీ. ఆనమయంబున నట విదేహాక్షితిమండలంబునయందు మహితచరితుఁ
డమితగోధనము ధనాభివృద్ధియుఁ గలవాఁడు గుంభకుఁ డనువల్లవృండు
ఘనుఁడు యశోదకు ననుజుండు ధార్మికుఁ డధుల కనిశంబు నాజ్యమగ్ధు
దధితక్రదానంబు తాత్పర్యమునఁ జేయు నతనిభామిని ధర్మదావ్యాయమునఁ
తే. బరగు ననర్హరామయై భవ్యశీలు, రట్టిదంపతులకుఁ బుత్రుఁ డధికుఁ డొకఁడు
గలిగె శ్రీధాముఁ డన నొకకన్య సీత, యనంగ జనియించి గారాము దనరఁ బెరిగె.
- వ. ఇట్లు వెరిగి త్రైలోక్యరత్నం విది యనువర్ణనలకుం దగినవరవర్ణనీతిలకంబై
యున్నయన్నాతి ననేకగోపాలకుమారు లడిగి యడిగి నిలిచి రట్టియెడ. 121
- తే. తారకామయరణమున వారిజాక్షు, కడిమి నిహతులై యేడ్వరు కాలనేమి
కొడుకు లాపగ మనసున⁴నిడి పాడమిరి, కడిదియాబోతులై కుంభకప్రజమున.

— కాలనేమిపుత్రులేదనెడు సుభకునింట వృషభంబులై పుట్టుట. —

- వ. ఇట్లుజనియించి. 123
- క. పోరానిచ్చుట మితనికి, శౌరి యిచ్చటి కెల్లభంగి జనుడెంచు జలం
బార నతని వధియింపంగ, నేరూపున నైన మాకు నిచ్చుట నొదవున్. 124
- చ. అని తదాగమనకారణంబు లగునుపాయంబులు చింతించి యభిలజనపాథకంబు
నకుం దొడంగి. 125
- సీ. ఎదిరినపోతుల నెవ్వనినైన నవారణ నోడించి వలియందోలు
నిలిచిన జంపు మందల నెందు దిరిగి క్రేపుల మొదవుల జావఁబోడుచు బట్ట
నడవను వచ్చిన నడటునఁ జింకఱిగొని యెట్టిబలియరఁ గొనక కవియు
నీటిలోఁ 1 దఱిసినపాతినములగతి వెలుగులు సొచ్చి యావలికిఁ బోవు
తే. గోడ లగళులు వెసదాటుఁ గ్రీడవోలె, రేలుఁ బగళులు దిరుగుచు జేలపంట
లొకఁడు లేకుండ మేయుఁగావున్న వారి, నుటికిపొరిగొనుగడిదిమృత్యువులుబోలె.
వ. అంత నవ్విదేహదేశంబునఁ గలకృష్ణవలు లెల్లం గూడి రాజాపాలికిం బోయి
చక్కఁ జాగిలిమ్రొక్కి లేచి నిలుచుండి చేతులు మొగిద్ది. 127
- తే. కుంభకునిమందఁ బుట్టినగోవుపంబు, లేడు నీధూమినస్యంబు లెల్లఁ జెలిపె
గావ నలవిగా దేరికి దేవ యిడునఁ, పడితి మరయఁగ వలయు మాచేటు నీవు.
- క. జముఁ డైన వచ్చి వానిని, వమియింపఁగలేడు నిశ్చితం బేమియుపా
యము గలదొ చూడునీభా, వమునం దిటు బ్రజలు మీకు వలసిర యేనిన్.
- వ. అనిన విని మిగిలేశ్వరుండు కుంభకు రావించి నీస క్తవృషభంబులు భూమియం
తయుం బాడుగా మేసె బ్రజలు నిలువలేమని మొఱవెట్టెదరు నీవు దొరవు
గాని తుచ్చుండవు గా వట్లగుట దీనికి నిన్నొం డననేరము వాని బట్టి కట్టింపు
మొండె నెద్దపట్టింపు కాకున్న సరణ్యంబులు సొర వెలిపింపుము లావరు లగు
చుట్టలు గలవాడవు నీకు సాధ్యంబు గానిది లే దివ్విధం బాలస్యంబునఁ గైకొన
కున్నఁ దప్పక యొప్పుమి వచ్చుం జొమ్ము పొమ్మనిన నట్లకాక యని యతండు బల
వంతులఁ బెక్కండ్ల నక్కార్యంబునకు నియోగించుటయు. 130
- తే. తల్లియలువైచి విసివియోదములు ద్రవ్వి, త్రవ్వి వేసఱియురుల్లోగి తగిలివలియఁ
దోలి యోటరి పోనీకదొడ్డి నాగి, పాడువ నొడువను నలసతఁ బొంది యోడి.
- వ. మఱియును వివిధోపాయంబులం దదీయదమనంబునందు శక్తులు గాక యప్పటి
కారుకోడెలచేతం బోటువడియును మాటువడియును ద్రోక్కువడియును నలి
గులియై లావు నెడి దెసలం దిరిగి కడిమివెంపు వోనాడి చేతులాడక దలంకి
నిలిచిన. 132

ఉ. కుంభకుఁ డింక నెయ్యది యొకో వెర వంచుఁ దలంచి యేపునక

జృంభితవిక్రమోద్ధరతఁ జేరి వృషంబులఁ బట్టి కట్టు సం
రంభ మడంచి నొంచు ననురాగ మెలర్ప నతండు మత్తనూ
సంభవకు నిర్విఘ్నం డగు నిజం బిదియంచుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసినన్. 133

క. ఆతఁడు సాటింపఁగ విని, యేతెంచిరి ఘోషి గొల్ల లెల్లను వెస నాఁ
బోతులఁ బలుచుట యొకపని, యే తరుణిం గొంద మనుచు నేపు దలిర్పన్.

వ. ఇట్లు విధిలాపురం బంతయు గోపాలమయంబై యుండె నట్లు గూడినయందఱుం
దమలోన. 135

సీ. కొమ్ములు వడి నూఁది కుదియింతుఁ ! బ్రోవఱ ననువాఁడు పడవైచి యనువుదస్వఁ
బట్టి వెల్లుఱ ముక్కుగుట్టుదు ననువాఁడు గుదియల గుండుల జదియ గుప్పి
యదరంట గడియలో నాఁగి పట్టుదు ననువాఁడును బొదివి యెవ్వలను దిరిగె
మొగదప్ప నందంద మోరలు నురుపుదు ననువాఁడునై గొల్ల లచట నచట

తే. వల్లసఱచుచు నార్పుచు మలసి బ్రనురి, పాటుచును బెక్కుబిరుదులు పలికిపలికి
మెలఁగి యాఁబోతు లుండెడిపాలము లరసి, శృంగి పట్టుగనుంగొని బింక మెనుగ.

— శ్రీకృష్ణుడు నందాదులతోడ మిథిలాపురంబుననున్న కుంభకుండికిఁ బోవుట. —

వ. సమగ్రసన్నాహం బగునుత్సాహం బెసంగ నున్నంత గుంభకుండు మున్ను పని
చినమానుసులు సని నందగోపునకు సత్తవృషభవృత్తాంతంబు నెఱింగింప నతండు
బాహుసత్వోదారు లగుకుమారులం బెక్కండ్రం దోడ్కొని యశోవ మున్ను
గాఁ జనుదేరఁ దండ్రితోడన కృష్ణుండును బలదేవసహితుండై వచ్చె నప్పుడు
తద్వ్రజనివాసు లగుజనంబులు. 137

తే. రామలక్ష్మణతుల్యు లీరామకృష్ణు, లలఘుభాగ్యలక్షణమూర్తు లరసిచూడ
నాఁటివారల యిప్పు డీమేటివీరు, లైరి గాకని వెఱంగంది నాత్మ లందు. 138

వ. కుంభకుండు నందగోపునకు నెదురువచ్చి తోడ్కొని పోయి సముచితాసన
విన్యాసప్రభృతు లగుసంభావనలం బ్రీతులం జేసి నయ్యశోదయు ధన్వదచేత
సత్కృత యయ్యె శ్రీధాముండు కృష్ణం గొంగిలిండుకొని యతనినిం దదగ్రజు
నకుఁ దాన తెచ్చి యాసనంబు లమర్చె నయ్యందఱుం దన్నందిరంబున సరస
పాయసఘృతబహుళం బగునాహారంబునం దృష్టి నొంది యిష్టగోష్ఠి నుండి
రాత్రియందు. 139

మ. హరి యేతెంచు పెఱింగి కట్టలుకతో నామాయపోతు ల్వడిక
ఖరశృంగంబులఁ గుంభకవ్రజములో గోగర్భిణీవత్సశా
క్వరసంఘంబులఁ బెక్కిటిం బొడిచి రక్తంబుల్ భవి నింపఁగాఁ
దెరలంబాతెఁ గలంగి గోవులు గడుక దీనంబులై రోలుచున్. 140

సీ. అంతః బోవక యవి యాగోపముఖ్యులోగిటిలోని కుటికి యక్లేశలీల
అంకెలు వై చుచు గింకఁ 1 గాల్ ద్రవ్యము జిందుచు నొండెడఁ జెలంగి చెలంగి
భాండసంభారంబు సగులించి గోడలు గోడాడి గరుసులు కూలఁ దాకి
బండులు విలుగంగఁ బైదాఁటి పందిళ్లు పడఁద్రోచి తలుపులు నగుల నొత్తి
తే. యాడువారును శిశువులు నార్చినొండ, నెక్కడక్కడ యని వాడలెల్లగలయఁ
గూడి త్రుళ్లెడుపరదేశిగొల్లకొమరు, లిందు నందును నొడుగంగ నేపు సూపె.

ప. అంతః బ్రభాతం బగుటయుఁ గుంభకుండు సకలగోపాలురం గూడఁ బిలుపించి
కూతునకు శృంగారంబు సేయించి తెచ్చి తత్సమిపంబున నునిచి నందగోపన
హీతుం డయియుండి కృష్ణపురస్సరు లగుతపీయులు నన్యలు విన నిట్లనియె.

ఉ. గోపకుమారులార కనుగొంటిఁ గోవృషముల్ దిశాగజేం
ద్రోపమము ల్లహగిరిగుహాత్థిలసింహాసమాసము ల్కన
త్రోవకృతాంతతల్యములు దుర్గమముల్ దమియింప శీని మే
మోపక యిట్లు చిక్కిలిమి యోగ్యపుయస్సము తెన్ని నేసియున్. 143

క. కేవలగోవృషభంబులు, గా వివి లాక్షసులొ యొండె గంధర్వులొ య
తొవలిలోనివా హింసయ, కావింపగ బుట్టినవి జగంబున నెందున్. 144

తే. వీని పండింపకున్ను మానవేంద్రుఁ డలుకశో మమ్ము పండింతు ననియెఁ గాన
దలఁకి కూర్చితి నిట్లు లండలును మీరు, సత్త్వవంతులు విక్రాంతితత్త్వవిదులు.

ప. కావున వీని మర్దింప నోపినవాఁ డొక్కరుండ యిక్కన్నియకరపంకజం బాక్ష
ణంబ కైకొనువాఁ డని జనకుండు జానకీశుల్కుం బగుశంకరశాసనదమనం
బుదాహరించినవిధంబున నిరూపించినకుంభకవాక్యంబు నాఁటిభూపాలురవగిది
గోపాలు రంబు నాకర్పించి. 146

శా. సీలం జూచుచు పన్నభాస్త్రముల కున్దేపంబులై డెందముల్
సాలం గొతుక మొంద గోవృషములం జర్పించి యాశీలవా
లాలంఘ్యాదతచండదండహతి కత్యాతంకముల్ మైకొనక
దోలాందోళితచిత్తు లైరి మది దోడోకి డెంపు సొంపారగన్. 147

ప. ఇట్లు చిత్రవిన్యస్తదేహులపోలె నిరుత్సాహులై నిశ్చేష్టభావంబునఁ జూచు
చున్న వారలం జూచి నందగోపజ్ఞాతి యగు ఘోషవంతుం డగుగోపకుండు. 148

శా. ఈయాబోతుల నిట్లు బెట్టుగొన నింకేనాటి కీవిక్రమ
వ్యాయామంబులకల్పి చూడఁ డిదె కన్నారంగ నన్నొక్కనికా
వేయుం బల్కుగ నేల నుక్షముల నుర్విం గూల్తు నన్నింటి జం
దాయత్రాద్యుత్తపజ్రపాతమగు గోత్రాభంబులై చేకుటన్. 149

మ. అని యాసోస్థితిబాహుడున్ బహులసింహధాన్వనదీప్తాననుం
డును దర్శిస్తతవిగ్రహండు నయి యాటోపంబుతోడం గడం
గిన నయ్యుత్తము లీక్షణచ్చటల నగ్నిజ్వాల లొక్కువ్వుడిం
గనలం గన్దొని వానివైఁ గవిసె దీక్ష్యవ్యూహశృంగంబులై. 150

తే. పాదలుఁ బుట్టులుగట్టులుభూసుహములు, నెక్కికనుఁగొనుఁజనకోటియెల్లఁబొగడ
నట్లుగడఁగియావ్రేఁడులావరనుఁబొడిచెఁ, జిక్కఁబిడికిటనొకపాతుశిరమునడుచు.

శా. ఈతం డేటికి నివ్రెయిం గడఁగె ని క్లేలొక్కొ యిదుష్టుశా
పాతు లోవ్వవఁగనిచ్చునే యనుచు నంభోబాటుచి తంబు చిం
తాతిక్రంతము నొందఁగాఁ బొదివి తానాభంగి దోర్నిక్రమ
ఖ్యాతిం జూపిన ఘోషవంతుఁ బొదివెన్ గ్రందంగ నయ్యన్నియున్. 152

తే. పొదివినడువాలుగొమ్మలఁబొడిచియెత్తి, భగవైవైవెచి వెనమెట్టి ఖురపుటములఁ
జిమ్ముటయుదవ్యుగాఁదూలినొమ్మవోయి, పడియెనాతఁడుసూపలుభయమునొంద.

ప. ఇట్లు ఘోషవంతుఁబెట్టిదంపుటురవడి ధరణిం బెట్టయయ్యుగ్రపశువులు దక్కునుఁ
గలవశుపాలకప్రకరంబుపైకి నడరి. 154

క. కొందఱఁ గొమ్మల గ్రుచ్చెం, గొందఱ నిలమిఁడఁ బెట్టి గొరిజల మెట్టెన్
గొందఱ 1 చాడల నమలెం, గ్రంధుగఁ బెఱజనములెల్లఁ గనుకనిపఱవన్. 155

ప. ఆంతయుం జూచి మందహాసవిభాసితాన్యం దిగుచు వాసుదేవుండు బలదేవు
తో నల్లన యిట్లనియె. 156

మ. ఇవి యాబోతులు గావు గోవృషములం దీరోష మీదోష వి
ష్ణవ మీసర్వజిహంస యారయ నసంభావ్యంబు పవ్వయ్యె నీ
భవిలో నేచినగోషవిక్రమకళాస్ఫూర్త ల్లసత్కిర్తియా
నవు నా కీవృష కాచెడక 2 పృషభయవ్యావిధు నిక్కుంభకున్. 157

ప. తొల్లితారకామయసం గ్రామంబున నాచేత నిహతు లైనకాలనేమిపుత్రు లేడ్వరు
నీరూపంబులం బుట్టి నాకుఁ గీడునేయం గోరి తిరిగెదరు రిపువధం బవశ్యకర్త
వ్యంబు బంధురక్షణసుకృతం బొక్కటియుఁ గన్యాకరగ్రహణలాభంబును శోభ
నంబులు గావె శ్రీధాముశోడిసఖ్యంబును నాకు నపేక్షణీయం బిది నాతలంపు
నీవు నిశ్చితుండవై యుండు మని యతం డనుమతింప నాక్షణంబ సన్నద్ధుండై.

— శ్రీకృష్ణుడు రాక్షసాంశసంభూతంబు లగు సప్తవృషభంబులఁ జంపుట. —

తే. అన్న యిట్లెలసాహసంబనుచునంద, గోవుఁడునుయశోదయునుసంక్షోభమొందఁ
గుంభకుండు మెచ్చఁ దక్కినగోషకోటి, సంశయింప ససంభ్రమోత్సాహలీల. 159

వ. ఆయుగ్రపశువుల కభిముఖుం డయ్యె నప్పడు దేవతలు మునులు సంబరతలం
బుననుండి యతనివిజయంబు గోరుచు గనుగొనుచుండి రట్లడరి యవ్వీరుండు
ఘోరంబుగా నదల్చి. 160

క. ఖలులార యంతగాలము, గలఁచితీరి ధరిత్రిఁ బ్రాణిఘనరులు పశు
చ్యులనాభిన్నవికారులు, పాలినితి¹రిక మీకు నెందు బోవఁగవచ్చున్. 161

క. నాపిడికిటికడిఁదిసిడుగు, నాపగిదియ దీనఁ దగిలి యంతకుండైన
రూపు నెడకుండఁ జాలునె, యీపాపాత్మకుల మిమ్ము నేల సహింతున్. 162

మ. అని యావిష్కృతతీవ్రముష్టి యగుచున్ హాసోజ్జ్వలాస్యంబునం
గన లొప్పుంగఁ గడంగునవ్విభుఁ ద్రిలోకక్షేమనిర్వాహకుం
గని పూర్వం బగువైరబంధమున నుగ్రక్రోధులై ధూర్జతో
దనుజుల్ మార్గొని రొక్కఁచుచ్చడిన యుద్యద్ధర్మతో నేడ్వరున్. 163

(వ. అట్టికోల్లయందు.) 164

నీ. పొదివిన నందంద మొదుకనియఱచేత వీరతో మోరలు వ్రేసివ్రేసి
పిలువొవ నొండొం తఱియి కొమ్ములు వట్టితోడరి నొండొంటిపైఁ దోచిత్తోచి
చెదరిన నవలీలఁ జెనసి యొక్కొక్కటి తొరలఁ దోకలు వట్టి త్రిప్పిత్రిప్పి
తిరిగినఁ బోనీక పరిగొని యన్నింట నదరంటఁ బొదిలోన నాఁగియొగి

తే. ముట్టి కందములను గత్తివెట్టు వెట్టి
వీఁపు లడిచియుఁ దోకలు వీరక నార్చి
వెన్నెముక లన్ని చెఱకులఁద్రేగు గాఁగఁ
గడిది యాబోతుగని బెట్టుగలఁచి యాడె. 165

వ. ఇట్లు చూపఱచూడ్కికి వేడ్కగాఁ గొంతదడవు వినోదించి. 166

శా. నీశాలోకనరోచు లాదరసమున్నిద్రంబులై సిగ్గునం
జాలక స్రుక్కుచు నొయ్యనొయ్యఁ దను నాసం జెంది యానందక
ల్లోలవ్యాహతిఁ దూలఁ దత్కుతుకము ల్పూరింప నుద్యక్తుడై
యాలొకప్రియుఁ డవ్వోరోధులఁ బ్రచండాలోకుండై చూచుచున్. 167

ఉ. దిక్కురిహ స్తదండసముదీర్ఘభుజుండు ప్రగాఢముష్టి నొ
క్కొక్కనిమస్తకం బవియ నొక్కొకపోటు గొనంగఁ గన్నులన్
ముక్కున వాత నెత్తురు సముధుర్మమై చెదరంగ నోలి తో
నొక్కొకరుండ కూలి రును తొక్కటపోవఁగఁ గాలనేయజుల్. 168

వ. ఇట్లు మాయావృషభంబు లక్ష్మ-మారణార్థాలంబుచేత నాలంబునం గూలిన నఖి
లగోపాలురు విస్తయంబునొందిరి నందగోపయశోద లానందంబునం బటతెంచి
నందనుం గొంగిలించి దీవించి రప్పడు కుంభకుండు. 169

ఉ. కన్నుయచేయి చేతఁ గొని కాతుకవేషమనోజ్ఞుడైనయా
వెన్నునిఁ జేరఁ దెచ్చి యిది వీర భవద్భుజవీర్యశుల్కయై
మిన్నక కాదు నీదయినమేనమటందలు నీక చేరె నీ
కన్నెఁ బరిగ్రహింపు మని కాంతకరంబుఁ గరంబుఁ జేర్చినన్. 170

వ. అమృహత్తుం డమృహిళారత్నంబు గైకొనియె నప్పు డవైదేహుండు వైదేహీ
వరణవిభాసి యగుదాశరథింబోలె నీశాస్త్రీకరణమహితుం డయినమాధవు ననే
కాభరణాంబరాదుల నర్పించి యశోదానందగోపులకుఁ గట్టనిచ్చి తక్కినగోప
కుమారులసంభావించె ననంతరంబ నెయ్యంగ బెసంగ వియ్యంబున కీట్లనియె. 171

ఉ. నీకొడు కన్యతర్కము¹మహనీయభుజావిభవుండు వీనిశౌ
ర్యాకలనంబుపేర్చి మము నన్నడశేషకులాన్నితంబుగా
శోకమువాపి మాన్చె నతిసుస్థిరజీవన మేను గంటి న
స్తోకవిభాతి నెంతయు యశోగరిమంబును జేర్చు నెల్లెడన్. 172

క. వేలు ఐదివేలు లక్షలు, సీలకు నరణంబుగాఁగ నీయింటికి నే
మేలుగ నిచ్చెద గోవుల, నేలా యివి యనకు మిది యధీప్తము నాకున్. 173

వ. అనిన నతం డతనిం జూచి నాకుం గొలందియిడగానివనియును నవరిమితమహి
ష్యజావికంబులుం గలవు కృష్ణండు జన్మించినదియాదిగా గోవులు ప్రతిసంవత్స
రంబును బ్రసూతలై క్రేవులు పురుడంచి వచ్చుఁ బా లెన్ని పిటికితి మంతయు
ఘృతంబయి పేర్చు నరణ్యంబున గుల్మద్రుమాదులయం దెల్లను బహులం బగు
మధువులు సులభంబులై యొడవు నెల్లవారికి నాయురారోగ్యంబును భోగ్య
వస్తుసిద్ధియును నవ్యాహతంబులు గొఱంత యెందును లేదు నీయిచ్చినధనం
బులు మాకు వచ్చినయవి యని పలికి యాదివసంబు పరమకల్యాణంబుగా
నక్కడ నుండి మఱునాఁ డతని వీడ్కొని కదలఁ గృష్ణండును నీశాసమన్వి
తుండై శ్రీరాముం దనకుఁ బ్రయసఖుంగా నడిగి తోడ్కొని యశోదానంద
గోవు లభినందింప మగుడి యాత్మీయదేశంబున కరుగుడెంచి తొల్లింటియట్లు
సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కీట్లనియె. 174

శా. గోపాలత్వముఁ బొంది యవ్విధమున² గోవిందుఁ డున్నట్టి స
ద్యాపారంబులు నెప్పుఁగా శ్రుతికి నింపై యింత యొప్పురునే
యాపుణ్యాకృతి నాఁటివారలకు నెత్తె యొప్పెనో చూడ్కిఁ
రూపింప న్నదిలోన నిప్పుడును దా రోచిష్టవై చెందెడున్. 175

మ. భుజయూహంబున గోవృషాఖ్యపశులం బ్రోక్షించి విక్రాంతియ³
యజనంబు⁴ విబుధ ప్రమాదకముగా నమైఁ బ్రవర్తించి స

ర్యజగత్పూజ్యత నుల్లసిల్లుచు మనోరాగంబునం గ్రమ్మఁ
నిజదేశంబున కేఁగి యెట్లు నడచెన్ విష్ణుండు విప్రోత్తమా.

176

వ. అని యడిగిన నమృహాముని యమృహాతి కిట్లనియె నట్లరిగి కృష్ణండు వత్సపరి
పాలనంబున గ్రీడాలోలం బైనబాలచరితంబు పరిణతిం బొందిన యనంతరంబ.

తే. కొదమతనమున నొప్పారి పిదపగండు, మెఱసిపొదలెడుమృగనాథు తెఱఁగుదోఁచ
నభినవస్ఫురదుద్దామయావనంబు, నొందె గోపికాదృక్పక్షోరేందుఁ డగుచు.

178

వ. అట్టి యావనవికాసంబునందు.

179

నీ. నెఱుల నున్న నికష్ప దుఱఁగలిగొనఁగూడి పొదలివెండుకలు కొప్పనకు నెయిద
నూఁగారుమీసలతోఁ గాంతి దళకొత్తుమొగము గన్నులఁ గ్రొత్తజిగి దలిర్ప
నడుము వట్టువగాఁగ వెడఁదయై కఱకెక్కి యొప్పార వెలసి పేరురము దనర
మూఁపులు పొడవులై చూపుఁజక్కఁదనంబు గలిగి చేదోయి యగ్గలిక సూప

తే. వెన్ను పఱవయి కంకంబువిప్పబెరసి, పిఱుందు బెడఁగొంది నడపునొప్పిదమువెంత
తెఱఁగు నై కొన గోపాలదేవమూర్తి, యఖిలశోభాకలాపకల్యాణి యయ్యె.

వ. రోహిణీనందనుండును దాదృశసౌందర్యంబునం దిలకించె నయ్యసమానతేజు
లిద్దఱు సవయస్కు లగునల్ల వకుమారులతోడం గూడి గోరక్షణక్రీడాతత్పరులై
విహరించి రవ్వహారంబులయందు.

181

చ. నునువగుపచ్చబట్టునఁ గనుంగొన నొప్పగ దిండుగట్టి నూ
తన మగుబరి బ్రహ్మదృఢదామము నెట్లెము సుట్టి కమ్రకా
ననతరుపుష్పమాలిక దనర్చునురస్థలి నుద్ధరించి యిం
పానరఁగ వెణునాదసరసోత్సుకుండై హరి యొప్పె నెల్లెడన్.

182

శ్రీకృష్ణండు వామదేవ భరద్వాజు లనుమునులఁ గవి సంభాషించుట.

వ. ఒక్కనాఁడు యమునావర్యంతకాంతారంబునం జరియించువాఁ డెదుర నతిమా
త్ర విస్తారోదారంబును నతిశయోన్నతవిస్ఫారంబును నసంక్షిప్తబర్హిదామాభి
రామంబు నపరిభావ్యస్థేయంబునునై వేదంబునుంబోలె ననేకశాఖాపలంబిద్విజగ
ణసేవ్యంబును జలధరంబునుంబోలె గగనచ్ఛాదనాభోగంబును శైలంబునుం
బోలె బహుపాదపరివేష్టితంబును గృహస్థధర్మంబునుంబోలె నిరంతరశ్రాంతజన
సమాశ్రయణీయంబును యోగనియమంబునుంబోలె బవనవరిచయజనితకుండు
ల్యుల్లాసంబును సుహృయుగ్యంబునుంబోలె సుస్థితస్కంధానుభూతవివిధయుగా
వర్తనంబును గ్రహలోకంబునుంబోలె శీతకరచ్ఛాయాప్రభవభామజీవాభినందం
బును రసాతలంబునుంబోలె ననర్కాంధకారభరితాభ్యంతరంబును సేనావ్రా
హంబునుంబోలె బహుళపత్రఫలమండలాగ్రశోభితంబును విష్ణువక్షస్సలంబునుం
బోలె వనమాలాపరివృంబును బరబ్రహ్మంబునుంబోలె నారణ్యకోద్గీతహంహ

త్వంబును నగుచు వన్యదంతిదంతాఘాతప్రణితంబును దావదహనజ్వాలావలే
హవిలసితంబును మునిదత్తార్థ్య (తోయ) పులకితంబును సిద్ధతరుణీవిలాసవిత్రి
తంబునుశబరకవరశక్రీడాకుట్టితంబునుమృగవతికంఠకేసరకంఠామసృణితంబును
నగురూపంబుతోసర్వాత్సర్యనిధానం బైనభాండీరాభిధానవటనాయకంబుఁ గని
తదీయతలంబున నగ్రజండునుం దానును నాసీనులై తక్కినగోపాలురు నర్హ్యవి
ధంబున విహరింప నవరిచుతగోనివహంబు నిజేచ్ఛానురూపసంచరణంబున నామో
దింప నాలోకించుచున్నయెడ.

183

- సీ. వామదేవుఁడు భరద్వాజుండు ననుమహామునులు తీర్థార్థులై ముదముతోడఁ
జరియించువారు శశన్వహాయక్షనివాసమై యొప్పు నవ్యదము సేరి
తగుప్రణామంబుఁ బ్రదక్షిణంబును జేసి యచ్చట నున్నగోపాలిఁ జూచి
యోపాలార యాయు త్తమతీర్థంబునకు డిగ్గుతెరు వెద్ది నాగనక్ర
తే. వర్జితం బగురేవు గావలయు మాకుఁ, దీర్ఘమాడుట కింతయుఁ దెలుపుఁ డనిన
సేనెఱుంగ వీని నడుగుఁడంచెల్ల వారు, నొండొరులఁజూపి చూపియొండొండనరిగి.
వ. ఇట్లు (గోపాలురు) నైజం బగుచాపలంబున నవ్వీపుల నుల్లసంబాడి వారలడి
గినమాటకు సదుత్తరం బీకున్న సమయంబునఁ గమలనాభుఁ డొయ్యన నయ్య
త్తమాచారులం జేరం జనుదెంచి నవినయంబుగా నిట్లనియె.

185

- క. వీరేమియెఱుఁగుదురు మీ, కోరినతెరు వేనుజూపి కుశలం బగురే
వీరుచిరావగలోపల, పే రూపించెడఁ దపస్వివరులార తగన్.

186

- వ కర్తానుష్ఠానంబు సెల్లినపిదప నిట విజయంచేయుం డిచె మేలిమిగలమీఁగడ
తోడివెరుగునం గలపినచల్లవంటకంబు చిక్కింబున నున్నది మఱియును శర్కరా
మిశ్రం బగుపాయసంబు వలసినయంతయుం దెచ్చినారము మీకుఁ బ్రియంబ
యినవిధంబున నారగింప నర్హుల రట్లుగాక ధారోష్ణంబు లగుగోక్షీరంబులు వల
సితరయేని నుపయోగించునది యేను నందనందనుండఁ గృష్ణుఁడనువాఁడ నితండు
మాయన్న బలదేవుం డనంబరగినబలియుం డిప్పసులకదుపు లన్నియు మా
సొమ్ము మత్స్యార్థంబు సేయుం డనిన నమ్మహామునులు తదాకారతేజోవిభవం
బుల కమ్మతంబు నొంది యిగ్గోపకులంబునం దిట్టిమూర్తులు గలుగు పెట్టాకో
యని సమాధినిమిఱిలేక్షింపలై ట్లెణం బుండి.

187

- క. తమతపముపేర్చి వారల, సమున్నవముఁ గ్రియయుఁ గని యసంశయభావ
ప్రముదితమతులై యిట్లని, రమలార్థవచోనిరూఢి నవ్వీధతోడన్.

188

— వామదేవభరద్వాజులు శ్రీకృష్ణునెఱింగి సురించుట. —

మ. జలజాతోద్భవుఁ డాదిగాఁ బటుమతు ల్గుర్వప్రయత్నంబులఁ
బలవంతం బగుచూపుసూచియును గానం జాలకున్నట్టిని

- మ్మలు సూక్ష్మోదయు నాద్య నచ్యుతు నినుం గన్తోంటి మేమిట్టులు
జ్వలగోపాకృతి నుండ నెట్టివియె యస్పద్యాగ్యసంభావముల్. 189
- తే. ఏము చదివినచదువులు నేము విన్న
వినుకులును నేము నడిపెడు వివిధవిధులు
నేడు ఫలియించె బరమేశ సీవు కరుణ
యలర నిచ్చటఁ బ్రత్యక్ష మైతి గాన. 190
- క. తొలుతఁ గలిగింతు జగముల, నిలుపుదుఁ దదనంతరంబ నిర్భరలీలా
కలనమెయి నడఁతు పిమ్మట, నెలకొని నీమాయ యేమి నేరదు వరదా. 191
- సీ. కన్నులు చంద్రభాస్కరులు సరస్వతి రసన వర్షతములు రదనపక్షి-
సత్యలోకంబు మస్తకము వక్షంబు లక్ష్మీదేవి వామదక్షిణాభిజములు
గణపతి స్కంధులు గరళాఖ లబులు కుక్షి యంబరము దిక్కులు వివరము
లఖలదేవతలు శేతావళి పాతాళలోక మంఘ్రతలము లోకవంద్య
తే. విశ్వమూర్తివై యిబ్బంగివెలుగుచుండు, దాగమంబులరచియించి ధ్వజములు
చేసి చూపి చేయించితి శిష్టజనముఁ, దత్క్రియలకు విధాతృవు దాత వీవ. 192
- క. పుట్టువుఁ జెల్లెం గ్రియలును, నెట్టన యేవెరవులందు నిన్నుఁ గదియ వె
పుట్టిన లోకహితార్థం, బిట్టిదియయ్యుఁ గృపఁ బూను దీయఖిలంబున్. 193
- శా. క్రూరం డైనహిరణ్యనేత్రుఁ డనురక్షోపీరుఁ డక్షోభ్యుండై
వేరూపేదఁగఁ గ్రుంగఁ ద్రొక్కినమహావిశ్వంభరావక్రముకా
వా రాహాకృతి నుద్ధరించి సుచిరావాప్తి బ్రతిష్ఠింపఁగాఁ
గారుణ్యం బొనరించి తెవ్వనికి శక్యం బిట్లు గ్రీడింపఁగన్. 194
- క. మెచ్చి ప్రియభక్తునకునై, వచ్చితి కరనఖరముల హిరణ్యకశిపు న
య్యచ్చెరువగుసింహాకృతి, యిచ్చుఁ దలఁచి తలఁచి కొలుతు మేము నిను హరి.
- క. వామనరూపంబున నీ, వామెయి బలివేడఁ జనుట యటమీఁద మహా
ద్దామమహిమ యటుచూపుట, దామోదర మాదృశులకుఁ దరమె నుతింపన్.
- తే. వేయిచేతులఁ గ్రొవ్విసవీరుఁ డ్రుంప, నుర్వివ్రేగువో నిర్వదియొక్కమాటు
రాచప్రోవుల నులుపను రామమూర్తి, వైననినుఁ జెప్పదురు నును లాదిదేవ.
- చ. నిలిపితి నేతు వద్ది నవినీతు దశాస్య సఖాంధవంబుగాఁ
గలనమునం బ్రదీప్తపటుకాండములం గడలేర్పి తెల్లవా
రలకు వినంగఁ జెప్ప సభిరామము నీరఘురామజన్మమం
గళగుణవైభవం బలఘుకల్ప పవంకవిరోధి మాధవా. 198
- క. ఇప్పుడును రెండురూపము, లిప్పగిదిం దాల్చి లోకహితకృత్యములం
దెప్పటిక్రియ నవధానము, తప్పుక నీయున్నయొప్పు ధన్యము కృష్ణా. 199

శా.నీపార్శ్వంబుల నెప్పుడుం దగిలి సన్నేహాత్ములై యాడునీ
గోపాలు ర్గడుపుణ్యకృత్తులు భవద్గోపాలనై కాన్పదం
బై పాటింపఁగ నొప్పునివ్వనము భవ్యం బవ్యయానంద యీ
గోపజ్ఞుల్ భవదీయ భేలనకళాగుప్తుల్ కృతాథ్యాత్మికల్. 200

సీ. నినుఁ దమాభవునిఁగాఁ గనినయాదవుఁడును భోజకన్యఁడును గులభూషణములు
మాతాపితృత్వాసమానులై నీదెసఁ ¹గరఁగు గోపుఁడు గోపికయు ²సుకృతులు
నీకు నుత్తంసమై నెఱపినయాబర్హి బర్హ దామము లోకపావనంబు
నీకేలఁ దగిలి శ్రీనిత్యమై తనరునివేణులును త్రైలోక్యవినుతిపనము
తే. నీయురంబునఁ గ్రాలు³నిన్ని బిడవిపిన
పుష్పమాలిక కృతకృత్య భవనవంద్య
వేయునేటికి మము నీవు విశ్వరూప
నేటనుండి నీవారిఁగా నెమ్మిఁ జూడు. 201

క. అని వలికి తాపహోతృము, లనుకంపాస్థిమితచిత్తుఁడై నవ్వుచు న
వ్వనజాతుఁడు తమునర్థిం, గనుఁగొన ⁴వీడుకొని చనిరి కామితసరణిన్. 202

వ. అని వై శంపాయనసంకీర్తితంబు లైనకృష్ణసంక్రీడనంబు లసంక్లిష్టవిస్ఫుష్టంబు
లగువాక్యంబులం గ్రమంబున. 203

ఉ. త్యాజితశత్రుగర్వ వసుయాజితభూమిసువర్ణ నిత్యసం
యోజితసత్యధర్మ వినయోర్జితశర్మ సమిధవైభవ
భ్రాజితభవ్యగేహ యపరాజితబాహుయశశ్శశాంక నీ
రాజితలోకమండల విరాజితధీస్థితనాగమండలా. 204

క. ⁵అమితభరణనారాయణ, యమలచరిత్రైకరుచిసరాయణ శ్రవణ
శ్రమశీలితనారాయణ, సమదమహోద్దామనైనవ్య సంతతధన్యా. 205

మాలిని. దమితవిమతగర్వా దారితా రాతిదుర్గా
ప్రమితవినుతకీర్తి ప్రాజ్ఞచేతోనువర్తి
రమితయువతిచిత్తౌ రక్షితానాదివృత్తౌ
శమితసకలదోషా సౌమ్యసంపాదివేషా. 206

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమితాశ్వరచరణసరోరుహాభ్యానానందసౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ
నామధేయప్రణీతం బయినహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందు పక్షా
శ్వాసము.

పూర్వభాగము - సప్తమాశ్వాసము.

కారికటాక్షధరః

లోకకృతార్థీ! కృతార్థిలోకసకలర

త్నాకరవేలావల్లభ

నేకగుణారామ వాహినీవరవేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిక్కడఁ బరమపురుషుండు భాంధీరవటోపాంతంబునఁ గొంతదడపు నిజేచ్ఛానురూపంబు లగువినోదంబులం బ్రమోదించి తదనంతరంబ.

2

తే. మేఠక్తై పోవుకదుపులమెయివడినక, లిండకన్యాతటంబుల నిందునందు నాడుచును! బాడుచునువల్ల వాన్వితముగ, నరిగె బలదేవుడునుదోనయరుగుదేర.

వ. ఇవ్విధంబునఁ గ్రమభేలనకుశలుండై.

4

సీ. మునివరదత్తార్థ్యములఁ గుశాక్షతములఁ దెట్టువల్లటీనతీరములను గుండలికన్యకాకుచకుంభకుంకుమతొళనఁ గెంపారునలిలములను సిద్ధనయమిశమర్చిత్తనై కతాలింగభూషితాగ్రము లగుపులిలములను శబరకుటుంబినీకబరికావనమూల్యవలితంబు లై నశై వాలములను

తే. నచటనచటనో ప్పారుప్రాధాబ్జముఖయు, గమ్రమీనేతీణయు రథాంగ స్తనియును హంసరుచి రానులాపయునగుచుఁగ్రాలు, యమునఁజూచుచుదవ్విగానరిగివిభుండు.

శ్రీకృష్ణుండు యమనానదియందుఁ గాళియఁడండెను మడుపు చూచుట.

వ. అమృహానది నొక్కయోజనదీర్ఘంబును సంతియవిస్తీర్ణంబును సతిమాత్రగంభీరం బునునయి దేవదానవాదులకు నభిగమింప నలవిగాక నిరంతరాంతర్గతభజంగమ గరళజ్వాలంబుల జటాలంబు లగుకల్లోలంబులం బొదలి బడబొగ్గి కీలాకులం బగునంబునాళిం బోల్చిం బట్టగుటకుఁ దగి యవిరళోద్భూతఫణిఘాతాగ్రంబు ల సుద్ధూతంబులగుధూపజలధరంబులచేతనావృతంబై యుపాంతత్యైలతాదహా నవిజృంభితుం డగువిహసలునివలన సార్వకాలికంబు దావభయంబు పకలకాననం బులకుం గలిగించుచు లోభాతురుం డగువానివిభవంబుభంగిఁ బ్రాణిజాతంబు నెవ్వనికి నుపభోగయోగ్యంబు గాక యెండొండ దరులు దాకి మ్రోయుకర శ్చ నఖిలభూతంబులం దర్జించు గర్జితఘోరం బగువిలయపర్జనాకారంబుకరణిం గాలుకొనుచున్న యొక్కమహాహ్రదం బాలోకించి (యాత్మగతంబున).

6

- కా. కాలాకారుడు కాళియుం డనుమహాగర్వండు దర్శింకరుం
డాలోలాగ్నికరాళవక్త్రుడు విహంగాధీశసంత్రస్తుండై
కాలిండ్రి వసియించు నక్షపలుకు నిక్కం బెప్పుడు నిస్సందు నా
భీలం బివ్వుడు వద్దురాత్తునెల వుత్తేక్షింప నేభంగులన్. 7
- ఉ. రాహుగృహీత మైనయుడురాజుశరీరమహాలేఁ గిల్చిప
వ్యాహతి నివృహజలము వైభవమేదిన దిట్ట వీతసం
దేహతఁ జూచి యయ్యురగుతీవ్రమదంబు మెయి వెలార్చి గో
గాహనయోగ్యమై వెలయఁగా నొనరించెద నీప్రదేశమున్. 8
- వ. ఆవృహవస్సు గువరిజనంబు లగుభజంగంబు లెందునుం గ్రందుకొనం దిరుగుట
నీబృందావనంబునందు నెలవు లేడనెడ నతిదుస్సంచరంబులయి యుండుం గుటి
లాచారు లగుసరిస్థపాధములు కొందలు గోరూపంబుల నన్నదీయులలోనం
గలసి నాకుం గీడొనర్చ రోయుదురు తదీశ్వరుండు నిగృహీతుం డగుట నయ్యం
దట విత్రస్తులం గావించుట గావున ¹నింకేల యాలస్యం బెట్లునుం జేయుదు
నిదె కదంబవిటపి యొక్కటి యుత్కటోరగవిషంబున విషాదంబునొంది
యియున్యత్రమతటిసీతటంబున నున్నయది. 9
- తే. ఇది మదీయఁదస్పర్శవదవి గాంచి, యఖిలలోకనమస్కార్యహారిమహీమ
నూర్జితం బగుగాత యింపానర దీని, నెక్కి యిన్నీట నుజీకెద నక్కజముగ. 10
- వ. అనుచుం గుతూహలంబున. 11
- ఉ. ఎవ్వరితోడఁ జెప్ప కొకయింతయు మంతనమాడ కేమియో
యివ్వీపులీప్రయత్న మితఁ డిప్పు డొనర్చుటకున్ నిమిత్త మం
చవ్వల నాబలప్రభృతు లాత్మఁ దలంప నకంపలీలమై
నవ్వనజాతుఁ డాక్షణము యల్లని నవ్వన మోమెలర్చఁగాన్. 12
- సీ. తోడి సిక్కుగొనఁబెక్కి మడిసంది నునిచినతలుగులుఁ ద్రాళ్లు దొలఁగవైచి
డాకేల బట్టినధక్కయుఁ జంకఁ దాల్చినవేణువును నన్యచేటి కిచ్చి
పాలుచుపింఛపుదండ వుచ్చి వెండ్రుకల నొప్పెడుజడగా నల్లిముడి యమర్చి
మొల గచ్చగట్టివై మలఁగినపచ్చనినునుగొంగుద్రిండుగా నులిచి చుట్టి
- తే. చెప్పు లూడ్చి కదంబకస్సీతతరువుఁ, బ్రాకి పెడబొబ్బయిడియార్చియాఁకగొనక
మడుపులోనికి నుజీకె యున్నత్తులీల, నెగసెఁ దత్తోయకణములు నింగి వొడువ. 13
- తే. మందరాద్రి పాతమున నమందచలన, మొందుజల రాశిమాడ్కిఁ బయోజనాభు
ఘోరలంఘనమునను సంతృభిత మయ్యె, నారసాతలాంతరముగ నాహ్లాదంబు.
- క. విషదూషితులము హరిం గ, ల్లషరహీతుని నంట వశమె మాకు ననుచు ని
ర్విషయతఁ దొలంగుగతిఁ ద, ద్విషదూర్షలు తీరములకు వెసఁ దోతెంచెన్. 15
- క. కాళియమర్దనముననుం, గాలాకృతిఁ గృష్ణఁ డులుకఁ గన్తోటఁగి మహా

వ్యాళములు వెడలఁబాతెడు, పోలిక దోడయ్యె దరులఁ బొందుతరఁగలున్. 16
వ. ఇతైఱంగున నాక్రాంతసలిలుండై యయ్యదుకుమారుండు. 17

ఉ. ఆదివరాహమై తనయుదంచితపోత్ర మమర్చి కల్పవి
చ్చేదవివృద్ధతోయ మగుసింధువుఁ జూచి కలంచినట్టియు
న్వాదమ పొందె నాఁగ భుజమండలమున్ బసరించి కొంతసేఁ
పాదట నమ్మహాతటినియంబుతెలిం గలగుండు వెట్టఁగాన్. 18

తే. అతఁడు కరములఁ దోయ మందందచఱచు, ఘోరనినదంబు నతనిహఁళంకారరవము
దత్తుదాగ్రవాఱోత్థితభవ్వినియునొక్క, మ్రోతయై నేర్చి దిగ్భాగరోధి యయ్యె.

—ॐ కాళియుండు శ్రీకృష్ణుని గఱచి చుట్టుకొనుట. —

వ. అట్లు నిజనివాసం బగునజ్జలాశయంబు సంచలితం బగుటకుం గలుపించి. 20

సీ. తనఘణావలి గలంతయు విచ్చి యెత్తిన గగనంబు సర్వంబు గబళితముగఁ
దనమిక్కుటపుఁగోఱ దాడలు దెఱచిన విసఫుది చొప్పిందొండ దెసలు ప్రేల్వఁ
దనచూడ్కు లుగ్రంపుఁగినుకకోఁ బర్విన నంబరచరకోటి యార్చి నొడుంగఁ
దనమేను మలఁకలై తనరారి !నిగిడిన యమునయంతయుఁ దన్తయత్వ మొందఁ

తే. బొదలుతనఘాత్రృతులనెల్లఁబొగలుగవిసి, యబ్జజాండమూఁదర వెట్టినట్లుగాఁగఁ
గాళకర్మశకాముండు కాళియుండు, గవినె గోపాలబాలునైఁ గసిమసంగి. 21

వ. కవిసి పొదివి యుఱక నెఱఁకు లందంద కఱచి యతని కెయ్యదియుం జేయఁ
దెఱపి యీక యుద్రేకంబునం గట్టి. 22

క. ఆపాదను స్తకంబుగ, నాపురుషోత్తముని దేహ మాభుజశేంద్రం
డాపూర్ణభోగబంధన, తాపాయ త్తముగఁ జేసెఁ దత్త్వణమాత్రన్. 23

ఉ. పూర్వభవంబునం బ్రబలభోగిమహాస్త్రనిబద్ధుడై మహా
గర్వండు వైరిచే రణముఖంబునఁ గొండోకసేపు వడ్డయా
దుర్విధి నేడు నెవ్వెయిఁ గుతూహల మెత్తియొ తాల్చె నిట్లనఁ
సర్వవిభండు కాళియభుజంగనిబంధన నొప్పె నెంతయున్. 24

తే. సింధుపతిలోనఁ బెనుబాపనెజ్జఁ పెనఁగి, సుప్తి గడునొప్పుదేవాత్ముఁ బోకి యిట్టి
దయ్యెఁగాకయొక్కడిపిడ హరికనంగఁ, బన్నుగానంగమూర్ఖుడఁ బ్రభవకొప్పె.

ఉ. కాళియుచుట్టలుం తెలులుఁ గాంతలుఁ బుత్రులు నైనదుర్గమ
వ్యాళము లేన్ని యన్ని యును నప్పు వసంబటి యున్న శౌరినా
శీతలఁ జుట్టుముట్టి పటుశీపణదంష్ట్రులఁ బ్రస్ఫురద్విష
జ్వాలలు ప్రజ్వలిల్లఁ గలువంగఁ దొడంగె నశంకఁ గింకతోన్. 26

వ. అట్టి బెట్టిదంపుజందంబు సర్వంబునుం గనుంగొని గోపకుమారు లందఱుం దలఁగి

యచ్చటికి దక్షిణంపు దెసం గ్రోశమాత్రంబున నున్నవైపల్లెకు సతిరయంబునం బటచి.

27

సీ. నందగోపునికూర్చి నందనుం డగుకృష్ణుఁ డడవిలో మముఁ గూడి యాడియాడి యెవ్వనితోఁ జెప్పఁ డేపున మనయేటఁ బెనుబాము లుండెడు పెద్దమడుపు లోపలి కుటికి పెల్లుఁ గలంపఁగా నందుఁ గలనాగు లెల్ల ను గవిసి పొదివి కటచుచున్నవి చాలఁ గాలుసేయార్పరాకుండంగఁ బాపతేఁ డొడలునుట్టె తే. నకట యెచ్చోట నున్న వాఁ డతనితండ్రి, వేగ యెఱిఁగింపరే లాపు వెరపుగలుగు ప్రేలువిడిపింపఁగలయట్టివిధములెల్లఁ, జేయఁదగురా రెయనివారుగూయుటయును.

ప. వజ్రపాతకుల్యం బగునవ్యాకస్యంబు హృదయంబు వగులింప నార్తియు విస్తయంబును శోకంబును ముప్పిరిగొన నప్పుడ యప్పుశుపాలపుంగవుం డెక్కడెక్కడ యని యక్కూయివచ్చినవారుదె రువు వెట్ట నతిత్వరితంబున నరిగె లావరు లగు గొల్ల లెల్లం గైదువులు గొని యతనిం దలకడచి నడచిరి యశోద తల్లడిల్లి యుల్లంబు మూర్ఖులు పైకొన నాక్రందనపరవశ యగుచు విక్లిర్లకేశయు విగళితా శ్రుధారాక్షిన్నపిహితమార్గయునై చుట్టపువెలందులెల్లం దగిలి పొదివికొని పోవం బోయె నాబాలవృద్ధంబుగా వైపల్లెయెల్లం గడలి యిదియేమివుట్టె ననువారును నిట్టవునే యనువారును గృష్ణుం డెప్పుడుం గొఱతనులుకు పిన్న వాఁడునుంబిన్న కొలందులం బోయెడువాఁడుగాఁ డనువారును దొంటిచెయంబు లూహింపఁ గాళియాహియుఁ దద్యాహువులకు లోనగువాఁడ కాని యతని కవమానంబు గలుగనేరదుసూడుం డనువారునునై వెక్కిరింపు బెక్కిరివిధంబులం బలుకుచుం బని రిట్లునని యందలుం గాళిందీతటంబున నంతంత నిలిచి.

29

చ. అసిత్సునావృతుం డయినయర్కునిమాడ్కి మహావిధుంతుదోల్ల సనవిషణ్ణుఁ డైనయృగలాంఛనుపోల్కి నుదగ్రధూమసంప్రసరిరోహితుం డయినపావకుభంగి భుజంగబంధన వ్యసనమునొంది యున్న కమలాక్షునిఁ గాంచి విషణ్ణుచి త్రతన్.

30

స. ఎయ్యదియుం జేయరామిని నివ్వెఱిగడి చూచుచుండిరి యశోదయుం దత్పతి యును హోయని పుడమింబడి సొమ్మవోయి బంధుప్రయత్నంబునా దెలిసి యుల్లంబుల నుడుకుచుండి రప్పు డాగోపవర్యుండు తక్కినవారిం జూచి.

31

క. ఈపసిపాపని నిచ్చట, నీపెనుఁబామునకు నిట్టు లెరనేసినయీ యాపదకుఁ గొలుపుగాఁగల, యీపాటున కేమిపాప మే జేసితిన్.

32

శా. రూపంబు బలవిక్రమంబులు మహారూఢంబులై యెంతయున్ దీపింపఁ గలయట్టిపుత్రుఁ గనుటన్ దీవ్యత్తవశ్యీలుఁ డీ గోపాలుం డనఁ గీర్తితుండ నగునాగో మిష్టేయిన్ వమ్ముగాఁ జూపాత్మక్ గణుతింప దైవము గడుం జూపొపదయ్యెం జామీ.

33

ఉ. పూతన కట్టు నేపడియుఁ బోడిమి దప్పక పేర్చుటాదిగా
నాతత మైనవీనిబల మద్భుత మియరగంబువాత ని
ట్లాతురపడ్డ యిట్టివిధ మారసి యిట్టనరాదు గాని వీఁ
డేతెరు వూడి యైనఁ దరియింపఁగలం డనుబుద్ధి పుట్టెడున్.

34

తే. ఏనుఁజుట్టపుఁ బెద్దలు నింత తెలివి, గలుగుకతన నెట్లైన నీయలఁతవెల్లి
గొంత యీఁదెగ మక్కట కొడుకుఁజూచి, పనవుతల్లితల్లడము మాన్వంగవశమె.

— శాళియునిచేతఁ బట్టఁబడిన శ్రీకృష్ణునిజూచి యశోద శోకించుట. —

వ. అనుచుండ నయ్యశోదాదేవి కృష్ణుం గనుంగొని.

36

ఉ. వెన్నులు దిన్న తప్పునకు ప్రేతలమెచ్చుగ నాఁడు రోలితో
ని న్నటుగట్టిత్రోచినయనీతి దలంచియొ నేడు నన్ను నో
వెన్నుఁడ యిట్లు నొంచెదవు విశ్రుతసత్త్వఁడ వీవు నీకు నీ
చెన్నఁటిపాఁచపు రొవ్వికటి నేయగ నోపెనె యేపుసూపవే.

37

శా.నామిందం గృప యెప్పుఁ జాలఁ గలవన్నా యేను శోకాగ్నియం
దీమాడ్కిం బడఁగా నుపేక్ష దగునే యీదిక్కు చిర్నవ్వతో
నీమో మింపుగఁ జూపవే తెఱవవే నేత్రాబ్జము ల్పల్కవే
యామోదంబుగఁ బుత్ర తల్లలకు నిట్లత్యర్థి గావించురే.

38

తే. అరయ చెసలేక గోధనం బడవిలోనఁ, జెల్లచెద రయ్యె నీవితనేపు గుట్ట
యిట్లు లేమఱఁ బాడియె యీక్షణంబ, వెడలి చనుదెంచి ననుఁ బ్రోవవే కుమార.

క. కడిదివిషకంటకాటవి, కడికండలు చేసి నీలు గావించితి యీ
పొడపాము నీకు నేటిది, గొడుకా నీకులము పంతసూరు టుడుపవే.

40

చ. అని పలవింప బంధుసతు లందఱు నిట్టిసుపుత్రుఁ డింక నే
జననమునందుఁ గల్గు నిటుస్రగ్గుట కోర్వరు లాతు లైన నె
ట్లనయము నోర్పుఁ గన్నకడు పగ్గలమై వెలకట్ట రానివెం
పునఁ గలమానికం బొడవి బొగ్గయి పోయెనె యక్కటక్కటా.

41

తే. ముప్పునకు నోమదయ్యనె ముగ్ధ యీయ, శోద నందగోపున కుగ్రశోకజలధి
యీఁదఁ గొలదిగాదయ్య నెయెందుఁబడయ, దయ్యె నేయిట్టిపెన్ని ధియనుఁగువిడ్డ.

వ. ఇట్లందఱు నన్ని విధంబుల దుఃఖంప గోపాలుగుం దమలోనన వగచి యింక శోకిం
పం బనిలేదు మన మిష్టుడుఁగులోనం గృష్ణుఁ డుఱికినయట్ల యుఱికి యిక్కఱకుఁ
బాముతోడ నెఱలాపునం దెనంగి కుమారు విడిపింతము గాకున్న నతనితోడిద
లోకంబుగాఁ గాళియకాలాహి యనుకాలునిపాలుపడి చిక్కుదము చంద్రవిర
హిత యైనవిభావరివిధంబున భానుహీన యైనగగనవీధిచాడ్చున వృషభంబు

వెలియెనగోవితతి తెఱంగునఁ గృష్ణుండు లేనివేపల్లె కెత్తెఱంగున మరలి పోద మి
దియఁ తేం పిట్టు చేయుద మని యుత్సహింప వారలయార్తియు వనజనాభుడుస్థి
తియుం జూచి విష్ణుతేజంబు పెరమూర్తియై యభేదజ్ఞానంబు నిజబుద్ధి నిరూఢం
బుగా నెఱుంగుబలభద్ర దేవుండు వాసుదేవుం దలఁపింపఁ దలంచి యొక్కరుం
డునుం దొలంగి నిలిచి గంభీరమధురస్వరంబున నిట్లనియె.

43

ఉ. మానుషభావ మిట్లోకండు మాటిడి లోకహితం బొనర్పఁగాఁ

బూనిననీమహామహిమ బుద్ధిఁ దలంపక యిప్పు డిచ్చట

దీనికి నింత సుక్ష్మపడి దీనతే నొందుట మెచ్చుగాదు నీ

దైనయనుంగులందఱును నార్తిఁ గలంగుట కృష్ణ చూచితే.

44

వ. వీరు నీసత్వం బెఱుంగరు గాన శోకించెదరు జన్మసముచితంబు లగుకర్మంబు
లప్రతిపాతంబులుగాఁ జెల్లించెదవు గావున బంధుప్రమోదం బవశ్యకర్తవ్యం
బివిషాహిమద్దించి యీదద్దశనపనయింపుమనినరౌహిణీయువాక్యంబాకర్ణించి.

శా. దైత్రబ్రాంతినివృత్తిఁ బొందఁగ నభేదబ్రహ్మబోధంబు సం

భూతం బైన నశేషబంధనములం బోఁడ్చొచుసిద్ధాత్మున

ట్లాతం డమైయి నాత్మతత్త్వవిదుండై యప్పాపచుట్ట ల్విని

ర్హుతిం బొందఁగ నీర్లి బిట్టు నెగసెం దోయాఘమధ్యంబునన్.

46

వ. అట్టియుత్సాహంబు నిర్వహింపఁబుగాఁ జేర్చి.

47

ఉ. కాలియభోగిపుంగవు నఖర్వసుదుర్వహగర్వధుర్వతం

గ్రాలెడుమిక్కుటంపుఁబడగ ల్వెన నైదిటి మీఁదికి న్నహా

భీలవిచేష్టమై నుటికి 'వెల్పుఁ దనీయవిలోలపుచ్చముం

గేల నమర్చి నొంపఁ దొడఁగెం బటుపాదనిపాదనంబులన్.

48

మ. యమునావీచి మృదంగవాద్యములు మ్రోయం దీరగోపాఘహ

ర్షమనోజ్ఞధ్వనితంబు గేయముగఁ జంచత్కాలియవ్యాళభో

గమహారంగతలంబునం బటుగతిం గంజాక్షునిర్వృథనా

ట్యము హృద్యాద్భుతభీమమై పరఁగ దివ్యశ్రేణి చూచెన్ దివిన్.

49

మ. వెన దామోదరుపాదఘాతనగతుల్ వేవేలచందంబులం

బ్రసభాటోపముఁ జూపఁ జూప ఫణభృత్ఫలచ్చటామర్దనం

బసహంబై నశిరోమణుల్ నెదరఁగా నాస్యంబులన్ శోణితం

బెనఁగన్ దంష్ట్రలు నుగ్గుగా గరళవహ్ని జ్వాలముల్ వైవడన్.

50

తే. కఱకుటెండదాఁకినతోగకామభంగి, బాఁపతేనిమే నెంతయు బలము దఱఁగి

స్మృతైనిం ద్రియంబులయేపుడక్రై నూర్పులొయ్యనొయ్యనడింపఁ గుట్టుసులుదక్క.

వ. ఆసమయంబున.

52

క. లయకాలకేళితాండవ, భయంకరుం ధైర్యధృష్టభంగి దనరుకా
లియమాళిరంగనటునకు, జయవెట్టిరి సకలలోకచారులు బ్రీతిన్. 53

వ. ఇబ్బంగి నత్యంతదురవస్థం బొందినయద్దండశూకప్రవరుండు వివశం బగుమాన
సంబు నెట్టకేలకు నూలుకొల్పి గోవిందచరణారవిందంబులక్రింద నట్లున్నయట్లు
యుండి భీతివిహ్వలంబు లగుడిహ్వలు దొట్టిల్ల నల్లన దీనస్వరంబున నప్పురు
పోత్తమునుదేశించి యిట్లనియె. 54

మ. నిను సర్వాధికుఁగా నెటుంగక కడున్నీచుండనై నీచపుం
గినుక న్నీమహానీయదేహమునకుం గీడిట్లు గావించితిం
జనునాకొవ్వునకింతవట్టు త్రిజగజ్జనసీతిభ్వంసముల్
పొనరింపంగఁ బ్రభండ వీకొలదితప్పల్ నైపుటొప్పం గృపన్. 55

క. నీవిమైయి దండించుట, దేవా నిర్విషాడ నైతిఁ దెలివియు శమమున్
భావమున నొలసె నీవను, లేవయింగం జేయువాడ నేవశ్యుడనై. 56

తే. అజనురేంద్రాదులకుఁ జేర నలవిగాని, యుష్మదీయపదాంభోజయుగళి నాడు
తలలుసోకుటఁజరితార్థతముండనైతిఁ, గడఁగిసీయాగ్రహముననుగ్రహమయ్యె.

తరువోజ. జయ సర్వసూతేశ జయసర్వవరద జయ సర్వరక్షక జయ సరోజాక్ష
జయ జగద్వందిత జయ జగన్నాథ జయ జగద్ధారక జయవిశ్వరూప
జయ కృష్ణగోపాల జయమహాసత్వ జయపూతనాఘాత జయదైత్యదమన
దయనిష్ఠు జీవితదానంబు నాకు తగళరణాగతత్రాతప్రగావె. 58

చ. అని శరణంబు వేడినమహాహివరేణ్యుని సత్యకీర్తనం
బుఁకుఁ గృపార్ద్రచిత్తుండయి పుష్కరలోచనుఁ డాక్షణంబ యా
తని కభయం బొనర్చిన నతండును దత్కరుణార్ద్రదృష్టిపా
తనము సుధారసం బగుచుఁ దన్ను సచేతనుఁగా నొనర్చినన్. 59

వ. తనఫణపంచకంబునుం దచ్చరణాగ్రంబులు మోవం బ్రణామంబులు చేసి ముందట
నిలుచున్న నద్దేవుం డతని కిట్లనియె. 60

◀ శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియుని యమనాశ్రవాహంబు వెడలనడుచుట. ▶

సీ. ఇదియాదిగా నిన్ను నీయమునానది వసియింపసి నేను వార్ధిఁగుఱిచి
సకుటుంబకంబుగాఁ జనుము జలస్థలచారులై యున్న నీవారె లెల్ల
సీతోన చనుదెంతు రీతోయములు భవద్విషయోగమునఁ దొల్లి విషములగుట
నిజముగా నట్లుండె నేడు నిర్విషములై యమృతనామకము తథ్యముగఁ దాల్చి
తే. యఖిలజనులకు నధికనేవ్యంబుగాత, మత్పదాంకము లయిననీమ స్థకములు
సూచి గరుడండు' నీకు నెచ్చోటనున్న, ననఘ యెప్పుడుఁ గీడు నేయంగవెఱచు.

వ. ఇదివరంబుగా నిచ్చితిం బొమ్మనినఁ గాళియుండు గోపాలు రందఱుంజూడ
గళత్రపుత్రభృత్యసమేతంబుగా వెలువడి సముద్రంబున కరిగెఁ గృష్ణుండును
యమునావ్రాదంబులోన నుండి నిజేచ్ఛావిహారతృప్తంబై వెడలునుద్దీప్తదం
తావళంబువడి వెలువడి వచ్చిన నెదురునోయి. 62

క తల్లియుఁ దండ్రీయుఁ బ్రమదము, వెల్లిగొనఁగఁ గౌగిలించి వేదీవన లీ
నుల్ల మలర నతఁడును బ్రణ, మిల్లి సమాశ్వాసవాక్కుమితి పచరించెన్. 63

వ. అంత నఖిలగోపాలుగు నద్భుతప్రమోదమేదురహృదయు లగుచు నతనిచుట్టును
ముసరికొని బహువిధంబులం గీర్తించుచు నభినందింప నందగోపాదివిశిష్టజ
నంబు లతని కిట్లనిరి. 64

ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిసాహసము లిట్టిబలోదతు లిట్టిధైర్యముల్
విన్నవి కన్న వెయ్యెడల వీరకులోత్తమ కల్గెనే జగ
త్సన్నత వయ్యె నీమహిమ సర్వధనంబులు గోఁడకోటియున్
నిన్ను శరణ్యుఁగాఁ బడసె నేఁడుమొద ల్పతి వీవ యంతకున్. 65

క. ఎచ్చోటవైనఁ దమతమ, యిచ్చఁ జొరంగనియె గోవు లియ్యెట మునుల్
విచ్చలవిడిఁ దఱియుదు రీ, యచ్చపుణ్యుల్య మిటు నీకు నబ్బునె యనఘ. 66

తే. అడవిఁ బుట్టినస్తుచ్చుల మగుటమాకు, నిక్క వయ్యె నిష్టైయి నిష్కపిణివాదివి
నట్లులున్న మహాభూత మైననిన్ను, నెఱుంగ మింతగాలము నిట్టికోఱత గలదె.

వ అనిపలికి యతనికిం బ్రదక్షిణంబు ¹లాచరింప నతండు వారి నయ్యైవిధంబుల
నుపలాలించె నిట్లు సంభావితం దైనయావీరుండు పురస్కరుండుగా నందఱు
వచ్చి వ్రేవలై సొచ్చి సుఖంబుండి రివిధంబునం గాళియభుజంగభంగంబు నివృ
త్తం దైనయనంతరంబ యొక్కసమయంబున. 68

క. పసులకు మే పెద్దడియై, పసచెడి పాలమెల్లఁ ద్రొక్కువడి యుండఁగ గో
వసమేతంబుగ పసుచే, పసుతుండు చింతింపఁ ద్రోఁగవల్లవులు నగన్. 69

వ. గోవర్ధనవర్వతంబునకు నుత్తరభాగంబునఁ గాళిందీపరిసరంబున సమతలంబును
గృష్ణమృద్భూమికంబును సంపన్న బహుళతృణోపజాతంబు నగుతాలవనం బతి
విశాలంబై గర్భరూపభారి యగుధనుకుం డనుదానపుచేత నాక్రాంతం బ
గుటం బ్రాణు లెవ్వారికిం జరింపరాక ²పాడఱి యుండు నని ప్రసంగింప రామ
కేశవు లక్లేశం బగుదర్శావేశంబున నుత్సహించి. 70

తే పసికి మేపు గల్గినజాలు నసుర లేమి, నేనెదరు పోవని డని చేయఁగలుగు
గొల్లలకు నెల్లఁ జెప్పఁగా గోగణముల, వెలిచి రాఱ్ఱుచు నదైనఁ జెలఁగివారు.

వ. అమృహాగహాననిరంతరదురంతకాంతారంబునందు. 72

ఉ. ఏదెస చూచినం బొదలి యింపెసలారెడునాత్మణోత్కరం
బొదటవోవఁగాఁ గడుపు లన్నియుఁ జెన్నుగనిండి మేయ దా
మోదరముఖ్యిగోపతతి యొక్కట యాత్మణరాజమండ మా
మోదమెలర్పఁ బొచ్చి మనముల్ దనియన్ విహరించి రెల్లెడన్.

73

వ. అప్పుడు.

74

ళా. కాలాహుల్ బుజుతావిచిత్ర యగుభోగశ్రేణి శోభిల్లఁ బా
తాళం బొక్కట నిర్దమించి వికసద్దర్శివికాసంబుతోఁ
గేళిం గ్రాలెడినో యనంగఁ దనువుల్ గృష్ణంబులై యొప్పుఁగ
ఘేలన్మార్గము లైనతాళతరువుల్ కృష్ణండు వీక్షించుచున్.

75

వ. రోహిణీనందనువచనంబు గనుంగొని యిట్లనియె.

76

మ. క్రమపాకంబునఁ గెంపుతోడినలుపెక్క నిక్కుటం బైనగం
ధము దిక్కుల్ సురభీకరింప రస మంతర్గమి యయ్యు న్నెవ్వి
గమియం గాటుచునున్న చాడ్పున విలోక ప్రీతిగావించ హృ
ద్యములై యున్నవి చూచితే ఫలము వీతాళద్రుమశ్రేణులన్.

77

తే. వీని నింపార గోవులు నేను గూడి, యెలమి యెలయ నాన్వీనింతు మెంతయేని
వేడ్కె యయ్యెడు కాల్పుము వేగవేగఁ, బ్రాణి నీలాపువెరవును భాసితముగ.

వ. అనిన నన్వీరుం డవిధంబున కియ్యకొని గోపకుల నందఱం గలయ నాలోకించి.

క. ఎక్కడ దడవు తాడులమొద, లక్కజముగఁ బట్టియుండు నవె యేటికొనుం
డెక్కుడుగఁ బండ్లు మీరొ, కొక్కని గడువంగఁ జనుచు నుద్ధతిలన్. 80

తే. ఒక్కతరవాయి దొరకొని యొకటి నొకటిఁ
బృథుభుజాదండములఁ బట్టి వెలుచ నూఁచె
బెలుక విలువను నొల్లక యుటక వన్య

హస్తీ నిజహస్తమునఁ జెరలాడునట్లు.

81

క. పరుసనిగాడ్పున రాలెడు, పరుసున ధరఁ దొఱఁగుతాటిపండుల మ్రోతల్
పారిఁబారి గోపకుమారుల, యరుహర్షధ్వనులుఁ గూడి యొక్కట యొదవెన్.

— 82 —

వ. అమృహాఘోషంబునకుం గలుపించి ఘోరభుజశక్తిఘోషణండును ఘోషజన
నిత్యభీషణండును సంత్రాసితధేనుకుండు నగుధేనుకుండు గర్దభరూపంబుదాల్చి
దుర్దములగుదైత్యులు తాదృశాకారులై సహస్రసంఖ్యలు తోడ నడువ రామ
కృష్ణులకుం గీడు నేయుతలంపునఁ దెంపు మిగుల నడతెంచినం గని సకలగోపా
లురు నేవు దక్కి యక్కడక్కడన స్రుక్కి రంత.

88

సీ. ఖరతాడనంబునఁ బెరిగినఘోళి యర్యముమ్రుంగి యంధంపుఁదమముఁ బెంచె
 హేపితధ్వనులఁ బిట్టసఁగుదిక్కుంప మాళాగజంబులమదా¹స్రవము మాన్యఁ
 దెఱచునోభలవెద్దతెరువులు పాతాళములఁ గేలికొని మృత్యుముఖము నొడిచె
 గనలుకన్నుల నిప్పు తెనసి పురోమార్గములు వ్రేల్చి సకలాటవులును బొదివె
 తే. దోఁకలార్చు బృథుస్కంధధూనము లా, నర్వజెడరురోషంబులు నభమునెల్లఁ
 బత్తులంబుగఁ జేసె దద్భహుళగర్ద, భాసురానీక మబ్బంగి నడరునపుడు. 84

వ. అట్టిమాయాపై న్యంబున కక్రేసరుండై కవియుడెంచు ధేనుకుం గని సంకర్షణుం
 డు రభసోత్పన్నాణంబునం దదీయబలప్రకర్షణంబు రిత్తయకాఁ గొని రిత్తచేతుల
 నెదురై నిలిచిన. 85

తే. కదియఁ బాలుతెంచి గర్దభదైత్యుండు, వీరకతోడఁ దిరిగి వెనకకాళ్లఁ
 జండరభస మెసఁగ రెండును జోడించి, యుగ్రభంగి బలునియురము దాఁచె.

ఉ. తాచినఁ దోన బిట్టాడిసి తత్పదయుగ్మముఁ బట్టి బిట్టుగా
 వీచి యతండు వానిఁ గడువేగము లాగము నొప్ప మీఁదికిఁ
 వైచె దదంకకంబులు జవం బటి తాళ్లులు దాకి నుగ్గును
 గైచెడి యుర్విఁ దత్ఫలచయంబులతోడన కూడరాలఁగాన్. 87

వ. ఇట్లు ఖరదైత్యుం బరిమార్చి పేర్చిన రాముండును జోలె ధేనుకదైత్యుం బరి
 మార్చి పేర్చి బలరాముండు రాసభాకారు లయినతక్కిన రాక్షసులనుం గడకాళ్లు
 వట్టి తాళ్లతో వ్రేసి చంపెం గృష్ణుండును దృప్తశౌర్యతృష్ణం డయి యవ్వీధం
 బున నవ్వీబుధారాతుల మోఁదిమోఁది పీనుంగువెంటలుగా వైచె దత్ప్రదేశం
 బంతయు ననురులక శేబరంబులం దాళఫలోత్కరంబుల నతిదంతరం బయ్యె
 నయ్యిద్దఱపారుషంబును గోపాలురు విస్తయప్రమోదంబులతోడం బొగడి
 చెలంగియార్చి. 88

ఉ. ఎవ్వరికైనఁ జేరఁ జొర నెన్నఁడు రానినిశాచరాస్పదం
 బివ్వసభూమి నేడు సుసమిద్ధబలాఘ్యులు వీరి²చెయి నిం
 కెవ్వరికైనఁ జేరఁ జొర నిచ్చఁ జరింపను వచ్చె మెచ్చుగా
 నెవ్వరి కిట్టిలావుగల దేమని వర్ణనసేయఁగాఁ దగున్. 89

వ. ఈరామకృష్ణులు ప్రకృతిమానవులు గా రేమేనియు నిమిత్తంబున నిట్లున్న వే
 ల్వులు గానోపుదు రటమిఁద దైవంబెటుంగు వన మేమి నేర్తు మనుచు నాఁ
 గదుపులవెనక నిజేచ్ఛం జని రంత గొంతగాలంబునకు. 90

ఉ. ఆమని మేసి యాముకొని యాదటఁ బేర్చి చెలంగుగోధన
 స్తోమము గొంచు నగ్రజునితోడ యశోదతనూభవుండు శ్రీ

దాముని మేనమామనుతుఁ దత్పరతం దనకూర్పునెచ్చెలిం
జేమమెలర్చఁ గూడి పెఱవ్రేలు ననేకులతోడ నాడఁగాన్.

91

వ. అనేక క్రీడానక్తులై భాంధీరవటప్రాంతంబునం దొల్లంటియట్లు కదుపుల మేయ
విడిచి తమయిచ్చల విసోదించునమయంబునం బ్రలంబుం డనుదానవుం డ
య్యదుకుమారుల కపకారం బొనర్చ నెడరువేచి గోపరూపంబున గోపకుమారుల
లోనం గలసి యుండ నయ్యందలు హరిణక్రీడనం బనునాటకుం దొడంగి రెండు
సంగడంబులై శ్రీకృష్ణండును శ్రీదామండును బెన్నుద్దులుగాఁ దక్కినవారునుం
దమలోన దొరయుభంగి దోయిగట్టిరి ప్రలంబండును బలదేవుతోడి బోడయ్య
నివ్విధంబున.

92

క. భాంధీరవటము గురిగా, నొండొరులం గడువఁ బెర్చి యొక్కట హరిణో
చ్చండప్లుతగతి దాఁటుచు, జండరభసమునఁ గడంగి సరినరుంగాన్.

93

వ. అయ్యదారభేలనంబునం గృష్ణపక్షంబువార లెల్లను జయంబునొందిరి శ్రీదా
ముదిక్కువారు పరాడతులై రిట్లు గెలిచినవారి నోటువడినవారు తమతమయఱక
లెక్కించుకొని గురిదాఁక మోవవలయుట నవ్విధం బొనర్చునప్పుడు.

94

క. బలభద్రునిఁ దనయఱకటఁ, బ్రలంబుఁ డిడికొని బలంబు భాసిల్లఁగ న
వ్వలకుఁ గొనిపోవువాడై, యలఘుస్ఫురణమున నరిగియరిగి మదమునన్.

95

తే. పగతుఁ డిటు లెప్పగాఁగ లోఁబడియె వీనిఁ

బ్రదివిపోనీక యింకఁ జంపెద రయఁమున

ననుచుఁ దనగాక్షసాకార మమరఁ జూపె

రాహు వమృతాంశుఁ గొనుచు కారమునఁ గొనుచు.

96

వ. అంబరపథంబునం జనం దొడంగినం గని విస్తితుండై యక్కుచూగుం డెయ్యది
యుం జేయ వెరవుసాలక మరలి చూచి దామోదరుం బిలిచి.

97

౧౨. కృష్ణకృష్ణ వీఁడె క్రించురక్కనుఁ డొక్కఁ, డనఁగ గోపమూర్తి యరుగుదెంచి
వంచనమున నన్ను వదలక యిటువట్టి, యుఱక చదలఁ బఱచుచున్న వాడు.

98

క. ఏమియుపాయంబున నే, నీమాయపుఁబుర్వు వెన జయించి తొలఁగుదున్
నీమత మొనరించెద వే, వే మతిమంతుఁడవు సెపుమ వెరవు తెలియఁగాన్.

99

వ. అనిన నవ్వహాభాగుం డవ్వహాత్తున కిట్లనియె.

100

సీ. నిన్ను నీవెఱుంగవు మిన్నక మానుషాకృతి నిట్లు సెందినకతన నొకఁడు
దలఁపక యిబ్బంగిఁ బలికెడు గగనంబు శిరము పాతాళంబు చరణతలము
వాయువు శ్వాసంబు పవ్నా యాననము విశ్వాధారుఁడవు నీకు నంత మెందు
లేకున్గిఁ బరగితి లోకంబునం దనంతాభిధానంబున నఖిలవంద్య

తే. వేనవేలు మస్తకములు వేనవేలు, కన్నులును వేనవేలు నాల్కలునుఁ గలుగు
మూర్తి నఖిలాండకోటియు మోచియుండు, దధికసత్త్వం దవీవు విశ్వాత్మకుఁడవు.

- క. ఏననఁగా నీవనఁగా, భూనుత భేదంబు లేదు పుట్టితి మిటు లో
కానుగ్రహార్థమై మన, మానుషభావ విది యనుభవమానం బెందున్. 102
- వ. కావున నీవిద్దురాత్ము సందంభంబు సరకునేయక నీభుజబలంబు మెఱయు మనిన
బలదేవుండు. 103

— బలరామదేవుండు ప్రలంబుం డనురాక్షసుం బరిమార్చుట. —

- శా. శైలోత్తుంగశరీరుఁ డైనరిపును స్తం బుగ్రదంభోళికి
మేలై వేర్చుకఠోరముష్టినిహతి నిర్భిన్నముం జేయఁగా
నోలం బెల్లుగ సర్వరంధ్రముల ధాతూద్యజ్జలాభంబులై
కీలాంబులు పరవ్వి గూలై నధికక్లిష్టాత్ముఁడై వాఁ డిలన్. 104
- క. చఱినుండి తొలఁగ నుఱికెడు, నెఱసరిసింహంపుకొదమ నిబ్బరమునఁ గ్రే
ళ్లుఱికె దొలంగం బగతుని, యఱకటనుండి భువిమీఁది కబ్బలియుండున్. 105
- వ. శివవిధంబున బ్రలంబహననధారేయుం డగురాహిణేయుఁ విజయం బభినందించి
బృందారకులు బృందారకమార్గంబున నుండి. 106
- క. బలమున నీదేవుం డిటు, ప్రలంబు వధియించెగాన బలదేవుఁ డనక
వెలయుఁ ద్రిలోకంబుల నని, పలికిరి గోపకులు వినఁగఁ బ్రవృత్తముగాన్. 107
- చ. అరిఁ బరిమార్చి సమృద్ధభరాతిశయత్వరితాంఘ్రివాతని
ర్భరగతి నేఁగుదెంచి పృథుబాహుయుగంబునఁ గూర్చితమ్ము నా
సరసిజనేత్రు సుందరవిశాలభుజాంతరుఁ గొంగిలించె భా
సురయశుఁ డాప్రలంబనినిషాదనుఁ డాదరబంధురోద్ధతిన్. 108
- వ. తక్కినగోపకుమారులు నతని ధీరత్వంబును వీరగుణంబును గారవించి కొనియాడి
రయ్యందలు నందునందును బశుపాలనఘేలనకౌతూహలంబునం బ్రీతు లగుచు
నట్లున్నంత. 109
- చ. వరుసనిదాఘకాలము ప్రవర్తితమై చనఁగాఁ బయోధర
స్ఫురితవిభూతిమానయుగశోభితమై భువనప్రమోదని
ర్భరత యొనర్చు బిమ్మట శరన్నవసంపద యేఁగుదెంచె ను
ర్వరకు సమగ్రసస్యవిభవంబులఁ గూర్చుచు నర్చనీయయై. 110
- మ. మును నుద్దోదకధారలక ముదముతో మూర్ధాభిషేకంబు గై
కొని శుబ్రావ్రకిరీటశోభి యయి సంక్షుభ్యన్త రాళావళుల్
ఘనవాలవ్యజనంబులై మెఱయఁగాఁ గాంతేందుబింబాతప
త్రనిరూఢి శరదంబరం బమరె నుద్యద్రాజచిహ్నంబులన్. 111

- మ. తెలివప్య త్వలిదమ్మినెమ్మెగములం దీపార నేపారుచూ
పులు దారై మదలోలభృంగరచన ల్పొల్పార వీచీభజా
వళి యాలింగనకేళి కు త్తలపడక వార్ధిం దగం గూడుచోఁ
గలఁక ర్దేటి తనరై నేటులు శరత్కల్యాణకల్యాకృతిన్. 112
- ఆ. పిదుకఁ గొలదిగాక పెయ్యలు దనిసె వ్రే, పల్లెపసులు నేపి పాలు గురియ
నడరి పాలవెల్లి యయ్యె నా నెందు వి, కానకాశవనవిలాస మెసఁగె. 113
- క. బంధూకతిలకములు సౌ, గంధికకర్ణావతంసకంబులు నిత్యో
ద్గంధినవోత్పలకుచతట, బంధురభూషణును గోపభామల కమరెన్ 114
- క. తారకితగగనచక్రము, తో రాసె ననంగ రేలు తొగపువ్వుల నొ
ప్పారె విపులనిర్మలకా, సారంబులు సారస్వతసవేవ్యములై. 115
- తే. ఆలరువావిలిపూఁదీగె లలమిగొనిన
చలువచోటులఁ గ్రమ్మరుజడనుగాడ్చు
మొగులువిరియెండ దళుకొత్తు మొగముచెమట
లార్చి పొలముగొల్లలకు మెచ్చై తలిరై. 116
- క. ఏడాదపాన్చ కొమ్మనఁ, గోడాడెడునడవి ¹కారుకొదమలఁ గుముద
క్రీడఁ దనరుచాడ్చునఁ బై, నోడికలయి పువ్వుఁదేసె లురులఁగ నొప్పెన్. 117
- క. ఆనసంబులు మదమనియి, వ్యసనంబులపోలె విరహు లగువారి కతి
వ్యసనం బొనరై ప్రసవ, త్వసభశీలీముఖనితాంతపటుపాతములన్. 118
- ఉ. శారదచంద్రిక ల్వితతచారుమహోత్సవ లయ్యె గోపక
న్యారమణీయగీతుల నుదంచితవై యకసారసధ్వని
స్ఫారతలక్ సునర్పవృషభవ్యతిగర్జితలీల న్నభా
దారరతీశ్వరప్రియకథాగుచులక్ ప్రజభూమి నెల్లెడన్. 119
- మ. ఇట్టి శరత్సమయంబునం బ్రమదతరంగితంబు లగునంగంబులు సంతరంగంబులుం
గలిగి గంగాతరంగంబుల తెఱంగున ననంగదమనహాసవికాసంబులచాడ్చున న
మృతపయోధి ఘోసపటలంబులపగిది గర్హారక్షోదపుంజంబులపాలుపునం జందన
పంకకూటంబులకై వడిం జంద్రప్రభాపూరంబులపరుసునం గుముదచ్చదవిసరం
బులవిధంబున ముక్తామణిసముత్కరంబులకరణి నతిధవళంబులై శైలంబులుం
బోలె నుచ్చృతశృంగంబులు మహాతరువులుంబోలె బింధురస్కంధంబులును ²జం
ద్రకీరణంబులుంబోలె సర్వదిగ్వాప్యపకంబులు గృతయుగధర్మంబులుంబోలె నఖం
డితసంచారంబులు శంకరవిహారంబులుంబోలె ననపేతవృషంబులు శ్రుతివిభవంబు
లుంబోలె బోకోద్ధారకంబులు విష్ణుకీర్తనంబులుంబోలె శ్రవణమంగళంబులు న
ధ్వరోత్సవంబులుంబోలె దర్శనపావనంబులు బుణ్యతీర్థంబులుంబోలె నిత్యవిర్చ

లంబులు మంత్రంబులుంబోలే రక్షణీయంబులు దైవంబులుంబోలే నర్వనార్వంబులు ¹గురువులుంబోలే నిరంతరానువర్తనపరితోష్యంబులు శ్రీవిశేషంబులుంబోలే నఖిలలోకచిక్కిర్నంబులు భావంబులుంబోలే రసజనకంబులు సమయంబులుంబోలే బహుమార్గప్రవృత్తంబులు నీతివధంబులుంబోలే నర్థావహంబులు నిధులుంబోలే నక్షీణసంతానంబులునై యొప్పుగోగణంబులం గనుంగొని యానందంబున నందగోపాదిగోపాలురు తమలోవిచారించి.

120

— సందగోపాలాదు లింద్రోక్సవంబునేయ నుభక్రమించుట. —

సీ. కురిసె వానలు సస్యకోటియుఁ దృణగుల్మతరలతాతతలు వర్తనము నొందె
బసుల కారోగ్యసంపదతోడఁ గూడంగఁ బుష్టియుఁ దుష్టియుఁ బోలుపుమిగిలె
బ్రజలు సంప్రజనులై పాడులు బంటలు నొడవంగఁ గని తృప్తి నొందినారు
రాజులు నియతసంరక్షణ గావింప నహితతస్కరబాధ లంద మెందుఁ

తే. గాన యిది యుజ్జ్వలోత్సవకరణమునకు, సమయ మేఁతేట మనచేయుశక్రపూజ
నేయ వలవడె యింకెడనేయ నేల, యని వినిశ్చితకార్యులై యాక్షణంబ.

తే. పల్లెలోనెల్లఁ జూటంగఁ బనిచి వలయు, వస్తువులు సమకూర్చుప్రవర్తనమున
సక్తులై యుండఁగాఁ గని సరసిజాతుఁ, దెల్లగోపాలకులఁ జూచి యల్ల నగుచు.

క. కడుసంక్రమమునఁ దిరుగం, బడియెడ రిది యేమి యేమి పండువు మీకో
రెడుదయ్య మెద్ది యెయ్యది, పడయంగ వచ్చుచ తత్సవర్యాయితీన్. 123

వ. ఇంతయు నున్నరూ పెలుంగింప వలయు ననిన వారిలో నత్యంతవృద్ధుం డగు
గోపాలుం డొక్కరుం డక్కఱుమారున కిట్లనియె. 124

సీ. విను నందగోపనందన యింద్రుం డొడయండు లోకపాలురకును లోకములకు
నతఁడుగోరెడుబుతు వంబుదాగమము తత్సమయంబునందుఁ బ్రపంచమేఘ
కులము లాతనియాజ్ఞదలమోచియతనియాముధముచిహ్నంబగునొడభులాప్పు
భానుకరస్పర్శపాకంబునం దొందుమెలుంగులతోన సమీరణుండు

తే. చటచిమ్రాయంపమ్రాయుటయులుముగాఁగ, వచ్చిదివినుండిభారాళవారిగురిసి
సస్యకు లం బ్రోచి పసికేబోషణమొనర్చి, యఖిలజంతువులకుఁ బ్రీతి యాపహించు.

క. గోవులకు మేలు చేసిన, యావేలుపు గొల్ల వారి యర్చనలకు నె
చ్చో పలయువాడు గ్రూవున, దేవేంద్రునిఁ గొలుతు మేము దృఢభక్తిరతిన్.

క. క్రేపులు వరించుటయును, నోపి పసులు పాలుగురియు చునికీయు నన్నం
జేపార మనకుఁ గలిమియు, నాపరమేశ్వరునియీగి యని ²యెలుంగుమనా. 127

తే. అతనియిచ్చినపుణ్యంబ యతనిపూజ, గా సమర్పించి మనము సుఖంబుగాంతు
మనఘమనలఁజెప్పఁగ నేల యాతఁడఖిల, మునకుమూలంబు కూడునీరునుసృజింప.

- వ. ఇది యింద్రోత్సవంబు పరమకల్యాణంబు మాకుం బ్రతిపత్సరంబును గర్తవ్యంబై యుండు ననిన విని దామోదరుండు గోపాలు రెల్ల విస నిట్లనియె. 129
- క. కరిసనమును జెహారము, నరసి పసులఁ గూర్చుటయును ననఁగా వృత్తుల్ నరులకు నిం దెవ్వరికిని, వెర వ్రచితం బదియ వానివేల్చి యుండున్. 130
- ఉ. కానలలోఁ జరించి గిరికందరల్ వసియించి గోవులఁ మానుగఁ బెంచి వీనివలనఁ బ్రదు కొంది మనఁ సుఖంబుమై భూసుత యున్న వార మటు బుద్ధి నెఱింగిన నెల్లభంగులం గానలు గొండ్లం బసులు గాదిభవేల్పులు గొల్లవారికిన్. 131
- క. ఎలమిఁ దమజాతివేల్పులఁ గొలిచి యుభయలోకసుఖము గోరుట దగుఁగా కిలువేల్పులుండఁ గొలుతురె, పలువేల్పుల నెవ్విధంబుపాలసులైనన్. 132
- ఆ. కర్షకులకు నెలవు గ్రామసీమావలి, యవుల నడవు లిండు లాటవికుల కడవులందుఁ గొండ్లపడలు మనకుఁ బోటు, లింతపట్టు దెలియ నెఱుఁగవలయు.
- చ. అదియునుం గాక పర్యతంబులుఁ గామరూపంబు లగువేల్పులు గావున సింహశార్దూలాదులం దావేశించి యాత్మీయంబు లగునరణ్యంబులకు బాధకు లగుదుర్వి నీకుల వధియించి నిజస్థానరక్షణం బొనర్చుచుఁ దమ్ముం గొనియాడుగహనోప దీవులకు ననుగ్రహంబు నేసి తదీయధనంబుల కెల్లదెసల సేవంబు గావించునని విందుము. 134
- తే. మంత్రయజ్ఞులు విప్రులు మహితసీర, యజ్ఞులరయఁ గృషీవలు లక్రియజ్ఞులనఘ 2గోపాలు రటుగాన యచలపూజ, యుత్సవంబుగాఁ జేయుట యొప్పు మ
- క. వెడబుద్ధు లుడిగి నాచె, పెద్దమతమున మీరు గోత్రభిక్షూజతెఱుం [నకు. గెడలించి గోత్రపూజకుఁ, గడఁగుండు పనువుఁ డిది పల్లెఁ గ్రవ్వఁజాటన్. 136
- క. మన మేమి యెఱుఁగుదుము శక్రని నమరులు మునులు నతనిఁ గొలుతురుగా కి వ్వనములు గిరులును మనచూ, చినమేరలు వీని మానఁ జెప్పిరె పెద్దల్. 137
౯. చేయరైతిరేని జేయుంతు మిము నిది, బలిమి నైన నన్ను వలతు రేనిఁ బ్రియము దప్పకుండఁ బెద్దటికంబుతోఁ, గొండ్లపండు వియ్యకొండు సేయ. 138
- క. అని వెక్కుదెఱంగులఁ జె, ప్పినకృష్ణనివాక్యములకుఁ బ్రీతియెసఁగ నా తనినెమ్మోము ప్రియంబునఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె గోపగణ మఖలంబున్. 139

— గోపాలకులు కృష్ణపదేశంబున నింద్రోత్సవంబు మాని పర్వతోత్సవంబు చేయుట. —

- గ. కర మిష్టంబు సను సగోపకులయొగ జేమనిర్యాహకం బరయం దభ్యము నీవ యివ్విధము నీయాజ్ఞం బ్రవర్తిల్లఁగా దొరఁగో లల్పమె యెల్లకార్యముల సంతోషంబ మాబుదులఁ శరణం బాపవలండు నీవ యని విశ్వాసంబు భాసిల్లుటన్. 140

తే. నీవ గతియును మతియును నీవ పతియు, నీవ ధాతవు నేతవు నిజము మాకు
నీకతంబున ప్రేపల్లె నిర్భయత్వ, మమర నున్నది త్రిదివంబు ననుకరించి. 141

మ. జననం బాదిగ నీవొనర్చుపను లాశ్చర్యంబు లుద్వీతలం
బున నెవ్వనికిఁ జూడఁ జేయను దలంపుల్ సొన్నఁగా రామి నే
మనిశంబుఁ భయవిస్త్రయాకులత నూహంహాముగ్ధస్థితిఁ
గనుచు న్నిన్ను నెలుంగలేము దురహంకారగ్రహలీఢతన్. 142

మ. బలవిక్రాంతియశంబులఁ బలరిపుం బ్రస్సారతేజు వ్విభా
కలనం బూర్ణశశాంకు శక్తిగరిమఁ గాంగేయు నేభంగి వే
ల్పులలోన న్దణుతింతు రాతరమకాఁ బోల్పం దగుం గాక ని
న్నిలలో మర్త్యనిమాత్రగాఁ దగునె యూహింపంగ మోహంధతన్. 143

వ. కావున సీపువదేశించినమార్గంబునం బర్వతయజ్ఞంబు ప్రవర్తించువారము శక్ర
యజనంబుమానితిమి భవదీయవాక్యంబు వారాశికి వేలయుంబోలె లోకంబులకు
ననత్రిక్రమణీయంబు దీని నిరాకరింప నెవ్వఁడు శక్తుండు మమ్ము నితయన నేల
యనిపలికి నంత గోపప్రముఖులు భూదేవతల రావించి పుణ్యాహవాచనపురస్స
రంబుగా గిరియజ్ఞమహోత్సవంబునకు నుపక్రమించి రంత. 144

సీ. కై నేసి గోపాలకామిను లొండొండ యాబాలవృద్ధులై యరుగుదేరఁ
దగదళత్తుసుమావతంసులై గోపకుమారు లంతటికిని దార కడఁగఁ
బాయనంబులు నపూపంబులు మోదకంబులును లోనగునన్న ములును బెక్కు
మాంసంబులును హృద్యమధువులు బహువిధవ్యంజనంబులును దధ్యాజ్యదుగ్ధ
తే. ములును గావల్ల బండ్లను పలయుభంగి, నిడి యథోచితజనము లింపెలయ నడువ
వివిధవాదిత్రములు మ్రోయ వృధగోవు, లోలి నడపింప జాతర యొప్పుమిగిలె.

వ. ఇవిధంబునం జని గోవర్ధనంబునకు సత్యంతసమీపంబున గోమయవిలిప్తంబును
రంగవల్లివిలిత్రంబును సగుమనోహరస్థలంబున నందలుం గృష్టం బరివేష్టించి
నిలువ నతండు తాన యధ్యక్షుండై యయ్యజనోపకరణంబు లన్నియుం కైకొని
నహనీయస్థండిలంబున నవ్యహాశైలంబు నుద్దేశించి మహితార్చనంబు చేసి
బహ్వహుఁసూక్ష్మహృదయహారసహితం బగునై వేద్యంబు సమర్పించి యఖిలగోపా
లర నక్కొండకుఁ బుష్పాంజలు లొసంగను నమస్తారంబులు గావింపనుం బనిచి.

ఉ. స్థావరమూర్తి యైనతనుఁదా నచలాకృతితోడ నిట్లు సుం
భావితఁ జేసి యమైయిన పర్వతశృంగమునందుఁ దోచి గో
పావళు లెల్ల నద్భుతమయాత్మతఁ జూడఁగఁ గేలుసాచి యా
దేవుడ యారగించెఁ గడుఁదెల్లము నమృతపహార మంతయున్. 147